

KEHTESTATUD

SG direktori 31.08.2020

käskkirjaga nr 1-1/18

SAKU GÜMNAASIUMI ÕPPEKAVA

IV. OSA

Gümnaasiumiastme ainekavad

SISUKORD

1. Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“	5
1.1. Üldalused	5
1.2. Ainekavad	12
1.2.1. Eesti keel	12
1.2.2. Kirjandus	12
1.2.3. Valikkursus „Kõne ja väitlus“	12
1.2.4. Tekstiõpetus (valikaine)	13
2. Ainevaldkond „Võõrkeeled“	16
2.1. Üldalused	16
2.2. Ainekavad	22
2.2.1. Inglise keel	23
2.2.2. Ettevalmistus inglise keele riigieksamiks (valikaine)	32
2.2.3. Introduction and preparation for the CAE (valikaine)	35
2.2.4. The Fundamentals of Public Speaking (valikaine)	36
2.2.5. Keynote Advanced (valikaine)	37
2.2.6. Vene keel	39
2.2.7. Saksa keel (valikaine)	46
2.2.8. Soome keel (valikaine)	53
2.2.9. Hispaania keel (valikaine)	55
3. Ainevaldkond „Matemaatika“	63
3.1. Üldalused	63
3.2. Ainekavad	69
3.2.1. Kitsas matemaatika	69
3.2.2. Lai matemaatika	69
3.2.3. Matemaatika ülesannete praktikum (valikaine)	69
3.2.4. Ettevalmistus matemaatika riigieksamiks (valikaine)	77
4. Ainevaldkond „Loodusained“	80
4.1. Üldalused	80
4.2. Ainekavad	86
4.2.1. Bioloogia	86
4.2.2. Geograafia	87

4.2.3. Keemia.....	87
4.2.4. Keemia praktikum (valikaine).....	87
4.2.5. Füüsika	88
4.2.6. Füüsika praktikum (valikaine).....	90
4.2.7. Joonestamine	91
4.2.8. Informaatikaõpetus	91
5. Ainevaldkond „Sotsiaalsained“	98
5.1. Üldalused	98
5.2. Ainekavad.....	106
5.2.1. Ajalugu	106
5.2.2. Inimeseõpetus	106
5.2.3. Ühiskonnaõpetus	106
5.2.4. Majandus- ja ettevõtlusõpe.....	106
5.2.5. Usundiõpetus	115
5.2.6. Karjääriõpetus.....	115
5.2.7. Riigikaitse.....	115
5.2.8. Õpioskused gümnaasiumis (valikaine).....	115
6. Ainevaldkond „Kunstiained“	118
6.1. Üldalused	118
6.2. Ainekavad.....	124
6.2.1. Muusika	124
6.2.2. Kunst.....	124
6.2.3. Noortekoor (valikaine)	125
6.2.4. Muusikalikoor (valikaine)	127
6.2.5. Draamaõpetus (valikaine).....	129
7. Ainevaldkond „Kehaline kasvatus“	131
7.1. Üldalused	131
7.2. Ainekavad.....	137
7.2.1. Kehaline kasvatus	137
7.2.2. Jõusaali teooria ja praktika (valikaine).....	141
7.2.3. Sportmängud - võrkpall (valikaine).....	142
7.2.4. Pilates (valikaine)	143
8. Ainevaldkond „Tehnoloogia“	145
8.1. Üldalused	145

8.2. Ainekavad.....	151
8.2.1. Käsitööõpetus	151
8.2.2. Kodundus.....	152
8.2.3. Tehnoloogiaõpetus	153
8.2.4. Keraamika.....	156
8.2.5. Tarbekunst (valikaine).....	157
9. Uurimistöö alused (valikaine)	159
10. Liiklusõpetus (valikaine).....	162
11. Antropoloogia (valikaine)	175
12. Turvaliselt digimaailmas (valikaine).....	177

1. Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“

1.1. Üldalused

Keele- ja kirjanduspädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust mõista keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja eneseidentiteedi alust ja kunstiliiki ning mõista ja hinnata rahvuslikku ning maailma kultuuripärandit.

Keele- ja kirjanduspädevus tähendab oskust kasutada keelt erinevates suhtlusolukordades, et saavutada oma eesmärged, arvestades suhtlusnorme ja keelekasutustavasid. Keele- ja kirjanduspädevus on oskus erinevaid tekste mõista ja luua, analüüsida ning kriitiliselt hinnata.

Keele ja kirjanduse õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses;
- 2) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal teemakohaselt ja põhjendatult;
- 3) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid, koostab eri liiki tekste, kasutades alustekstidena nii teabe- ja ilukirjandustekste kui ka teisi allikaid neid kriitiliselt hinnates;
- 4) hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste, tunneb ära tekstide mõjutusvahendid;
- 5) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust;
- 6) väärtustab kirjanikku kui loojat ning kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujutus- ja mõttemaailma arendajat;
- 7) teab eesti ja maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ning kirjandusteoseid, seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;
- 8) tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre, eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ning peamisi kujundeid;
- 9) analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid.

Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ning valikkursusteks.

Kohustuslikud kursused õppeaineti on järgmised:

- 1) eesti keel 6 kursust: „Keel ja ühiskond“, „Meedia ja mõjutamine“, „Teksti keel ja stiil“, „Praktiline eesti keel I“, „Praktiline eesti keel II“ ja „Praktiline eesti keel III“;
- 2) kirjandus 5 kursust: „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine“, „Kirjandus antiigist 19. sajandini“, „Kirjanduse põhiliigid ja -žanrid“, „20. sajandi kirjandus“ ning „Uuem kirjandus“.

Riiklikus õppekavas esitatud kirjanduse 8 valikkursusest õpetatakse Saku Gümnaasiumi humanitaarsuunas: „Draama ja teater“ (10.kl), „Kirjandus ja film“ (12.kl),.

Saku Gümnaasiumis kuulub ainevaldkonda valikõppeaine tekstiõpetus, mida õpetatakse kõigis õppesuundades 3 kursust.

Õpilastel on võimalik täiendavalt õppida valikkursust „Kõne ja väitlus“.

Ainevaldkonna kursuste jaotus klassiti õppesuundade kaupa:

Õppe- suund Kursuste arv	10.klass			11.klass			12.klass		
	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ
Eesti keel	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Kirjandus	2	2	2	2	2	2	1	1	1
Draama ja teater		1							
Kirjandus ja film								1	
Tekstiõpetus	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja. Keele valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldus. Eesti keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes. Keele ja kirjanduse õppeainete kaudu kujundatakse keele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengu kõrval ka gümnasisti identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

Eesti keel ja kirjandus.

Keeleteadmised loovad teoreetilise aluse praktilise keeleoskuse arendamisele. Seetõttu järgneb igale keeleteadmiste kursusele praktilise keele kursus ja on sellega lõimitud. Neid kursusi võib õpetada ka paralleelselt. Praktilise keele kursuses kasutatakse kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteedadena keeleteadmiste kursuses käsitletud teemasid ning õppekava läbivaid teemasid, samuti kirjanduskursuses käsitletavaid teemasid. Praktilise keele kursused on keskendatud õpilase suulise ning kirjaliku suhtluse, arutlus- ja väljendusoskuse arendamisele; eri liiki tekstide koostamise, selleks vajaliku teabe hankimise ning kasutamise kujunemisele. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimusi korratakse kõigi kursuste vältel.

Kirjanduse ainekava on teksti- ja lugejakeskne. Tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele, tekstide analüüsimisele ja tõlgendamisele, kujundlikule keelele ning poetikale. Esimeses ja kolmandas kursuses keskendutakse eri liiki ja žanris kirjandusteoste analüüsile ning tõlgendamisele. Omandatud teadmisi rakendatakse uuema kirjanduse kursuses ja kahes ülevaatlikumas kursuses, samuti valikkursustes. Eesti kirjandus on lõimitud kõigisse kursustesse. Lõimimist teatri- ja filmikunstiga võimaldavad vastavad valikkursused.

Keele- ja kirjanduskursusi seob tegelemine tekstidega: teksti mõistmine ning tõlgendamine, keeleliste ja stiililiste väljendusvahendite eritlemine ja analüüs ning võimalust mööda ühiste tekstide alusel kirjutamine. Kirjanduskursustes on analüüsi- ja tõlgendusobjektiks ning kirjutamise alustekstiks valdavalt ilukirjandustekst.

Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õppimise kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Üldpädevusi kujundatakse erinevate tekstide lugemise, reflekteerimise ja koostamise kaudu ning selleks on nii mitmesuguseid koostöövorme (nt ühised arutelud, esitlused, rühmatööd, projektid) kui ka individuaalse töö võimalusi (nt uurimistöö koostamine).

Üldpädevuste saavutatus kajastub tekstiloomes, esitlustes ning arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob soodsa õpikeskkonna ja aluse õpetaja ning õpilaste tulemuslikuks koostööks.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Nii keele- kui ka kirjandusõpetuses rõhutatakse vaimseid väärtusi: emakeele eripära, arenguloo ja kasutusvaldkondade tundmist, suhtumist kirjandusse kui kunstiloomingusse ning kirjanikusse kui loojasse. Keelt ja kirjandust õpetades kujundatakse õpilase kõlbelisi väärtusi, sotsiaalseid hoiakuid ning tõekspidamisi, suhtumist oma ja teiste rahvaste kirjandusse ning kultuuripärandisse laiemalt. Uurimis- ja praktiliste tööde raames läbiviidav projekt „Koolimaja seinad õpetavad“, millega tutvustatakse kirjanikke nende elu- ning loominguloo põhjal, väärtustamaks kultuuri ning kirjandusega seonduvat. Emakeelepäeva tähistamine etteütlusega „Viis lauset õigekirja“. Omaloomingu kogumine eesmärgiga anda see välja ning säilitada kooli almanahhides või raamatutes.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Keele- ja kirjandustundides kasutatavas paaris- ning rühmatöös kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust avaldama, kaaslaste ideid tunnustama ja teisi arvestama ning ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust eetilisel ja olusid arvestades suhelda nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahenditult kui ka internetikeskkonnas. Õpilastel on võimalus esineda ülekoolilistel üritustel, aktustel, konkurssidel, meedias.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes toetatakse õpilase minapildi kujunemist, õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate temadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilase isikupära ja andelaad ning avardatakse maailmapilti. Kohtumine kirjanike, näitlejate jt kultuurivaldkonna esindajatega.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist. Ettevalmistus olümpiaadidel osalemiseks, olümpiaadidest osavõtt.

Suhtluspädevus. Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppimise ja õppetekstide kaudu kujundatakse arutlemise, väitlemise ning nüüdisaegse kirjaliku suhtlemise aluseid.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide põhjal arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, õpitakse leitud infot analüüsima, sõnalise teabega seostama ning tõlgendama. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendatakse arvutusoskust. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjandus- ja aimateabest. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekste luues, korrigeerides ning esitades.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikaist. Koolivälistest konkurssidest osavõtt. Õpilastööde avaldamine meediaväljaannetes.

Digipädevus. Keelt ja kirjandust õppides kasutatakse digivahendeid ja erinevaid teabeotsingumeetodeid internetis eri liiki tekstide ning audiovisuaalse meedia otsimiseks ja

saadud teabe rakendamiseks probleeme lahendades, nende üle arutledes või uut sisu luues, kasutades digikeskkonda sihipäraselt koos teiste teabeallikatega. Koostatakse ja luuakse digitaalseid tekste ning vormistatakse neid digivahenditega, mõistetakse intellektuaalse omandi kaitse vajadust ja järgitakse autoriõigusi, sh teksti digitaalsel kujul säilitamist. Isikuandmeid sisaldavaid tekste koostades ning digikeskkonnas suheldes pööratakse tähelepanu interneti turvalisusele ja igapäevaelu väärtuspõhimõtete arvestamisele. Õpilased koostavad esitlusi ja ettekandeid. Kasutatakse digikeskkondi ülesannete lahendamisel

Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Eesti keel on ühtaegu nii õppe korraldamise keel kui ka keskne õppeaine. Hea keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ning toimetulekuks isiklikus ja avalikus elus. Samaaegu arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutamise oskust, teksti mõistmist ning tekstiloomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Õpilased jälgivad selge, eesmärgipärase ja üldkirjakeele normidele vastava keele kasutamist erinevates õppeainetes koostatavates esseedes, arutlustes, uurimistöodes. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppimise tulemusel. Kuigi keeleoskust arendatakse järjekindlalt ja teadlikult keele- ja kirjandustundides, on vaja pidevat koostööd teiste ainete õpetajatega.

Võõrkeeled. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine võib äratada huvi võõrkeelte õppimise vastu; õpitavas võõrkeeles kirjutatud teoste lugemine ja arutamine võib teadlikul suunamisel äratada huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ja kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse arendamist.

Loodusained. Loodustekstid eesti keele õppekirjanduses ja ilukirjanduses aitavad kaasa looduse tundmaõppimisele ning väärtustamisele. Loodusluule lugemine ja esitamine, sellega seotud esteetilis-emotsionaalsed elamused, samuti kirjandusteose looduskirjelduse kui kunstilise kujundi analüüs, selle tähenduse mõistmine teose kontekstis ergastab tähelepanu looduse ilule ning väärtustab loodust kui esteetiliste elamuste allikat. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainetes kinnistatakse kohanime ja loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja.

Sotsiaalsed. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandusõpetus suunab õpilasi seostama erinevate ajastute teoste probleeme tänapäevaelu ja inimestega. Keeletundides kinnistatakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute ning ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme. Erinevate tekstidega töötades ning arutluste ja väitluste kaudu arendatakse arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskust.

Kunstiained. Kirjandusteoste illustratsioonide analüüs toetab kujutava kunsti spetsiifika ja väljendusvahendite mõistmist. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning eri muusikavoolude eripärast ja seostest ajastu kunstisuundumustega. Keeleõppes õpitakse nägema reklaami visuaalseid ja auditiivseid komponente.

Kehaline kasvatus. Loovtegevuste kaudu kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut, väitlustes propageeritakse tervislikke eluviise ning dramatiseeringutes ja rollimängudes

kogetakse erinevaid olukordi. Sportlaste elulugude kaudu puututakse kokku üldinimlike kõlbeliste väärtuste, sotsiaalsete hoiakute ja tõekspidamistega.

Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Ainevaldkonna õppeainete eesmärgiseadet, õpitulemusi ning õppesisu kavandades peetakse õppekava läbivaid teemasid silmas olenevalt õppeaine spetsiifikast ja seostest ühe või teise läbiva teemaga.

Elukestev õpe ja karjääri plaanimine. Erinevate õppetegevuste kaudu suunatakse õpilasi väärtustama elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestama karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt ettevõtte külastusi, õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Erinevate elukutsete esindajad annavad tunde „Tagasi kooli“ projekti raames. Õppetegevus võimaldab õpilasel süvendada teadmisi hariduse ja töömaailma vahelistest seostest. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet ning oskust iseseisvalt leida ja analüüsida oma arengu vajadustest tulenevat infot edasiõppimise võimaluste kohta ja koostada karjääriplaan. Erinevad õppetegevused, sh õpilaste iseseisvad tööd, võimaldavad õpilasel seostada huvisid ja võimeid ainealaste teadmiste ja oskustega ning mõista, et hobid ja harrastused hoiavad elu ja karjääri tasakaalus. Rollimängude ja erinevate tekstide käsitlemise, arutelude ning loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õpe võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huve ja võimeid, nii ainealaseid kui ka üldoskusi ja teadmisi, sh oskust koostada õpingutele ja tulevikus tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente.

Keskkond ja jätkusuutlik areng ning tervis ja ohutus. Ainevaldkonna õppeainete kaudu taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu hakkavad õpilased märkama ühiskonnas probleeme ja otsima neile lahendusi.

Väärtused ja kõlblus ning kultuuriline identiteet. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi tekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades kujundatakse õpilaste kõlbelisi omadusi, väärtusnorme ja hoiakuid. Oma keele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ning rahvast, teiste rahvaste tekstide toel kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, ent ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskond. Oskusi kasutada teabekeskonna vahendeid kujundatakse praktilises tegevuses, mis hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ning kasutamist nii õppeteemakohaste teadmiste suurendamiseks kui ka tekstiloomes.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse otsima alternatiivseid lahendusi. Kirjandusteoste lugemisvõimaluste ja e-raamatukogu kasutamine arvuti, tahvelarvuti, lugeri, nutitelefoniga abil.

Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Eesti keele oskus tähendab eesti kirjakeele valdamist keele nelja osaoskuse (lugemine, kirjutamine, kõnelemine ja kuulamine) valdkonnas.

Lugemisoskust arendatakse erinevate valdkondade tekstide lugemise, nende sisu analüüsimise ja kriitilise hindamise teel. Õpetuses jälgitakse, et käsitletavate tekstide raskusaste kasvaks vastavalt lugemisoskuse arenemisele, et oleks esindatud niihästi seotud (kirjeldavad, jutustavad) kui ka sidumata tekstid (tabelid, graafikud, loetelud jt). Lugemisoskuse

arendamise oluline osa on sõnavara laiendamine, selleks omandatakse kogu aineõppes süstemaatiliselt uusi sõnu (vähem tuntud sõnu, võõrsõnu, piltlikke väljendeid). Lugemispädevuse tähtis komponent on oskus leida niihästi trükitud kui ka elektroonilistest allikatest vajalikke tekste ning neist omakorda vajalikku teavet. Lugemisoskuse arendamise avaram eesmärk on kriitilise teabekasutaja ja esteetilisi väärtusi mõistva isiksuse kujundamine.

Kirjutamisoskust arendatakse erineva eesmärgi ja ülesehitusega tekstide loomise kaudu. Valdav osa tekstitüüpe, mida õpilased aineõppes loovad, on neile ülesehituselt ja nõuetelt tuttavad juba põhikoolist. Kirjutamisoskuse arendamise ülesanne on saavutada neid tekste luues meisterlikkus. Oluline on oskus kirjutada teksti alustekstide põhjal, samuti oskus siduda oma tekstiga teistest tekstidest saadud teavet, viidata, tsiteerida ja refereerida. Kirjutamispädevuse vältimatu eeldus ja komponent on hea ja toimiv õigekirjaoskus. Seetõttu kinnistatakse ning arendatakse kirjutamisülesannete kaudu pidevalt õigekirjaoskust.

Kõnelemisoskuse arendamise keskne ülesanne on täiustada võimet valida suhtlusolukorrast ja vestluspartnerist lähtudes sobiv toon ning stiilivahendid. Tähtis on ka oskus suhtlust alustada, arendada ning tõrjuda. Kõnelemisoskust arendatakse erinevate suhtlusülesannete kaudu, paari- ja rühmatööde aruteludes, klassi ees esinedes ning koha pealt vastates. Reaalelulisi suhtlusolukordi harjutatakse rollimängudes. Kõnelemisoskuse tähtis komponent on argumenteerimisoskus, võime oma seisukohti esitada ja kaitsta, kasutades nii ratsionaalseid, emotsionaalseid kui ka eetilisi põhjendusi. Argumenteerimisoskust arendatakse arutelude, diskussioonide ning ümarlaua vormis.

Kuulamisoskuse arendamise eesmärgid on vestluspartneri suhtluseesmärgi mõistmine, veenmise ja manipuleerimise äratundmine ning suulises vormis esitatud teabe ja aimetekstide mõtte mõistmine. Oluline on avalikule esinejale sisukate teemast lähtuvate küsimuste esitamise oskus. Kuulamisoskuse arendamiseks võib kasutada aruteludest või loengutest kokkuvõtete tegemist ning poliitiliste kõnede analüüsi.

Kirjanduse õppe-eesmärkide ja õpitulemuste põhjal on kirjandustunni õppetegevused seotud ilukirjanduse ja kultuuriteemaliste teabetekstide, sh esseistika lugemise, analüüsi ja tõlgendamisega, ent ka suulise ning kirjaliku eneseväljendusega. Lugeja- ja tekstikeskse kirjandusõpetusega asetub esikohale lugemine ning sellega seotud tegevused, tagaplaanile jääb kirjanduslugu. Kirjandustunnis kasutatakse eri kirjandusteaduslikke meetodeid lähilugemisest võrdlev-ajalooliseni. Õpe peab aitama loetusse süveneda, seda analüüsida, sünteesida, võrrelda, hinnata ja praktilises tegevuses kasutada. Kirjandusega tegeldes tuleks vältida meetodi ühekülgsust. Nii võib näiteks:

- 1) analüüsida kirjandusteost ajastu kultuuritervikus, seoses ajaloo, kunsti ja filosoofiaga;
- 2) vaadelda kirjandusteost kui kirjaniku elu peegeldust ja edasiarendust;
- 3) uurida teksti struktuuriosade suhteid ja tähendust nii lugedes kui ka ise kirjutades;
- 4) analüüsida teksti jutustuse seisukohalt: luua aega ja tegevuskohta, joonistada üles tekstiruumi, uurida süžee ja faabula seoseid, narratiivsust jm;
- 5) mõtestada lahti väite võtmesõnu; sõnastada oma arvamust või küsimusi, argumenteerida; leida olulist ja seostada seda varem loetuga, struktureerida teavet ning edastada seda graafiliselt;
- 6) võrrelda ja vastandada teavet, tuua esile ühiseid ning eriomaseid jooni;
- 7) leida tekstidevahelisi seoseid narratiivis, kompositsioonis, tegelastes, episoodides, motiivides, üksiksõnadest ja fraasides;
- 8) leida arhitektuurilisi seoseid süžeedes, tegelastüüpides, motiivides ning väljendites;
- 9) teisendada teksti teise žanrisse;
- 10) analüüsida eri stiile ja allkeeli ning nende segunemist kirjandustekstis;
- 11) võrrelda ilukirjanduse väljendusvahendeid filmi- ja teatrikunsti võtetega;

12) tegelda kunstiteose poetikaga, uurida oma lugemisoskust, -eelistusi ja lugejaajalugu, erinevaid lugejarühmi ning lugemismudeleid.

Kirjandusõpetuse eesmärged aitavad saavutada kirjandusteoste motiividel loodud või kirjanduslugu tutvustavate mängu- ja tõsielufilmide vaatamine, helisalvestiste kuulamine, samuti teatris ja muuseumis käimine ning nende tegevustega seotud ülesanded.

Ilukirjandustekstide kõrval loetakse kirjandustunnis ka kirjandusõpet toetavaid metatekste. See süvendab oskust kasutada erinevaid teabevahendeid ja kujundab kriitilist suhtumist internetiallikasse. Esseistikat või kirjanduskriitikat lugedes, seda kirjandusteose analüüsil kasutades kasvab oskus korrektselt tsiteerida ja refereerida, kujuneb arusaam autoriõigusest ning plagiaadist. Eakohaselt valitud kirjanduskriitika lugemine toetab tööd tervikteostega, pakkudes isikust, ajastust, kultuurist vm lähtuvaid eri tõlgendusvõimalusi, õpetades ühtlasi tekstis kriitiliselt suhtuma. Õpetlik on otsida teavet teose probleemide, ideede, tegevusaja ja -kohtade jms kohta; leida teksti põhiidee ning seostada seda oma elu- ja lugemiskogemusega; esile tõsta ja ümber sõnastada olulisi mõtteid; teha loetust kokkuvõtte või esitada teavet teises vormis; sõnastada poolt- ja vastuargumente; esitada teksti kohta küsimusi või neile vastata; analüüsida teksti põhjal koostatud väiteid. Tekstipoeetilise käsitluse korral on soovitatav tekstide ühiseid ja eriomaseid jooni sedastav võrdlusmeetod.

Kirjandustunnis käsitletut aitab kinnistada õpitu suuline ja kirjalik rakendamine. Selleks võib kirjutada analüüsi, arutlusi ja loovtöid ning kasutada suulise eneseväljenduse võtteid (rühmatöö esitlused, ettekanded, kõned, väitlused). Nii teoste tõlgendamisel kui ka esinemisioskuse ja -julguse arendamisel on omal kohal rollimängud ning dramatiseeringud.

Õppetegevust plaanides on soovitatav lähtuda aktiivõppe (sh avastus-, uurimis-, probleem- ja projektõppe) põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada nende koostööoskust ja vastutustunnet. Õppetegevuse kavandamisel on õpetajal professionaalne õigus koostöös õpilastega teha valikuid õppesisu käsitlemises arvestusega, et taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud ning üld- ja valdkondlikud pädevused kujundatud, ja lähtuvalt õpilaste eelnevatest teadmistest-oskustest.

Hindamise alused

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sättest. Keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ning hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks.

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste, kirjalike tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised. Tähtsal kohal on õpilast toetav kujundav hindamine, mis keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.

Eesti keeles hinnatakse:

- 1) korrektset suulist ja kirjalikku keelekasutust;
- 2) eri liiki suuliste ja kirjalike tekstide mõistmist ning kriitilist analüüsi;
- 3) tekstilooemeoskust;
- 4) argumenteerimisoskust;

5) teabeallikate kasutamise oskust.

Kirjanduses hinnatakse:

- 1) teoste lugemist, tõlgendamist ja analüüsi;
- 2) argumenteerimisoskust;
- 3) eri liiki tekstide loomise ja esitamise oskust;
- 4) eesti ja maailmakirjanduse peamiste arengusuundade tundmist;
- 5) ilukirjandusliku keelekasutuse eripära mõistmist ja valdamist.

Praktilise eesti keele tundides tehtud tööde tulemusi, mis näitavad kirjanduskursuste või teiste eesti keele kursuste õpitulemuste saavutatust, võib hinnata ja arvestada vastavate kursuste osalise sooritusena. Samuti võib kirjanduskursustes ning teistes eesti keele kursustes tehtud tööde praktilise eesti keele kursuse õpieesmärkidele suunatud tegevusi hinnata ja arvestada praktilise eesti keele kursuse osalise sooritusena.

Eesti keele, kirjanduse ja tekstiõpetuse kursusi hinnatakse kokkuvõtvalt viiepallisüsteemis.

Nõuded füüsilisele õpikeskkonnale

Kool korraldab:

- 1) valdava osa õpet klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatöökaks ning ümarlauavestlusteks;
- 2) vajaduse korral õppe arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

Kool võimaldab:

- 1) õppekomplektid (õpikud, töövihikud, õpetajaraamatud) kõigi kooli õppekavas kirjeldatud kursuste tarbeks;
- 2) klassiruumis kasutada õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni, tekstikogumikke, kirjandusteoseid ning audiovisuaalvahendeid;
- 3) õppes kasutada tänapäevasel info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.

1.2. Ainekavad

1.2.1. Eesti keel

Eesti keelt õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 1 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktiisala/1290/8201/4021/2m_lisa1.pdf#

1.2.2. Kirjandus

Kirjandust õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 1 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktiisala/1290/8201/4021/2m_lisa1.pdf#

1.2.3. Valikkursus „Kõne ja väitlus“

Valikkursust „Kõne ja väitlus“ õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 1 kirjeldatud kursuse ainekava järgi:
https://www.riigiteataja.ee/aktiisala/1290/8201/4021/2m_lisa1.pdf#

1.2.4. Tekstiõpetus (valikaine)

Tekstiõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi tekstiõpetusega taotletakse, et õpilane arendab

- 1) loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 2) suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- 3) sõnastuse korrektsust ja individuaalstiili;
- 4) oskab end kõnes ja kirjas isikupäraselt, ladusalt, loogiliselt ning olukorrale ja eesmärgile vastavalt väljendada;
- 5) oskab vastu võtta ja edastada infot: eristada, tekstides fakte, arvamusi, argumente ja hinnanguid;
- 6) oskab enda keelekasutust kriitiliselt hinnata.

Õppeaine kirjeldus

Eriliigiliste tekstide tundmaõppimine, analüüsimine ja koostamine. Loova ning argumenteeritud suulise ja kirjaliku eneseväljenduse arendamine. Õppija enese kui teksti lugeja ning teksti looja teadvustamine. Allikapõhise arutleva suunitlusega tekstilooma harjutamine.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja

- 1) mõistab korrektse suulise ja kirjaliku eneseväljenduse vajalikkust;
- 2) teab suulise ja kirjaliku kõne erinevusi;
- 3) teab eri tekstide tunnuseid ja ülesehitusprintsippe;
- 4) oskab leida, korrastada, kasutada teavet suuliste ja kirjalike tekstide koostamisel, väldib plagiaati;
- 5) oskab ennast loovalt ja argumenteeritult väljendada;
- 6) oskab valida väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale;
- 7) oskab valida eesmärgist lähtuvat kirjutamisstiili;
- 8) oskab kasutada keelekäsiraamatuid internetipõhiseid võimalusi tekstide koostamisel ning korrigeerimisel

Kursuste õpitulemused ja õppesisu

I kursus

Õpitulemused

Õpilane:

- suudab end kõnes ja kirjas isikupäraselt, loovalt, loogiliselt ning olukorrale ja eesmärgile vastavalt väljendada;
- oskab oma keelekasutust kriitiliselt hinnata;
- suudab vastu võtta ja edastada infot: eristada tekstides fakte, arvamusi, argumente ja hinnanguid;
- oskab leida, korrastada ning kasutada teavet suuliste ja kirjalike tekstide koostamisel;
- oskab valida eesmärgist lähtuvat kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstiili

Õppesisu

Kõne- ja kirjakeel. Teksti liigid: Suuline ja kirjalik tekst. Pilttekst. Sümbolid ja nende tähendus

Lugemine kui protsess. Lugemisstiilid: kommunikatiivne, loov-, õpilugemine

Teksti arendustüübid. Kirjeldus, jutustus, arutlus, argumenteerimine, informeerimine, veenmine, manipuleerimine

Tekstiloomed. Teema valik, teksti adressaat, materjali kogumine, mustand, teksti viimistlemine, toimetamine, avaldamine, arvustamine. Kõne ettevalmistamine. Olmekõned: tervitus-, õnnitus-, sünnipäeva-, tänu sõnad. Informeerivad kõned: ettekanne, informatsioon, loeng. Veenmiskõne: poliitiline kõne. Kõne osad. Kõne näitlikustamine. Tehniliste vahendite valik. Alustekstist lähtuv kirjutamine. Igapäevasuhtlus. Vestlus. Arutlusring ehk paneel

Teksti ülesehitus. Teema ja põhiväide. Pealkiri. Sissejuhatus. Teema arendus. Kokkuvõte. Teksti liigendamine. Lõik. Sidusus. Sõnastus. Stiil

II kursus

Õpitulemused

Õpilane:

- suudab vastu võtta ja edastada infot: eristada tekstides fakte, arvamusi, argumente ja hinnanguid;
- oskab loetut kriitiliselt hinnata ja analüüsida;
- oskab koostada erinevaid tarbetekste;
- oskab leida, korrastada ning kasutada teavet suuliste ja kirjalike tekstide koostamisel;
- oskab valida eesmärgist lähtuvat kirjutamisstiili

Õppesisu

Meediateksti olemus ja eripära. Elektroonilise teksti olemus ja eripära. Uudis. Olemuslugu. Intervjuu. Arvustus. Reportaaž, Reklaam

Tarbetekstide olemus ja eripära. Avaldus. Elulookirjeldus (CV). Kiri. Apellatsioon. Volikiri. Protokoll. Tarbekirjade vormistamise põhinõuded

Teadusteksti olemus ja eripära. Refereerimine. Tsiteerimine. Allikaviide. Suuline ja kirjalik referaat. Konspekteerimine. Olulise info markeerimine tekstis. Alapealkirjad

Kirjandi olemus ja eripära. Arutlev kirjand, selle tunnused. Kirjandi eeltöö. Teema mõistmine. Peamõtte sõnastamine. Probleemiseade. Materjali kogumine, süstematiseerimine. Teeskava. Kirjandi kirjutamine. Sissejuhatus. Teema arendus. Argumendid. Kokkuvõte. Kirjandi sidusus. Lõigu ülesehitus.

III kursus

Õpitulemused

Õpilane:

- on omandanud arutleva kirjandi kirjutamise ning viimistlemise põhimõtted;
- tunneb ja oskab kasutada erinevaid tekstistrateegiaid;
- oskab kirjutamiseks vajalikku materjali koguda, süstematiseerida, kasutada;
- oskab kriitiliselt analüüsida tekste

Õppesisu

Kirjutamine kui protsess. Kirjutamise etapid. Ettevalmistus: ajurünnak, kiirkirjutamine, mandala, inimsuhete kaart, loetelu, heuristilised küsimused, rollimäng, intervjuu kaasõpilasega

Tekstistrateegiad: arutlemine, analüüsimine, defineerimine, klassifitseerimine, võrdlemine

Materjali kogumine ja süstematiseerimine. Mustandi kirjutamine, struktureerimine ja viimistlemine. Puhtandi kirjutamine. Õpilase enda ja teiste kirjandite analüüsimine. Erinevad kirjutamisülesanded.

Eelnevatel kursustel õpitu kordamine

2. Ainevaldkond „Võõrkeeled“

2.1. Üldalused

Valdkonnapädevus

Võõrkeelte õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes võõrkeelepädevus, s.o suutlikkus kasutada võõrkeelt iseseisva keelekasutaja tasemel, see tähendab B-keeleoskustasemel.

Võõrkeelte õpetamisega taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) suhtleb eesmärgipäraselt nii kõnes kui ka kirjas, järgides vastavaid kultuuritavasid;
- 2) mõistab ja tõlgendab võõrkeeles esitatut;
- 3) on omandanud teadmisi eri kultuuridest, mõistab kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
- 4) on omandanud elukestvaks õppeks motivatsiooni ja vajalikud oskused.

Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonda kuuluvad võõrkeeled, k.a eesti keel teise keelena. Gümnaasiumis õpitakse B-keeleoskustasemel vähemalt kaht võõrkeelt, mis võib kooli õppekava kohaselt olla inglise, prantsuse, saksa, vene või muu keel. Õpilasel, kes õpib eesti keelt teise keelena, on üks kohustuslik võõrkeel.

B1- ja B2-keeleoskustasemega võõrkeelteks on Saku Gümnaasiumis vene ja inglise keel. Võõrkeelerühmi moodustades arvestatakse õpilaste keeleoskuse taset ja soove ning kooli võimalusi.

B2-keeleoskustasemega võõrkeeleks on inglise keel, mida õpilane varasemate õpingute tulemusena valdab kõrgemal keeleoskustasemel (nt B1 põhikooli lõpus) ning milles õpilase eesmärk on jõuda B2- keeleoskustasemele.

B1-keeleoskustasemega võõrkeeleks on vene keel, mille õppimine algab madalamalt keeleoskustasemelt (nt A2 põhikooli lõpus) ja milles õpilase eesmärk on jõuda vähemalt B1-keeleoskustasemele.

Humanitaarsuunas õpetatakse A2-keeleoskustasemel kolmanda võõrkeelena saksa keelt.

Saku Gümnaasiumis võimaldatakse valikainena õppida A1-keeleoskustasemel soome ja hispaania keelt.

Gümnaasiumiastme õpilastele on võimalik õppida täiendavalt valikkursusi „Introduction and preparation for the CAE“, „Ettevalmistus inglise keele riigieksamiks“, „Keynote Advanced“, „The Fundamentals of Public Speaking“.

Õpilasele kohustuslike võõrkeelte kursuste jaotumine 4.kooliastmes klassiti õppesuundade kaupa:

Õppe- suund Kursuste arv	10.klass			11.klass			12.klass		
	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ
Inglise keel	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Vene keel	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Saksa keel		2			2			2	

Ainevaldkonna kirjeldus

Keelepoliitiline eesmärk on saavutada gümnaasiumi lõpuks vähemalt kahe võõrkeele valdamine iseseisva keelekasutaja tasemel (B-tase). Võõrkeeleoskus toetab suutlikkust mõista ja väärtustada mitmekultuurilist maailma ning laiendab eneseväljendusvõimalusi erinevate keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega. Võõrkeelte õppimine arendab süsteemset mõtlemist. Keelehariduse eesmärk on suurendada inimese keelepagasit, kus ühe võõrkeele õpe toetab teise võõrkeele omandamist. Õpitavate keelte valik peab olema võimalikult lai, et õpilane saaks arendada oma keelelisi pädevusi mitmes keeles.

Võõrkeelte õppes lähtutakse Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetest ja raamdokumendis kirjeldatud keeleoskustasemetest. Kõigi võõrkeelte, k.a eesti keel teise keelena, õpitulemused on raamdokumendile toetudes kirjeldatud ühtsetel alustel. Eri osaoskuste õpitulemused on esitatud ainekava lõpus keeleoskustasemete tabeli punktis 2.3. Raamdokumendi põhimõtete rakendamine õppes võimaldab arvestada õppija ealist ning individuaalset eripära, seada erineva edasijõudmisega õpilastel endale jõukohaseid õpieesmärgi ning anda tagasisidet saavutatud kohta, toetades õpimotivatsiooni ning iseseisva õppija kujunemist.

Keeleõpe ei piirdu teatud keeleoskustaseme saavutamise ja mingiks hetkeks. Tähtis on toetada õpilaste motivatsiooni, arendada oskusi, kujundada enesekindlust ning saada keelekogemusi ka väljaspool kooli, mis loob eelduse elukestvaks õppeks. Keeleõpe on pidev protsess, kus edasimineku tagab ainult järjepidevus.

Kuna võõrkeel on eelkõige vahend teabe hankimiseks ja selle edastamiseks suhtluses, siis on keeleõppe keskmises teemavaldkonnad, mille kaudu ja mille piires kujundatakse suhtluspädevust. Need on kõigile võõrkeeltele ühtsed, teemavaldkondade erinevused tulenevad õpitava keele sihttasemest ja õppe kestusest. Suhtluspädevust kujundatakse keele nelja osaoskuse – kuulamise, lugemise, rääkimise ja kirjutamise arendamise kaudu, seepärast on täpsustavad õpitulemused esitatud osaoskuste kaupa. Erinevaid osaoskusi õpetatakse omavahel lõimitult.

Võõrkeelte, eriti aga eesti keele kui teise keele lõimimine teiste õppeainetega ning õppimist soodustava õpikeskkonna loomine toetavad suhtluspädevuse omandamise kõrval ka maailmapildi, enesehinnangu ja väärtuskäitumise arengut. Õppijas arendatakse oskust võrrelda oma keelt ja kultuuri teistega, mõista ja väärtustada nende eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasusse. Teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri spetsiifikat. „Mitmekesisust tuleb käsitleda kultuuride paljususe taustal. Keel ei kujuta endast mitte ainult kultuuri olulist tahku, vaid ka vahendit, mis aitab kultuurinähtusi mõista. Erinevad (rahvuslikud, piirkondlikud, sotsiaalsed) kultuurid, millesse inimene kuulub, ei eksisteeri tema teadvuses lihtsalt koos, vaid kõrvuti, vastandudes ja mõjutades üksteist.“ (*Euroopa keeleõppe raamdokument, lk 21*). Õpilane ei omanda pelgalt kaht käitumis- ja suhtlemisviisi, vaid temast saab mitme keele kõneleja ning mitme kultuuri tundja. Ühe keele oskamine mõjutab keele- ja kultuuripädevust teises keeles ning aitab kaasa inimese kultuuriteadlikkuse, oskuste ja oskusteabe arengule tervikuna. (*Euroopa keeleõppe raamdokument, lk 59*)

Võõrkeeleõpe eeldab avatud ja paindlikku metoodilist käsitust, et kohandada õpet õpilase vajaduste järgi. Õppijakeskse võõrkeeleõppe tähtsamad põhimõtted on:

- 1) õppija aktiivne osalus õppes, tema teadlik ja loov võõrkeele kasutamine ning õpistrateegiate kujundamine;
- 2) keeleõppes kasutatava materjali sisu vastavus õpilase huvidele;
- 3) erinevate aktiivõppevormide (sh paaris- ja rühmatöö) kasutamine;
- 4) õpetaja rolli muutumine teadmiste vahendajast õpilase koostööpartneriks ja nõustajaks teadmiste omandamises;

5) õppematerjalide mitmekesisus, nende kohandamine ja täiendamine lähtuvalt õppija eesmärkidest ning vajadustest.

Üldpädevuste kujundamise võimalusi võõrkeelte õppes

Pädevustes eristatakse järgmisi omavahel seotud komponente: teadmised, oskused, väärtushinnangud ja käitumine. Nelja komponendi õpetamisel on kande roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamise oskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Võõrkeelte valdkonna õpitulemustes sisalduvad keelepädevused, kultuur (väärtushinnangud, käitumine) ja õpioskused. Võõrkeeli õpetades kujundatakse kõiki üldpädevusi seatud eesmärkide, käsitletavate teemade ning erinevate õpimeetodite ja tegevuste kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevuse arendamisel suunatakse õpilasi hindama inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide ja eetika seisukohalt; väärtustama oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandit ning nüüdiskultuuri sündmusi, inimlikku ja kultuurilist mitmekesisust; hindama üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, sh sallivust ja koostööoskust ning seeläbi teadvustama oma väärtushinnanguid.

Koolis korraldatakse erinevate õpitavate võõrkeelte ainepäevi ja -nädalaid. Küllastatakse võõrkeelseid teatrietendusi (nt Vene Draamateater). Viiakse läbi ainevõistluseid (olümpiaadid, viktoriinid, konverentsid).

Sotsiaalne ja kodanikupädevus võimaldavad õpilasel end edukalt ühiskonnas teostada. Erinevates igapäevastes suhtlussituatsioonides toimetulekuks on sobivate keelendite valiku kõrval vaja teada õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta ja sellest tulenevaid käitumisreegleid ning ühiskonnas kehtivaid tavasid ja mitmekesisust. Seetõttu on sotsiaalne ja kodanikupädevus tihedalt seotud kultuuri-, väärtus- ja suhtlemispädevusega. Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamisele aitavad kaasa mitmesugused õpitöövormid (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest.

Õpilased küllastavad Euroopa Liidu maja Tallinnas.

Õpilased võtavad osa rahvusvahelistest projektidest (nt YFU keeletuur, Erasmus+, projekt Saku kooliga Jaapanis). Õpilastele viiakse läbi erinevaid loenguid ja koolitusi ning kaasatakse Tagasi kooli programmi.

Enesemääratluspädevus areneb võõrkeeleõppes käsitletavate teemade ja õppetegevuste kaudu. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab võõrkeeletunnis käsitleda arutlustes, rollimängudes ning muudes õpitegevustes, mis aitavad õpilastel iseennast sügavamini mõista. Oskus hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi, arvestada oma võimeid ja võimalusi, analüüsida oma käitumist erinevates olukordades on tihedalt seotud ka õpipädevuse arenguga.

Õpipädevust kujundatakse suunates õpilasi rakendama erinevaid õpistrateegiaid, seostama omandatud teadmisi varemõpituga ning kasutama õpitut erinevates olukordades, analüüsima oma teadmisi ja oskusi (nt Euroopa keelemapi põhimõtete alusel), planeerima oma õppimist ja seda plaani järgima.

Õpilased koostavad õpilasuurimistöid.

Suhtluspädevus on võõrkeeleõppes kesksel kohal. Võõrkeeleõpetuse eesmärgid lähtuvad otseselt suhtluspädevuse komponentidest ning nende sisust. Hea teksti mõistmise, eneseväljendus- ja tekstiloomeskuse on võõrkeeltes eduka suhtlemise eeldused. Koos suhtluspädevusega arendatakse õpilastes oskust võrrelda oma ning võõra kultuuri sarnasusi ja erinevusi, mõista ning väärtustada teiste kultuuride ja keelte eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse.

Koolis jätkatakse koostööd erinevate kõrgkoolidega.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase pädevusega seonduvad võõrkeeled suhtluspädevuse kaudu. Vastavuses keeleoskuse arenguga õpitakse mõistma ja edasi andma

teavet erinevatest elu- ja tegevusvaldkondadest, sh nt teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud teavet. Õpilasi suunatakse mõistma loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust ning mõju igapäevaelule, loodusele ja ühiskonnale; tajuma digivahendite kasutuselevõttuga kaasnevaid muutusi ühiskonnas; suhtuma kriitiliselt saadaolevasse teabesse ning olema vastutustundlik interaktiivse meedia kasutamisel. Õpilasi suunatakse kasutama digivahendeid loovalt, uuendusmeelselt ja sihipäraselt.

Ettevõtlikkuspädevus kaasneb eelkõige enesekindluse ja julgusega, mida annab inimesele võõrkeeleoskus ja selle abil omandatud teadmised ja oskused erinevates elu- ning tegevusvaldkondades. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate ea- ja mõttekaaslastega; võõrkeeleoskus avardab õppija võimalusi oma ideid ja eesmärgi ellu viia ning aidata kaasa probleemide lahendamisele, reageerides muutustele loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult.

Digipädevuse. Suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuv ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Õpilasi suunatakse osalema veebipõhistes viktoriinides ja olümpiaadides, koostama esitlusi nii individuaalse kui grupitööna, osalema erinevates (sh rahvusvahelistes) projektides tehes koostööd erinevates veebikeskkondades ning osalema konverentsidel.

Võõrkeelte valdkonna lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Võõrkeeleõppes kasutatavad materjalid täiendavad teadmisi, mida õpilane omandab teistes õppeainetes, andes õpilasele keelevahendid erinevate valdkondade teemade käsitlemiseks. Võõrkeelte, k.a eesti keele kui teise keele omandamisel tuleks kasutada koostöös teiste ainevaldkondadega keeleoskuse integreeritud õppematerjale, s.o lõimitud aine- ja keeleõpet (LAK-õpe, keelekümbelus). Võõrkeeli oskav õpilane pääseb muu hulgas ligi võõrkeelsetele lisateabeallikatele (teatmeteostele, kirjandusele, internetile jt), toetades sel moel materjali otsimist mõne teise õppeaine jaoks.

Keel ja kirjandus. Võõrkeelte valdkonnal on kõige otsesem seos keele ja kirjandusega, sest mõlemas arendatakse oskust kasutada keelt erinevates suhtlusolukordades, et saavutada oma eesmärgi, arvestades suhtlusnorme ja keelekasutustavasid. Mõlemas valdkonnas arendatakse kirjalikku ja suulist eneseväljendusoskust, luuakse tekste ning õpitakse neist aru saama. Kõik need teadmised ja oskused kantakse järgmist keelt õppides üle uude kultuurikonteksti.

Matemaatika. Matemaatikapädevuse arengut toetab numbrite tundmise ja arvutamise kõrval erinevates alustekstides sümbolite, graafikute, tabelite ning diagrammide abil esitatud teabe mõistmise, seostamise ja edastamise oskuse arendamine. Mõlemas valdkonnas arendatakse funktsionaalset lugemisoskust, oskust loogiliselt arutleda ja põhjendada, suutlikkust ennast selgelt ja täpselt väljendada.

Loodus- ja sotsiaalsed. Lõiming saavutatakse erinevate teemavaldkondade ja nendes kasutatavate alustekstide ning õppetegevuste kaudu. Võõrkeelte õppes juhitakse õpilasi muu hulgas väärtustama looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; ära tundma kultuurilist eripära ning järgima üldtunnustatud käitumisreegleid; omandama teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest; kujundama oma arvamust ning olema aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Õpilased kandideerivad ja võimalusel osalevad Euroopa Parlamendi maja projektides (Euroscola).

Kunstiained. Kunstipädevusega puututakse kokku kultuurilise teadlikkuse kujundamise kaudu, õppides tundma eri maade kultuuripärandit nii teemade kui ka vahetute kunstielamuste kaudu (kino, teater, kontserdid, muusika, näitused, muuseumid jm). Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama erinevaid kultuuritraditsioone, kunstide mitmekesisust ning maailma kultuurilist eripalgelisust.

Õpilased võtavad osa KUMU haridusprogrammidest.

Kehaline kasvatus. Kehakultuuripädevus seostub võõrkeeltes tervisliku eluviisi ja kehalise aktiivsuse väärtustamisega. Võõrkeeleeõppes (nii nagu kehalises kasvatuseski) on oluline salliv suhtumine kaaslastesse, ausa mängu reeglite järgimine ning oskus teha koostööd.

Läbivate teemade rakendamine võõrkeelte õppes

Võõrkeelte õppe eesmärgid ja teemad toetavad õpilase algatusvõimet, mõtteaktiivsust ning läbivate teemade omandamist, kasutades selleks sobivaid võõrkeelseid (autentseid) alustekste ja erinevaid pädevusi arendavaid töömeetodeid. Eelkõige on läbivad teemad seotud järgmiste teemavaldkondadega:

1) elukestev õpe ja karjääri plaanimine: teemavaldkonnad „Haridus ja töö”, „Inimene ja ühiskond“. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet, mis on aluseks elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel, ning suhtlus- ja koostööoskusi, mida on muu hulgas vaja tulevases tööelus. Võõrkeeleeõppe kaudu omandatakse enda ning oma teadmiste ja oskuste tutvustamiseks vajalik sõnavara. Õpilastele tutvustatakse eri ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi ning õpitakse mõistma ja koostama nt õpingutele ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente;

2) keskkond ja jätkusuutlik areng: teemavaldkonnad „Keskkond ja tehnoloogia”, „Inimene ja ühiskond“. Harjutatakse otsuste langetamist ja hinnangute andmist keskkonnaküsimustes, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi (sh piiranguid), ning majanduslikke kaalutlusi. Kujundatakse valmisolekut tegelda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise;

3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: teemavaldkonnad „Eesti ja maailm“, „Haridus ja töö“, „Inimene ja ühiskond“. Õpilasi suunatakse mõistma ühiskonna toimimise põhimõtteid ning kodanikualgatuse tähtsust, ettevõtluse rolli ühiskonnas ja sellega seotud mõjusid ning kujundama oma seisukohti teemaga seotud eetilistes küsimustes. Gümnaasiumis on peamine eesmärk kujundada õpilastes vajalikke praktilisi oskusi kohalikul ja riigi tasandil otsustamiseks ning majanduselus osalemiseks;

4) kultuuriline identiteet: teemavaldkonnad „Eesti ja maailm“, „Kultuur ja looming“, „Inimene ja ühiskond“. Toetatakse jätkuvalt omakultuuri väärtustamist, huvi teiste kultuuride vastu ning eelarvamusteta ja teadlikku suhtumist neisse. Õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest laiendatakse ja sünteesitakse eri ainete tundides tervikuks, luuakse võimalusi erinevate rahvaste ja kultuuridega tutvumiseks nii kirjanduse, interneti ja meedia kui ka vahetu kogemuse kaudu. Õpilasi julgustatakse arutlema selle üle, mis kaasneb teises kultuuriruumis elamisega;

Õpilastele toimub õppekäik KUMU-sse.

5) teabekeskkond: teemavaldkonnad „Keskkond ja tehnoloogia“, „Inimene ja ühiskond“. Õpilasi suunatakse tegema meediatarbijana iseseisvaid valikuid ning neid põhjendama, lähtudes oma huvidest ja vajadustest; arutlema avalikus ruumis tegutsemise reeglite üle, mõistma meediamajanduse rolli ühiskonnas ning üleilmastumise mõjusid meedia sisule ja inimeste meediakasutusharjumustele;

6) tehnoloogia ja innovatsioon: teemavaldkonnad „Keskkond ja tehnoloogia“, „Inimene ja ühiskond“. Õpilasi suunatakse mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ja keskkonnale ning seeläbi kujundama oma seisukohti teemaga seotud eetilistes küsimustes. Eesmärk on kujundada positiivseid hoiakuid tehnoloogilise innovatsiooni ja sellega seonduvate karjäärivõimaluste suhtes, valmisolekut kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks;

7) tervis ja ohutus: teemavaldkonnad „Keskkond ja tehnoloogia“, „Inimene ja ühiskond“, „Tervislik eluviis“. Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning aitama kaasa tervist edendava turvalise keskkonna loomisele;

8) väärtused ja kõlblus: kõik teemavaldkonnad. Õpilasi suunatakse arutlema isiklike väärtushoiakute ja kõlbluste tõekspidamiste üle; respektierima erinevaid vaateid ning kaitsma ja põhjendama enda seisukohti; mõistma, et mitmekesisus on rikkus. Keskkel kohal on kriitilise mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ja üldistuste tegemine, tuues esile seoseid erinevate valdkondade, varasemate teadmiste ja kogemustega ning väärtussüsteemide, maailmapildi ja maailmavaate küsimustega.

Õppetegevused

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseiks ning iseseisvaks õppijaks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) mitmekesistatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, teater, kino, kontserdid, arvuti/multimeediaklass, õpilasvahetus, õppereisid, giidituurid, kohtumised õpitavat keelt emakeelena kõnelejatega jne;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, diskussioonid, projektõpe, esitlused jne.

Õppesisu käsitlemises teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused ning ainepädevused oleksid saavutatud.

Hindamine

Õpitulemuste hindamise eesmärk on toetada õpilase arengut, innustada õpilast sihikindlalt õppima, suunata tema enesehinnangu kujunemist, tekitada huvi võõrkeelte õppimise vastu ning luua niiviisi alus elukestvale võõrkeeleeõppele. Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest.

Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Gümnaasiumis hinnatakse kõiki keeleoskuse aspekte. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundega, osutades võimalustele neist üle saada.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise

kriteeriumid. Õpitulemused sisaldavad hoiakuid ja väärtusi, mille kohta antakse sõnalist tagasisidet. Tagasisideandmisel (sh keeleliste õpitulemustele) kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel tehakse ettepanekuid edaspidisteks toetavateks tegevusteks. Õpilast suunatakse märkama oma edusamme ja kasutama saavutatut edasi õppides, seadma ise endale õpieesmärke ning andma oma teadmiste ja oskuste hinnangut õpitavas võõrkeeles.

Inglise, vene ja saksa keele kohustuslikke kursusi hinnatakse kokkuvõtvalt viiepallisüsteemis, valikaineid soome keel ja hispaania keel ning inglise keele valikkursusi hinnatakse kokkuvõtvalt arvestatud / mitteamvestatud.

Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab õppe:

- 1) vajaduse korral rühmades (kui õppesuunas on üle 22 õpilase);
- 2) klassis, kus on keeleõppe eesmärkide saavutamist toetav ruumikujundus koos vajaliku õppematerjali, sisustuse ja tehniliste abivahenditega;
- 3) vajadusel ja võimalusel arvutiklassis.

2.2. Ainekavad

Võõrkeelte õppe- ja kasvatuseesmärgid

Võõrkeelte õppega kujundatakse ainepädevus, mis sisaldab keelepädevust, väärtushinnanguid ja -hoiakuid ning õpioskusi. Gümnaasiumi lõpus õpilane:

- 1) oskab keelt tasemel, mis võimaldab autentses võõrkeelses keskkonnas iseseisvalt toime tulla;
- 2) mõistab ja väärtustab oma ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi;
- 3) suhtleb sihtkeele kõnelejatega nende kultuurinorme järgides;
- 4) on võimeline jätkama õpinguid võõrkeeles, osalema erinevates rahvusvahelistes projektides ning kasutama võõrkeeli rahvusvahelises töökeskkonnas;
- 5) analüüsib oma teadmisi ning oskusi, tugevusi ja nõrkusi; omandab elukestvaks õppeks motivatsiooni ning vajalikud oskused.

Õppeaine (võõrkeel) kirjeldus

Gümnaasiumis õpitakse võõrkeelt tasemepõhiselt. Õppes kasutatakse kommunikatiivse keeleõppe põhimõtteid ning aktiivõppemeetodeid. Rõhk on interaktiivsel õppimisel ja õpitava keele kasutamisel.

Rakendatakse paaris- ning rühmatööd, toetatakse võõrkeelse suhtlus- ja esinemisioskuse väljakujunemist, nt väitlused, referaadid, uurimistööd, esitlused, sh multimeedia, suhtlusportaalid, blogid jne. Õpilasi ergutatakse kasutama keelt ka väljaspool keeletunde.

Gümnaasiumi keeletunnis suheldakse peamiselt õpitavas võõrkeeles. Teemavaldkonnad on ühised nii B1- kui ka B2-keeleoskustasemega võõrkeelte. Gümnaasiumis on üldteema „Mina ja maailm“. Viis teemavaldkonda ja nende alateemad on igapäevaelus omavahel läbi põimunud ning nii on neid võimalik käsitleda ka keeleõpetuses. Erinevate teemade kaudu saab õpilane võrrelda Eesti ja õpitava keele maa kultuuriruumi. Teemasid käsitledes peetakse silmas kursuse keeletaset, õpilaste huve ning teemade päevakohasust. Keeleteadmised ei ole eesmärk omaette, vaid vahend parema keeleoskuse omandamiseks. Keele struktuuri õpitakse kontekstis. Kultuuriteadlikkuse kujundamisel juhitakse õpilase tähelepanu emakeeles ja õpitavas võõrkeeles suhtlemise erinevustele ning neid erinevusi selgitavatele

kultuurinähtustele. Õpilane peaks teadma oma kohta ja vastutust ühiskonnas ning andma adekvaatseid hinnanguid.

Õppes on endiselt oluline õpioskuste arendamine, mis toetab edasisi võõrkeeleeõpinguid ning paneb aluse elukestvale õppele.

2.2.1. Inglise keel

Õpitulemused, õppesisu ja õppetegevus gümnaasiumis

10. klass (1.-3. kursus, keeletase B1.2/B2.1)

Õpitulemused:

10. klassi lõpetaja:

- 1) oskab vestelda erinevatel teemadel ning koostada teemapõhise sidusa ja loogilise teksti;
- 2) mõistab konkreetsel või abstraktsel teemal tekstide ning mõttevahetuse tuuma;
- 3) valdab teemadega seotud suhtluskeelendeid;
- 4) selgitab oma vaatenurka nii suulises kõnes kui lihtsamas kirjutises (nt essee) ning oskab kaaluda kõnealuste seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi;
- 5) oskab koostada nii mitteformaalses kui formaalses stiilis kirja
- 6) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, vaatab võõrkeelseid filme ja telesaateid, jälgib meediat;
- 7) oskab vestelda tuttavatel teemadel õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega ning arvestada suheldes õpitava keele maa kultuurinorme;
- 8) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid ning suudab leida vajaliku informatsiooni tekstist nii paberkanalil kui internetist;
- 9) seab eesmärged ja hindab nende saavutatuse taset ning valib ja vajaduse korral kohandab või muudab oma õpistrateegiaid;
- 10) seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonna kui ka teiste valdkondade teadmistega.

Hindamine

Iga kursuse alguses tutvustab õpetaja õpilasele hindamispõhimõtteid, teatab hindamise vormi ja aja. Õpetaja kontrollib sõnavara ja keelestruktuuride omandamist jooksvate või kokkuvõtivate hinnetega. Tagasiside osaoskustele antakse kas numbrilise hinde või sõnalise hinnangu vormis. Tunnustatakse aktiivset osalust tunnis ja kaasamõtlemist ning tehtud jõupingutusi. Vigade analüüsi eesmärk on õpitava mõistmise soodustamine ning keelekasutuse korrigeerimine.

10.klassi lõpetaja rahuldav õpitulemus on B1.1, hea õpitulemusega õpilane on võimeline täitma osaliselt ja väga hea õpitulemusega õpilane kõik B1.2 keeleoskustaseme nõuded.

Keeleoskuse tase 10.klassi lõpus:

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
rahuldav õpitulemus	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
hea ja väga hea õpitulemus	B2.1	B2.1	B2.1	B2.1

Osaoskuste õpitulemused esitatakse LISAs 1.

Kursuste sisu

I kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

1. Inimene ja ühiskond

Inimene kui indiviid: inimese kordumatu eripära (välimus, inimese isikuomadused), inimese loomus ja käitumine; väärtushinnangud, vaated elule ja ühiskonnale; erinevad inimesed ja rahvad

2. Kultuur ja looming

Kultuur kui looming: erinevate rahvaste kultuuritraditsioonid, tavad ja uskumused (reisimine)

3. Keskkond ja tehnoloogia

Tehnoloogia: teadus ja tehnikasaavutuste rakendamine igapäevaelus (transport)

Elukeskkond: elutingimused erineva kliima ja rahvastusega aladel (linnad, hooned)

4. Eesti ja maailm

Eesti riik ja rahvas: geograafiline asend ja kliima; rahvastik: põhirahvus, muukeelne elanikkond, immigrandid; mitmekultuuriline ühiskond

Õpitegevused:

Lugemisoskuse arendamisel kasutatakse mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel. Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel (s.h. õige hääldus, intonatsioon) ja erinevate lugemisstrateegiatega kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiatega ja -tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Kirjutamisoskuse arendamisel keskendutakse erinevatele kirjutistele (nt. poolt ja vastu essee, loo kirjutamine, kaebekiri, filmiarvustus, kokkuvõtted ja kirjeldused) ja vastava sõnavara ning keelestruktuuride kasutamisele.

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. pildikirjeldus, kava järgi jutustamine), oma arvamuse avaldamisel, eelistustest rääkimisel ja põhjendamisel. Vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel, arutelude ja rollimängude ning paaristöö kaudu.

II kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

1. Kultuur ja looming

Kultuur ja looming: rahva ajalooline kultuurimälu (toit)

Kultuuritraditsioonid ja tavad: (erinevate rahvaste traditsioonid)

2. Haridus ja töö

Haridus: riiklikud ja eraõppeasutused, koolitused; kohustuslik kooliharidus ja iseõppimine; edasiõppimisvõimalusi Eestis ja välismaal; elukestev õpe

3. Keskkond ja tehnoloogia

Tehnoloogia: teadus ja tehnikasaavutuste rakendamine igapäevaelus; teabekeskond, infootsing- ja vahetus; keeletehnoloogilisi rakendusi igapäevaelus: elektroonilised sõnastikud, keeleõppematerjalid, arvutipõhine keeleõpe, tõlkeprogrammid

4. Inimene ja ühiskond

Inimene kui looduse osa: elulaad ja olemise viis (sport)

Õpitegevused:

Lugemisoskuse arendamisel kasutatakse mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel. Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel (s.h. õige hääldus, intonatsioon) ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja -tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Kirjutamisoskuse arendamisel keskendutakse erinevatele kirjutistele: poolt ja vastu essee, loo kirjutamine, kaebekiri, filmiarvustus, kokkuvõtted ja kirjeldused.

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. pildikirjeldus, kava järgi jutustamine), oma arvamuse avaldamisel, eelistustest rääkimisel ja põhjendamisel. Vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arutelude ja rollimängude ning paaristöö kaudu.

III kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

1. Kultuur ja looming

Kultuur kui loomind: helilooming, kunst, kujutav kunst, kirjandus

Elukeskkond: säästlik eluviis

2. Eesti ja maailm

Eesti keel ja eesti meel: kultuuritraditsioonid

3. Keskkond ja tehnoloogia

Elukeskkond: sotsiaalne miljö, põhirahvusest koosnev või mitmekeelne ja –kultuuriline ühiskond, lähinaabrid

4. Inimene ja ühiskond

Ühiskond kui eluavalduste kogum: majanduselu tõusud ja mõõnad, heaoluühiskond; sotsiaalsfäär, elatustase, heategevus

Õpitegevused:

Lugemisoskuse arendamisel kasutatakse mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel. Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel (s.h. õige hääldus, intonatsioon) ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja -tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele

(s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansest vestlusest, ettekannetest või loengutest).

Kirjutamisoskuse arendamisel keskendutakse erinevatele kirjutistele: poolt ja vastu essee, loo kirjutamine, kaebekiri, filmiarvustus, kokkuvõtted ja kirjeldused.

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. pildikirjeldus, kava järgi jutustamine), oma arvamuse avaldamisel, eelistustest rääkimisel ja põhjendamisel. Vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arutelude ja rollimängude ning paaristöö kaudu.

11. klass (4.- 6. kursus, keeletase B2.1/B2.2)

Õpitulemused:

11. klassi lõpetaja:

- 1) oskab vestelda erinevatel teemadel ning koostada sidusat ning loogilist teksti;
- 2) valdab teemadega seotud suhtluskeelendeid;
- 3) oskab esitada oma vaatenurka, kaaluda kõnealuste seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi;
- 4) oskab koostada formaalses stiilis kirja, aruannet, kirjutada esseed, mõtestada lahti graafikuid ja diagramme;
- 5) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, vaatab võõrkeelseid filme ja telesaateid, jälgib meediat;
- 6) oskab vestelda tuttavatel teemadel õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega ning arvestada suheldes õpitava keele maa kultuurinorme;
- 7) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid ning suudab leida vajaliku informatsiooni tekstist nii paber kandjal kui internetist;
- 8) seab eesmärgi ja hindab nende saavutatuse taset ning valib ja vajaduse korral kohandab või muudab oma õpistrateegiaid;
- 9) seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonna kui ka teiste valdkondade teadmistega.

Hindamine

Iga kursuse alguses tutvustab õpetaja õpilasele hindamispõhimõtteid, teatab hindamise vormi ja aja. Õpetaja kontrollib sõnavara ja keelestruktuuride omandamist jooksvate või kokkuvõtvate hinnetega. Tagasiside osaoskustele antakse kas numbrilise hinde või sõnalise hinnangu vormis. Tunnustatakse aktiivset osalust tunnis ja kaasamõtlemist ning tehtud jõupingutusi. Vigade analüüsi eesmärk on õpitava mõistmise soodustamine ning keelekasutuse korrigeerimine.

11. klassi lõpetaja rahuldav õpitulemus on B1.2, hea õpitulemusega õpilane on võimeline täitma osaliselt ja väga hea õpitulemusega õpilane kõik B2.1 keeleoskustaseme nõuded.

Keeleoskuse hea tase 11. klassi lõpus:

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
rahuldav õpitulemus	B2.1	B2.1	B2.1	B2.1
hea ja väga hea õpitulemus	B2.2	B2.2	B2.2	B2.2

Osaoskuste õpitulemused esitatakse LISAs 1.

Kursuste sisu

IV kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

1. Haridus ja töö

Haridus: riiklikud ja eraõppeasutused, koolitused; kohustuslik kooliharidus, koolikeskkond ja -traditsioonid; iseõppimine; õpistrateegiad, edasiõppimisvõimalusi Eestis ja välismaal; elukestev õpe

Tööelu: teadlik eneseteostus; elukutsevaliku võimalusi ja karjääri planeerimine; tööotsimine, töövestlus; vastutustundlik suhtumine oma töösse; töötaja õigused ja vastutus, töötingimused, tööaeg; vajalikud eeldused oma tööga toimetulekuks

2. Keskkond ja tehnoloogia

Tehnoloogia: teadus- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus

3. Inimene ja ühiskond

Inimene kui indiviid: inimese loomus ja käitumine, vastuoludesse sattumine; inimese kordumatu eripära, inimese loomus ja käitumine; väärtushinnangud, vaated elule ja ühiskonnale

Inimene kui looduse osa: eluring; sünd, elu ja surm

4. Eesti ja maailm

Eesti riik ja rahvas: geograafiline asend ja kliima; rahvastik: põhirahvus, muukeelne elanikkond, immigrandid; mitmekultuuriline ühiskond

Eesti ja teised riigid: Eesti kui Euroopa Liidu liikmesriik: ELi liikmesriigid, ELi töökorraldus; Eesti koht maailmas: rahvusvaheline koostöö.

Õpitegevused:

Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja -tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Kirjutamisoskuse arendamisel pööratakse põhitähelepanu märkmete tegemisele; infopäringut sisaldava mitteametliku e-mailile vastamisele; intervjuuks vajalike küsimuste koostamisele ja kirjutamisele; esseeplaani koostamisele ja oma arvamust kajastava arutleva essee kirjutamisele ning vastava sõnavara ja keelestruktuuride kasutamisele.

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. piltide kirjeldamine ja võrdlemine), oma arvamuse avaldamisel, isiklike eelistuste esitamisel ja põhjendamisel, viisakal nõustumisel ja erinevale arvamusele jäämisel. Vestlusoskust arendatakse aruteludega erinevatel teemadel, rollimängude ning paaristöö kaudu.

V kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

1. Haridus ja töö

Pere ja kasvatus: perekond; peresuhted, laste ja vanemate omavaheline mõistmine ning üksteisest hoolimine; kasvatus; viisakusreeglid, käitumishinnangud, väärtushinnangute kujundamine, salliv eluhoiak

2. Inimene ja ühiskond

Inimene kui looduse osa: elulaad ehk olemise viis (tervislik eluviis)

3. Keskkond ja tehnoloogia

Elukeskkond: säästlik eluviis

Geograafiline keskkond: keskkonna jätkusuutlik areng

Tehnoloogia: teadus- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus

4. Kultuur ja looming

Kultuur kui looming: looming: kujutav kunst, helilooming, teater ja kino; televisioon ja raadio

Kultuuritraditsioonid ja tavad: rahvapärимused, muistendid, muinasjutud, vanasõnad, kõnekäänud kui rahvatarkuse varamu

5. Eesti ja maailm

Eesti keel ja eesti meel: kultuuritraditsioonid, rahvuslik identiteet

Eesti riik ja rahvas: mitmekultuuriline ühiskond

Õpitegevused:

Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja -tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Kirjutamisoskuse arendamisel keskendutakse erinevatele kirjutistele: kaebekiri, poolt ja vastu essee, narratiivi kirjutamine, filmi- või teatriarvustus, kokkuvõtted ja kirjeldused ning vastava sõnavara ja keelestruktuuride kasutamisele.

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. kava või mõistekaardi järgi jutustamine, lühimonoloogi esitamine), vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arvamuse avaldamisega, arutelude ja rollimängude kaudu. Enam pööratakse tähelepanu piltide kirjeldamisele, võrdlemisele ja vastandamisele; oma arvamuse avaldamisele; nõustumise ja mittenõustumise väljendamisele ning vastava sõnavara ja lausekonstruktsioonide kasutamisele.

VI kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

1. Keskkond ja tehnoloogia

Geograafiline keskkond: keskkonna ja inimese suhted, keskkonnateadlikkus; looduslik tasakaal; loodusliku tasakaalu kadumisest tingitud ohud keskkonnale ja inimesele

Elukeskkond: elutingimused; sotsiaalne miljö: põhirahvusest koosnev või mitmekeelne ja -kultuuriline ühiskond; lähinaabrid

Tehnoloogia: teabekeskkond: teaduse- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus; infootsing ja -vahetus; keeletehnoloogilisi rakendusi igapäevaelus; elektroonses sõnastikud, keeleõppematerjalid, arvutipõhine keeleõpe

2. Inimene ja ühiskond

Inimeste suhtlus: suhtlusvahendid; meedia kui suhtluskanal ja -vahend (erinevad mõjutusvahendid, meedia eetilised, kvaliteetajakirjandus)

Õpitegevused:

Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel ja erinevate lugemisstrateegiade kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiade ja -tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Kirjutamisoskuse arendamisel pööratakse põhitähelepanu aruande ülesehitamisele ja kirjutamisele; artikli koostamisele ja kirjutamisele ning vastava sõnavara ja keelestruktuuride kasutamisele.

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. kava või mõistekaardi järgi jutustamine, lühimonoloogi esitamine), vestlusoskust aredatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arvamuse avaldamisega, arutelude ja rollimängude kaudu. Enam pööratakse tähelepanu diskussioonis osalemisele (selgitamisele ja öeldust arusaamise kontrollimisele); esitluse ettevalmistamisele ja ettekandmisele (vastasargumentide esitamisele ja neile vastamisele) ning vastava sõnavara ja lausekonstruktsioonide kasutamisele.

12. klass (7.-9. kursus, keeletase B2.2/C1)

Õpitulemused:

12. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab konkreetsel või abstraktsel teemal keerukate tekstide ning mõttevahetuse tuuma;
- 2) tajub keele stiililisi erinevusi ning oskab lugeda funktsionaalstiililt erinevaid tekste;
- 3) vestleb spontaanselt ja ladusalt sama keele emakeelse kõnelejaga;
- 4) selgitab oma vaatenurka ning kaalub kõnealuste seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi;
- 5) oskab liigendada ja vormistada erinevaid tekste; tunneb õigekirja ja lausemärgistusi;
- 6) arvestab suheldes õpitava keele maa kultuurinorme;
- 7) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade ja nende kultuurielu vastu, loebvõõrkeelset kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
- 8) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt seletavat sõnaraamatut, internetti) vajaliku infootsimiseks ka teistes valdkondades;
- 9) seab eesmärgi ja hindab nende saavutatuse taset; valib ja vajaduse korral muudab oma õpistrateegiaid;
- 10) seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonna kui ka teiste valdkondadeteadmistega.

Hindamine

Iga kursuse alguses tutvustab õpetaja õpilasele hindamispõhimõtteid, teatab hindamise vormi ja aja. Õpetaja kontrollib sõnavara ja keelestruktuuride omandamist jooksvate või kokkuvõtivate hinnetega. Tagasiside osaoskustele antakse kas numbrilise hinde või sõnalise hinnangu vormis. Tunnustatakse aktiivset osalust tunnis ja kaasamõtlemist ning tehtud jõupingutusi. Vigade analüüsi eesmärk on õpitava mõistmise soodustamine ning keelekasutuse korrigeerimine.

12. klassi lõpetaja rahuldav õpitulemus on B2.1, hea õpitulemusega õpilane on võimeline täitma osaliselt ja väga hea õpitulemusega õpilane kõik B2.2 keeleoskustaseme nõuded. Õpilased, kes sooritavad rahvusvaheliselt tunnustatud inglise keele eksami vähemalt

keeleoskustasemele B2, osalevad 8. ja 9. kursuse õppetöös valikuliselt, sooritades aineõpetajaga kokkulepitud õpiülesandeid (nt projektitööd etteantud teemadel).

Keeleoskuse hea tase 12.klassi lõpus:

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
rahuldav õpitulemus	B2.2	B2.2	B2.2	B2.2
hea ja väga hea õpitulemus	C1	C1	C1	C1

Osaoskuste õpitulemused esitatakse LISAs 1.

Kursuste sisu

VII kursuse

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

1. Keskkond ja tehnoloogia

Geograafiline keskkond: keskkonna jätkusuutlik areng

Elukeskkond: sotsiaalsete hüvede olemasolu ja nende kättesaadavus

Tehnoloogia: teaduse- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus

2. Inimene ja ühiskond

Inimene kui looduse osa: tasakaal inimese ja looduse vahel

Inimeste suhtlus: suhtlusvahendid (loomulik keel ja kehakeel, sõnavalik, žestid, miimika); meedia kui suhtlusvahend

Inimene kui indiviid: väärtushinnangus, vaated elule ja ühiskonnale; inimsuhted (isiklikud, emotsionaalsed, sotsiaalsed); erinevad inimesed ja rahvad

3. Haridus ja töö

Haridus: riiklikud ja eraõppeasutused; kohustuslik kooliharidus, iseõppimine; noorteorganisatsioonid; edasiõppimisvõimalusi Eestis ja välismaal

Õpitegevused:

Lugemisoskuse arendamisel kasutatakse mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel. Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel (s.h. õige hääldus, intonatsioon) ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja -tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisioskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Kirjutamisioskuse arendamisel keskendutakse ametlike kirjade kirjutamisele, vastava sõnavara ja keelestruktuuride kasutamisele, õigekirjale ja lause- ja sidususõpetusele. Loovtöödeks on arvamusessee, filmiarvustus ja lühijutt.

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. kava või mõistekaardi järgi jutustamine, lühimonoloogi esitamine), vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arvamuse avaldamisega, arutelude ja rollimängude kaudu. Tähelepanu on küsimuste moodustamisel. Enam pööratakse tähelepanu piltide kirjeldamisele, võrdlemisele ja vastandamisele; oma arvamuse avaldamisele; isikliku info küsimisele ja

andmisele (nt intervjuu, esitus) ning vastava sõnavara ja lausekonstruktsioonide kasutamisele.

VIII kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

1. Keskkond ja tehnoloogia

Geograafiline keskkond: keskkonna ja inimese suhted, keskkonnateadlikkus, looduslik tasakaal, puutumatu loodus, tööstus- ja kultuurimaastikud.

Tehnoloogia: teaduse- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus (jälgimisseadmed); biotehnoloogia igapäevaelus (toiduainetööstus)

Elukeskkond: elutingimused; sotsiaalne miljö; lähinaabrid

2. Inimene ja ühiskond

Ühiskond kui eluavalduse kogum: sotsiaalsfäär, elatustase, heategevus; ebaterved eluviisid ja kuritegevus

Inimene kui indiviid: inimese loomus ja käitumine, vastuoludesse sattumine; väärtushinnangud, vaated elule ja ühiskonnale

3. Eesti ja maailm

Eesti riik ja rahvas: omariiklus ja kodanikuks olemine; geograafiline asend ja kliima; mitmekultuuriline ühiskond; rahvastik (põhirahvus, muukeelne elanikkond, uusimmigrandid)

Õpitegevused:

Lugemisoskuse arendamisel kasutatakse mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel. Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel (s.h. õige hääldus, intonatsioon) ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja -tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustatsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Kirjutamisoskuse arendamisel keskendutakse ametlike kirjade kirjutamisele, erinevat tüüpi aruannete ja essee kirjutamisele, vastava sõnavara ja keelestruktuuride kasutamisele, õigekirjale ja lause- ja sidususõpetusele. Loovtöödeks on poolt ja vastu essee, ametlik kiri (kaebekiri), statistika analüüs ja esitamine.

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. kava või mõistekaardi järgi jutustamine, lühimonoloogi esitamine), vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arvamuse avaldamisega, arutelude ja rollimängude kaudu. Tähelepanu on küsimuste moodustamisel. Enam pööratakse tähelepanu piltide kirjeldamisele, võrdlemisele ja vastandamisele; läbirääkimistele ja ettepanekute tegemisele; oma arvamuse avaldamisele; nõustumise ja mittenõustumise väljendamine ning vastava sõnavara ja lausekonstruktsioonide kasutamisele.

IX kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

1. Haridus ja töö

Tööelu: teadlik eneseteostus, elukutsevaliku võimalusi ja karjääri planeerimine; tööotsimine; töö kui toimetulekuallikas; suhted töökollektiivis; vajalikud eeldused oma tööga toimetulekuks.

2. Eesti ja maailm

Eesti keel ja eesti meel: rahvuslik identiteet, kultuuritraditsioonid

3. Kultuur ja looming

Kultuur kui looming: looming: kirjandus

4. Keskkond ja tehnoloogia

Tehnoloogia: teaduse- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus; teabekeskkond: infootsing ja -vahetus; keeletehnoloogilised rakendused igapäevaelus

Õpitegevused:

Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Kirjutamisoskuse arendamisel keskendutakse ametlike kirjade kirjutamisele, erinevat tüüpi esseede kirjutamisele, vastava sõnavara ja keelestruktuuride kasutamisele, õigekirjale ja lause- ja sidususõpetusele. Loovtöödeks on poolt ja vastu essee, ametlik kiri (kaaskiri). Põhitähelepanu on kirjaliku eksami erinevatel ülesandetüüpidel.

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. kava või mõistekaardi järgi jutustamine, lühimonoloogi esitamine), vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arvamuse avaldamisega, arutelude ja rollimängude kaudu. Tähelepanu on küsimuste moodustamisel. Enam pööratakse tähelepanu piltide kirjeldamisele, võrdlemisele ja vastandamisele; etteantud teemal (nt väitelause, tsitaat) monoloogi esitamisele ning erinevatel teemadel esitluste ette kandmisele. Põhitähelepanu on suulise eksami ülesandetüüpidel.

2.2.2. Ettevalmistus inglise keele riigieksamiks (valikaine)

Keeletase B2.2-C2.1

Õpitulemused:

Kursuse lõpuks õpilane:

1) Kuulamisel

- suudab jälgida uudiseid ja teateid või kuulata lühiloengut ning eristada sellest olulist ja vajalikku infot;
- oskab eristada selgelt väljendatud tooni ja suhtumist, panna tähele rõhuasetusi ja mõttefraase;
- suudab jälgida abstraktset teemakäsitlust (nt vestlus, loeng, ettekanne) ja saab aru keeruka sisuga mõttevahetusest (nt väitlus), milles kõnelejad väljendavad erinevaid seisukohti;

- oskab tuletada tundmatute sõnade tähendust konteksti abil temale tuntud elementide kaudu;
  - suudab eristada kuuldu detaile ja järjestada sündmusi.
- 2) Lugemisel
- suudab lugeda funktsionaalstiililt erinevaid tekste;
  - suudab määratleda teksti peaideed (mis on kas välja öeldud või millele on vihjatud) ja autori eesmärgi;
  - oskab leida tekstist vajalikku infot;
  - oskab tuletada tundmatute sõnade tähendust konteksti abil temale tuntud elementide kaudu (liitsõna üksikkomponendid ja sõnaliited).
- 3) Kirjutamisel
- oskab loetu ja kuuldu põhjal märkmeid teha, olulist kokku võtta;
  - oskab täita ankeete ja vastata küsimustikele;
  - oskab kirjutada poolametlikku ja ametlikku kirja;
  - oskab kirjutada kirjeldavaid, analüüsivaid ja arutlevaid esseesid, aruandeid, artikleid, arvustusi ja lühijutte;
  - tunneb õigekirja ja lausemärgistusi;
  - oskab liigendada ja vormistada erinevaid tekste.
- 4) Rääkimisel
- oskab vahetult suhelda;
  - oskab vestelda etteantud teemal ning esitada ja põhjendada oma vaateid ja seisukohti;
  - oskab pilte kirjeldada, võrrelda ja vastandada;
  - oskab spontaanselt reageerida ja vastata lisaküsimustele.

Hindamine

Kursust hinnatakse arvestatud-mittearvestatud-süsteemis. Et saada kursuse eest kokkuvõtvaks hinnanguks arvestatud, tuleb osa võtta ainetundidest, esitada nõutud kirjalikud tööd ning sooritada kursuse lõpul kirjalik ja/või suuline proovieksam inglise keelest.

Kursuse sisu

Õpitegevused:

Õppetegevuses toimub riigieksami ülesehituse, hindamispõhimõtete, -skaalade ja kriteeriumitega tutvumine, erineva taseme ja võimalike ülesandetüüpidega tutvumine ning näidisülesannete lahendamine nii tunnis õpetaja juhendamisel kui iseseisvalt. Õpitegevuste eesmärk on üldise keeleoskuse arendamise kõrval süvendada inglise keele pädevust nelja osaoskuse (kirjutamine, kuulamine, lugemine ja rääkimine) ning keelepädevuse (sõnavara, grammatika-, semantika- ja ortograafiapädevus) arendamise kaudu.

Kirjutamine

Kirjutamisoskuse arendamisel keskendutakse erinevatele võimalikele eksamil kasutatavatele ülesandetüüpidele ning testitavatele oskustele.

Põhitähelepanu on järgmistel ülesandetüüpidel:

- konkreetsele lugejale suunatud kirjutis (120 sõna): poolametlik või ametlik kiri
- arvamustekst (200 sõna): essee; aruanne; artikkel; arvustus või lühijutt

ja testitavatel oskustel:

- arvamuse väljendamine

- hinnangu andmine
- kommenteerimine
- sündmuste ja protsessi kirjeldamine
- veenmine
- kaebuse esitamine
- ettepaneku esitamine
- arutlemine
- võrdlemine
- näitlikustamine
- poolt-ja vastuargumentide esitamine

Kuulamine

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse erinevatele võimalikele eksamil kasutatavatele ülesandetüüpidele (intervjuud, vestlused, uudislõigud, spordiülekanded, esitlused ja loengud nii konkreetsetel kui abstraktsetel teemadel) ning testitavatele oskustele.

Põhitähelepanu on järgmistel ülesandetüüpidel:

- valikvastustega ülesanne
- lünkülesanne
- lühivastustega ülesanne
- sobitamisülesanne
- tekstilooma ülesanne

ja testitavatel oskustel:

- arusaamine teksti peamisest mõttest
- järelduste tegemine teksti kohta
- valikulise info leidmine tekstist
- teksti detailne mõistmine

Lugemine

Lugemisoskuse arendamisel keskendutakse erinevatele võimalikele eksamil kasutatavatele tekstitüüpidele (meediatekstitid, artiklid, ülevaated, juhendid, teatme- ja ilukirjandus) ning testitavatele oskustele.

Põhitähelepanu on järgmistel ülesandetüüpidel:

- valikvastustega ülesanne
- avatud lüngaga või sõnapangaga lünkülesanne
- etteantud sõnaga lausemoodustamise ülesanne
- ümbersõnastamine
- sõnamoodustamine
- vigade leidmine ja parandamine
- lühivastustega ülesanne
- sobitamisülesanne (lünktekst, pealkirjad, definitsioonid, küsimused ja vastused)
- lausete lõpetamine
- tabeli/joonise täitmine

ja testitavatel oskustel:

- teksti detailne mõistmine
- arusaamine teksti peamisest mõttest
- järelduste tegemine teksti kohta
- arusaamine kaudselt esitatud infost
- olulise info mõistmine

- tekstisistest seoste mõistmine
- sõnavara tundmine ja oskus tuletada tähendust kaasteksti abil
- keeleline korrektsus, sõnavara ulatus ja täpsus

Rääkimine

Rääkimisoskuse arendamisel keskendutakse eksamil kasutatavatele ülesandetüüpidele ning testitavatele oskustele.

Põhitähelepanu on järgmistel ülesandetüüpidel:

- suunatud vestlus (sissejuhatavad teemad ja küsimused)
- piltide kirjeldamine, võrdlemine ja vastandamine ning spontaanne lisaküsimustele vastamine
- etteantud väitel (üldlevinud arvamus, tsitaat) põhinev monoloog ning spontaanne lisaküsimustele vastamine

ja testitavatel oskustel:

- üldine rääkimisoskus ja üldine suuline suhtlus (suuline esinemine, vestlus, seisukohtade põhjendamine, näitlikustamine, selgitamine)

2.2.3. Introduction and preparation for the CAE (valikaine)

Valikaine kursus mahuga 35 akadeemilist tundi on mõeldud 12. klasside õpilastele.

Õppetöö on korraldatud viisil, et kursuse jooksul toimub 21 75-minutilist tundi, millest 70 minutit on kontakttund ja 5 minutit on ette nähtud õpilaste iseseisvaks tööks

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- Saab tuttavaks Cambridge Advanced English (CAE C1) eksami materjalide, toimimise ning hindamissüsteemiga
- Omandab erinevate ülesannete täitmise viisi ning oskuse valida oma võimetele kõige paremini sobivad valikülesanded
- Saab võimaluse enne CAE eksamit proovida eksami sooritamist piiratud kujul ning tagasisidet soorituse kohta

Kursuse lühikirjeldus

- Mida / miks õpetatakse?

Peamiselt keskendutakse eksami struktuuri mõistmisele, hindamisele ning nõuetele, mis eksami sooritajatele esitatakse edukaks sooritamiseks erinevatel tasemetel. Eesmärk on tagada õpilaste võimekus valida oma võimetele kõige kohasemad harjutused ning minimeerida nõrkade kohtade mõju eksami sooritusele

- Milliseid üldpädevusi kujundatakse?

Intervjuul osalemise oskus, loov kirjutamine, avalik esinemine, selge väljendus kõnes ja keeles.

- Millistele läbivate teemade kujundamine?

Inglise keele kasutamine erinevates olukordades vastavalt erinevatele hindamiskriteeriumitele.

- Mis ainetega lõiming?

Inglise keel.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- Teab
CAE ülesehitust, hindamiskriteeriume, erinevaid ülesannete liike ning võimalusi nende vahel valida.
- Oskab
Hinnata oma tugevusi CAE kontekstis ning teha sellest lähtuvalt valikuid, mis aitavad parima tulemuse saavutada.
- Mõistab
Eksami ülesehitust ning selle eesmärke, eksami mõju ning hinnangut üldisele keeleoskusele.

Õppesisu

Suuline intervjuu ning selle osad.

Kuulamine, harjutused ning selle osad.

Grammatika harjutused ning nende osad.

Kirjalikud harjutused ning nende osad.

Hindamiskriteeriumid ning oma oskuste hindamine nende kontekstis.

Hindamine

Hindamispõhimõtte – st kuidas kujuneb kursusehinne:

Arvestatud vs mittearvestatud – kujuneb kahe kirjaliku ning ühe suulise klassitöö pinnalt, mis põhinevad eksamiharjutustel.

2.2.4. The Fundamentals of Public Speaking (valikaine)

Valikaine kursus mahuga 35 akadeemilist tundi on mõeldud 10. ja 11. klasside õpilastele.

Õppetöö on korraldatud viisil, et kursuse jooksul toimub 21 75-minutilist tundi, millest 70 minutit on kontakttund ja 5 minutit on ette nähtud õpilaste iseseisvaks tööks.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- Saab võimaluse harjutada erinevaid avaliku kõnelemise vorme
- Omandab tehnikad, mis aitavad kaasa edukale avalikule kõnelemisele
- Õpib looma ja esitama avalikuks kõnelemiseks mõeldud tekste.

Kursuse lühikirjeldus

- Mida / miks õpetatakse?

Peamiselt keskendutakse avaliku kõnelemise erinevatele liikidele, selle harjutamisele ning kuidas kasutada erinevaid tehnikaid, et saada võitu ärevusest ning esineda edukalt.

- Milliseid üldpädevusi kujundatakse?

Kõnelemine, intervjueerimine, esinemine, loovkirjutamine, eneseanalüüs.

- Millistele läbivate teemade kujundamine?

Avalik kõnelemine kui igapäeva osa.

Avalik kõnelemine kui lihtsalt omandatav ning lihvitav elukestev oskus.

- Mis ainetega lõiming?

Inglise keel, kirjandus.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- Teab
Kuidas valmistada ette avalikku kõnelemist, millised on improviseerimise põhimõtted ning milliste tehnikate abil sooritada avalikke esinemise erinevates vormides
- Oskab
Hinnata oma tugevusi ning nõrkusi avalikus kõnelemises, kasutada erinevaid tehnikaid nõrkustest üle olemiseks ja tugevuste kaasamiseks, koostada avalike kõnelemiste tekste või improviseerida avaliku kõnelemise olukorras
- Mõistab
Mis on avalikul kõnelemisel oluline, kuidas esinemine mõjub ideede kandvusele, ja kuidas erinevad tehnikad mõjutavad idee arusaamist ning arusaamise nurka publiku poolt.

Õppesisu

Loovkirjutamise ning ideeväljenduse alused

Kõne koostamine

Kõne pidamine

Improviseerimine

Ärevustehnikad

Füüsis ning selle mõju esinemisele

Hindamine

Hindamispõhimõte – st kuidas kujuneb kursusehinne:

Arvestatud vs mittearvestatud – kujuneb 2 suulise klassitöö pinnalt, mis põhinevad avaliku kõnelemise olukordadel.

2.2.5. Keynote Advanced (valikaine)

Valikaine kursus mahuga 35 akadeemilist tundi on mõeldud 11. ja 12. klasside õpilastele.

Õppetöö on korraldatud viisil, et kursuse jooksul toimub 21 75-minutilist tundi, millest 70 minutit on kontakttund ja 5 minutit on ette nähtud õpilaste iseseisvaks tööks (kodused /e-tööd; pikemad kirjutised; suuliste esitluste ettevalmistamine; uudiste ja meedia lugemine)

Õppe- ja kasvatuseesmärgid / Kursuse lühikirjeldus:

Õppes on oluline õpioskuste arendamine, mis toetab edasiseid võõrkeeleeõpinguid üldisemalt. Autentne ja interaktiivne õppematerjal toetab motivatsiooni ning selle abil on võimalik harjutada tegelikke keelekasutusolukordi. Eesmärk on, et keeleõppija kasutaks õppimisstrateegiaid paindlikumalt, haaraks kinni rohkematest võimalustest õpitavat keelt kasutada ning et õppimise kogemus oleks mitmekülgsem. Eesmärk on muuta õppija aktiivsemaks ning panna ta oma tegevust paremini eesmärgistama ja jälgima.

Õpilase silmaringi laiendamisel on peamiseks allikaks 12 eriilimelist ja inforikast TED-loengut. Iga õppetüki juures arendatakse nelja osaoskust (kuulamine, lugemine, kirjutamine ja rääkimine), pööratakse tähelepanu piirkondlikele hääldusviisidele ja -eripärasustele ning grammatika korrektsusele ja laiendatakse keelepagasi üldist ulatust. Õppetükid sisaldavad erinevat tüüpe kuulamis- ja lugemistekste, infograafikuid, kriitilise mõtlemise ülesandeid, mis

arendavad soravust keeles ja esinemisoskusi ning tõstavad enesekindlust. Enamik loengutest on esitatud inglise keelt emakeelena kõnelejate poolt.

Õppimine toetub kommunikatiivsele arusaamale keeleoskusest, mis põhineb oskusele kasutada keeleteadmisi (hääldus, grammatika, sõnavara) eesmärgipäraselt nii suuliste kui kirjalike tekstide mõistmiseks (kuulamine ja lugemine) kui ka koostamiseks (rääkimine ja kirjutamine) võttes arvesse konteksti. Kommunikatiivsed eesmärgid, koostöö, kriitilise mõtlemise ja argumenteerimise arendamine ning visuaalne ja digitaalne kirjaoskus on seotud 21.saj õpiväljunditega, mis aitavad kaasa globaalse kodaniku kujunemisele. Inspiratsioon reaalsest maailmast hõlbustab õppijal jõuda funktsionaalse ja praktilise tulemuseni: ennast sihtkeeles väljendada, erinevate seisukohtadega nõustuda või mitte nõustuda, oskus leida sarnasusi ja erinevusi ning oma arvamust avaldada. Oluline on kognitiivsete võimete arendamine, oma arusaama teadvustamine, olemasolevate teadmiste ja kogemuste analüüsimine ja liigendamine ning seoste loomine juba olemasolevate teadmistega.

Teemasid käsitledes peetakse silmas õpirühma keeletaset, õpilaste huve ning teemade päevakohasust ja mitmekesisust, püüdes anda võimalikult laiapõhjalist ülevaadet peamiselt ühiskonnast ja kultuurist. Käsitletavat teemat lõimuvad peamiselt erinevate keelte ja kirjandusega, inimese-, tervise- ja karjääriõpetusega, kunsti ja geograafiaga ning kehalise kasvatusesega.

Õpitulemused:

Kursuse lõpuks õpilane:

- valdab käsitletud teemade sõnavara ja on suuteline suhtlema antud teemadel arusaadavalt; omandab keeleoskuse, mis võimaldab esineda; suudab kaasa rääkida ja seoseid luua käsitletud ühiskonda puudutavate teemade raames
- mõistab konkreetsel või abstraktsel teemal teksti mõttevahetuse tuuma; oskab määratlada teksti peaideed; oskab leida ülesande täitmiseks vajaliku teave; mõistab üldist arutluskäiku tekstis; tabab teksti põhijäreldusi
- oskab luua erinevatel teemadel sidusa ja loogilise teksti ning valdab vastavat sõnavara
- oskab selgitada oma vaatenurka, selgitada oma mõtteid ja arvamusi ning kaaluda kõnealuste seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi; suudab väljendada eelistusi; suudab arutleda, analüüsida ja põhjendada oma vaateid ja seisukohti; suudab vestluses teemat arendada s.h ka keerulisi teemasid üksikasjalikumalt kirjeldada, välja tuua alateemad ja olulisemad punktid ning teha üldistusi ja kokkuvõtet
- suudab vastata spontaanselt küsimustele ning põhjendada väite/tsitaadiga nõustumist või mittenõustumist
- oskab hankida õppetööks vajalikku informatsiooni ning kasutada oskuslikumalt teabeallikaid ning digitehnoloogiat
- seab õpieesmärke ja vajaduse korral valib ja muudab oma õppimisstrateegiaid
- tunneb senisest enam huvi võõrkeelse meedia vastu, jälgib ajakirjandust ja uudiseid, loeb pikemaid ja keerukamaid tekste, kuulab ja vaatab autentseid programme
- oskab ennast võõrkeeles lodusalt ja spontaanselt mõistetavaks teha, väljendeid eriti otsimata
- oskab kirjutada nii lühemaid kui pikemaid tekste ka keerukamal teemal
- suudab paremini hinnata ja arvestada oma tugevaid ja nõrku külgi
- suudab näidata algatusvõimet ja vastutada oma tulemuste eest

Õppesisu:

Õppematerjalid, lisamaterjalid ja IKT kasutamine:

põhimaterjal: Keynote Advanced õppekomplekt (õpik ja töövihik)

lisamaterjal: 21 Century Communication 4: Listening, speaking and critical thinking;

21 Century Reading 4: Creative Thinking and Reading with TED Talks

õpetaja poolt ettevalmistatud slaidi- ja paljundusmaterjal

- I. Necessities
- II. Image and identity
- III. Harmony
- IV. Challenges
- V. Inspiration
- VI. Solutions
- VII. Imagination
- VIII. Working together
- IX. Stress and relaxation
- X. Risk
- XI. Vision
- XII. The future

Hindamiskriteeriumid:

Kursust hinnatakse arvestatud-mittearvestatud süsteemis. Kokkuvõtvaks hinnanguks arvestatud, tuleb õpilasel osa võtta ainetundidest (enam kui 6 tunnist puudumise korral jääb kursus arvestamata) ning esitada nõutud suulised ja/või kirjalikud tööd.

2.2.6. Vene keel

Õpitulemused (B1), õppesisu ja õppetegevus gümnaasiumis

10. klass (1.-2. kursus, keeletase B1)

Õpitulemused:

10. klassi lõpetaja:

- 1) oskab vestelda erinevatel teemadel ning koostada teemapõhise sidusa ja loogilise teksti;
- 2) mõistab konkreetsel või abstraktsel teemal tekstide ning mõttevahetuse tuuma;
- 3) valdab teemadega seotud suhtluskeelendeid;
- 4) selgitab oma vaatenurka nii suulises kõnes kui lihtsamas kirjutises (nt essee) ning oskab kaaluda kõnealuste seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi;
- 5) oskab koostada nii mitteformaalses kui formaalses stiilis kirja
- 6) oskab vestelda tuttavatel teemadel õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega ning arvestada suheldes õpitava keele maa kultuurinorme;
- 7) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, vaatab võõrkeelseid filme ja telesaateid, jälgib meediat;
- 8) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid ning suudab leida vajaliku informatsiooni tekstist nii paberkandjal kui internetist;

- 9) seab eesmärged ja hindab nende saavutatuse taset ning valib ja vajaduse korral kohandab või muudab oma õpistrateegiaid;
- 10) seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonnaga kui teiste valdkondade teadmistega.

Hindamine

Õpilase teadmisi ja oskusi neljas osaoskuses hinnatakse praktilise tegevuse alusel. Tagasisidestatavad/hinnatavad tegevused on peamiselt lõimitud varem omandatuga/õpitavaga ka teistes ainetes. Sõnavara ja keelestruktuuride omandamist hinnatakse kontekstis, s.t. selle järgi kui võrd õpilane neid lugedes ja kuulates ära tunneb ning kõnes ja kirjas kasutada oskab. 10. klassis on hindamise oluline eesmärk õpilase innustamine, tema õpimotivatsiooni toetamine ja õpioskuste kujundamine, mida toetab kujundav hindamine. Kujundava hindamise aluseks on koos õpilastega koostatud tegevuskava ja eesmärkide alusel õpilase enesehinnangu ja õpetaja tagasiside kokkuvõte. Õpilane hindab end reflekteerivate tegevuste kaudu ise ja on kaasatud kaasõpilaste hindamisse. Hindamisel kasutatakse õpimappi. Mitut osaoskust korraga kontrollivaid hindelisi töid tehakse maksimaalselt neli korda aastas.

I kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

Eesti ja maailm

Riik, pealinn, sümbolika, loodus, traditsioonid, rahvustoit). Ilm Eestis. Lemmik aasta-aeg. Jõulud ja Uus aasta. Linn ja küla. Tallinna vaatamisväärsused

Perekond ja kodu

Abielu ja perekond, rollid perekonnas, õigused ja kohustused, kodu ja kasvatus, perekonna eelarve). Minu perekond. Isad ja lapsed. Kulud ja tulud. Menüü. Maitsev ja kasulik toit

Sõbrad ja mina.

Iseloomujooned, väärtused ja puudused. Välimus. Riided. Heategevus (sõpruskonnavälised suhted, sotsiaalsed probleemid). Koduloomad

Harrastused ja hovid

Spordialad, looming, kultuuritegelased) Elukutsed ja unistused. Teater. Kino. Muusika. Kirjad. Suvepuhkus

Õpitegevused:

10. klassis suunab õpetaja õpilast võõrkeeles suhtlema nii kõnes kui kirjas, väljendama oma arvamust, tundeid ja mõtteid. Suulise suhtluse kõrval arendatakse kirjalikku väljendusoskust.

Jätkub põhisõnavara laiendamine, lõimitud aineõpet (nt loodusained, ühiskonnaõpetus, kunstiõpetus, muusikaõpetus) toetava õppesisu, nähtava keeleteo, ainesõnavara ja keele õigele kasutusele innustavate tööülesannete kaudu. Suuremat tähelepanu pööratakse korrektsele keelekasutusele.

Õpilasi juhatakse iseseisvalt lugema, arendatakse aineteksti mõistmise oskust, kriitilist mõtlemist ja loomingulisust suulise kõne ja eakohaste ainetekstide kaudu ning koostöös kaaslase ja õpetajaga. Õpilasi suunatakse kasutama õpiku- ja koolisõnastikke, lugema infomaterjale, autentseid ja e-tekste.

Suulist suhtlemisoskust arendatakse paaris- ja rühmatöödega, sh mänguliste harjutuste ja rollimängudega. Õpitakse väljendama oma suhtumist ja eelistusi ning põhjendama oma

arvamust. Suulist kõnet kasutatakse rühmas eakaaslastega, õpetajaga, võimalusel õpitava keele ja kultuuri kandjaga väljastpoolt kooli.

Kirjutamisoskuse arendamisel kasutatakse loovusharjutusi, sõnamänge, malle. Õpitakse kirjutama nt teateid, kirjeldusi, lühijuttu. Pööratakse tähelepanu lausele, teksti osadele ja tekstile kui tervikule. Õpilane tutvub õpitavas keeles ilmunud eakohase, aine- ja keeleõpet toetava ning huvipakkuva lugemismaterjali, telesaadete, filmide, e-materjalidega.

II kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

Keskkond ja tehnoloogia

Elukeskkond: elutingimused erineva kliima ja rahvastusega aladel; säästlik eluviis; sotsiaalne miljöö: põhirahvusest koosnev või mitmekeelne ja -kultuuriline ühiskond; lähinaabrid

Tehnoloogia: teaduse- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus: GM toit; teabekeskkond: infootsing

Kultuur ja looming

Kultuur kui looming: rahva ajalooline kultuurimälu; looming: kirjandus, kujutav kunst, arhitektuur; rahva ajalooline kultuurimälu

Kultuuritraditsioonid ja tavad: erinevate rahvaste kultuuritraditsioonid ja tavad

Inimene ja ühiskond

Inimene kui looduse osa : tasakaal inimese ja looduse vahel; elulaad (nt inimsõbralik ja tervislik): toit

Haridus ja töö

Haridus: riiklikud ja eraõppeasutused, koolitused; kohustuslik kooliharidus, iseõppimine; koolikeskkond ja –traditsioonid; noorteorganisatsioonid; edasiõppimisvõimalused; elukestev õpe

Eesti ja maailm

Eesti keel ja eesti meel: kultuuritraditsioonid

Õpitegevused:

10. klassis suunab õpetaja õpilast võõrkeeles suhtlema nii kõnes kui kirjas, väljendama oma arvamust, tundeid ja mõtteid. Suulise suhtluse kõrval arendatakse kirjalikku väljendusoskust.

Jätkub põhisoõnavara laiendamine, lõimitud aineõpet (nt loodusained, ühiskonnaõpetus, kunstioõpetus, muusikaõpetus) toetava õppesisu, nähtava keeletoe, ainesõnavara ja keele õigele kasutusele innustavate tööülesannete kaudu. Suuremat tähelepanu pööratakse korrektsele keelekasutusele.

Õpilasi juhatakse iseseisvalt lugema, arendatakse aineteksti mõistmise oskust, kriitilist mõtlemist ja loomingulisust suulise kõne ja eakohaste ainetekstide kaudu ning koostöös kaaslaste ja õpetajaga. Õpilasi suunatakse kasutama õpiku- ja koolisõnastikke, lugema infomaterjale, autentseid ja e-tekste.

Suulist suhtlemisoskust arendatakse paaris- ja rühmatöödega, sh mänguliste harjutuste ja rollimängudega. Õpitakse väljendama oma suhtumist ja eelistusi ning põhjendama oma arvamust. Suulist kõnet kasutatakse rühmas eakaaslastega, õpetajaga, võimalusel õpitava keele ja kultuuri kandjaga väljastpoolt kooli.

Kirjutamisoskuse arendamisel kasutatakse loovusharjutusi, sõnamänge, malle. Õpitakse kirjutama nt teateid, kirjeldusi, lühijuttu. Pööratakse tähelepanu lausele, teksti osadele ja tekstile kui tervikule. Õpilane tutvub õpitavas keeles ilmunud eakohase, aine- ja keeleõpet toetava ning huvipakkuva lugemismaterjali, telesaadete, filmide, e-materjalidega.

11. klass (3.-4. kursus, keeletase B1)

Õpitulemused:

11. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab erinevate kõnelejate olmeteksti ja telefoni teel edastatud teateid.
- 2) saab igapäevases suhtluses enamasti hakkama õpitavat keelt kõnelevate inimestega;
- 3) oskab tuletada tundmatute sõnade tähendust konteksti abil temale tuntud elementide kaudu.
- 4) koostab lihtsa teksti tuttavatel teemadel;
- 5) teab oma emakeeles enamkasutatavate rahvusvaheliste sõnade tähendusi ning oskab neid teadmisi kasutada vene keelset teksti kuulates.
- 6) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelset kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
- 7) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatut, internetti), et otsida vajalikku infot ka teistes valdkondades;

Hindamine

Õpilase teadmisi ja oskusi neljas osaoskuses hinnatakse praktilise tegevuse alusel. Tagasisidestatavad/hinnatavad tegevused on peamiselt lõimitud varem omandatuga/õpitavaga ka teistes ainetes. Sõnavara ja keelestruktuuride omandamist hinnatakse kontekstis, s.t. selle järgi kuivõrd õpilane neid lugedes ja kuulates ära tunneb ning kõnes ja kirjas kasutada oskab. 11. klassis on hindamise oluline eesmärk õpilase innustamine, tema õpimotivatsiooni toetamine ja õpioskuste kujundamine, mida toetab kujundav hindamine. Kujundava hindamise aluseks on koos õpilastega koostatud tegevuskava ja eesmärkide alusel õpilase enesehinnangu ja õpetaja tagasiside kokkuvõte. Õpilane hindab end reflekteerivate tegevuste kaudu ise ja on kaasatud kaasõpilaste hindamisse. Hindamisel kasutatakse õpimappi. Mitut osaoskust korraga kontrollivaid hindelisi töid tehakse maksimaalselt neli korda aastas.

Kursuste sisu

III kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

Mina

Mina isiksusena teiste seas, eripära, võimed, eelistused, tugevused ja nõrkused. Päevarežiim. Koolielu. Minu kodu –minu kindlus. Tervis ja sport. Võõras arvamus.

Keskkond ja maailm

Loodus ja looduskaitse, aastaajad, kliima, maa ja linn, valitsemiskord, majandus, kultuuritavad, rahvusvahelised suhted). Teeme ara

Haridus, töö, karjäär

Kujunemine isiksuseks, annab teaduse ja tehnoloogia arengu võimed. Elukutsed .Internet. Reklaam. Raha

Harrastused ja kultuur

Reisimine, Moskva vaatamisväärsused, traditsioonid, pühad, vene kultuur. A.Puškin, spordialad, looming, kultuuritegelased, reklaam ja selle roll. Vastlad Venemaal ja Eestis. Elame lõbusalt.

Õpitegevused:

11. klassis suunab õpetaja õpilast võõrkeeles suhtlema nii kõnes kui kirjas, väljendama oma arvamust, tundeid ja mõtteid. Suulise suhtluse kõrval arendatakse kirjalikku väljendusoskust.

Jätkub põhisõnavara laiendamine, lõimitud aineõpet (nt loodusained, ühiskonnaõpetus, kunstiõpetus, muusikaõpetus) toetava õppesisu, nähtava keeleteo, ainesõnavara ja keele õigele kasutusele innustavate tööülesannete kaudu. Suuremat tähelepanu pööratakse korrektsele keelekasutusele.

Õpilasi juhatakse iseseisvalt lugema, arendatakse aineteksti mõistmise oskust, kriitilist mõtlemist ja loomingulisust suulise kõne ja eakohaste ainetekstide kaudu ning koostöös kaaslaste ja õpetajaga. Õpilasi suunatakse kasutama õpiku- ja koolisõnastikke, lugema infomaterjale, autentseid ja e-tekste.

Suulist suhtlemisoskust arendatakse paaris- ja rühmatöödega, sh mänguliste harjutuste ja rollimängudega. Õpitakse väljendama oma suhtumist ja eelistusi ning põhjendama oma arvamust. Suulist kõnet kasutatakse rühmas eakaaslastega, õpetajaga, võimalusel õpitava keele ja kultuuri kandjaga väljastpoolt kooli.

Kirjutamisoskuse arendamisel kasutatakse loovusharjutusi, sõnamänge, malle. Õpitakse kirjutama nt teateid, kirjeldusi, lühijuttu. Pööratakse tähelepanu lausele, teksti osadele ja tekstile kui tervikule. Õpilane tutvub õpitavas keeles ilmunud eakohase, aine- ja keeleõpet toetava ning huvipakkuva lugemismaterjali, telesaadete, filmide, e-materjalidega.

IV kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

Harrastused ja kultuur

Spordialad, looming, kultuuritegelased, reklaam, näitused, teatrid, kontserdid, noorte subkultuurid

Keskkond

Keskkonna ja inimese suhted, looduslik tasakaal, keskkonna kaitse.). Tere tulemast Eestisse! Maaililised kaitsealad

Igapäevased tegevused

Tervislikud eluviisid, maitsev ja tervislik toit, toitumine, käitumine restoranis, suhtlemine teeninduses

Õppimine ja töö

Töö, tehnika areng. Minu klass. Õppeedukus ja võimed. Raamatute maailmas. Seletavad sõnaraamatud

Õpitegevused

Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja

tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. kava või mõistekaardi järgi jutustamine, lühimonoloogi esitamine), vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arvamuse avaldamisega, arutelude ja rollimängude kaudu. Tähelepanu on kaudküsimuste ja järelküsimuste moodustamisel. Enam pööratakse tähelepanu algallikal (nt pealkiri, graafik, statistilised andmed, tsitaat) põhinevatele diskussioonidele; esitluse ettevalmistamisele ja ettekandmisele; piltide kirjeldamisele, võrdlemisele ja vastandamisele ning vastava sõnavara ja lausekonstruktsioonide kasutamisele.

Kirjutamisoskuse arendamisel pööratakse põhitähelepanu plaani koostamisele ja jutu kirjutamisele; kokkuvõtte kirjutamisele; inimese kirjeldamisele; ametliku kaebekirja koostamisele ja kirjutamisele ning vastava sõnavara ja keelestruktuuride kasutamisele.

12. klass (5. - 6. kursus, keeletase B1)

Õpitulemused:

12. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab kõike olulist endale tuttavalt või huvipakkuvalt teemal;
- 2) saab igapäevases suhtluses enamasti hakkama õpitavat keelt kõnelevate inimestega;
- 3) kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärgi ning selgitab ja põhjendab lühidalt oma seisukohti ja plaane;
- 4) koostab lihtsa teksti tuttavalt teemal;
- 5) arvestab suhtluses õpitava keele maa kultuurinorme;
- 6) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelset kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
- 7) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatut, interneti), et otsida vajalikku infot ka teistes valdkondades;
- 8) seab eesmärgi ja hindab nende saavutatuse taset ning valib ja vajaduse korral muudab oma õpistrateegiaid;
- 9) seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonna kui ka teiste valdkondade teadmistega.

Hindamine

Õpilase teadmisi ja oskusi neljas osaoskuses hinnatakse praktilise tegevuse alusel. Tagasisidestatavad/hinnatavad tegevused on peamiselt lõimitud varem omandatuga/õpitavaga ka teistes ainetes. Sõnavara ja keelestruktuuride omandamist hinnatakse kontekstis, s.t. selle järgi kui võrd õpilane neid lugedes ja kuulates ära tunneb ning kõnes ja kirjas kasutada oskab. 12. klassis on hindamise oluline eesmärk õpilase innustamine, tema õpimotivatsiooni toetamine ja õpioskuste kujundamine, mida toetab kujundav hindamine. Kujundava hindamise aluseks on koos õpilastega koostatud tegevuskava ja eesmärkide alusel õpilase enesehinnangu ja õpetaja tagasiside kokkuvõte. Õpilane hindab end reflekteerivate tegevuste

kaudu ise ja on kaasatud kaasõpilaste hindamisse. Hindamisel kasutatakse õpimappi. Mitut osaoskust korraga kontrollivaid hindelisi töid tehakse maksimaalselt neli korda aastas.

V kursus

Õppesisu:

Teemavaldkonnad

Haridus. Õppimine ja töö.

Kivi kotti! Eksamite eel. Tuleviku plaanid. Elukutsed ja unistused. Kursused. Haridussüsteem ja õppimisvõimalused. Eestis ja õpitava keele maades, õpioskused ja eksamitehnikad, töö ja tööpuudus.

Perekond ja kodu

Abielu ja perekond, rollid perekonnas, õigused ja kohustused, kodu ja kasvatus, perekonna eelarve. Minu perekond. Isad ja pojad.

Sõbrad ja mina.

Iseloomujooned, väärtused ja puudused. Välimus. Riided. Mood ja stiil.

Inimene ja ühiskond. Kultuur.

Harrastused ja hobid. Teater. Kino. Muusika. Kunst inimese elus. Kultuuritegelased. Reisimine.

Õpitegevused:

Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. kava või mõistekaardi järgi jutustamine, lühimonoloogi esitamine), vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arvamuse avaldamisega, arutelude ja rollimängude kaudu. Tähelepanu on küsimuste moodustamisel. Enam pööratakse tähelepanu piltide kirjeldamisele, võrdlemisele ja vastandamisele; etteantud teemal (nt väitelause, tsitaat) monoloogi esitamisele ning erinevatel teemadel esitluste ette kandmisele. Põhitähelepanu on suulise eksami ülesandetüüpidel.

Kirjutamisoskuse arendamisel pööratakse enam tähelepanu (kursusele, koolitusele, ülikooli, tööle) kandideerimiskirja kirjutamisele ning vastava sõnavara ja keelestruktuuride kasutamisele. Põhitähelepanu on kirjaliku eksami erinevatel ülesandetüüpidel.

VI kursus

Õppesisu

Teemavaldkonnad

Kultuur.

Riiklikud pühad ja traditsioonid.

Venemaa.

Moskva vaatamisväärsused. Reis Venemaale (viisa, toll, piletid, majutus, võõras linnas). Suveniirid.

Teenindus.

Restoran. Pood. Suhtlemine teeninduses. Suvepuhkus.

Eesti ja teised riigid

Kultuur ja ajalugu, rahvusvaheline koostöö. Vene kultuur Eestis. Vanausulised.

Õpitegevused:

Põhirõhk on lugemisoskuse arendamisel ja erinevate lugemisstrateegiate kasutamisel. Teksti mõistmiseks kasutatakse vajadusel ka tõlget. Oluline on erinevate lugemisstrateegiate ja tehnikate omandamine (s.h. teksti üldise mõtte mõistmise, tekstilõigu peamise mõtte leidmine, spetsiifilise informatsiooni leidmise oskus). Artiklite lugemisel rakendatakse võtmesõnade leidmist, peamise mõtte äraarvamist pealkirja või illustratsioonide põhjal, küsimustes leiduvate võtmesõnade leidmist ja sünonüümide leidmist tekstis.

Kuulamisoskuse arendamisel keskendutakse *õige / vale* väite äratundmisele kuuldu põhjal, teksti peamist sõnumit kokkuvõtva lause äratundmisele, õige vastusevariandi äraarvamisele (s.h. lünkade täitmine) ja kommunikatiivsele keelekasutusele (s.h. spetsiifilise informatsiooni leidmisele spontaansetest vestlustest, ettekannetest või loengutest).

Rääkimisoskuse arendamisel on rõhk teksti loogilisel ülesehitusel (nt. kava või mõistekaardi järgi jutustamine, lühimonoloogi esitamine), vestlusoskust arendatakse artiklite lugemisega erinevatel teemadel ja arvamuse avaldamisega, arutelude ja rollimängude kaudu. Tähelepanu on küsimuste moodustamisel. Enam pööratakse tähelepanu piltide kirjeldamisele, võrdlemisele ja vastandamisele; etteantud teemal (nt väitelause, tsitaat) monoloogi esitamisele ning erinevatel teemadel esitluste ette kandmisele. Põhitähelepanu on suulise eksami ülesandetüüpidel.

2.2.7. Saksa keel (valikaine)

Saksa keelt õpetatakse humanitaarsuunas kohustusliku õppeainena 6 kursust eesmärgiga jõuda B1.1 keeleoskustasemel.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi kolmanda võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- omandab keeleoskuse tasemel, mis võimaldab toime tulla teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades võõrkeelt emakeelena kõnelejaga;
- mõistab ja väärtustab oma ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ja oskab suhtluses sellega arvestada;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- omandab elukestvaks õppeks motivatsiooni ning vajalikud oskused.

Õppeaine kirjeldus

Lisaks kahele põhikoolis õpitud võõrkeelele on gümnaasiumiastme õpilasel võimalik alustada ka uue võõrkeele ehk A-keeleoskustasemega võõrkeele õppimist,

Uue võõrkeele omandamist toetab varasem keeleõppimise kogemus ja selleks ei pea olema eelteadmisi.

Õppeprotsessis kasutatakse kommunikatiivse keeleõppe põhimõtteid ning aktiivõppemeetodeid. Rakendatakse paaris- ja rühmatööd, toetatakse võõrkeelse suhtlus- ja esinemisoskuse väljakujunemist (nt referaadid, esitlused, sh multimeedia, suhtlusportaalid).

Õpilasi ergutatakse kasutama keelt ka väljaspool keeletunde. Gümnaasiumi keeletunnis suheldakse peamiselt õpitavas võõrkeeles.

Riiklikus õppekavas antud kuus teemavaldkonda ja nende alateemad on igapäevaelus omavahel läbi põimunud ning nii on neid võimalik käsitleda ka keeleõpetuses. Eri teemade kaudu on õpilasel võimalus võrrelda Eesti ja õpitava keelega seotud kultuuriruumi. Teemasid käsitledes peetakse silmas keeleoskustaset, õpilase huve ning teemade päevakohasust. Keeleteadmised ei ole eesmärk omaette, vaid vahend parema keeleoskuse omandamiseks. Õpilase edasiliikumise järgi keeleoskustasemetes arenevad ka tema keelelised teadmised. Õpilase tähelepanu juhitakse olulistele kultuurierinevustele suhtlemises. Keeleõppes arendatakse endiselt õpioskusi, mis toetavad edasisi võõrkeeleõpinguid ning panevad aluse elukestvale õppele.

Õpitulemused, õppesisu ja õppetegevused

I kursus

Õpitulemused

Õpilane saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest.

Õpilane mõistab õpitud temaatika piires olulist.

Õpilane oskab kirjutada lühikest teksti õpitud temaatika piires.

Õpilane on omandanud esmased teadmised õpitava keele kultuuriloost.

Õpilane tunneb õpitava keele tähestikku ja hääldusreegleid.

Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu

Mina ja teised

Esmaste kontaktide loomine, enese ja teiste tutvustamine, tervitamine ja hüvastijätt.

Inimesed meie ümber. Saksa keelt kõnelevad riigid (kaart)

Isikuandmete esitamine ja nende küsimine. Numbrid.

Kodu ja lähiümbrus

Helistamine, kõne alustamine ja lõpetamine.

Esemete nimetamine ja kirjeldamine. Hinnad.

Igapäevased esemed koduses majapidamises ja meie ümber.

Perekond, sugulussidemed.

Riigid ja nende kultuur

Kell. Kalender, kalendritähtpäevad Eestis ja saksa keeleruumis.

Õppetegevused

Erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitus- ja lünkharjutused, sõnamängud jne.);

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused;

Dialoogide koostamine ja esitamine;
Rollimängud;
Muusika kuulamine, laulude laulmine;
Helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
Töö sõnaraamatutega.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile
Kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine ja iga suurema teema lõpus toimub arvestustöö, mis kontrollib erinevaid osaoskusi (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).
Arvestustöö võib olla nii suuline kui ka kirjalik.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd ja tehakse ettepanekuid õppetöö parendamiseks.

II kursus

Õpitulemused

Õpilane oskab lühidalt rääkida õpitud temaatika piires.
Õpilane mõistab temaatika piires olulist informatsiooni.
Õpilane oskab kirjutada lühikest teksti temaatika piires.
Õpilane on omandanud esmased teadmised saksa keeleruumi kommetest ja traditsioonidest.
Õpilane saab aru lühemast temale vastavast autentsest tekstist.
Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu

Vaba aeg

Vaba aja tegevused, hovid. Erinevad vaba aja veetmise viisid. Aja planeerimine, inimeste vahelised kokkulepped

Igapäevaelu, õppimine, töö

Toitumine ja toiduained, söögiharjumused.

Käitumine ühistoitlustevõttes (tellimuse esitamine, arve tasumine)

Suhtlemine teeninduses. Ostude sooritamine toidupoes.

Riigid ja nende kultuur

Eesti ja saksa keeleruumi igapäevaelu erinevused ja sarnasused.

Kodukoht Eesti

Loodus ja keskkond. Aastaajad, kliima ja ilm.

Õppetegevused

Erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitus-ja lünkharjutused, sõnamängud, jne.)

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused;

Dialoogide koostamine ja esitamine;

Rollimängud;

Muusika kuulamine, laulude laulmine;

Helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;

Töö erinevate sõnaraamatutega;

Informatsiooni otsimine internetist;

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile.

Kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine ja iga suurema teema lõpus toimub arvestustöö, mis kontrollib erinevaid osaoskusi (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).

Arvestustöö võib olla nii suuline kui ka kirjalik.

Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.

Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd ja tehakse ettepanekuid õppetöö parendamiseks.

III kursus

Õpitulemused

Õpilane mõistab õpitud temaatika piires olulist ja on teadlik saksa keeleruumi käitumisharjumistest ja heast toonist.

Õpilane oskab lühidalt rääkida õpitud temaatika piires, esitada täpsustavaid küsimusi, anda lühidalt nõu.

Õpilane oskab kirjutada lühikest teksti õpitud temaatika piires.

Õpilane on omandanud esmased teadmised saksa keeleruumi kommetest, traditsioonidest ning eripärast.

Õpilane saab aru lühemast teemal vastavast autentsest tekstist ja oskab leida vajalikku informatsiooni.

Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu

Igapäevaelu, õppimine, töö

Käitumine kaupluses, hindade küsimine, ostude sooritamine.

Riideesemed, värvid, suurused.

Kodu, võimalikud ruumid ja nende kirjeldamine, mööbel.

Elukoht ja selle otsimisega seotud probleemid, korteriturg, suhted naabritega.

Igapäevased tegemised tööl ja kodus, kodused tööd, olmeprobleemid, kohustused ja õigused.

Kool ja haridus. Elukutsed, kutsevalik ja töö.

Riigid ja nende kultuur

Koolisüsteem, eriala valiku võimalused Eestis ja saksa keeleruumis

Õppetegevused

Erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitus- ja lünkharjutused, sõnamängud jne.);

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused;

Dialoogide koostamine ja esitamine;

Rollimängud;

Muusika kuulamine, laulude laulmine;

Helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;

Töö erinevate sõnaraamatutega;

Informatsiooni otsimine internetist;

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile

Kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine ja iga suurema teema lõpus toimub arvestustöö, mis kontrollib erinevaid osaoskusi (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).

Arvestustöö võib olla nii suuline kui ka kirjalik.

Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitemika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.

Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd ja tehakse ettepanekuid õppetöö parendamiseks.

IV kursus

Õpitulemused

Õpilane mõistab õpitud temaatika piires olulist ja on teadlik saksa keeleruumi käitumisnormidest, heast toonist, traditsioonidest ja eripärast.

Õpilane oskab lühidalt rääkida õpitud temaatika piires, esitada täpsustavaid küsimusi, anda lühidalt nõu.

Õpilane oskab kirjutada lühikest teksti õpitud temaatika piires.

Õpilane saab aru lühemast teemal vastavast autentsest tekstist ja oskab leida vajalikku informatsiooni.

Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid

Õppesisu

Vaba aeg

Erinevad vaba aja veetmise viisid (teater, kino). Meediavahendid: raadio, televisioon, press (ajalehed ja ajakirjad) , raamatud, internet.

Orienteerumine linnas: erinevad objektid, tee küsimine ja juhatamine.

Tervislik eluviis.

Näo- ja kehaosad, välimus. Hügieeniga seotud harjumused. Enamlevinud haigused. Käitumine arsti juures.

Töö ja igapäevane elu.

Igapäevased kodused tegemised.

Perekond, sugulased, isiklikud suhted. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad. Küllakutsed ja kingitused.

Riigid ja nende kultuur

Ajalugu, poliitika ja kultuur Saksa keeleruumi tuntumad esindajad (kirjanikud, muusikud, poliitikud jne.).

Õppetegevused

Erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused;

Lihtsustatud lugemisvara, audioraamatud.

Dialoogide koostamine ja esitamine;

Rollimängud;

Muusika kuulamine, laulude laulmine;

Helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;

Töö erinevate sõnaraamatutega;

Informatsiooni otsimine internetist;

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile.

Kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine ja iga suurema teema lõpus toimub arvestustöö, mis kontrollib erinevaid osaoskusi (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).

Arvestustöö võib olla nii suuline kui ka kirjalik.

Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.

Kursuse lõpus sooritatakse elektrooniline test, kus kontrollitakse õpilase teadmiste vastavust rahvusvahelistele keeletaseme nõuetele

V kursus

Õpitulemused

Õpilane saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttavalt igapäevaeluga seotud teemal. Mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti. Saab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.

Õpilane loeb ja mõistab mõne leheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste (nt kirjad, veebiväljaanded, infovoldikud, kasutusjuhendid). Mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut. Suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist.

Õpilane oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest. Suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti. On võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav. Kasutab õpitud väljendeid ja lausemalle õigesti; spontaanses kõnes esineb vigu. Hääldus on selge ja kõne ladus.

Õpilane oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt isiklik kiri, e-kiri, blogi). Koostab erinevaid tarbetekste (nt teadaanne, kuulutus). Suhtleb on-line-vestluses

Õpilane oskab üsna õigesti kasutada tüüpkeelendeid ja moodustusmalle. Kasutab tuttavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt, ehkki on märgata emakeele mõju. Tuleb ette vigu, kuid need ei takista mõistmist.

Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu

Mina ja maailm

Perekond ja isiklikud suhted. Abielu, laste kasvatamine, suhtlemine vanuritega. Välismaalased meil ja meie välismaal.

Tehnika ja tööstus.

Auto, autokool, kuulsad saksa automargid.

Ehitus ja arhitektuur.

Õppetegevused

Erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);

Aeglustatud uudiste kuulamine internetist.

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused;

Dialoogide koostamine ja esitamine;

Rollimängud;

Muusika kuulamine, laulude laulmine;

Helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;

Töö erinevate sõnaraamatutega;

Informatsiooni otsimine internetist;

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile.

Kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine ja iga suurema teema lõpus toimub arvestustöö, mis kontrollib erinevaid osaoskusi (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).

Arvestustöö võib olla nii suuline kui ka kirjalik.

Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.

Kursuse lõpus sooritatakse elektrooniline test, kus kontrollitakse õpilase teadmiste vastavust rahvusvahelistele keeletaseme nõuetele

VI kursus

Õpitulemused

Õpilane saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttavalt igapäevaeluga seotud teemal. Mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti. Saab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.

Õpilane loeb ja mõistab mõneleheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste (nt kirjad, veebiväljaanded, infovoldikud, kasutusjuhendid). Mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut. Suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist.

Õpilane oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest. Suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti. On võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav. Kasutab õpitud väljendeid ja lausemalle õigesti; spontaanses kõnes esineb vigu. Hääldus on selge ja kõne ladus.

Õpilane oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt isiklik kiri, e-kiri, blogi). Koostab erinevaid tarbetekste (nt teadaanne, kuulutus). Suhtleb on-line-vestluses

Õpilane oskab üsna õigesti kasutada tüüpkeelendeid ja moodustusmalle. Kasutab tutavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt, ehkki on märgata emakeele mõju. Tuleb ette vigu, kuid need ei takista mõistmist.

Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu

Mina ja maailm

Meie soovid ja unistused

Elukäigud, õpingud, amet, tööleasumine.

Loodus ja maailmaruum.

Päikesesüsteem. Kliima. Loodushoid. Eesti loodus.

Riigid ja nende kultuur.

Ajalugu, poliitika, kultuur, ajakirjandus. Saksa keeleruumi tuntumad esindajad (kirjanikud, muusikud, poliitikud jne.).

Õppetegevused

Erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);

Uudiste kuulamine, artiklite lugemine internetis.

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused;

Dialoogide koostamine ja esitamine;

Rollimängud;
Muusika kuulamine, laulude laulmine;
Helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
Töö erinevate sõnaraamatutega;
Informatsiooni otsimine internetist;

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile.

Kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine ja iga suurema teema lõpus toimub arvestustöö, mis kontrollib erinevaid osaoskusi (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).

Arvestustöö võib olla nii suuline kui ka kirjalik.

Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.

Kursuse lõpus sooritatakse elektrooniline test, kus kontrollitakse õpilase teadmiste vastavust rahvusvahelistele keeletaseme nõuetele

2.2.8. Soome keel (valikaine)

Soome keelt on valikainena võimalik õppida 10. – 12. klassi õpilastel üks või kaks kursust.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Soome keele kursuse eesmärk on õpilastega jõuda igapäevases suhtluskeeles A2-A2+ tasemele ning soome keelest arusaamisel B1 tasemele. Kursuse raames on eesmärgiks tutvustada soomlaste kui meie sugulasrahva kombeid, traditsioone ja kultuuri.

Kursuse lühikirjeldus

Soome keele valikkursus on mõeldud gümnaasiumi õpilastele, kes ei ole varem soome keelega kokku puutunud, aga on huvitatud igapäevasuhtluse tüüpsituatsioonides soome keeles toime tulema ja oma võõrkeeleskust arendama, et suurendada oma keelepagasi, toetamaks ühe võõrkeelesõppe abil teis(t)e võõrkeel(t)e omandamist.

Kursuse raames pööratakse suuremat tähelepanu nn keele passiivse omandamise võimalustele, mis tähendab, et näiteks mõne grammatikateema seletamisel tunnevad õpilased ära juba tuttava või eelnevates tundides kasutusel olnud/oleva võimaluse. Enam tähelepanu saavad sellised keelenüansid, mis eesti keelest oluliselt erinevad.

Õpitulemused

Kursused lõpetanud õpilane

- Saab aru lihtsama sõnastusega tekstidest ja leiab neist vajaliku info.
- Loeb iseseisvalt, kohandades lugemise viisi ja kiirust sõltuvalt tekstist ning lugemise eesmärgist. Raskusi võib olla kultuurisidusate vihjete mõistmisel.
- Mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste teadete ja sõnumite sisu, kui need on talle tuttavatel teemal, seotud igapäevaste tegevustega.
- On võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav.

- Saab aru olmesfääris kuulnud suhtluse sisust (nt poes, ühistranspordis, hotellis, piletilevis).
- Julgeb end soome keeles väljendada. Oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest. Suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti.
- Oskab nii kirjalikult kui suuliselt kasutada igapäevases suhtluskeeles sobivat sõnavara, tüüpkeelendeid, küsimusi moodustada.
- Oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt isiklik kiri, e-kiri, blogi).
- Oskab kasutada piiratud hulgal teksti sidumise võtteid (sidesõnad, asesõnad).
- Oskab koostada eri allikatest pärineva info põhjal kokkuvõtte (nt lühiülevaade sündmustest, isikutest). Oskab lühidalt kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust ning isikut.
- Kasutab soomekeelseid teabeallikaid (sõnaraamat, internet) vajaliku info otsimiseks.
- Oskab kasutada kakskeelseid tõlkesõnastikke.
- Mõistab eesti ja soome keele olulisemaid erinevusi nii sõnavaras kui grammatikas.
- Tunneb huvi soomekeelsete filmide, raadio- ning teleaadete vastu. Mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav, pakub huvi ning pilt toetab heliteksti.
- Teab soomlaste kombeid ja traditsioone.
- Mõistab ja väärtustab oma ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi.
- Oskab analüüsida keeleõppest lähtuvalt oma teadmisi, tugevusi ja nõrkusi

Õppesisu

1. kursus

Sissejuhatuseks

Soome keele häälduse põhimõtted. Soome ja eesti keele häälduse olulisemad erinevused.

Soome ja eesti keele käändevormide sarnasusest ja erinevusest.

Missugune maa on Soome?

Tervitamine. Enda esitlemine. Hüvastijätt. Vabandamine. Küsimused (*montako? paljonko?*)

Dialoogide moodustamine.

Numbrid. Kuud ja kuupäevad. Tähtpäevad. Numbrit kasutamine Soomet tutvustavates lausetes. Numbrit kasutamine Eestit tutvustavates lausetes. Numbrit kasutamine ennast tutvustavates lausetes.

Kellaajad. Nädalapäevad. Aastaajad. Loodus. Värvid. Omadussõnad.

Inimene ja ühiskond

Kes ma olen? Rahvus. Päritolu. Vanus. Enda tutvustamine. Kodu. Pereliikmed. Sugulased.

Dialoogide moodustamine.

Omistusliitteet.

Tegusõna pööramine (*olla-, asua-, puhua-*). Isikulised asesõnad.

Küsimuste moodustamine (*ko-kysymys*). Küsimustele vastamine eitavalt ning jaatavalt.

Eesti ja Soome võrdlus (territoorium, rahvaarv, lipp, hümn, riigikorraldus).

Reisimine. Riigid. Keeled. Rahvad. Traditsioonid.

2. kursus

Haridus ja töö

Päevaplaan. Tunniplaan ja õppeained. Mis koolis meeldib, mis ei meeldi?

Elukutsed. Kelleks tahan saada? CV. Töövestlus. Enda tutvustamine. Lemmiktegevused ja hovid.

Verbitüübid *laulaa, syödä, opiskella, siivota, väljendid täytyy, pitää, on pakko*.

Igapäevaelu

Raamatukogus. Kinos. Teatris. Kontserdil. Näitusel. Pileti ostmine.

Sisseostude tegemine. Kaupade eest maksmine. Mõõdud. Toorained. Toiduvalmistamine.

Restoranis.

Ühistransport.

Asjaajamine. Teadete vastuvõtmine ja jätmine.

Keskkond ja tehnoloogia

Puutumatu loodus. Matkamine. Maal või linnas? Liikluses.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile. Kursust hinnatakse mitteristavalt (arvestatud / mittearvestatud).

Kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine ja iga suurema teema lõpus toimub arvestustöö, millega kontrollitakse lugemis- ja kirjutamisoskust, tekstist arusaamist ning suulist eneseväljendust.

Arvestustöö võib olla nii suuline kui ka kirjalik.

Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.

Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd ja tehakse ettepanekuid õppetöö parendamiseks.

2.2.9. Hispaania keel (valikaine)

Hispaania keelt on valikainena võimalik 10. _ 12. klassis õppida üks kursus.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Hispaania keele kursuse eesmärk on õpilastega jõuda igapäevases suhtluskeeles A1.2 keeleoskustasemele. Kursuse raames on eesmärgiks tutvustada hispaaniakeelsete maade kombeid, traditsioone ja kultuuri.

Kursuse lühikirjeldus

Hispaania keele valikkursus on mõeldud gümnaasiumi klasside õpilastele, kes on huvitatud igapäevasuhtluse tüüpsituatsioonides hispaania keeles toime tulema ja oma võõrkeeleskust arendama, et suurendada oma keelepagasit.

Kursuse raames pööratakse suuremat tähelepanu nn keele passiivse omandamise võimalustele, mis tähendab, et näiteks mõne grammatikateema seletamisel tunnevad õpilased ära juba tuttava või eelnevates tundides kasutusel olnud/oleva võimaluse. Enam tähelepanu saavad sellised keelenüansid, mis eesti keelest oluliselt erinevad.

Õpitulemused

Kursused lõpetanud õpilane

- Saab aru lihtsama sõnastusega tekstidest ja leiab neist vajaliku info.

- Mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste teadete ja sõnumite sisu, kui need on talle tuttavatel teemadel, seotud igapäevaste tegevustega.
- On võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav.
- Saab aru olmesfääris kuulnud suhtluse sisust (nt poes, ühistranspordis, hotellis, piletilevis).
- Julgeb end hispaania keeles väljendada. Oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest. Suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti.
- Oskab nii kirjalikult kui suuliselt kasutada igapäevases suhtluskeeles sobivat sõnavara, tüüpkeelendeid, küsimusi moodustada.
- Oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt isiklik kiri, e-kiri, blogi).
- Oskab kasutada piiratud hulgal teksti sidumise võtteid (sidesõnad, asesõnad).
- Mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav, pakub huvi ning pilt toetab heliteksti.
- Teab hispaanlaste kombeid ja traditsioone.
- Mõistab ja väärtustab oma ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi.
- Oskab analüüsida keeleõppes lähtuvalt oma teadmisi, tugevusi ja nõrkusi

Õppesisu

Sissejuhatuseks

Hispaania keele häälduse põhimõtted. Hispaania ja eesti keele häälduse olulisemad erinevused.

Missugune maa on Hispaania, kombed ja kultuur.

Tervitamine. Enda esitlemine. Hüvastijätt. Vabandamine. Küsimused. Dialoogide moodustamine.

Numbrid. Kuud ja kuupäevad. Tähtpäevad. Numbrit kasutamine ennast tutvustavates lausetes.

Kellaajad. Nädalapäevad. Aastaajad. Loodus. Värvid. Omadussõnad.

Inimene ja ühiskond

Kes ma olen? Rahvus. Päritolu. Vanus. Enda tutvustamine. Kodu. Pereliikmed. Inimeste kirjeldamine, iseloomud. Tuleviku plaanid (töö ja/või õppimine). Sugulased. Dialoogide moodustamine.

Tegusõna pööramine. Isikulised asesõnad.

Küsimuste moodustamine. Küsimustele vastamine eitavalt ning jaatavalt.

Eesti ja Hispaania võrdlus (territoorium, rahvaarv, lipp, hümn, riigikorraldus). Hispaania keelsed riigid Kesk- ja Lõuna-Ameerikas.

Reisimine. Riigid. Keeled. Rahvad. Traditsioonid. Arvamuse esitamine filmide, kirjanduse kohta.

Haridus ja töö

Päevaplaan. Tunniplaan ja õppeained. Mis koolis meeldib, mis ei meeldi?

Elukutsed. Kelleks tahan saada? CV. Töövestlus. Enda tutvustamine. Lemmiktegevused ja hobid.

Verbitüübid (hablar, aprender, escribir, vivir, ser, ir, querer, tener)

Igapäevaelu

Raamatukogus. Kinos. Teatris. Kontserdil. Näitusel. Pileti ostmine.

Sisseostude tegemine. Kaupade eest maksmine. Mõõdud. Toorained. Toiduvalmistamine.

Restoranis.
Ühistransport.
Asjaajamine. Teadete vastuvõtmine ja jätmine.

Keskkond ja tehnoloogia

Puutumatu loodus. Matkamine. Maal või linnas. Liikluses.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile. Kursust hinnatakse mitteristavalt (arvestatud / mittearvestatud).

Kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine ja iga suurema teema lõpus toimub arvestustöö, millega kontrollitakse lugemis- ja kirjutamisoskust, tekstist arusaamist ning suulist eneseväljendust.

Arvestustöö võib olla nii suuline kui ka kirjalik.

Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.

Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd ja tehakse ettepanekuid õppetöö parendamiseks.

Keeleoskustasemed A1.1.- C1
Osaoskuste õpitulemused

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
A1.1	Tunneb väga aeglaselt ja selgelt sidus kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid; arusaamist toetab pildimaterjal. Reageerib pöördumistele adekvaatselt (nt tervitused, tööjuhised). Tunneb rahvusvaheliselt kasutatavaid lähedase hääldusega sõnu (nt hamburger, film, takso, kohv).	Tunneb õpitava keele tähemärke. Tunneb tekstis ära tuttavad nimed, sõnad (sh rahvusvaheliselt kasutatavad) ja fraasid. Loeb sõnu, fraase ja lauseid õpitud sõnavara ulatuses; arusaamist võib toetada pildimaterjal.	Oskab vastata väga lihtsatele küsimustele ning esitada samalaadseid küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires. Vajab vestluskaaslase abi, võib toetuda emakeelele ja žestidele.	Tunneb õpitava keele kirjatähti, valdab kirjutamist, oskab õpitud fraase ja lauseid ümber kirjutada (ära kirjutada). Oskab kirjutada isikuandmeid (nt vihkude peale). Koostab lühikesi lauseid õpitud mallide alusel.	Kasutab üksikuid
A1.2	Saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest. Mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi. Vajab kordamist, osutamist, piltlikustamist vms.	Loeb lühikesi lihtsaid tekste (nt ürituste kavade, postkaardid, meilid, kuulutused, sildid, teeviidad, lühiankeedid, -küsimustikud, -teated, -sõnumid) ja leiab neist vajaliku faktiinfo. Saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhistest. Lugemise tempo on väga aeglane, teksti mõistmiseks võib vaja minna korduvat lugemist. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada õpiku sõnastikku.	Oskab lühidalt tutvustada iseennast ja oma ümbrust. Saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogidega; vajab vestluskaaslase abi. Hääldusvead võivad põhjustada arusaamatusi. Kõnes esineb kordusi, katkestusi ja pause.	Oskab lühidalt kirjutada iseendast ja teisest inimesest. Oskab täita lihtsat küsimustikku. Tunneb õpitud sõnavara õigekirja. Kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.	äraõpitud tarindeid ja lausemalle, kuid neiski tuleb ette vigu.

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
A2.1	Mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu, kui need on talle tuttavatel teemal, seotud igapäevaste tegevustega ning esitatud aeglaselt ja selgelt. Vajab kordamist ja selget hääldust.	Loeb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste (nt isiklikud kirjad, kuulutused, uudised, juhised, kasutusjuhendid); leiab tekstis sisalduvat infot ja saab aru teksti mõttest. Lugemise tempo on aeglane. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada koolisõnastikku.	Oskab lühidalt kirjeldada lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi. Kasutab põhisõnavara ja käibefraase, lihtsaid grammatilisi konstruktsioone ning lausemalle. Suudab alustada ja lõpetada lühivestlust, kuid ei suuda seda juhtida. Kõne on takerduv, esineb hääldusvigu.	Koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi. Kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustest (nt postkaart, kutse); koostab lühisõnumeid. Oskab kasutada sidesõnu <i>ja</i> , <i>ning</i> jt. Oskab näidise järgi koostada lühikesi tekste, abivahendina kasutab õpiku- või koolisõnastikku.	Kasutab küll õigesti mõningaid lihtsaid tarindeid, kuid teeb sageli vigu grammatika põhivaras (nt ajab segi ajavormid või eksib aluse ja öeldise ühildumisel); siiski on enamasti selge, mida ta väljendada tahab.
A2.2	Suudab jälgida enda jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ning eristada olulist infot. Saab aru olmesfääris kuulnud üldkeelse suhtluse sisust (nt poes, bussis, hotellis, piletilevis). Vajab sageli kuuldu täpsustamist.	Loeb lihtsaid tavatekste (nt reklaamid, menüüd, ajakavad, ohuhoiatused) tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost. Suudab mõnikord aimata sõnade tähendust konteksti toel.	Oskab rääkida oma huvidest ja tegevustest. Tuleb toime olmesfääris suhtlemisega. Oskab väljendada oma suhtumist ja eelistusi. Suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust tuttavatel teemal, kuid võib vajada abi. Kasutab õpitud põhisõnavara ja lausemalle valdavalt õigesti; spontaanses kõnes on vigu. Kõne on arusaadav, kuigi esineb hääldusvigu ja sõnade otsimist.	Oskab kirjutada lühikesi kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast. Koostab lihtsaid isiklikke kirju. Oskab kasutada sidesõnu <i>aga</i> , <i>sest</i> , <i>et</i> jt. Rakendab õpitud õigekirjareegleid (nt algustähe ortograafia, kirjavahemärgid).	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
B1.1	Saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttavalt igapäevaeluga seotud teemal. Mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti. Saab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.	Loeb ja mõistab mõneleheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste (nt kirjad, veebiväljaanded, infovoldikud, kasutusjuhendid). Mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut. Suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist. Oskab kasutada kakskeelseid tõlkesõnastikke.	Oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest. Suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti. On võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav. Kasutab õpitud väljendeid ja lausemalle õigesti; spontaanses kõnes esineb vigu. Hääldus on selge ja kõne ladus, kuid suhtlust võib häirida ebaõige intonatsioon.	Oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt isiklik kiri, e-kiri, blogi). Koostab erinevaid tarbetekste (nt teadaanne, kuulutus). Suhtleb <i>online</i> -vestluses (nt MSN). Oskab kasutada piiratud hulgal teksti sidumise võtteid (sidesõnad, asesõnaline kordus).	Oskab üsna õigesti kasutada tüüpkeelendeid ja moodustusmalle. Kasutab tuttavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt, ehkki on märgata emakeele mõju. Tuleb ette vigu, kuid need ei takista mõistmist.
B1.2	Saab kuuldust aru, taipab nii peamist sõnumit kui ka üksikasju, kui räägitakse üldlevinud teemadel (nt uudistes, spordireportaažides, intervjuudes, ettekannetes, loengutes) ning kõne on selge ja üldkeelne.	Loeb ja mõistab mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel (nt noorte mõeldud meediatekstitid, mugandatud ilukirjandustekstitid). Suudab leida vajalikku infot pikemast arutlevast laadi tekstist. Kogub teemakohast infot mitmest tekstist. Kasutab erinevaid lugemisstrateegiaid (nt üldlugemine, valiklugemine). Tekstides esitatud detailid ja nüansid võivad jääda selgusetuks.	Oskab edasi anda raamatu, filmi, etenduse jms sisu ning kirjeldada oma muljeid. Tuleb enamasti toime vähem tüüpilistes suhtlusolukordades. Kasutab põhisõnavara ja sagedamini esinevaid väljendeid õigesti; keerukamate lausestruktuuride kasutamisel tuleb ette vigu. Väljendab ennast üsna vabalt, vajaduse korral küsib abi. Hääldus on selge, intonatsiooni- ja rõhuvead ei häiri suhtlust.	Oskab koostada eri allikatest pärineva info põhjal kokkuvõtte (nt lühiülevaade sündmustest, isikutest). Oskab kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust. Oskab isiklikus kirjas vahendada kogemusi, tundeid ja sündmusi. Oskab kirjutada õpitud teemal oma arvamust väljendava lühikirjandi. Oma mõtete või arvamuste esitamisel võib olla keelelisi ebatäpsusi, mis ei takista kirjutatu mõistmist.	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
B2.1	Saab aru nii elavast suulisest kõnest kui ka helisalvestistest konkreetsetel ja abstraktsetel teemadel, kui kuuldu on üldkeelne ja suhtlejad on rohkem kui kaks. Saab aru loomuliku tempoga kõnest.	Loeb ja mõistab mitmeleheküljelisi tekste (nt artiklid, ülevaated, juhendid, teatme- ja ilukirjandus), mis sisaldavad faktiinfot, arvamusi ja hoiakuid. Loeb ladusalt, lugemissõnavara on ulatuslik, kuid raskusi võib olla idioomide mõistmisega. Oskab kasutada ükskeelset seletavat sõnaraamatut.	Esitab selgeid üksikasjalikke kirjeldusi üldhuvitavatel teemadel. Oskab põhjendada ja kaitsta oma seisukohti. Oskab osaleda arutelus ja kõnevooru üle võtta. Kasutab mitmekesisest sõnavara ja väljendeid. Kasutab keerukamaid lausestruktuure, kuid neis võib esineda vigu. Kõne tempo on ka pikemate kõnelõikude puhul üsna ühtlane; sõna- ja vormivalikuga seotud pause on vähe ning need ei sega suhtlust. Intonatsioon on enamasti loomulik.	Kirjutab seotud tekste konkreetsetel ja üldisematel teemadel (nt seletuskiri, uudis, kommentaar). Põhjendab oma seisukohti ja eesmäärke. Oskab kirjutada kirju, mis on seotud õpingute või tööga. Eristab isikliku ja ametliku kirja stiili. Oskab korduste vältimiseks väljendust varieerida (nt sünonüümid). Võib esineda ebatäpsusi lausestuses, eriti kui teema on võõras, kuid need ei sega kirjutatu mõistmist.	Valdab grammatikat küllaltki hästi. Ei tee väärnimõistmist põhjustavaid vigu. Aeg-ajalt ettetulevaid vääratusi, juhuslikke vigu ning lauseehituse lapsusi suudab enamasti ise parandada.
B2.2	Suudab jälgida abstraktset teemakäsitlust (nt vestlus, loeng, ettekanne) ja saab aru keeruka sisuga mõttevahetusest (nt väitlus), milles kõnelejad väljendavad erinevaid seisukohti. Mõistmist võivad takistada tugev taustamüra, keelenaljad, idioomid ja keerukad tarindid.	Suudab lugeda pikki ja keerukaid, sh abstraktseid, tekste, leiab neist asjakohase teabe (valiklugemine) ning oskab selle põhjal teha üldistusi teksti mõtte ja autori arvamuse kohta. Loeb iseseisvalt, kohandades lugemise viisi ja kiirust sõltuvalt tekstist ja lugemise eesmärgist. Raskusi võib olla idioomide ja kultuurisidusate vihjete mõistmisega.	Väljendab ennast selgelt, suudab esineda pikemate monoloogidega. Suhtleb erinevatel teemadel, oskab vestlust juhtida ja anda tagasisidet. On võimeline jälgima oma keelekasutust, vajaduse korral sõnastab öeldu ümber ja suudab parandada enamiku vigadest. Oskab valida sobiva keeleregistri. Kõnerütmi ja -tempo on tunda emakeele mõju.	Oskab kirjutada esseed: arutluskäik on loogiline, tekst sidus ja teemakohane. Oskab refereerida nii kirjalikust kui ka suulisest allikast saadud infot. Kasutab erinevaid keeleregistreid sõltuvalt adressaadist (nt eristades isikliku, poolametliku ja ametliku kirja stiili). Lausesiseseid kirjavahemärke kasutab enamasti reeglipäraselt.	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
C1	Mõistab pingutuseta ka abstraktsetel ja tundmatutel teemadel kuulnud (nt film, pikem vestlus, vaidlus). Suudab kriitiliselt hinnata kuuldu sisu ning tõstatatud probleeme. Mõistmist võivad raskendada haruldased idioomid, võõras aktsent, släng või murdekeel.	Loeb pikki keerukaid erineva registri ja esituslaadiga tekste. Loeb kriitiliselt, oskab ära tunda autori hoiakud, suhtumise ja varjatult väljendatud mõtted. Stiilinüanssidest, idiomatikast ning teksti keerukatest üksikasjadest arusaamine võib nõuda kõrvalist abi (nt sõnastik, emakeelekõneleja nõuanne).	Väljendab ennast latusalt ja spontaanselt. Suudab raskusteta ja täpselt avaldada oma mõtteid ning arvamusi erinevatel teemadel. Keelekasutus on paindlik ja loominguine. Suudab saavutada suhtluseesmäärke. Sõnavara on rikkalik, võib esineda üksikuid vigu sõnade semantilistes seostes, rektsioonistruktuurides ja sõnajärjes.	Oskab kirjutada põhjalikku ülevaadet mitmest kirjalikust allikast saadud teabe põhjal (nt retsensioon, arvustus). Suudab toimetada kirjalikke tekste. Oskab kirjutada loogiliselt üles ehitatud kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste, mis tekitavad huvi ning mida on hea lugeda. Võib esineda juhuslikke õigekirja- ja interpunktsioonivigu.	Kasutab grammatiliselt õiget keelt, vigu tuleb ette harva ning neid on raske märgata.

3. Ainevaldkond „Matemaatika“

3.1. Üldalused

Matemaatikapädevus

Matemaatika õpetamise eesmärk gümnaasiumis on matemaatikapädevuse kujundamine, see tähendab suutlikkust tunda matemaatiliste mõistete ja seoste süsteemsust; kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevaid ülesandeid modelleerides nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades; oskust probleeme esitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja rakendada, lahendusideid analüüsida, tulemuse tõesust kontrollida; oskust loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada, mõista ning kasutada erinevaid lahendusviise; huvituda matemaatikast ja kasutada matemaatika ning info- ja kommunikatsioonivahendite seoseid.

Matemaatika õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) väärtustab matemaatikat ning hindab ja arvestab oma matemaatilisi võimeid karjääri plaanides;
- 2) on omandanud süsteemse ja seostatud ülevaate matemaatika erinevate valdkondade mõistetest, seostest ning protseduuridest;
- 3) mõistab ja analüüsib matemaatilisi tekste ning esitab oma matemaatilisi mõttekäike nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) arutleb loovalt ja loogiliselt, leiab probleemülesande lahendamiseks sobivaid strateegiaid ning rakendab neid;
- 5) esitab matemaatilisi hüpoteese, põhjendab ja tõestab neid;
- 6) mõistab ümbritsevas maailmas valitsevaid kvantitatiivseid, loogilisi, funktsionaalseid, statistilisi ja ruumilisi seoseid;
- 7) rakendab matemaatilisi meetodeid teistes õppeainetes ja erinevates eluvaldkondades, oskab probleemi esitada matemaatika keeles ning interpreteerida ja kriitiliselt hinnata matemaatilisi mudeleid;
- 8) tõlgendab erinevaid matemaatilise info esituse viise (graafik, tabel, valem, diagramm, tekst jne), oskab valida sobivat esitusviisi ning üle minna ühelt esitusviisilt teisele;
- 9) kasutab matemaatilises tegevuses erinevaid teabeallikaid (mudelid, teatmeteosed, IKT vahendid jne) ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet;
- 10) mõistab matemaatika sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonda kuuluvad kaks õppeainet – kitsas matemaatika ja lai matemaatika.

Kitsa matemaatika 8 kohustuslikku kursust on: „Arvuhulgad. Avaldised. Võrrandid ja võrratused“; „Trigonomeetria“; „Vektor tasandil. Joone võrrand“; „Tõenäosus ja statistika“; „Funktsioonid I“; „Funktsioonid II“; „Planimetria. Integraal“; „Stereomeetria“.

Laia matemaatika 14 kohustuslikku kursust on: Avaldised ja arvuhulgad; Võrrandid ja võrrandisüsteemid; Võrratused. Trigonomeetria I; Trigonomeetria II; Vektor tasandil. Joone võrrand; Tõenäosus, statistika; Funktsioonid. Arvjadad; Eksponent- ja logaritmifunktsioon; Trigonomeetrilised funktsioonid. Funktsiooni piirväärtus ja tuletis; Tuletise rakendused; Integraal. Planimeetria; Sirge ja tasand ruumis; Stereomeetria; Matemaatika rakendused, reaalse protsesside uurimine.

Ainevaldkonnas on 8 valikkursust: „Loogika“, „Majandusmatemaatika elemendid“, „Arvuteooria elemendid I“, „Arvuteooria elemendid II“, „Diskreetse matemaatika elemendid I“, „Diskreetse matemaatika elemendid II“, „Planimetria I. Kolmnurkade ja ringide geomeetria“ ning „Planimetria II. Hulknurkade ja ringide geomeetria“.

Ainevaldkonna valikkursustena võib rakendada ka kursusi, mis on kirjeldatud loodusainete valdkonnas: „Loodusteadused, tehnoloogia ja ühiskond“, „Mehhatroonika ja robotika“, „3D-modelleerimine“, „Joonestamine“, „Arvuti kasutamine uurimistöös“, „Rakenduste loomise ja programmeerimise alused“.

Saku Gümnaasiumis on reaalsuunas kohustuslik laia matemaatika kursus ning humanitaar- ja majandussuunas kitsa matemaatika kursus. Humanitaar – ja majandussuuna õpilastel on õigus valida laia matemaatika kursus.

Saku Gümnaasiumis kuulub ainevaldkonda valikõppeaine matemaatika ülesannete praktikum mida õpetatakse kõigis õppesuundades 3 kursust ning 12. klassis õpilaste poolt valitavana kursus “Ettevalmistus matemaatika riigieksamiks”.

Õpilasele kohustuslike matemaatika ainevaldkonna kursuste jaotumine 4.kooliastmes klassiti õppesuundade kaupa:

Õppe- suund Kursuste arv	10.klass			11.klass			12.klass		
	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ
Matemaatika (lai)	5			5			4		
Matemaatika (kitsas)		3	3		3	3		2	2
Matemaatika ülesannete praktikum	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Ainevaldkonna kirjeldus

Lai matemaatika ja kitsas matemaatika erinevad nii sisu kui ka käsituslaadi poolest. Laias matemaatikas käsitletakse mõisteid ja meetodeid, mida on vaja matemaatikateaduse olemusest arusaamiseks. Kitsa matemaatika õpetamise eesmärk on matemaatika rakenduste vaatlemine, et kirjeldada inimest ümbritsevat maailma teaduslikult ning tagada elus toimetulek. Selleks vajalik keskkond luuakse matemaatika mõistete, sümbolite, omaduste ja seoste, reeglite ja protseduuride käsitlemise ning intuitsioonil ja loogilisel arutelul põhinevate mõttekäikude esitamise kaudu. Nii kitsas kui ka lai matemaatika annavad õppijale vahendid ja oskused rakendada teistes õppeainetes vajalikke matemaatilisi meetodeid.

Õpilased, keda matemaatika rohkem huvitab, võivad kasutada valikainete õpiaega, üleriigilisi süvaõppevorme ja individuaalõpet. Ainekavas esitatud valikkursusi võib lisada nii kitsale kui ka laiale matemaatikale.

Kitsa matemaatika järgi õppinud õpilased saavad üle minna laiale matemaatikale ja laia matemaatika järgi õppinud õpilased kitsale matemaatikale. Ülemineku tingimused on sätestatud Saku Gümnaasiumi õppekava 1.osas (Üldosa).

Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Matemaatika õppimise kaudu kujundatakse gümnasistides kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ja käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad gümnasistide väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased erinevate maade ja ajastute saavutustega matemaatikas ning tajuvad seeläbi kultuuride seotust. Õpilasi

suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning märkama geomeetriliste kujundite harmooniat arhitektuuris ja looduses. Arendatakse püsivust, objektiivsust, täpsust ja töökust. Võtame osa rahvusvahelisest matemaatikavõistlusest „Känguru“. Aeg-ajalt kaasatakse õppetöösse aktiivseid lapsevanemaid ja vilistlasi, kes viivad läbi elulisi ja huvitavaid matemaatikatunde.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste ülesannete lahendamise kaudu. Erinevad paaris- ja rühmatööd arendavad õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, võimaldavad kasutada ka matemaatikatundides erinevaid kollektiivse töö vorme. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.

Enesemääratluspädevus. Erineva raskusastmega ülesannete iseseisva lahendamise kaudu saavad õpilased hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid. Selleks sobivad kõige paremini avatud probleemülesanded.

Õpipädevus. Ülesannete lahendamise kaudu arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskusi. Tekstülesandeid lahendades areneb funktsionaalne lugemisoskus: õpitakse eristama olulist ebaolulisest ning nägema objektide seoseid. Arendatakse üldistamise ja analoogia kasutamise oskust ning oskust kasutada õpitud teadmisi uutes olukordades. Õpilases kujundatakse arusaam, et ülesannete lahendamise teid on võimalik leida iseseisva mõtlemise teel. Saku Gümnaasiumis korraldatakse peastarvutamise võistlusi, matemaatika olümpiaade ja nuputamise viktoriine kõikidele kooliastmetele. Osaletakse aktiivselt maakondlikel ja vabariiklikel ainevõistlustel ja -olümpiaadidel.

Suhtluspädevus. Arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt eelkõige mõistete korrektsete definitsioonide esitamise, hüpoteeside ja väidete või teoreemide sõnastamise ning ülesannete lahenduste vormistamise kaudu. Tekstülesandeid lahendades areneb funktsionaalne lugemisoskus: õpitakse eristama olulist ebaolulisest ja nägema objektide seoseid. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek mõista, seostada ja edastada infot, mis on esitatud erinevatel viisidel. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles.

Ettevõtlikkuspädevus. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, selle alusel sõnastatakse hüpotees ja otsitakse ideid selle kehtivuse põhjendamiseks. Arendatakse oskust näha ja sõnastada probleeme, genereerida ning analüüsida ideid. Tõenäosusteooria ja funktsioonide omadustega seotud ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti muutumise sõltuvust parameetritest. Ühele ülesandele erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse ka mitmesuguste eluliste andmetega ülesannete lahendamise ning pikemate projektide kaudu.

Loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Matemaatikat õppides on vältimatu kasutada tehnoloogilisi abivahendeid ülesannete lahendamisel. Matemaatika kui teaduskeele olulisuse mõistmine võimaldab aru saada teaduse ja tehnoloogia arengust. Õppetöö toetamiseks toimuvad õueõppetunnid ning tunnid arvutiklassis kasutades IT vahendeid.

Digipädevus. Õpilane määrab oma teabevajadusi ja leiab sobivat teavet, muu hulgas enesearenguks, õppimiseks, ühiskonnas ja probleemolukordades toimimiseks ning uurimistöö tegemiseks; katsetab, võrdleb ja kujundab tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ning teabekeskondi; salvestab ja haldab digitaalseid materjale erinevates veebipõhistes keskkondades (sh pilvepõhistes) ja füüsilistes seadmetes, rakendades selleks erinevaid liigitussüsteeme; valib teadlikult sobiva keskkonna ja lahenduse ülesande edukaks lahendamiseks ning materjalide digitaalseks hoiustamiseks; rakendab digivahendite kaudu

loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet; kasutab mõnda valdkonna spetsiifilist tarkvaralahendust õppetöö tegemiseks; on teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgib digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Matemaatika lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Matemaatikaõpetuse lõimimise eeldused ainesiseselt loob ainekavas pakutud kursuste järjestus.

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õppega kahel viisil. Õpilastel kujuneb teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaam matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega baasteadusest, mis toetab teisi ainevaldkondi. Teiste ainevaldkondade ja igapäevaeluga seotud ülesannete kasutamine annab õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendamise võimalustest.

Keel ja kirjandus. Kujundatakse oskust väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, luuakse tekste, sealhulgas tabeleid, graafikuid jm ning õpitakse neid tõlgendada ja esitada. Õpilasi suunatakse kasutama kohaseid keelevahendeid ja matemaatika oskussõnavara ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tekstülesandeid lahendades arendatakse funktsionaalset lugemisoskust, sealhulgas visuaalselt esitatud infost arusaamist. Juhitakse tähelepanu arvsõnade õigekirjale, teksti, graafiku, tabeli jm teabe korrektsele vormistusele. Kirjalike tööde kontrollimisel parandavad õpetajad õpilase töös esinenud õigekirjavead, kuid ei alanda töö hinnet. Parandatakse ja korrigeeritakse õpilase suulisi vastuseid. Õpilased koostavad matemaatilisi jutukesi, et arendada oma väljendusoskust. Õpilasi õpetatakse tekstülesande põhjal esitada küsimusi.

Võõrkeeled. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga matemaatilisi mõisteid ning võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja kasutamisel.

Loodusained. Tihedat koostööd saab matemaatikaõpetaja teha loodusvaldkonna ainete õpetajatega. Niisuguse koostöö viljakus oleneb ühelt poolt matemaatikaõpetaja teadmistest teistes valdkondades õpetatava ainese kohta ning teiselt poolt loodusainete õpetajate arusaamadest ja oskustest oma õppeaines matemaatikat ning selle keelt mõistlikul ja korrektse viisil kasutada. Uurimuslik õpe loodusainetes eeldab, et õpilased oskavad vaatluste ja eksperimentide käigus kogutud andmeid analüüsida ning vaatluste ja eksperimentide tulemusi graafiliselt, diagrammide ja tabelitena esitleda. Õppetöö toetamiseks toimuvad õueõppetunnid ning tunnid arvutiklassis kasutades IT vahendeid.

Sotsiaalsained. Ülesannete lahendamise kaudu arendatakse oskust infot mõista ja valida: eristada olulist ebaolulisest, leida (tekstist, jooniselt jm) probleemi lahendamiseks vajalikud andmed. Ülesande lahendust vormistades, hüpoteese ja teoreeme sõnastades arendatakse oma mõtete selge, lühida ja täpse väljendamise oskust. Koos matemaatikamõistetega saab anda õpilastele teavet sellistel olulistel ühiskonda puudutavatel teemadel nagu rahvastiku struktuur ja erinevate sotsiaalsete gruppide osakaal selles, üksikisiku ja riigi eelarve, palk ja maksud, intressid, viivised, kiirlaenu võtmise ohud, promilli ja protsendipunkti kasutamine igapäevaelus jne. Sotsiaalvaldkonnast pärinevaid andmeid kasutatakse statistikat puudutavate matemaatikateemade puhul. Õpitakse kasutama erinevaid teabekeskondi (hindama õpitu põhjal näiteks meedias avaldatud diagrammide tõele vastavust), tutvutakse kehtiva maksusüsteemiga. Loogiline arutlus ja faktidele toetuv mõtlemine aitavad inimestel elus õigeid otsuseid teha. Praktilised tööd, rühmatööd ja projektides osalemine kujundavad koostöövalmidust, üksteise toetamist ja üksteisest lugupidamist. Toimuvad tunnid arvutiklassis kasutades IT vahendeid.

Kunstiained. Kunst ja geomeetria (joonestamine, mõõtmine) on tihedalt seotud. Kunstipädevuse kujunemist saab toetada geomeetria rakendusi demonstreeriva materjaliga sellistest kunstivaldkondadest nagu arhitektuur, ruumikujundus, ornamentika, disain jne. Geomeetria mõisted võivad olla aluseks kunstiõpetuses vaadeldavate objektide analüüsil. Kujundite oluliste tunnuste liigitamine ja sümbolite kasutamine on kunsti lahutamatu osa, nagu ka piltidel olevate esemete-nähtuste tunnuste võrdlemine ja liigitamine. Lõimingu tulemusel oskavad õpilased märgata arvutiprogrammidega joonistatud graafikute ilu, näha erinevate geomeetriliste kujundite ilu oma kodus ja looduses, vajaduse korral leida tuttavate kujundite pindala ja ruumala. Muusikas väljendatakse intervallide, taktimõõtu ja noodiväljust harilike müradena. Praktiliste töödena valmivad geomeetriliste kehade mudelid ning pildid, mis koosnevad tasapinnalistest kujunditest.

Kehaline kasvatus. Arvandmete tõlgendamise oskus väljendub sporditulemuste võrdlemises ja edetabelites esitatava info mõistmises. Tekstülesannete kaudu selgitatakse tervislike eluviiside, liikumise ja sportimise tähtsust inimese tervisele, samuti meditsiinisaavutuste olulisust. Objektiivsete arvandmete alusel saab hinnata oma tervisekäitumist, näiteks suhkru kogust toiduainetes, liikluskäitumist (kiirus, pidurdusteekond, nähtavus) jm. Füüsiline tegevus ja liikumine aitavad kaasa ühikute ja mõõtmissüsteemidega seotud põhimõistete omandamisele. Ühe matemaatikas käsitletava tegelikkuse mudeli ehk kaardi järgi orienteerumise oskust õpitakse kehalise kasvatus tundides. Järjepidevus, täpsus ning kõige lihtsama ja parema lahenduskäigu leidmine on nii matemaatika kui ka spordi lahutamatu osa.

Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Õppekava üldosas toodud läbivad teemad realiseeritakse gümnaasiumi matemaatikaõpetuses eelkõige õppe sihipärase korraldamise ning ülesannete elulise sisu kaudu.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Matemaatika õppimise käigus kujundatakse õpilastes erinevate õppetegevuste kaudu valmisolek mõista ja väärtustada elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestada karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt ettevõtte külastusi, õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet ning oskust iseseisvalt leida ja analüüsida oma arengu vajadustest tulenevat infot edasiõppimise võimaluste kohta ja koostada karjääriplaani. Erinevad õppetegevused, sh õpilaste iseseisvad tööd, võimaldavad õpilasel seostada huvisid ja võimeid ainealaste teadmiste ja oskustega ning mõista, et hovid ja harrastused hoiavad elu ja karjääri tasakaalus. Enda võimete reaalne hindamine on üks tähtsamaid edasise karjääri plaanimise lähtetingimusi. Matemaatikatundides kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda, mida on vaja, et kaaluda erinevaid mõjutegureid karjääri valides. Õpilased arendavad oma õpi- ja suhtlusoskusi ning koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi, mida on muu hulgas vaja tulevases tööelus.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Keskkonna ressursse käsitlevaid andmeid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ning õpetatakse väärtustama elukeskkonda. Tähtsal kohal on protsentarvutus, muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika ning statistika elemendid.

Kultuuriline identiteet. Olulisel kohal on matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamine. Protsentarvutuse ja statistika abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse ühenduses mitmekultuurilisuse teemaga. Geomeetrial on tähtis koht kultuuriruumis.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Ülesannetele erinevate lahenduste otsimine on seotud ettevõtlikkusega. Uurimistööde, rühmatööde ning projektidega arenevad algatus- ja koostööoskused.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Matemaatikakursuse lõimingute kaudu tehnoloogia ja loodusainetega saavad õpilased ettekujutuse tehnoloogiliste protsesside kirjeldamise ning modelleerimise meetoditest. Õpilased kasutavad IKT vahendeid probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks. Matemaatika õppimine võimaldab avastada ja märgata seaduspärasusi ning aitab seeläbi kaasa loova inimese kujunemisele.

Teabekeskond. Statistika ja protsentarvutus aitavad mõista meediamanipulatsioone ning arendavad kriitilise teabeanalüüsi oskusi.

Tervis ja ohutus. Ohutus- ja tervishoiuandmeid sisaldavate ülesannete kaudu õpitakse objektiivsete andmete alusel hindama riskitegureid.

Väärtused ja kõlblus. Matemaatika õppimine arendab korralikkust, hoolsust, süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust ning ausust. Matemaatikas on tähtis osa tolerantse suhtumise kujunemisel erinevate võimetega kaaslastesse.

Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;
- 3) võimaldatakse üksi- ja ühisõpet, mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks, koostöövõimelisteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbrus, looduskeskkond, ettevõtted jne;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: õppekäigud, väitlused, projektõpe, praktilised ja uurimistööd jne.

Õppetegevuse kavandamisel on õpetajal professionaalne õigus koostöös õpilastega teha valikuid õppesisu käsitlemises arvestusega, et taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud ning üld- ja valdkondlikud pädevused kujundatud, ja lähtuvalt õpilaste eelnevatest teadmistest-oskustest.

Hindamise alused

Hindamise aluseks on põhikooli riikliku õppekava üldosas ja kooli õppekavas sätestatu.

Hindamisvormidena kasutatakse nii kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist. Kujundav hindamine annab infot ülesannete üldise lahendamise oskuse ja matemaatilise mõtlemise ning õpilase suhtumise kohta matemaatikasse. Õppetunni või muu õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ning ainevaldkonna teadmiste ja oskuste ning õpilase hoiakute ja väärtuste kohta. Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal julgustavat ning konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja nõrkuste kohta. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste, kirjalike tööde ning praktiliste tegevustealusel. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Hindamisel on võrdselt oluline nii õpetaja sõnaline hinnang, numbriline hinne kui ka õpilase enesehinnang. Õpetaja suunamine aitab õpilast ise oma tegevusele ning töö tulemuslikkusele hinnangut anda ning isiklikku ainealast arengut juhtida. Praktiliste tööde ja ülesannete puhul ei hinnata mitte ainult

töö tulemust, vaid ka protsessi. Kirjalikke ülesandeid hinnates parandatakse õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Õpet kavandades ning sellest tulenevalt ka hinnates arvestatakse mõtlemise hierarhilisi tasandeid:

- 1) faktide, protseduuride ja mõistete teadmine: meenutamine, äratundmine, info leidmine, arvutamine, mõõtmine, klassifitseerimine/järjestamine;
- 2) teadmiste rakendamine: meetodite valimine, matemaatilise info esitamine eri viisidel, modelleerimine ning rutiinsete ülesannete lahendamine;
- 3) arutlemine: põhjendamine, analüüs, süntees, üldistamine, tulemuste hindamine, reaalsusest tulenevate ning mitterutiinsete ülesannete lahendamine.

Matemaatika kohustuslikke kursusi hinnatakse kokkuvõtvalt viiepallisüsteemis, õpilaste poolt valitava matemaatika ülesannete praktikum kursust hinnatakse kokkuvõtvalt arvestatud / mittearvestatud.

Füüsiline õpikeskkond

Kool võimaldab:

- 1) õppe klassis, kus on tahvel ja tahvlile joonestamise vahendid;
- 2) vajaduse korral kasutada klassis internetiühendusega IKT vahendeid ning esitlustehnikat;
- 3) tasandiliste ja ruumiliste kujundite komplekte;
- 4) klassiruumis kasutada taskuarvutite komplekti.

3.2. Ainekavad

3.2.1. Kitsas matemaatika

Kitsast matemaatikat õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisa 3 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/1290/8201/4021/2m_lisa3.pdf#

3.2.2. Lai matemaatika

Lai matemaatikat õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisa 3 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/1290/8201/4021/2m_lisa3.pdf#

3.2.3. Matemaatika ülesannete praktikum (valikaine)

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Matemaatika ülesannete praktikumi kursuse eesmärk on korrata ja süvendada gümnaasiumi matemaatikakursuse põhiteadmisi ja –oskusi. Kursusega taotletakse, et õpilane

- 1) mõistab matemaatika olemust ning matemaatika otstarvet ja tähtsust inimtegevuses ning kultuuri arengus;
- 2) tegeleb kohustuslike teemade süvakäsitlusega;
- 3) arendab loogilist mõtlemist, arutlusoskust ja ruumikujutlust;
- 4) omandab täpse, lühida ja argumenteeritud väljendusoskuse koos matemaatiliste sümbolite kasutamisega;
- 5) mõistab oma mina matemaatiliste võimete seisukohalt ning juhindub edaspidi sellest;
- 6) õpib tundma avastamis- ja loomisrõõmu;
- 7) tutvub gümnaasiumi riigieksami nõuetega ning uurib ja lahendab gümnaasiumi riigieksami ülesandeid.

Õppeaine kirjeldus

Kursuse teemade raames korraldatakse matemaatika põhikursuse omandatud teoreetilist materjali, lahendatakse probleem- ja arvutusülesandeid. Valikkursuse teemad seostatakse kohustuslikes kursustes käsitlevate teemadega ning üldistatakse õpilaste teadmisi. Õppetegevus on suunatud omandatud matemaatikateadmiste ja –oskuste süstematiseerimisele ning terviku kujundamisele.

Õppetegevuses tuleb arvestada, et oluline on õpilase iseseisev töö. See tagab parema arusaamise matemaatikast kui ainek, matemaatika tähtsusest teistes ainetes/teadustes, matemaatika rollist igasuguses praktikas.

Põhiliselt toimub iseseisev töö matemaatikas mitmesuguste ülesannete lahendamise kaudu, kaasa arvatud avatud ja probleemülesanded.

Kursus on soovitatav neile õpilastele, kelle edasiõppimise kavatsused on seotud erialadega, kus on vaja matemaatikaalaseid teadmisi. Kursuse maht on 35 õppetundi.

Gümnaasiumi õpitulemused.

Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) koostab ja rakendab sobivaid matemaatilisi mudeleid, lahendades erinevate eluvaldkondade ülesandeid;
- 2) mõistab ja rakendab õpitud matemaatilisi meetodeid ning protseduure;
- 3) arutleb loogiliselt ja loovalt, formaliseerib oma matemaatilisi mõttekäike;
- 4) hindab oma matemaatilisi teadmisi, mõistab reaalariduse olulisust ühiskonnas ning arvestab seda, kavandades oma edasist tegevust;
- 5) mõistab ja eristab funktsionaalseid ning statistilisi protsesse;
- 6) koostab ja rakendab sobivaid matemaatilisi mudeleid, lahendades erinevate valdkondade ülesandeid;
- 7) kasutab matemaatikat õppides IKT vahendeid;
- 8) teisendab irratsionaal- ja ratsionaalavaldisi, lahendab võrrandeid ja võrratusi ning võrrandi- ja võrratusesüsteeme;
- 9) teisendab trigonomeetrilisi avaldisi ning kasutab trigonomeetria ja vektoreid geomeetriaülesandeid lahendades;
- 10) koostab joone võrrandeid ning joonestab õpitud jooni nende võrrandite järgi;
- 11) kasutab juhusliku sündmuse tõenäosust ja juhusliku suuruse jaotuse arvokarakteristikuid, uurides erinevate eluvaldkondade nähtusi;
- 12) uurib funktsioone tuletise põhjal;
- 13) tunneb tasandiliste ja ruumiliste kujundite omadusi, leiab geomeetriliste kujundite pindalasid ja ruumalasid (ka integraali abil).

Matemaatika ülesannete praktikum (lai matemaatika)

I kursus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) sooritab tehteid astmete ning võrdsete juurijatega juurtega;
- 2) lihtsustab ratsionaal- ja irratsionaalavaldisi;
- 3) lahendab rakendussisuga ülesandeid (sh protsentülesanded).

- 4) lahendab ühe tundmatuga lineaar-, ruut-, murd-, lihtsamaid juur- ja üht absoluutväärtust sisaldavaid võrrandeid ning nendeks taanduvaid võrrandeid;
- 5) lahendab võrrandisüsteeme;
- 6) lahendab tekstülesandeid õpitud võrrandite (võrrandisüsteemide) abil;
- 7) lahendab lineaar-, ruut- ja murdvõrratusi ning lihtsamaid võrratusesüsteeme;
- 8) lahendab kolmnurga kasutades täisnurkse kolmnurga trigonomeetriat, siinus- ja koosinusteoreemi, leiab kolmnurga pindala;
- 9) teisendab kraadimõõdu radiaanmõõduks ja vastupidi;
- 10) arvutab ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala;
- 11) teisendab lihtsamaid trigonomeetrilisi avaldise kasutades trigonomeetria põhiseoseid, kahe nurga summa ja vahe valemeid, kahekordse nurga siinuse, koosinuse ja tangensi valemeid;
- 12) lahendab koordinaatteljestikus oleva kolmnurga vektorite abil;
- 13) koostab sirge võrrandi (kui sirge on määratud punkti ja sihivektoriga, punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga ning teisendab selle üldvõrrandiks; määrab kahe sirge vastastikuse asendi tasandil, lõikuvate sirgete korral, leiab sirgete lõikepunkti ja nurga sirgete vahel;
- 14) koostab ringjoone võrrandi.

Õppesisu

- 1) Ratsionaalavaldised.
- 2) Ruutjuure mõiste, tehted ruutjuurtega.
- 3) n -es juur. Tehted juurtega, juure märgi alt teguri väljatoomine, teguri juuremärgi alla viimine.
- 4) Astme mõiste üldistamine. Ratsionaalarvulise astendajaga aste. Ratsionaalarvuliste astmetega avaldiste väärtuste arvutamine.
- 5) Irratsionaalavaldiste lihtsustamine.
- 6) Lineaar-, ruut-, murd- ja juurvõrrandid ning nendeks taanduvad võrrandid.
- 7) Üht absoluutväärtust sisaldav võrrand.
- 8) Võrrandisüsteemid, kus vähemalt üks võrranditest on lineaarvõrrand.
- 9) Kahe- ja kolmerealine determinant, võrrandisüsteemide lahendamine determinantide abil.
- 10) Tekstülesanded, nende põhjal võrrandi või võrrandisüsteemi koostamine ning lahendamine.
- 11) Protsentülesanded.
- 12) Lineaarvõrratused, ruutvõrratused, intervallmeetod, lihtsamad murdvõrratused, võrratusesüsteemid.
- 13) Teravnurga siinus, koosinus ja tangens. Täiendusnurga trigonomeetrilised funktsioonid.
- 14) Trigonomeetrilised põhiseosed.
- 15) Nurga kraadi- ja radiaanmõõt.
- 16) Taandamisvalemid.
- 17) Negatiivse ja täispöördest suurema nurga trigonomeetrilised funktsioonid.
- 18) Kahe nurga summa ja vahe trigonomeetrilised funktsioonid.
- 19) Kahekordse nurga trigonomeetrilised funktsioonid.
- 20) Trigonomeetrilised avaldised.
- 21) Ringjoone kaare pikkus ning ringi sektori pindala.
- 22) Kolmnurga pindala valemid.
- 23) Siinus- ja koosinusteoreem. Kolmnurga lahendamine. Rakendusülesanded.
- 24) Kahe punkti vaheline kaugus. Vektor.
- 25) Kolmnurga lahendamine vektorite abil.

- 26) Sirge võrrand (kui sirge on määratud punkti ja sihivektoriga, punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga). Sirge üldvõrrand.
- 27) Kahe sirge vastastikused asendid tasandil. Kahe joone lõikepunkt. Nurk kahe sirge vahel.
- 28) Ringjoone võrrand.

II kursuse

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) selgitab funktsiooni mõistet ja üldtähist ning funktsiooni uurimisega seonduvaid mõisteid;
- 2) kirjeldab graafiliselt esitatud funktsiooni omadusi; skitseerib graafikuid ning joonestab neid arvutiprogrammidega;
- 3) leiab valemiga esitatud funktsiooni määramispiirkonna, nullkohad, positiivsuse- ja negatiivsuspkiirkonna algebralise; kontrollib, kas funktsioon on paaris või paaritu;
- 4) uurib arvutiga ning kirjeldab funktsiooni $y = f(x)$ graafiku seost funktsioonide $y = f(x) + a$, $y = f(x + a)$, $y = f(ax)$, $y = af(x)$ graafikutega;
- 5) selgitab arvjada, aritmeetilise ja geomeetrilise jada ning hääbuva geomeetrilise jada mõistet;
- 6) tuletab aritmeetilise ja geomeetrilise jada esimese n liikme summa ja hääbuva geomeetrilise jada summa valemid ning rakendab neid ning aritmeetilise ja geomeetrilise jada üldliikme valemeid ülesandeks lahendamaks;
- 7) selgitab jada piirväärtuse olemust ning arvutab piirväärtuse; teab arvude π ja e tähendust;
- 8) lahendab elulisi ülesandeid aritmeetilise, geomeetrilise ning hääbuva geomeetrilise jada põhjal.
- 9) teab ja joonestab eksponent- ja logaritmifunktsiooni graafikuid ning loeb graafikult funktsioonide omadusi;
- 10) lahendab eksponent- ja logaritmivõrrandeid, trigonomeetrilisi võrrandeid ning -võrratusi;
- 11) tunneb ja joonestab trigonomeetrilisi funktsioone ning loeb graafikult funktsioonide omadusi;
- 12) koostab funktsiooni graafiku puutuva võrrandi;
- 13) selgitab funktsiooni kasvamis- ja kahanemise seost funktsiooni tuletise märgiga, funktsiooni ekstreemumi mõistet ning ekstreemumi leidmise eeskirja;
- 14) leiab funktsiooni kasvamis- ja kahanemise vahemikud, ekstreemumid; funktsiooni graafiku kumerus- ja nõgususvahemikud ning käänupunkti;
- 15) uurib funktsiooni täielikult ja skitseerib funktsiooni omaduste põhjal graafiku;
- 16) leiab funktsiooni suurima ja vähima väärtuse etteantud lõigul;
- 17) lahendab rakenduslikke ekstreemumülesandeid (sh majandussisuga);

Õppesisu

- 1) Jada mõiste. Aritmeetiline ja geomeetiline jada.
- 2) Funktsiooni määramispiirkonna leidmine. Funktsiooni uurimine graafiku järgi.
- 3) Funktsiooni määramispiirkonna leidmine. Funktsiooni uurimine graafiku järgi.
- 4) Logaritm- ja eksponent-funktsioonid. Logaritm- ja eksponentvõrrandite lahendamine.
- 5) Trigonomeetriliste võrrandite lahendamine.
- 6) Füüsikalise sisuga ülesanded, seotud esimese ja teise tuletisega.
- 7) Funktsiooni graafiku puutuva leidmisega seotud ülesanded.

8) Funktsiooni uurimine tuletise abil.

III kursus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) selgitab funktsiooni mõistet ja üldtähist ning funktsiooni uurimisega seonduvaid mõisteid;
- 2) kirjeldab graafiliselt esitatud funktsiooni omadusi; skitseerib graafikuid ning joonestab neid arvutiprogrammidega;
- 3) leiab valemiga esitatud funktsiooni määramispiirkonna, nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkonna algebraliselt; kontrollib, kas funktsioon on paaris või paaritu;
- 4) uurib arvutiga ning kirjeldab funktsiooni $y = f(x)$ graafiku seost funktsioonide $y = f(x) + a$, $y = f(x + a)$, $y = f(ax)$, $y = a f(x)$ graafikutega;
- 5) selgitab arvjada, aritmeetilise ja geomeetrilise jada ning hääbuva geomeetrilise jada mõistet;
- 6) tuletab aritmeetilise ja geomeetrilise jada esimese n liikme summa ja hääbuva geomeetrilise jada summa valemid ning rakendab neid ning aritmeetilise ja geomeetrilise jada üldliikme valemid ülesandeid lahendades;
- 7) selgitab jada piirväärtuse olemust ning arvutab piirväärtuse; teab arvude π ja e tähendust;
- 8) lahendab elulisi ülesandeid aritmeetilise, geomeetrilise ning hääbuva geomeetrilise jada põhjal.
- 9) teab ja joonestab eksponent- ja logaritmfunktsiooni graafikuid ning loeb graafikult funktsioonide omadusi;
- 10) lahendab eksponent- ja logaritm võrrandeid, trigonomeetrilisi võrrandeid ning -võrratusi;
- 11) kasutab eksponent- ja logaritm funktsioone reaalse elu nähtusi modelleerides ning uurides.
- 12) tunneb ja joonestab trigonomeetrilisi funktsioone ning loeb graafikult funktsioonide omadusi;
- 13) koostab funktsiooni graafiku puutuja võrrandi;
- 14) selgitab funktsiooni kasvamise ja kahanemise seost funktsiooni tuletise märgiga, funktsiooni ekstreemumi mõistet ning ekstreemumi leidmise eeskirja;
- 15) leiab funktsiooni kasvamis- ja kahanemisvahemikud, ekstreemumid; funktsiooni graafiku kumerus- ja nõgususvahemikud ning käänupunkti;
- 16) uurib funktsiooni täielikult ja skitseerib funktsiooni omaduste põhjal graafiku;
- 17) leiab funktsiooni suurima ja vähima väärtuse etteantud lõigul;
- 18) lahendab rakenduslikke ekstreemumülesandeid (sh majandussisuga).
- 19) teab tasandilisi geomeetrilisi kujundeid, valemid nende kohta ja oskab lahendada geomeetriaülesandeid.
- 20) kirjeldab hulktahukate ja pöördkehade liike ning nende pindalade arvutamise valemid;
- 21) tuletab silindri, koonuse või kera ruumala valemi;
- 22) kujutab joonisel prismat, püramiidi, silindrit, koonust ja kera ning nende lihtsamaid lõikeid tasandiga;
- 23) arvutab kehade pindala ja ruumala ning nende kehade ja tasandi lõike pindala;
- 24) kasutab hulktahukaid ja pöördkehi kui mudeleid ümbritseva ruumi objekte uurides.
- 25) koostab sirge ja tasandi võrrandeid;
- 26) määrab võrranditega antud kahe sirge, sirge ja tasandi, kahe tasandi vastastikuse asendi ning arvutab nurga nende vahel;
- 27) kasutab vektoreid geomeetrilise ja füüsikalise sisuga ülesandeid lahendades.

Õppesisu

1. Aritmeetiline ja geomeetriline jada.
2. Funktsiooni määramispiirkonna leidmine.
3. Funktsiooni uurimine graafiku järgi. Funktsioonid ja nende graafikud.
4. Logaritm- ja eksponentfunktsioonid. Logaritm- ja eksponentvõrrandite lahendamine.
5. Trigonomeetriliste võrrandite lahendamine.
6. Funktsiooni tuletise rakendused.
7. Funktsiooni uurimine tuletise abil.
8. Joone puutuja võrrand.
9. Ekstreemumülesanded.
10. Sirge ja vektor tasandil. Joone võrrand. Sirge tasandil, ringjoone võrrand.
11. Tasapinnaline ja ruumiline geomeetria.

Matemaatika ülesannete praktikum (kitsas matemaatika)

I kursus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) sooritab tehteid astmete ning võrdsete juurijatega juurtega;
- 2) lihtsustab ratsionaal- ja irratsionaalavaldisi;
- 3) lahendab rakendussisuga ülesandeid (sh protsentülesanded).
- 4) lahendab ühe tundmatuga lineaar-, ruut-, murd-, lihtsamaid juur- ja üht absoluutväärtust sisaldavaid võrrandeid ning nendeks taanduvaid võrrandeid;
- 5) lahendab lihtsamaid võrrandisüsteeme;
- 6) lahendab tekstülesandeid õpitud võrrandite (võrrandisüsteemide) abil;
- 7) lahendab lineaar- ja ruutvõrratusi ning lihtsamaid võrratusesüsteeme;
- 8) lahendab kolmnurga kasutades täisnurkse kolmnurga trigonomeetriat, siinus- ja koosinusteoreemi, leiab kolmnurga pindala
- 9) teisendab kraadimõõdu radiaanmõõduks ja vastupidi;
- 10) arvutab ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala;
- 11) teisendab lihtsamaid trigonomeetrilisi avaldise kasutades trigonomeetria põhiseoseid;
- 12) joonestab lihtsamate trigonomeetriliste funktsioonide graafikuid;
- 13) lahendab koordinaatteljestikus oleva kolmnurga vektorite abil;
- 14) koostab sirge võrrandi, kui sirge on määratud punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga; määrab kahe sirge vastastikuse asendi tasandil, lõikuvate sirgete korral leiab sirgete lõikepunkti ja nurga sirgete vahel;
- 15) koostab ringjoone võrrandi;

Õppesisu

- 1) Tegurdamine ja ratsionaalavaldiste lihtsustamine.
- 2) Astme mõiste üldistamine. Ratsionaalarvulise astendajaga aste. Ratsionaalarvuliste astmetega avaldiste väärtuste arvutamine.
- 3) Irratsionaalavaldiste lihtsustamine.
- 4) Lineaar-, ruut-, murd- ja juurvõrrandid ning nendeks taanduvad võrrandid.
- 5) Üht absoluutväärtust sisaldav võrrand.
- 6) Võrrandisüsteemid, kus vähemalt üks võrranditest on lineaarvõrrand.
- 7) Tekstülesanded, nende põhjal võrrandi või võrrandisüsteemi koostamine ning lahendamine.
- 8) Lineaarvõrratused, ruutvõrratused, lihtsamad võrratusesüsteemid.

- 9) Teravnurga siinus, koosinus ja tangens. Täienduse nurga trigonomeetrilised funktsioonid.
- 10) Trigonomeetrilised põhiseosed.
- 11) Nurga kraadi- ja radiaanmõõt.
- 12) Ringjoone kaare pikkus ning ringi sektori pindala.
- 13) Siinus- ja koosinusteoreem. Kolmnurga lahendamine. Rakendusülesanded.
- 14) Trigonomeetrilised funktsioonid, graafikute joonestamine.
- 15) Kolmnurga lahendamine vektorite abil.
- 16) Sirge võrrand (kui sirge on määratud punkti ja sihivektoriga, punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga). Sirge üldvõrrand.
- 17) Kahe sirge vastastikused asendid tasandil. Kahe joone lõikepunkt. Nurk kahe sirge vahel.
- 18) Ringjoone võrrand.

II kursus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) lahendab trigonomeetrilisi põhivõrrandeid;
- 2) joonestab eksponent- ja logaritmifunktsioonide graafikuid;
- 3) kasutab logaritmi omadusi logaritmivõrrandite lahendamisel;
- 4) lahendab lihtsamaid eksponentvõrrandeid;
- 5) lahendab ülesandeid aritmeetilise ja geomeetrilise jada kohta;
- 6) leiab elementaarfunktsioonide tuletise, koostab puutuja võrrandi;
- 7) uurib funktsiooni graafiku põhjal ning tuletise abil;
- 8) leiab lihtsamaid integraale ning kõvertrapetsi pindala;
- 9) lahendab lihtsamaid tõenäosusülesandeid;
- 10) koostab andmestikku, leiab lihtsamaid karakteristikuid.

Õppesisu

- 1) Trigonomeetrilised funktsioonid, graafikute joonestamine, trigonomeetria põhivõrrandite lahendamine.
- 2) Eksponent- ja logaritmifunktsioon, logaritmi omadused, eksponent- ja logaritmivõrrandid.
- 3) Aritmeetiline ja geomeetriline jada.
- 4) Tuletis, puutuja võrrand, funktsiooni uurimine graafiku põhjal ja tuletisega.
- 5) Lihtsamad ekstreemumülesanded.
- 6) Sündmus, tõenäosuse klassikaline valem, tõenäosuste korrutamine ja liitmine, kombinatoorika.
- 7) Andmete kogumine ja süstematiseerimine, keskvärtus, mood, mediaan, standardhälve, diagrammid.

III kursus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) sooritab tehteid astmete ning võrdsete juurijatega juurtega;
- 2) lihtsustab ratsionaal- ja irratsionaalavaldisi;
- 3) lahendab rakendussisuga ülesandeid (sh protsentülesanded).
- 4) lahendab ühe tundmatuga lineaar-, ruut-, murd-, lihtsamaid juur- ja üht absoluutväärtust sisaldavaid võrrandeid ning nendeks taanduvaid võrrandeid;
- 5) lahendab lihtsamaid võrrandisüsteeme;
- 6) lahendab tekstülesandeid õpitud võrrandite (võrrandisüsteemide) abil;
- 7) lahendab lineaar- ja ruutvõrratusi ning lihtsamaid võrratusesüsteeme;

- 8) lahendab kolmnurga kasutades täisnurkse kolmnurga trigonomeetriat, siinus- ja koosinusteoreemi, leiab kolmnurga pindala, kasutab nimetatud valemeid stereomeetriaülesannetes;
- 9) teisendab kraadimõõdu radiaanmõõduks ja vastupidi;
- 10) arvutab ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala;
- 11) teisendab lihtsamaid trigonomeetrilisi avaldise kasutades trigonomeetria põhiseoseid;
- 12) joonestab lihtsamate trigonomeetriliste funktsioonide graafikuid;
- 13) lahendab trigonomeetrilisi põhivõrrandeid;
- 14) lahendab koordinaatteljestikus oleva kolmnurga vektorite abil;
- 15) koostab sirge võrrandi, kui sirge on määratud punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga. Määrab kahe sirge vastastikuse asendi tasandil, lõikuvate sirgete korral leiab sirgete lõikepunkti ja nurga sirgete vahel;
- 16) koostab ringjoone võrrandi;
- 17) joonestab eksponent- ja logaritmifunktsioonide graafikuid;
- 18) kasutab logaritmi omadusi logaritmivõrrandite lahendamisel;
- 19) lahendab lihtsamaid eksponentvõrrandeid;
- 20) lahendab ülesandeid aritmeetilise ja geomeetrilise jada kohta;
- 21) leiab elementaarfunktsioonide tuletise, koostab puutuja võrrandi;
- 22) uurib funktsiooni graafiku põhjal ning tuletise abil;
- 23) leiab lihtsamaid integraale ning kõvertrapetsi pindala;
- 24) lahendab lihtsamaid tõenäosusülesandeid;
- 25) koostab andmestikku, leiab lihtsamaid karakteristikuid.

Õppesisu

- 1) Tegurdamine ja ratsionaalavaldiste lihtsustamine.
- 2) Astme mõiste üldistamine. Ratsionaalarvulise astendajaga aste. Ratsionaalarvuliste astmetega avaldiste väärtuste arvutamine.
- 3) Irratsionaalavaldiste lihtsustamine.
- 4) Lineaar-, ruut-, murd- ja juurvõrrandid ning nendeks taanduvad võrrandid.
- 5) Üht absoluutväärtust sisaldav võrrand.
- 6) Võrrandisüsteemid, kus vähemalt üks võrranditest on lineaarvõrrand.
- 7) Tekstülesanded, nende põhjal võrrandi või võrrandisüsteemi koostamine ning lahendamine.
- 8) Lineaarvõrratused, ruutvõrratused, lihtsamad võrratusesüsteemid.
- 9) Teravnurga siinus, koosinus ja tangens. Täiendusnurga trigonomeetrilised funktsioonid.
- 10) Trigonomeetrilised põhiseosed.
- 11) Nurga kraadi- ja radiaanmõõt.
- 12) Ringjoone kaare pikkus ning ringi sektori pindala.
- 13) Siinus- ja koosinusteoreem. Kolmnurga lahendamine. Rakendusülesanded.
- 14) Trigonomeetrilised funktsioonid, graafikute joonestamine, trigonomeetria põhivõrrandite lahendamine.
- 15) Kolmnurga lahendamine vektorite abil.
- 16) Sirge võrrand (kui sirge on määratud punkti ja sihivektoriga, punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga). Sirge üldvõrrand.
- 17) Kahe sirge vastastikused asendid tasandil. Kahe joone lõikepunkt. Nurk kahe sirge vahel.
- 18) Ringjoone võrrand.
- 19) Eksponent- ja logaritmifunktsioon, logaritmi omadused, eksponent- ja logaritmivõrrandid.
- 20) Aritmeetiline ja geomeetriline jada.

- 21) Tuletis, puutuja võrrand, funktsiooni uurimine graafiku põhjal ja tuletisega.
- 22) Lihtsamad ekstreemumülesanded.
- 23) Integraal, kõvertrapetsi pindala.
- 24) Sündmus, tõenäosuse klassikaline valem, tõenäosuste korrutamine ja liitmine, kombinatoorika.
- 25) Andmete kogumine ja süstematiseerimine, keskväärtus, mood, mediaan, standardhälve, diagrammid.

3.2.4. Ettevalmistus matemaatika riigieksamiks (valikaine)

Ettevalmistus matemaatika riigieksamiks (lai matemaatika)

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) defineerib sirgete paralleelsuse mõistet, sõnastab paralleelsuse tunnused ja tõestab neid;
- 2) kasutab paralleelsuse tunnuseid ja kiirteteoreemi, lahendades tüüpülesandeid ning (tõestus)ülesandeid;
- 3) defineerib kolmnurkade võrdsuse (kongruentsuse) ja sarnasuse mõisted, sõnastab võrdsuse (kongruentsuse) ja sarnasuse tunnused ning tõestab neid tunnuseid;
- 4) oskab kasutada kongruentsuse ja sarnasuse meetodeid (tõestus)ülesandeid lahendades;
- 5) sõnastab ja tõestab teoreemi täisnurkse kolmnurga täisnurga tipust tõmmatud kõrgusest ja selle järelused (Pythagorase, Eukleidese ja kõrguse teoreemid) ning Pythagorase teoreemi pöördteoreemi;
- 6) selgitab kolmnurkade võrdsuse ja kolmnurkade pindvõrdsuse mõiste erinevust ning lahendab sellekohaseid ülesandeid;
- 7) teab kolmnurga võrratusi ja kasutab neid (tõestus)ülesandeid lahendades;
- 8) teab põhitulemusi piirdenurga ning ringjoone kõõlu ja puutuja vahelise nurga suuruse kohta ning kasutab neid (tõestus)ülesandeid lahendades;
- 9) sõnastab ja tõestab teoreemid ringjoone kahest kõõlust, lõikajast, puutujast ning lõikajast ja puutujast ning kasutab tulemusi (tõestus)ülesandeid lahendades;
- 10) lahendab lihtsamaid (tõestus)ülesandeid ringjoonte lõikumise ja puutumise kohta.
- 11) teab tasandilisi geomeetrilisi kujundeid, valemeid nende kohta ja oskab lahendada geomeetriaülesandeid.
- 12) kirjeldab hulktahukate ja pöördkehade liike ning nende pindalade arvutamise valemeid;
- 13) tuletab silindri, koonuse või kera ruumala valemi;
- 14) kujutab joonisel prismat, püramiidi, silindrit, koonust ja kera ning nende lihtsamaid lõikeid tasandiga;
- 15) arvutab kehade pindala ja ruumala ning nende kehade ja tasandi lõike pindala;
- 16) kasutab hulktahukaid ja pöördkehi kui mudeleid ümbritseva ruumi objekte uurides.
- 17) arvutab määratud integraali järgi tasandilise kujundi pindala.

Õppesisu

- 1) Kolmnurkade ja ringide geomeetria alusmõisted ja põhitulemused ning nende tõestamise põhimeetodid (paralleelsus, kongruentsus, sarnasus, piirdenurkade meetod);
- 2) Õpitud meetoditega klassikalise sünteetilise geomeetria tüüpülesannete lahendamine ning korrektsete jooniste tegemine;
- 3) Tahk- ja pöördkehade omadused ning nende pindala ja ruumala arvutamine;

- 4) Tasandil ruumiliste kujundite kujutamine ning nende lihtsamaid löikeid tasandiga;
- 5) Ainekavas nõutud kehade pindala ja ruumala arvutamine;
- 6) Trigonomeetria- ja planimeetriaadmiste rakendamine lihtsamaid stereomeetriaülesandeid lahendades;
- 7) Ruumilisi kujundeid kui mudeleid kasutades, tegelikkusest tulenevate ülesannete lahendamisel.
- 8) Tasapinnaliste geomeetriliste kujundite pindalade arvutamine integraali abil.

Ettevalmistus matemaatika riigieksamiks (kitsas matemaatika)

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) selgitab matemaatilise modelleerimise ning selle protseduuride üldist olemust;
- 2) tunneb lihtsamate mudelite koostamiseks vajalikke meetodeid ja funktsioone;
- 3) koostab kergesti modelleeritavate reaalsuse nähtuste matemaatilisi mudeleid ning kasutab neid tegelikkuse uurimiseks;
- 4) märkab reaalse maailma valdkondade mõningaid seaduspärasusi ja seoseid ning seob neid matemaatikaga;
- 5) lihtsustab ratsionaal- ning irratsionaalavaldisi;
- 6) lahendab tekstülesandeid võrrandite, võrratuste ja võrrandisüsteemide abil;
- 7) koostab sirge, parabooli, hüperbooli ja ringjoone võrrandi;
- 8) lahendab ülesandeid vektorite abil;
- 9) joonestab ülesande teksti või valemi põhjal funktsiooni graafiku ja uurib funktsiooni;
- 10) tunneb õpitud funktsioonide omadusi ning rakendab neid;
- 11) uurib funktsiooni tuletise abil ning koostab puutuja võrrandi;
- 12) lahendab lihtsamaid ekstreemumülesandeid;
- 13) tunneb teksti põhjal ära aritmeetilist või geomeetrilist jada sisaldava ülesande ja lahendab selle;
- 14) leiab geomeetriliste kujundite joonelemente, pindalasid ja ruumalasid;
- 15) kasutab juhusliku sündmuse tõenäosust ja juhusliku suuruse jaotuse arvkarakteristikuid, uurides erinevate eluvaldkondade nähtusi, lahendab lihtsamaid tõenäosusülesandeid;
- 16) loeb diagrammidelt andmeid ja oskab leida nõutud karakteristikuid;
- 17) kasutab tasku- ja personaalarvutit ülesannete lahendamisel.

Õppesisu

- 1) Matemaatilise mudeli tähendus, nähtuse modelleerimise etapid, mudeli headuse ja rakendatavuse hindamine.
- 2) Ratsionaal- ja irratsionaalavaldiste lihtsustamine.
- 3) Tekstülesannete (sh protsentülesannete) lahendamine võrrandite, võrratuste ja võrrandisüsteemide abil. Matemaatiliste mudelite koostamine teksti põhjal.
- 4) Lineaar-, ruut- logaritm- ja eksponentfunktsioone rakendavad mudelid loodus- ning majandusteaduses, tehnoloogias ja mujal. Liitprotsent.
- 5) Tekstülesanded, mille teksti saab tõlgendada kui aritmeetilistele ja geomeetrilistele jadadele viitamist. Jadaülesannete lahendamine.
- 6) Vektor tasandil, joone võrrand.
- 7) Tavaelust tulenevad geomeetriaülesanded.
- 8) Funktsiooni uurimine graafiku abil.
- 9) Funktsiooni uurimine tuletise abil.
- 10) Lihtsamad ekstreemumülesanded.

- 11) Tõenäosusülesanded.
- 12) Andmestik ja selle karakteristikute leidmine.

4. Ainevaldkond „Loodusained“

4.1. Üldalused

Ainevaldkonna pädevus

Loodusainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes loodusteaduslik pädevus, see tähendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, mis hõlmab suutlikkust vaadelda, mõista ning selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalkeskkonnas (edaspidi keskkond) toimuvaid nähtusi; analüüsida keskkonda kui terviksüsteemi ja märgata selles esinevaid probleeme ning teha põhjendatud otsuseid; järgida probleeme lahendades loodusteaduslikku meetodit ning kasutada teadmisi bioloogilistest, füüsikalise-keemilistest ja tehnoloogilistest süsteemidest; väärtustada loodusteadusi kui kultuuri osa ning järgida jätkusuutlikku eluviisi.

Loodusainete õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) tõlgendab mikro-, makro- ja megatasandi nähtusi ning mõistab mudelite osa loodusnähtuste kirjeldamisel;
- 2) kasutab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase info hankimiseks eesti- ja võõrkeelseid allikaid, mis on esitatud sõnade, numbrite või sümbolitena, ning hindab infot kriitiliselt;
- 3) määrab ning analüüsib keskkonnaprobleeme, eristab neis loodusteaduslikku ja sotsiaalset komponenti; loodusteaduslikku meetodit kasutades kogub infot, sõnastab uurimisküsimusi või hüpoteese, kontrollib muutujaid vaatluse või katsega, analüüsib ja tõlgendab tulemusi ning teeb tõenduspõhiseid järeldusi;
- 4) kasutab bioloogias, keemias, füüsikas ja geograafias omandatud süsteemseid teadmisi loodusteaduste, tehnoloogia ning igapäevaprobleeme lahendades ja põhjendatud otsuseid tehes;
- 5) mõistab loodusainete omavahelisi seoseid ja eripära ning uute piiriteaduste kohta selles süsteemis;
- 6) mõistab teadust kui teaduslike teadmiste hankimise protsessi selle ajaloolises ja tänapäevases kontekstis, loovuse osa teadusavastustes ning teaduse piiratust;
- 7) hindab ja prognoosib teaduse ning tehnoloogia saavutuste mõju keskkonnale, tuginedes loodusteaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele ja eetilise-moraalsetele seisukohtadele;
- 8) väärtustab keskkonda kui tervikut ja järgib jätkusuutlikkuse põhimõtteid ning tervislikke eluviise;
- 9) tunneb huvi kohalike ja globaalsete keskkonnanähtuste ning loodusteaduste ja tehnoloogia arengu vastu, teeb karjäärialaseid otsuseid ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna õppeained on bioloogia, geograafia, füüsika ja keemia. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ning valikkursusteks.

Kohustuslikud kursused õppeaineti on järgmised:

- 1) bioloogias 4 kursust: „Rakud“, „Organismid“, „Pärilikkus“, „Evolutsioon ja ökoloogia“;
- 2) geograafias 3 kursust, sealhulgas loodusgeograafias 2 kursust: „Maa kui süsteem“, „Loodusvarade majandamine ja keskkonnaprobleemid“, ning inimgeograafias 1 kursus „Rahvastik ja majandus“, mis kuulub sotsiaalsainete valdkonda;
- 3) keemias 3 kursust: „Keemia alused“, „Anorgaanilised ained“, „Orgaanilised ained“;
- 4) füüsikas 5 kursust: „Sissejuhatus füüsikasse. Kulgliikumise kinemaatika“, „Mehaanika“, „Elektromagnetism“, „Energia“, „Mikro- ja megamaailma füüsika“

Loodusainete valdkonnas kirjeldatud valikkursustest õpetatakse Saku Gümnaasiumis:

„Keemiliste protsesside seaduspärasused“ (12RE), „Elu keemia“ (11RE), „Teistsugune füüsika“ (12RE), „Mehaanika praktikum“ (10RE), „Joonestamine“ (12RE ja 12MAJ).

Gümnaasiumi riikliku õppekava informaatikaõpetuse kursustest õpetatakse „Arvuti kasutamine uurimistöös“ (11RE, 11HU, 11MAJ). Lisaks õpetatakse informaatikas valikkursusi „Intelligentne arvutikasus“ ja „Arvutigraafika alused ja veebiprogrammeerimine“ (10RE, 10MAJ), „Multimeedia“ (11RE, 12HU), „Arvutigraafika edasijõudnutele ja programmeerimise alused“ (12RE, 12MAJ), „Veebirakendused“ (12RE).

Õpilastel on täiendavalt võimalik valida kursust „Füüsika praktikum“ (10. kl) ning „keemia praktikum“ (11. kl).

Õpilasele kohustuslike loodusainete kursuste jaotumine 4.kooliastmes klassiti õppesuundade kaupa:

Õppesuund Kursuste arv	10.klass			11.klass			12.klass		
	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ
Bioloogia				2	2	2	2	2	2
Geograafia	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Keemia	2	2	2	2	1	1	1		
Füüsika	3	2	2	2	2	2	2	1	1
Joonestamine							1		1
Informaatikaõpetus	2		2	1			2	1	1
Arvuti kasutamine UTs				1	1	1			

Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Valdkonna õppeainetega kujundatakse loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, seostades järgmisi valdkondi:

- 1) empiiriliste teadmiste omandamine bioloogilistest ja füüsikalis-keemilistest mõistetest, seaduspärasustest ning teooriatest, mis määravad konkreetse õppeaine sisu ja vastavad teaduse saavutustele;
- 2) loodusteadusliku uurimismeetodi kasutamine, mis moodustab loodusvaldkonna õppeainete ühisosa;
- 3) loodusteaduslike, majanduslike, poliitiliste, sotsiaalsete, eetilise-moraalsete aspektide arvestamine probleeme lahendades ja otsuseid tehes;
- 4) loovuse, kriitilise mõtlemise, suhtlus- ja koostööoskuste arendamine, riskide teadvustamine, hoiakute ning karjääriteadlikkuse kujundamine.

Ainevaldkonnasisene lõiming ja teadusliku meetodi rakendamine toetavad loodusteadusliku teadmiste süsteem kujunemist. Loodusained aitavad mõista tehnoloogia rakendusi. Ülevaade loodusteaduste põhilistest seaduspärasustest, teooriatest, praktilistest väljunditest, tulevikusuundumustest ning nendega seotud rakendustest ja elukutsetest toetab õpilasi igapäevaelus ja elukutsevalikus.

Bioloogia õppimise eesmärk on saada tervikülevaade elu mitmekesisuse, organismide ehituse ja talitluse, pärilikkuse, evolutsiooni ja ökoloogia ning keskkonnakaitse ja rakendusbioloogia printsiipidest. Tuginedes bioloogia haruteaduste põhilistele teooriatele, üldistele

seaduspärasustele ja nende rakendusaspektidele avardub õpilaste loodusteaduslik maailmapilt, paraneb igapäevaeluga seonduvate bioloogiaprobleemide lahendamise oskus ning toimetulek loodus- ja sotsiaalkeskkonnas.

Geograafia kuulub integreeriva õppeainena nii loodus- kui ka sotsiaalteaduste hulka. Geograafiat õppides kujuneb õpilastel arusaam Maast kui süsteemist, looduses ja ühiskonnas esinevatest protsessidest, nende ruumilisest levikust ning vastastikustest seostest. Rõhk on säästlikku ja jätkusuutlikku eluviisi, looduse ja kultuuri mitmekesisust, kodanikuaktiivsust väärtustavate hoiakute kujundamisel ning nüüdisaegse tehnoloogia kasutamisel. Inimgeograafiat õppides omandavad õpilased arusaamise looduses ning ühiskonnas esinevatest nähtustest ja protsessidest, nende ruumilisest levikust ning vastastikustest seostest. Seejuures arenevad õpilaste probleemide lahendamise ja uurimisoskused.

Keemia õpetusega taotletakse õpilaste keemiateadmiste ja loodusteadusliku maailmapildi avardamist. Õpilased saavad ülevaate keemiliste protsesside põhilistest seaduspärasustest, seostest erinevate nähtuste ja seaduspärasuste vahel, keemia tulevikusuundumustest ning nendega seotud rakendustest ja elukutsetest.

Füüsikas õpitakse tundma seaduspärasusi, millel põhineb nüüdisaegne tehnoloogia, õpitakse nähtusi seletama loodusteaduslikult, kasutades ka matemaatilisi meetodeid. Füüsikat õppides laieneb õpilase loodusteaduslik maailmapilt, õpilane mõistab füüsikateadmiste rolli nüüdisaegses ühiskonnas.

Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Ainevaldkond võimaldab kujundada kõiki üldpädevusi igapäevases õppes nii teooria kui ka praktiliste tegevuste kaudu. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise – sidumisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Loodusaineid õpetades kujundatakse õpilaste suhtumist teadusesse, arendatakse huvi loodusteaduste vastu, süvendatakse säästlikku hoiakut keskkonna, sh kõige elava suhtes ja väärtustatakse jätkusuutlikku, vastutustundlikku ning tervislikku eluviisi. Loodusainetes korraldatakse antud pädevuse saavutamiseks õppekäike (muuseum, teater, kino, näitused) ja kohtumisi erinevate valdkondade esindajatega.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Dilemmasid lahendades ning kaalutletud otsuseid tehes arvestatakse loodusteaduslikke seisukohti ja inimühiskonnaga seotud aspekte – õiguslikke, majanduslikke ning eetilisi-moraalseid seisukohti. Sotsiaalse pädevuse saavutamist toetavad aktiivõppemeetodid.

Enesemääratluspädevus. Loodusainete tundides toetatakse õpilase eneseanalüüsivõime kujunemist ja oskust hinnata oma nõrku ning tugevaid külgi. Käsitledes inimorganismi eripära ja kohta keskkonnas, õpitakse lahendama oma vaimse ning füüsilise tervisega ja igapäevaeluga seonduvaid probleeme.

Õpipädevus. Probleemülesandeid lahendades ja uurimuslikku õpet rakendades omandavad õpilased oskused leida loodusteaduste kohta infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, plaanida ja teha katsed või vaatlust, analüüsida, tõlgendada ning esitada tulemusi. Õpipädevuse arengut toetab IKT-põhiste õpikeskkondade (nt Moodle füüsikas) ja uute tehnovahendite kasutamine. Tehakse lisatööd andekatega (kooliolümpiaadid, piirkondlikeks olümpiaadideks valmistumine, viktoriinid, konkursid, mälumängud). Loodusainete populariseerimiseks võimaldatakse korraldada projektõppepäevi (aineapäevi); külastada erinevaid laboreid või ettevõtteid; osaleda TTÜ ja TÜ gümnaasiumiõpilastele suunatud

õppeprogrammides (nt õpikojad, töötoad) ja kursustel arvestades neid valikainetena; kutsudes tundidesse erinevaid lektoreid; suunates õpilasi läbi viima loodusteaduslikke uurimusi ning tutvustama tulemusi õpilaskonverentsidel.

Suhtluspädevus. Kirjaliku ja suulise suhtluse, dilemma ning sotsiaalteaduslike probleemide lahendamise ja loodusteaduste kohta info otsimise ning interpreteerimise kaudu arendatakse loodusteadusliku keele korrektset kasutamist ja oskust arusaadavalt edastada loodusteaduslikku teavet.

Matemaatika-, loodusteaduste- ning tehnoloogiaalane pädevus. Loodusainete õppimisel kujundatakse oskust ära tunda loodusteaduslikke küsimusi, mõista loodusteaduslikke nähtusi, teaduse ja tehnoloogia arengu tähtsust ning mõju ühiskonnale ja teha tõenduspõhiseid otsuseid. Kõigis loodusaineis rakendatakse mõõtmistulemuste analüüsimisel ja tulemuste üldistamisel matemaatilisi oskusi ning omandatakse oskused kasutada õppes ja igapäevaelus uusi tehnoloogilisi lahendusi.

Ettevõtlikkuspädevus. Loodusainete õppimisega kujundatakse õpilastes loovust ja oskust seada eesmärgid ning teha eesmärkide saavutamiseks koostööd. Õpitakse valima ideede elluviimiseks sobivaid ja uuenduslikke meetodeid, võtma vastutust ning viima tegevusi lõpule. Ettevõtlikkusele paneb tugeva aluse probleemipõhine õpe ja loodusteaduslike teadmiste ning oskuste olulisuse teadvustamine. Õpilaste initsiatiivi toetamine õppes aitab neil kujuneda mõtlemis- ja algatusvõimelisteks isikuteks, kes käsitlevad loovalt ning paindlikult elus eettulevaid probleeme.

Digipädevus. Suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuv ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Õpetamisel kasutatakse erinevaid dünaamiliselt muutuvaid digikeskkondi: võimalusel Foxcademy, Opiq, Playposit.com, Moodle, Socrative, You tube elektroonilised õpikud (näiteks Mauruse füüsika ja keemia õpikud), animatsioonid, simulatsioonid loodusvaldkondade protsesside kirjeldamiseks.

Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Loodusaineid õppides ja loodusteadustekstidega töötades arendatakse õpilaste teksti mõistmise ja analüüsimise oskust. Erinevaid tekste (nt referaate, esitlusi jm) luues kujundatakse oskust end selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õpilased kasutavad kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgivad õigekeelsusnõudeid. Õpilastes arendatakse oskust hankida teavet eri allikaist ja seda kriitiliselt hinnata. Juhitakse tähelepanu tööde korrektssele vormistamisele, viitamisele ning intellektuaalomandi kaitsele. Selgitatakse võõrkeelse algupärast loodusteaduslikke mõisteid ning võõrkeeleoskust arendatakse ka lisamaterjali otsimise ja mõistmisega ning rahvusvahelistes projektides osalemisega.

Matemaatika. Matemaatikapädevuste kujunemist toetavad loodusained uurimusliku ja probleemõppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis

koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel ning tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid.

Sotsiaaalained. Loodusainete õppimine aitab mõista inimese ja ühiskonna toimimist, kujundab oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, oskust teha teadlikke valikuid, toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Kunstiained. Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine ja samuti loodusteemaliste näituste korraldamine koolis, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms.

Kehaline kasvatus. Loodusainete õppimine toetab kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist. Kehalist aktiivsust võimaldavad ka erinevad õppekäigud nii loodusesse, kui ka mujale.

Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Läbivad teemad on üldpädevuste saavutamise teenistuses ning võimaldavad kursuste ning muude õppetegevuste lõimimiseks leida sobilikke teemasid, meetodeid ning õppekorralduse ülesehituse viise. Läbivate teemade rakendamine aitab kaasa loodusteadusliku pädevuse järjepidevale kujundamisele.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Erinevate õppetegevuste kaudu suunatakse õpilased mõistma ja väärtustama elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestama karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt ettevõtte külastused, "Tagasi kooli" projektis osalemine, erinevate projektide ja teemanädalate raames läbiviidavad loengud ja töötoad, kus õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Õppetegevus ning erinevad koostööprojektid ülikoolidega võimaldavad õpilasel süvendada teadmisi hariduse ja töömaailma vahelistest seostest. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet ning oskust iseseisvalt leida ja analüüsida oma arengu vajadustest tulenevat infot edasiõppimise võimaluste kohta ja koostada karjääriplaan. Erinevad õppetegevused, sh õpilaste iseseisvad tööd võimaldavad õpilasel seostada huvisid ja võimeid ainealaste teadmiste ja oskustega ning mõista, et hovid ja harrastused hoiavad elu ja karjääri tasakaalus. Üldine positiivne suhtumine loodusteadustesse ja nende õppimisse, huvi loodusainete edasise õppimise vastu saavutatakse õpilase huvide ja individuaalsuse arvestamisega, probleem- ning uurimusliku õppe rakendamisega. Õppetegevus võimaldab õpilasel avardada arusaama loodusteadusvaldkonna erialadest ning nüüdisaegsest teadlaste tööst.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Gümnaasiumis kujundavad õpilased keskkonnaküsimustes kaalutletud otsuste langetamise ning hinnangute andmise oskust, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi ja piiranguid ning normatiivdokumente. See toetab valmisoleku kujunemist tegelda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Loodusained väärtustavad demokraatlikku ja vabatahtlikkusele põhinevat ühistegevust, kujundavad koostööoskusi ning toetavad algatusvõimet. Kodanikuõiguste ja -kohustuste tunnetamine seostub kõigi inim- ja keskkonnaarengu küsimustega nii kohalikul kui ka globaalsel tasandil.

Kultuuriline identiteet. Väärtustatakse Eesti elukeskkonda, pärandkultuuri, Eestiga seotud loodusteadlasi ja nende panust teadusloos. Kujundatakse sallivust erinevate rahvaste ja kultuuride suhtes.

Teabekeskond. Loodusaineid õppides kogutakse teavet eri infoallikatest ning hinnatakse seda kriitiliselt.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Tutvustatakse uusi teadussaavutusi ja uut tehnoloogiat, et väärtustada loodusteaduste rolli inimeste elukvaliteedi parandamisel ja keskkonnahoiul. Rakendatakse uuenduslikke õppemeetodeid ja -vahendeid, mis toetavad õpilaste algatusvõimet, loovust ja kriitilise mõtlemise võimet, mis võimaldavad hinnata uute teadussaavutustega kaasnevaid eeliseid ja riske.

Tervis ja ohutus. Eksperimentaaltöödega kujundatakse õpilastes turvalisi tööviise, et vältida riske ja soodustada adekvaatset käitumist õnnetuse korral. Loodusaineid õppides kujuneb õpilastel arusaam tervislikest eluviisidest nii informatiivsel kui ka väärtushinnangulisel tasandil.

Väärtused ja kõlblus. Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud.

Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut nii valdkonna sees kui ka teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
  - 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas ning jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;
  - 3) võimaldatakse üksi- ja ühisõpet, mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks, koostöövõimelisteks ning iseseisvateks õppijateks;
  - 4) kasutatakse diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
  - 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
  - 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümborus, looduskeskkond, muuseumid, näitused, ettevõtted jne;
  - 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: õppekäigud, rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd jne.
- Õppesisu käsitlemises teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused oleksid saavutatud.

Hindamise alused

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste, kirjalike ja/või praktiliste ülesannete alusel, arvestades õpilase teadmiste ning oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu ning vormistust. Parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Loodusainetes jagunevad mõõdetavad õpitulemused kaheks:

- 1) mõtlemistasandite arendamine loodusainete kontekstis;
- 2) uurimuslikud ja otsuste langetamise oskused.

Nende suhe hinde moodustumisel on eeldatavalt 70% ja 30%. Madalamat ja kõrgemat järku mõtlemistasandite arengu vahekord õpitulemusi hinnates on ligikaudu 40% ja 60%.

Uurimisoskusi arendatakse ning hinnatakse nii terviklike uurimistööde kui ka nende üksikosade järgi.

Probleemide lahendamisel on viis hinnatavat etappi:

- 1) probleemi määramine;
- 2) probleemi sisu avamine;
- 3) lahendusstrateegia leidmine;
- 4) strateegia rakendamine;
- 5) tulemuste hindamine.

Mitme samaväärse lahendiga probleemide (nt dilemmade) puhul lisandub neile otsuse tegemine, kusjuures lahendust hinnates arvestatakse, mil määral on suudetud otsuse langetamisel arvestada eri osaliste argumente. Dilemma-probleemide lahendust hinnates arvestatakse, mil määral on suudetud otsust langetades arvestada eri osaliste argumente.

Geograafia kooliastmehinne pannakse välja loodusgeograafia kahe ja inimgeograafia ühe kohustusliku kursuse hinnete põhjal.

Loodusainete kursusi hinnatakse kokkuvõtvalt viiepallisüsteemis

Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab:

- 1) praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamiseks õppe vajaduse korral rühmades;
- 2) praktilised tööd klassis, kus on soe ja külm vesi, valamud, elektripistikud ning spetsiaalse kattega töölauad, nelja õpilase kohta vähemalt üks mobiilne andmete kogumise komplekt põhiseadme ja erinevate sensoritega ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogilised demonstatsioonivahendid õpetajale;
- 3) keemia õpetamise klassis, kus on demonstroomkatsete tegemiseks tõmbekapp;
- 4) geograafia õpetamise klassis, kus on vajalik maailmaatlaste ja Eesti atlaste komplekt (iga õpilase kohta atlas);
- 5) bioloogia õpetamise klassis, kus on mikroskoobikaameraga ühendatav mikroskoop ja binokulaar;
- 6) füüsika õpetamise klassis, kus on vähemalt üks arvuti nelja õpilase peale grupitöödeks ja analüüsiks ning ruumi pimendamise võimalus optika katseteks.

Kool võimaldab:

- 1) ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstroomivahendid;
- 2) sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstroomide tegemiseks vajalike materjalide (sh reaktiivide) kogumiseks ning säilitamiseks;
- 3) kasutada õppes infotehnoloogiavahendeid, mille abil saab teha ainekavas loetletud töid;
- 4) õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnaharidusprojektides või loodusharidusega seotud üritusel.
- 5) kooli õppekava kohaselt vähemalt korra õppeaastas igas loodusaines õpet väljaspool kooli territooriumi (looduskeskkonnas, muuseumis, laboris vm).

4.2. Ainekavad

4.2.1. Bioloogia

Bioloogiat õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 4 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa4.pdf#

4.2.2. Geograafia

Geograafiat õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 4 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa4.pdf#

4.2.3. Keemia

Keemiat õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 4 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa4.pdf#

4.2.4. Keemia praktikum (valikaine)

Kursus on kogupikkusega 35 akadeemilist tundi, hõlmab endas 21 x 70 min kontakttundi ning õpilaste iseseisva õppetöö. Kursus on mõeldud 11.klassi õpilastele, kes soovivad õppida keemiat põhjalikumalt ja praktiseerida teadmisi laboris. Rühmas saab osaleda maksimaalselt kuni 18 õpilast.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- arendaks loodusteadusliku meetodi kasutamise oskust eksperimendi planeerimisel ja korraldamisel
- kinnistaks varem õpitud keemia teooriat praktilise tegevuse kaudu.
- arendaks ohutu laboritöö võtteid, omandaks uusi uurimismeetodeid
- õpiks vormistama ja kaitsma laboratoorsete tööde protokolle
- õpiks lahendama täiendavalt erinevat tüüpi keemia ülesandeid

Kursuse lühikirjeldus

Keemia praktikumi kursus aitab kujundada kõiki üldpädevusi nii teooria kui ka praktiliste tegevuste kaudu. Keemia praktikumi kursusel sooritatakse laboratoorseid töid individuaalselt või väikestes rühmades ning arutletakse seminari vormis katsete keemilise sisu üle. Olulisel kohal on katsete tulemuste esitamisel asjakohaste arvutuste teostamine ja järelduste kirjutamine. Grupiarutelud ja protokollide koostamine toetavad suhtluspädevust ja lõimuvad emakeele õpetusega. Õpipädevust toetavad temaatilised arvutusülesanded, mille lahendamine aitab avardada arusaamist konkreetse eksperimendi tähendusest. Arvutusülesannete lahendamine on lõimitud matemaatikaga. Digipädevuse arengut toetab keemiaalaste andmebaaside kasutamine ja töötamine Vernier andmelogieritega, erinevate programmide ja simulatsioonidega. Laboritööde kvalitatiivsete tulemuste atraktiivse esitamise oskus seostub kunstiainetega.

Läbivate teemadena kujundatakse antud kursusel tervise ja ohutusealaseid teadmisi ning keskkonna ja jätkusuutliku arengut. Eksperimentaaltöödega kujundatakse õpilastes turvalisi tööviise, et vältida riske ja soodustada adekvaatset käitumist õnnetuse korral. Eksperimentaalsete tööde läbiviimisel on võimalik rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- Oskab leida keemiaalast infot käsiraamatutest, andmebaasidest ning vajadusel kasutab leitud teavet ülesandeid lahendades

- Oskab lahendada keemiaalaseid arvutusülesandeid laboritööde läbiviimiseks vajalikul tasemel
- Mõistab tähtsamaid keemilisi protsesse ja seaduspärasusi
- Kavandab ja korraldab eksperimendi, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi kasutades loodusteaduslikku meetodit. Vormistab korrektse laboritöö protokollid.

Õppesisu

Tegeletakse nii anorgaanilise kui ka orgaanilise keemia valdkonnaga.

Kindla kontsentratsiooniga töölahuste (standardlahuste) valmistamine

Tiitrimine (mahtanalüüs), happe-aluse tiitrimine, võimalusel aiasaadustes C-vitamiini ja munakoos CaCO₃ sisalduse leidmine, redokstiitrimine (joodi sisalduse määramine jm)

Kvalitatiivne analüüs (värvusreaktsioonid, sadestamised, ionide, nii katioonide kui ka anioonide tõestusreaktsioonid), redoksreaktsioonid värvuse muutumisega, leekreaktsioon.

Elektrokeemia katsed

Seebi valmistamine ja pesuvahainete omaduste uurimine

Rasvade omaduste ja sisalduse uurimine

Tärglase jt. Sahhariidide ja valkude omaduste uurimine

Muud põnevad efektid eksperimendid.

Hindamine

Arvestuse saamiseks on vajalik osaleda 21 – st kontakttunnist vähemalt 18 gümnaasiumi tunnis, osaleda seminari vormis katsetulemuste aruteludes ja vajadusel lahendada keemia arvutusülesandeid, sooritada laboratoorsed tööd, esitada kõigi sooritatud tööde protokollid ja kaitsta neid.

Kursust hinnatakse mitterumbriliselt, arvestatuks või mittearvestatuks.

4.2.5. Füüsika

Füüsikat õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisa 4 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/1290/8201/4021/2m_lisa4.pdf#

Valikkursus reaalsuunale „Mehaanika praktikum“

Kursuse kirjeldus

Valikkursus on mõeldud 10. klassi reaalsuuna õpilastele võimaldamaks gümnaasiumi alguses omandada erinevat tüüpi füüsikaülesannete lahendamise ja eksperimentide sooritamise meetodeid. Sellega luuakse baas, mis võimaldab järgnevatel füüsika kursustel süüvida enam teemade sisulisse külge ja lahendatud ülesannete ning sooritatud eksperimentide tulemuste tõepärasuse analüüsi. Antud kursus toimub paralleelselt „Sissejuhatus füüsikasse. Kulgliikumise kinemaatika“ ja „Mehaanika“ kursustega 35 õppetunni ulatuses.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Füüsika praktikumi eesmärkideks on:

- 1) võimaldada õpilastele rohkem ajalist ressursi erinevat tüüpi füüsikaülesannete lahendamiseks ja eksperimentide läbiviimiseks;

- 2) süvendada õpilaste kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete füüsikaülesannete lahendamise oskusi klassikalise füüsika näitel;
- 3) kujundada oskust mõista valemite füüsikalist sisu ning vameid õiges kontekstis kasutada;
- 4) arendada õpilaste loodusteadusliku meetodi kasutamise oskust eksperimendi planeerimisel ja korraldamisel.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) kasutab mehaanika mõisteid, füüsikalisi suurus, seoseid ning rakendusi loodus- ja tehnikanähtusi kirjeldades, selgitades ning prognoosides;
- 2) oskab ülesannete lahendamisel eristada tekstist vajalikku infot ülearusest ja olulist infot ebaolulisest;
- 3) lahendab situatsioon-, arvutus- ja graafilisi ülesandeid ning hindab saadud tulemuse tõepärasust;
- 4) kasutab ainekavas sisalduvaid SI mõõtühikuid, teisendab mõõtühikuid, kasutades eesliiteid tera-, giga-, mega-, kilo-, detsi-, senti-, milli-, mikro-, nano-, piko-;
- 5) kavandab ja korraldab eksperimendi, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi kasutades loodusteaduslikku meetodit;
- 6) leiab füüsikaalast infot käsiraamatutest ja tabelitest ning kasutab leitud teavet ülesandeid lahendades;
- 7) lahendab rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid kompleksülesandeid;

Õppesisu

Mehaanika põhiülesanne. Koordinaadid. Teepikkus ja nihe. Ühtlane sirgjooneline liikumine ja ühtlaselt muutuv sirgjooneline liikumine: kiirus, kiirendus, liikumisvõrrand, kiiruse ja läbitud teepikkuse sõltuvus ajast, vastavad graafikud. Nihe, kiirus ja kiirendus kui vektoriaalsed suurused. Vaba langemine kui näide ühtlaselt kiireneva liikumise kohta. Vaba langemise kiirendus. Kiiruse ja kõrguse sõltuvus ajast vertikaalsel liikumisel. Erisihiliste liikumiste sõltumatus. Newtoni seadused. Jõud. Jõudude vektoriaalne liitmine. Resultantjõud. Muutumatu kiirusega liikumine jõudude tasakaalustumisel. Keha impulss. Impulsi jäävuse seadus. Reaktiivliikumine. Gravitatsiooniseadus. Raskusjõud, keha kaal, toereaktsioon. Kaalutus. Elastsusjõud. Hooke'i seadus. Jäikustegur. Hõõrdejõud ja hõõrdetegur. Töö ja energia. Mehaaniline energia. Mehaanilise energia jäävuse seadus. Mehaanilise energia muundumine teisteks energia liikideks. Energia miinimumi printsiip. Energia jäävuse seadus looduses ja tehnikas. Ühtlase ringjoonelise liikumise kirjeldamine: pöördenurk, periood, sagedus, nurk- ja joonkiirus, kesktõmbekiirendus. Tiirlemine ja pöörlemine looduses ning tehnikas, orbitaalliikumine. Võnkumine kui perioodiline liikumine. Pendli võnkumise kirjeldamine: hälve, amplituud, periood, sagedus, faas. Energia muundumine võnkumisel. Võnkumised ja resonants looduses ning tehnikas. Lained. Piki- ja ristlained. Lainet iseloomustavad suurused: lainepikkus, kiirus, periood ja sagedus. lainenähtused: peegeldumine, murdumine, interferents, difraktsioon, lained looduses ning tehnikas.

Põhimõisted:

füüsikaline suurus, skalaarne ja vektoriaalne suurus, pikkus, liikumisolek, absoluutkiirus, aeg, punktmass, taustüsteem, teepikkus, nihe, keskmine kiirus, hetkkiirus, kiirendus, vaba langemine, reaktiivliikumine, mehaanilise energia jäävuse seadus, energia muundumine, resultantjõud, keha impulss, impulsi jäävuse seadus, raskusjõud, keha kaal, kaalutus, toereaktsioon, elastsusjõud, jäikustegur, hõõrdejõud, hõõrdetegur, pöördenurk, periood,

sagedus, nurkkiirus, joonkiirus, kesktõmbekiirendus, võnkumine, hälve, amplituud, periood, sagedus, faas, pendel, laine, pikilaine, ristlaine, lainepikkus, peegeldumine

4.2.6. Füüsika praktikum (valikaine)

Valikkursus on mõeldud 10.klassi õpilastele. Kursuse maht on 35 akadeemilist tundi (21 75-minutilist tundi).

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane arendaks loodusainete valdkonnapädevusi:

- õpiks kasutama loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase info hankimiseks eesti- ja võõrkeelseid allikaid, mis on esitatud sõnade, numbrite või sümbolitena, ning hindama leitud infot kriitiliselt;
- õpiks loodusteaduslikku meetodit kasutades infot koguma, uurimisküsimusi või hüpoteese sõnastama;
- õpiks kontrollima püstitatud küsimus/hüpotees vaatluse või katsega, leitud tulemusi analüüsima ja tõlgendama ning tõenduspõhiseid järeldusi tegema;
- õpiks kasutama füüsikas ja teistes loodusteadustes omandatud süsteemseid teadmisi loodusteaduste, tehnoloogia ning igapäevaprobleeme lahendades ja põhjendatud otsuseid tehes.

Kursuse lühikirjeldus

Füüsika on eelkõige eksperimentaalteadus. See tähendab, et ükski teooria ei saa enne seaduseks kui katse seda ei kinnita. Gümnaasiumi füüsikaõppes tehakse tavatundide raames samuti katseid, kuid suurem osa ajast kulub siiski teooria õppimisele. Antud kursus on mõeldud selleks, et füüsikast huvitatule võimaldada rohkem aega füüsika eksperimentaalse osaga tegelemiseks. Viiakse läbi erinevaid laboritöid, eksperimente ja demonstratsioonkatseid. Eksperimentide puhul kasutatakse erinevaid lähenemisi: konkreetse juhendi järgi ettenähtud mõõtmiste tegemine; ilma juhendita iseseisvalt eksperimentaalsele probleemile lahenduste leidmine; demonstratsioonkatse otsimine/välja mõtlemine, ettevalmistamine ning teistele näitamine. Osad katsed viiakse läbi virtuaallaboritena arvutimudelitega.

Loodusteadused võimaldavad arendada kõiki üldpädevusi. Näiteks õpipädevust kujundatakse probleemülesandeid lahendades ja uurimuslikku õpet rakendades. Õpilased omandavad oskused leida loodusteaduste kohta infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, plaanida ja teha katset või vaatlust, analüüsida, tõlgendada ning esitada tulemusi. Sotsiaalse pädevuse saavutamist toetavad rühmatööd. Matemaatika-, loodusteaduste- ning tehnoloogiaalaseid pädevusi kujundatakse mõõtmistulemuste analüüsimisel ja tulemuste üldistamisel kasutades matemaatilisi oskusi ning omandades oskuseid kasutada õppes ja igapäevaelus uusi tehnoloogilisi lahendusi.

Ettevõtlikkuspädevus. Füüsikas eksperimente läbi viies kujundatakse õpilastes loovust ja oskust seada eesmärgid ning teha eesmärkide saavutamiseks koostööd. Õpitakse valima ideede elluviimiseks sobivaid ja uuenduslikke meetodeid, võtma vastutust ning viima tegevusi lõpule.

Õpitulemused

Füüsika praktikumis õpitakse:

- kasutama teoreetilisi teadmisi praktikas;
- probleemidele praktilisi lahendusi leidma;
- iseseisvalt katseid planeerima;
- loodusteaduslikku meetodit rakendama;
- uurimisküsimusi sõnastama ja hüpoteese püstitama;
- tundma erinevaid mõõteriistu ja katseseadmeid;
- mõõtma erinevate mõõteriistadega;
- hindama mõõtmistäpsust;
- mõõtmistulemusi tõlgendama ja analüüsima;
- matemaatilisi mudeleid rakendama (tulemuste esitamine tabelite, graafikute ja diagrammidena);
- koostööd tegema;
- laboris töötamise reegleid järgima.

Õppesisu

Katsed puudutavad valdavalt 10. klassis õpitavaid teemasid (kinemaatika ja dünaamika), kuid leitakse ka seoseid teiste füüsikaharudega (optika, elektriõpetus, soojusõpetus).

Hindamine

Füüsika praktikumi kursus loetakse **arvestatuks** kui õpilane on sooritanud 90% kursuse jooksul toimunud praktilistest töödest.

4.2.7. Joonestamine

Valikkursust õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisa 4 kirjeldatud kursuse ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/1290/8201/4021/2m_lisa4.pdf#

4.2.8. Informaatikaõpetus

Valikkursus „Arvuti kasutamine uurimistöös”

Valikkursust õpetatakse 11.klassi reaal-, humanitaar- ja majandussuunas „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisa 4 kirjeldatud kursuse ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/1290/8201/4021/2m_lisa4.pdf#

Valikkursus „Intelligentne arvutikasutaja“

Valikkursus „Intelligentne arvutikasutus“ on kohustuslik 10.klassi reaal- ja majandussuuna õpilastele mahuga 1 kursus.

Õppeaine eesmärk

Kursusega „Intelligentne arvutikasutus“ taotletakse, et õpilane:

- omandaks teadmised ja oskused, kasutamaks tänapäeva infoühiskonnas efektiivselt IT-vahendeid.

Õpitulemused

Kursuse läbinu:

- tunneb arvutite ajalugu, nende tööpõhimõtet ning nende riistvara;

- oskab valida endale sobivaid IKT-vahendeid;
- teab peamiseid ohte, mis varitsevad võrgus, oskab neid ennetada;
- tunneb netiketi;
- oskab endale luua personaalse õpikeskkonna, koostada e-portfooliot;
- teab erinevaid sotsiaalvõrgustike ning pilveteenuseid;
- tunneb erinevaid litsentsitüüpe, oskab vajadusel leida vaba litsentsiga sisu ja tarkvara;
- oskab edukalt rakendada arvutit oma õppetöös.

Õppesisu

Vahendid:

ajalugu, riistvara, tarkvara, viirused, pahavara, erinevad IKT-vahendid, operatsiooni süsteemid, mobiilsed seadmed, haldamine/varundamine.

Võrk:

personaalne õpikeskkond, pilveteenused, veebipõhised lahendused, sotsiaalvõrgustikud, netikett, turvalisus.

Õpitegevused

- Õppeülesanded on diferentseeritud – sisu ja raskusaste toetavad õpilasi individuaalselt ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- Rakendatavad IKT vahendid ning õppematerjalid ja -keskkonnad on tänapäevased.
- Tehakse koostööd teiste aineõpetajatega.
- Praktilised tööd – õpitud tarkvara kasutades luuakse omaloomingut.

Meetodid

Õpilased täidavad kursuse vältel isiklikku blogi, kuhu koondavad oma konspektid, refleksioonid õpitust ning iseseisvad tööd.

Hindamine

Hinnatakse õpilaste iseseisvaid töid kui ka blogi tervikuna. Hindamisel lähtutakse Saku Gümnaasiumi õppekavast.

Lõiming

Võimalusel kasutatakse praktilisteks töödeks teistes ainetundides antud materjale või kooliüritustega seonduvat infot. Õpilastele selgitatakse lõimingu raames tehtava ülesande eesmärki ning hindamist. Õpilane saab hinde antud kursusele kui ka lõimitud aine tundi.

Valikkursus „Multimeedia“

Valikkursus „Multimeedia“ on õpilasetele kohustuslik 11. klassi reaalsuunas ja 12. klassi humanitaarsuunas. Multimeedia kursuse maht on 21 75-minutilist tundi.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- omandab teadmised, arusaamad ja oskused multimeediumi loomiseks ja kujundamiseks;
- omandab praktilised oskused, kasutamaks erinevat tüüpi tarkvara vajaliku tulemuse loomiseks;
- arendab loovust, koostööoskust, võimet leida iseseisvalt lahendusi;
- omandab elementaarsed arvutikasutamise reeglid.

Kursuse lühikirjeldus

Multimeedia õpetamisega taotletakse, et õpilasel areneksid loovus ning arvutikasutamise oskus, peenmotoorika ning võime läheneda igale ülesandele isiklikult ja mõelda iseseisvalt lahendusi, samas ka võimet teha vajadusel rühmatööd.

Tähelepanu pööratakse arvuti sisendseadmete (klaviatuur, hiir) käsitlemise oskusele ning vabavaraliste tarkvara lahenduste kasutamisele.

Õppetegevus sisaldab iseseisvust, originaalsust, kavandamist, valikute põhjendamist.

Etteantud ülesannete täitmine nõuab õpilaselt kursuse jooksul omandatud oskuste rakendamist ja kombineerimist. Tööd peavad olema läbimõeldud, viimistletud ja põhjalikud. Tähelepanu tuleb pöörata detailidele. Vabateemade puhul peab õpilasel olema kindel visioon, mida ta taha lõpptulemusena saavutada.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- teab erinevate faili formaatide erinevuseid ning oskab valida õige formaadi oma töö jaoks;
- koostab, salvestab ja oskab arvutist leida oma töö;
- oskab valida etteantud töö lahendamiseks õige lahenduse ning vajadusel seda põhjendada;
- oskab jagada oma tööd, kasutades mõnda pilveteenust;
- oskab oma töökohta seadistada, et töö sujuks võimalikult mugavalt ja sujuvalt;
- suudab oma valmistatud tööd presenteerida ning esitleda;
- oskab läbi viia koostööprojekti, kasutades suhtlemiseks ja töö organiseerimiseks erinevaid tehnoloogilisi lahendusi;
- on kogunud ja süstematiseerinud oma tehtud tööd õpimapiks;
- oskab õpitud rakendada mõnes teises ainetunnis;
- oskab iseseisvalt kujundada etteantud nõuetekohase töö;
- teab ja tunneb põhilisi disainipõhimõtteid;
- teab erinevate elementide (värvid, graafika; heli, video, tekst jms.) kasutamispõhimõtteid;

Õppesisu

Eesmärgiks on arendada õpilase loovust läbi praktiliste tegevuste.

Kursuse käigus keskendutakse tekstile, graafikale (raster ja vektor), helile ja videole ning programmidele, mis on nendega manipuleerimiseks vajalikud. Õppetööks kasutatakse kursuse vältel kindlaid programme (vabavaralisi), kuid õpitakse ka kuidas leida vajadusel alternatiive. Valmivad erinevad tööd, nii rühmatöödena kui ka iseseisvalt. Kõik töös kasutatavad materjalid ja valminud tööd kogub õpilane oma õpimappi. Suurem rõhk on praktikumidel, loenguvormis tunde toimub vähem. Õpilastelt oodatakse aktiivset kaasamõtlemist ja -töötamist. Klassis töötades järgitakse kokkulepituid arvutikasutamise reegleid.

Hindamine

Kursuse hindamine toimub hindamine numbriliselt viiepalli süsteemis.

Arvesse võetakse tervet töö protsessi (kavandamine, vajaliku keskkonna valimine, õpitu rakendamine jne.), mitte ainult lõpptulemust. Õpilane peab olema hindamisel aktiivne partner, kuna see toetab õpilase arengut ja eneseanalüüsi oskuse kujunemist.

Valikkursus „Arvutigraafika alused ja veebiprogrammeerimine“

Valikkursus „Arvutigraafika alused ja veebiprogrammeerimine“ on kohustuslik 10.klassi reaal- ja majandussuuna õpilastele. Kursuse maht on 35 akadeemilist tundi (21 75-minutilist tundi).

Õppeaine eesmärk

Kursusega „Arvutigraafika alused ja veebiprogrammeerimine“ taotletakse, et õpilane:

- tunneb, oskab näha ning kirjeldada arvutigraafika mõisteid ja seoseid, vastavalt vajadusele oskab valida sobivad vahendid;
- teab ja tunneb failide formaate ning oskab neid kasutada;
- teab, mis on vektorgraafika ja oskab luua kujundeid;
- oskab luua lihtsama veebilehe HTML koodi; teab, kuidas kujundust muuta;
- teab, mis on 3D-modelleerimine ja oskab luua lihtsama 3D-mudeli.

Õpitulemused

Õpilane oskab:

- ära tunda erinevate arvutigraafika failiformaatide erinevused ning valida õige formaadi oma töö jaoks;
- koostada, salvestada ja leida arvutist oma töö;
- iseseisvalt kujundada etteantud nõuetele vastava töö;
- koostada lihtsama HTML veebilehe, valides selleks sobivad vahendid;
- selgitada, mis on 3D-modelleerimine;
- koostada lihtsama 3D-mudeli, valides selleks sobivad tööriistad.

Õppesisu

Põhitõed: universaalsed klahvikombinatsioonid, tööpinna ettevalmistus, import/export, salvestamine/avamine.

Vektorgraafika tarkvaraga Inkscape teemad:

- kujunditega joonistamine
- kujundite värvimine ja joone stiilid
- kujundite anatoomia
- kujundite kokkusulatamine ja joondamine
- kujunditega manipuleerimine
- organiseerimine
- töötamine tekstiga
- töötamine rastergraafikaga
- efektid, filtrid ja muud laiendused
- 3D-objektid
- diagrammid
- mustrid
- töötamine pintslitega

HTML veebilehe loomine tarkvaraga Notepad++. Veebilehe programmeerimine kasutades vektorgraafikas loodud kujundeid;

3D-mudeli loomine veebilehel Tinkercad, mõistmaks, mis on modelleerimine ja selle käigus erinevate lihtsamate 3D-mudelite loomine.

Õpitegevused

- Õppeülesanded on diferentseeritud – sisu ja raskusaste toetavad õpilasi individuaalselt ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- Rakendatavad IKT vahendid ning õppematerjalid ja -keskkonnad on tänapäevased.

- Tehakse koostööd teiste aineõpetajatega.
- Praktilised tööd – õpitud tarkvara kasutades luuakse omaloomingut.

Meetodid

Kasutatakse Learning by Doing õppimise ja õpetamise meetodit – iseseisva töö käigus tuleb omandatud teadmisi ja oskusi kinnistada ning loominguliselt edasi arendada.

Hindamine

Hinnatakse: iga uue teema lõpus praktiline töö, lühikesed elektroonilised testid õpitud üldteadmiste kohta. Hindamisel lähtutakse Saku Gümnaasiumi õppekavast. Osa lõpphindest moodustavad õppetöö käigus isiklikku e-portfooliosse kogunenud tööd.

Lõiming

Võimalusel kasutatakse praktilisteks töödeks teistes ainetundides antud materjale või kooliüritustega seonduvat infot. Õpilastele selgitatakse lõimingu raames tehtava ülesande eesmärki ning hindamist. Sel juhul hinnatakse õpilast mõlemas aines.

Valikkursus „Arvutigraafika edasijõudnutele ja programmeerimise alused“

Valikkursus „Arvutigraafika edasijõudnutele ja programmeerimise alused“ on kohustuslik 12. klassi reaali- ja majandussuuna õpilastele. Kursuse maht on 35 akadeemilist tundi (21 75-minutilist tundi).

Õppeaine eesmärk

Kursusega „Arvutigraafika edasijõudnutele ja programmeerimise alused“ taotletakse, et õpilane:

- tunneb ja oskab kasutada 3D-modelleerimise tarkvara, koostada keerukaid kujundeid;
- oskab kirjeldada 3D-printeri mõisteid, vastavalt vajadusele valida sobivad vahendid;
- omandab teadmised, arusaamad ja oskused programmeerimise algtõdedest;
- omandab probleemilahendamise oskuse, mis väljendub oskuses etteantud ülesanne lahendada õpitavas programmeerimiskeeles;
- arendab loovust, koostööoskust, võimet leida iseseisvalt lahendusi.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- oskab modelleerida tarkvaraga Fusion 360 ja teostada vajalikke seadistusi printimiseks;
- teab 3D-printeriga seotud mõisteid ja tunneb erinevaid printimise materjale (PLA, ABS jne);
- selgitab programmeerimisega seotud mõisteid (algoritm, muutuja, tsükkel, tõeväärtus jne);
- oskab koostada lihtsamaid algoritme ning väljendada neid plokk skeemidena;
- oskab koostada lihtsamaid rakendusi tarkvaradega Scratch ja Greenfood programmeerides.

Õppesisu

Kursusel tehakse tutvust 3D-modelleerimise tarkvaraga Fusion 360. Toimuvad nii juhendatud tunnid (uue teema tutvustamine/selgitamine) kui ka praktikumid (etteantud harjutuste modelleerimine). Põhiline rõhk on pandud praktilistele harjutustele, et õpilane saaks selgeks tarkvara ja printeri kasutamise. Teine osa kursusest on suunatud animatsioonidele ja

programmeerimisele, tehakse esmatutvust programmeerimiskeelega java ja esimesed harjutused tarkvaras Greenfoot. Arendamiseks õpilase loogilist mõtlemist ning oskust näha asju laiemalt, kasutatakse lõpetuseks veel animatsioonitarkvara Scratch.

Õpitegevused

Õppetegevus sisaldab iseseisvust, originaalsust, kriitilist mõtlemist. Etteantud ülesannete täitmine nõuab õpilaselt kursuse jooksul omandatud oskuste rakendamist ja kombineerimist. Tööd peavad olema läbimõeldud, viimistletud ja põhjalikud. Tähelepanu tuleb pöörata detailidele.

Meetodid

Õpilased koguvad valminud rakendused oma e-portfooliosse. Lahendatavad ülesanded on diferentseeritud – igas õpitavas teemaplokis on nii kõigile jõukohased ülesanded kui ka keerukamad, mis nõuavad rohkem iseseisvat tööd.

Hindamine

Hinnatakse õpilaste iseseisvaid töid ja e-portfooliot tervikuna. Hindamisel lähtutakse Saku Gümnaasiumi õppekavast.

Lõiming

Võimalusel kasutatakse praktilisteks töödeks teistes ainetundides antud materjale või kooliüritustega seonduvat infot. Õpilastele selgitatakse lõimingu raames tehtava ülesande eesmärki ning hindamist. Sel juhul hinnatakse õpilast mõlemas aines.

Valikkursus „Veebirakendused“

Valikkursus „Veebirakendused“ on kohustuslik 12. klassi reaalsuuna õpilastele. Kursuse maht on 35 akadeemilist tundi.

Õppeaine eesmärk

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- omandab teadmised ja arusaamad, kuidas veeb on ülesse ehitatud;
- omandab praktilised oskused, loomaks ja kujundamaks veebilehti, toetudes CSS3 ja HTML5 markeerimiskeele peale;
- tutvustada õpilastele koodi kirjutamist, valmistades neid ette programmeerimise alusteks;
- arendab loovust, koostööoskust, võimet leida iseseisvalt lahendusi;
- omandab elementaarsed arvutikasutamise reeglid.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- tunneb veebi ajalugu ning toimimispõhimõtteid;
- koostab lihtsaid veebilehti online vahendeid kasutades ning ise HTML koodi kirjutades;
- kujundab veebilehte CSS stiililehtede abil;
- vajadusel valmistab ette graafikafaile, mida soovib oma veebilehel kasutada;
- täiendab oma veebilehte vajadusel lihtsate Javascript lisadega;

Õppesisu

Tutvutakse veebi ajaloo ja ning tööpõhimõttega. Erinevad veebilehtede loomise vahendid. HTML keel ning selle rakendamine. Kujunduse üldised põhimõtted ning veebilehe kujundamine CSS stiililehtede abil. Lihtsam interaktiivsus. Õppetöös kasutatakse kursuse vältel kindlaid programme (vabavaralisi). Suurem rõhk on praktikumidel, loenguvormis tunde toimub vähem. Õpilastelt oodatakse aktiivset kaasamõtlemist ja -töötamist. Klassis töötades järgitakse kokkulepitud arvutikasutamise reegleid.

Õpitegevused

Õppetegevus sisaldab iseseisvust, originaalsust, kavandamist, valikute põhjendamist. Etteantud ülesannete täitmine nõuab õpilaselt kursuse jooksul omandatud oskuste rakendamist ja kombineerimist. Tööd peavad olema läbimõeldud, viimistletud ja põhjalikud. Tähelepanu tuleb pöörata detailidele. Vabateemade puhul peab õpilasel olema kindel visioon, mida ta tahab lõpptulemusena saavutada.

Meetodid

Õppetöö on individuaalne. Tundides tutvustatakse uusi teemasid, mida katsetatakse alguses koos ning mis hiljem tuleb iseseisvalt integreerida oma veebilehele.

Hindamine

Õpilased valmistavad kursuse raames isikliku veebilehe, mida täiendatakse järjepidevalt uute teemadega. Hinnatakse vaheetappe kui ka lõpptulemust. Hindamisel lähtutakse Saku Gümnaasiumi õppekavast.

Lõiming

Võimalusel kasutatakse praktilisteks töödeks teistes ainetundides antud materjale või kooliüritustega seonduvat infot. Õpilastele selgitatakse lõimingu raames tehtava ülesande eesmärki ning hindamist. Õpilane saab hinde antud kursusele kui ka lõimitud aine tundi.

5. Ainevaldkond „Sotsiaallained“

5.1. Üldalused

Sotsiaallainete õpetamise eesmärk

Sotsiaallainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes sotsiaalvaldkondlik pädevus, see tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloot ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ning kasutada mõnda neist õppes ja igapäevaelus; luua tulevikutsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilist eripära ning järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Sotsiaallainete õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab inimühiskonna ajaloot toimunud ja tänapäeval toimuvate ühiskondlike muutuste protsesse ning olulisemate sündmuste põhjuseid ja tagajärgi;
- 2) austab demokraatiat ning inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi ning mõistab kodanikuvastutust;
- 3) tunneb mõningaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ning kasutab neist mõnda õppes, seostades õpitut igapäevaeluga;
- 4) tunneb erinevate rahvaste kultuure, nende eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse, juhul kui need vaated pole inimväärikust alandavad;
- 5) on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimsuhetest, mis aitavad kaasa tõhusale toimimisele erinevates sotsiaalsetes kontekstides, väärtustades neid;
- 6) on omandanud teadmisi ja oskusi, mis toetavad tervikliku ning autonoomse inimese kujunemist, väärtustades sotsiaalset õiglust ning positiivset suhtumist endasse ja teistesse;
- 7) on omandanud teadmised, oskused ja hoiakud, mis toetavad tervikliku, iseseisva ja terviseteadliku inimese kujunemist;
- 8) väärtustab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust, isamaalisust ning peab lugu endast, teistest ja keskkonnast.

Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna õppeained on ajalugu, inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus, geograafia (inimgeograafia) ja filosoofia. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ning valikkursusteks. Sotsiaallainete valdkonna ainekavades esitatud taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks võetud kohustuslike kursuste arv kooliastmes.

Kohustuslikud kursused õppeaineti on järgmised:

- 1) ajaloot 6 kursust: „Üldajalugu“, „Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)“, „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“, „Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel“, „Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel“, „Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm“;
- 2) inimeseõpetuses 1 kursust: „Perekonnaõpetus“;
- 3) ühiskonnaõpetuses 2 kursust: „Ühiskonna areng ja demokraatia“, „Majandus ja maailmapoliitika“.

Sotsiaallainete valikkursused on:

- 1) ajaloo 2 kursust: „Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat“, „Üldajalugu – Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu“;
- 2) inimeseõpetuses 1 kursust: „Psühholoogia“;
- 3) ühiskonnaõpetuses 1 kursust: „Inimene ja õigus“.

Sotsiaalainete valdkonda kuulub loodusainete valdkonnas kirjeldatud inimgeograafia 1 kohustuslik kursus „Rahvastik ja majandus“ ning valikkursus „Globaliseeruv maailm“.

Sotsiaalainete valdkonnaga lõimuvad valikained filosoofia (2 kursust), usundiõpetus (2 kursust), riigikaitse (2 kursust), majandus- ja ettevõtlusõpe (5 kursust). Nende valikainete kavade on esitatud riikliku õppekava lisades 8–10. Usundiõpetuses ja riigikaitstes toimub õpe riikliku õppekava ainekavade järgi.

Valikkursustest õpetatakse Saku Gümnaasiumi majandussuunas majandus- ja ettevõtlusaineid: „Majandusõpetuse alused“ ja „Õpilasfirma“, Makroökonomika ja väikeettevõtlus“ ja „Praktiline majandus - rahaasjade korraldamise alused“, „Projektide juhtimise alused“

Kõigi õppesuundades on võimalik õppida valikkursusi „Psühholoogia“ ja „Inimene ja õigus“ ning valikainete õpioskused gümnaasiumis, usundiõpetus, karjääriõpetus, ja riigikaitsekursusi.

Õpilasele kohustuslike sotsiaalainete kursuste jaotumine 4.kooliastmes klassiti õppesuundade kaupa:

	10.klass			11.klass			12.klass		
Õppe- suund Kursuste arv	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ
Ajalugu	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ühiskonnaõpetus							2	2	2
Inimeseõpetus	1	1	1						
Majandus- ja ettevõtlusõpe			2			1			2

Ainevaldkonna kirjeldus

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete õppimine aitab siduda erinevates õppeainetes õpitavat tervikuks ja arendada tervikpilti ühiskonnast ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste alusel toimuvat arengut. Sotsiaalainete vahendusel areneb võime näha ühiskonna arengus erinevaid seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskondlikest väärtustest, normidest ja reeglitest; toimida kõlbelise ja vastutustundliku isiksuse ning ühiskonnaliikmena. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade käsitlemise kaudu kujundatakse õpilastes valmisolek aidata kaasa naiste ja meeste ebavõrdsuse kaotamisele ühiskonnas ja soolise võrdõiguslikkuse edendamisele.

Ainevaldkonnasisese lõimingu taotletakse valdkonna üldeesmärkide täitmist. Lõimingu aluseks on teemad, mõisted ja õpetamismeetodid.

Ajalooõpetuse eesmärk on kujundada õpilasi, kes on suutelised analüüsima ja mõistma maailma, milles nad elavad, ning tunnevad asjaolusid ja sündmusi, mis on maailmas juhtunud. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ning maailma minevikust ja kultuuripärandist ning erinevatest väärtussüsteemidest. Aine vahendusel hakkab õpilane teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ja tõlgendama minevikusündmusi ning -protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Inimeseõpetuse üldeesmärk on arendada õpilaste sotsiaalseid toimetulekuoskusi ning aidata kaasa õpilaste isiksuslikule arengule, kujundada terviseteadlikkust, teadmisi soolisest võrdsusest ja sotsiaalses elus vajalikke oskusi ning üldinimlikke väärtusi.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine eesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks, toetada dialoogivalmidust ja austust maailma erinevalt mõistvate inimeste vahel, samuti õpilase enese teadlikkust maailmavaatelistes küsimustes.

Õppesisu käsitlemises teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused ning taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud. Valikkursuse konkreetne õppesisu täpsustatakse kursuse alguses õpetaja ja õpilaste koostöös.

Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Ainevaldkond võimaldab kujundada kõiki üldpädevusi igapäevases õppes nii teooria kui ka praktiliste tegevuste kaudu. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise – sidumisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujunemist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Näiteks toetavad ajalugu, ühiskonnaõpetus ja geograafia suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhimõtteid ning juhendada nendest oma tegutsemises, samuti lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse ja kultuurilistesse tõekspidamistesse. Inimeseõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval ka teiste arvestamist. Oskust seista vastu keskkonna normide rikkumisele ning järgida sotsiaalse õigluse ja eri soost inimeste võrdse kohtlemise põhimõtteid õpetab ühiskonnaõpetus.

Koolis kujundatakse kultuuri- ja väärtuspädevust ning sotsiaalse ja kodanikupädevust läbi järgnevate ürituste: kodanikupäev, vabariigi aastapäev, Tartu rahu aastapäev, erinevad kodukoha ajaloo seotud üritused ja rahvuslikud tähtpäevad, muusikal, talvekontsert, kunstinäitused, esseekonkursid, stiilinädalad.

Enesemääratluspädevust aitab vormida eeskätt inimeseõpetus, mis toetab õpilase eneseanalüüsivõime kujunemist, õpetab hindama oma nõrku ja tugevaid külgi, järgima terveid eluviise, lahendama iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme. Rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujunemist toetavad teisedki valdkonna õppeained.

Koolis kujundatakse enesemääratluspädevust läbi järgnevate ürituste: laulu- ja tantsupidu, suitsuprii klass, rahvusvahelised projektid, „Tagasi kooli” projekt.

Õpipädevus. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikke vahendeid ja teavet ning arendab õpioskusi, oskust õppimist mõtestada ja plaanida ning kasutada õpitut erinevates kontekstides.

Koolis kujundatakse õpipädevust läbi järgnevate ürituste: olümpiaadid, konkursid, viktoriinid, õppekäigud, ainenädalad ja -päevad, loengud kooliperele, koostöö kõrgkoolidega.

Suhtluspädevus. Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt erinevates suhtlusolukordades väljendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbeteke ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.

Koolis kujundatakse suhtluspädevust läbi järgnevate ürituste: ainenädalad ja -päevad.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Sotsiaallainete õppimine eeldab suutlikkust analüüsida erineval kujul esitatud statistilisi andmeid (graafikuid, tabelleid, diagramme) ning teha nende põhjal järeldusi, kasutada matemaatilisi sümboleid ja meetodeid

erinevaid ülesandeid lahendades (nt ajaarvamist ja ressursse plaanides) ning tulemuse tõesust kontrollides. Seda toetavad õppetegevuse kaudu kõik valdkonna õppeained. Sotsiaallaineid õppides tutvutakse tehnika ja tootmise arengu seostega ühiskonna muutumise vältel; õpitakse hindama tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; mõistma tehnoloogia nüüdisaegseid arengusuundi ning tehnoloogia ja teaduse omavahelisi seoseid; rakendama tänapäevast tehnoloogiat tõhusalt ning eetiliselt oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonda kujundades; kasutama tehnovahendeid eesmärgipäraselt ning säästlikult, järgides seejuures ohutuse ja autoriõiguste kaitse nõudeid.

Koolis kujundatakse matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast pädevust läbi järgnevate ürituste: loov- ja praktilised tööd.

Ettevõtlikkuspädevuse peamine kujundaja on ühiskonnaõpetus, kuid aitavad teisedki valdkonna õppeained. Õpitakse nägema, analüüsima ja lahendama probleeme, seadma eesmärgi, valida ideede elluviimiseks sobivaid ja loovaid meetodeid ning tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd.

Koolis kujundatakse ettevõtlikkuspädevust läbi järgnevate ürituste: minifirmad, õpilasfirmad, laadad.

Digipädevus. Kõikides sotsiaallainetes arendatakse digipädevust õppides läbi erinevate veebikeskkondade. Õpitakse leidma usaldusväärset informatsiooni ning kasutama erinevaid andmebaase. Analüüsitakse ja võrreldakse leitud teaduslikke andmeid ning nende põhjal tegema järeldusi ja kokkuvõtteid. Saadud teavet rakendatakse ühiskonna probleemide üle arutledes ja arvamust avaldades. Õpilane oskab korrektselt viidata ja tuua välja kasutatud allikate loetelu (vastavalt kooli õppekavas sätestatud nõuetele). Õpilane omab ülevaadet ning valdab vajaminevaid e-teenuseid. Arendatakse teadlikkust, kuidas väljendada end erinevates suhtluskeskkondades, silmas pidades internetiturvalisust ning üldtuntud käitumisnorme. Digipädevust arendades on oluline suurendada teadlikkust digivahendite rakendamisega kaasnevatest terviseriskidest.

Lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Sotsiaallained on teiste ainevaldkondadega seotud valdkonnapädevuste kujundamise kaudu.

Keel ja kirjandus – suutlikkus väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lugeda ning mõista erinevaid tekste; kasutada kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili ning ainesõnavara ja väljendusriikast keelt, järgida õigekeelsusnõudeid. Lisaks tähtsustuvad teksti kriitilise analüüsi oskus, meediakirjaoskus, info hankimine ja selle kriitiline hindamine, tööde vormistamine ning autoriõiguse kaitse.

Koolis lõimitakse sotsiaallaineid teiste ainevaldkondadega läbi järgnevate tegevuste: esseekonkursid ja ainenädalad.

Võõrkeeled – teadmised erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest, oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevuste mõistmine ning lugupidamine teiste keelte ja kultuuride vastu; suhtlemine mitmekultuurilises ühiskonnas; võõrkeeleoskus.

Koolis lõimitakse sotsiaallaineid teiste ainevaldkondadega läbi järgnevate tegevuste ainenädalad.

Matemaatika – ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme esitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust kui analüüsimeetodit.

Koolis lõimitakse sotsiaallaineid teiste ainevaldkondadega läbi järgnevate tegevuste ainenädalad.

Loodusained – geograafilise asendi ja looduskeskkonna mõju inimühiskonna arengule, inimese areng ja rahvastikuprotsessid; majanduse ressursid; ühiskonna jätkusuutlikkus, säästlik tarbimine, üleilmastumine, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamine, mõistmine ning jätkusuutliku ja vastutustundliku, sh loodushoidliku eluviisi väärtustamine.

Koolis lõimitakse sotsiaallaineid teiste ainevaldkondadega läbi järgnevate tegevuste: projektid, õppekäigud.

Kunstiained – Eesti, Euroopa ja erinevate maailma rahvaste kultuuri teemade käsitlemine ja kultuuriloomingu väärtustamine, iluhinnangute muutumine ajas; esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur, loominguline eneseväljendusoskus.

Koolis lõimitakse sotsiaallaineid teiste ainevaldkondadega läbi järgnevate tegevuste: erinevad loovtööprojektid (loovtöö, uurimis- ja praktiline töö).

Kehaline kasvatus – suutlikkus mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil ning meditsiinisaaavutuste rolli ühiskonna arengus; arendada sallivat suhtumist kaaslastesse ja järgida ausa koostöö põhimõtteid.

Koolis lõimitakse sotsiaallaineid teiste ainevaldkondadega läbi järgnevate tegevuste: õppekäigud, kooliolümpiamängud.

Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Läbivad teemad on üldpädevuste saavutamise teenistuses ning võimaldavad aineõppe kursuste ning muude õppetegevuste lõimimiseks leida sobilikke teemasid, meetodeid ning õppekorralduse ülesehituse viise. Läbivad teemad aitavad kaasa sotsiaalvaldkondliku pädevuse järjepidevale kujundamisele, pakkudes kokkupuutekohti ühiskonnas aktuaalsete teemade käsitlemiseks õppe raames.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Sotsiaallaineid õppides käsitletakse inimeste erinevate tegevusalade arengut eri ajajärkudel, majanduslikke protsesse ühiskonnas ja nende mõju inimtegevusele. Erinevate õppetegevuste kaudu suunatakse õpilasi mõistma ja väärtustama elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestama karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt ettevõtte külastusi, õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Õppetegevus võimaldab õpilasel süvendada teadmisi hariduse ja töömaailma vahelistest seostest, töösuhteid käsitlevatest õigusaktidest. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet ning oskust iseseisvalt leida ja analüüsida oma arengu vajadustest tulenevat infot edasiõppimise võimaluste kohta ja koostada karjääriplaani. Erinevad õppetegevused, sh õpilaste iseseisvad tööd, võimaldavad õpilasel seostada huvisid ja võimeid ainealaste teadmiste ja oskustega ning mõista, et hovid ja harrastused hoiavad elu ja karjääri tasakaalus.

Koolis rakendatakse läbivaid teemasid läbi järgnevate tegevuste: koostöö Rajaleidjaga, klassijuhatajatunnid, „Tagasi kooli” projekt, projektid ja ainenädalad.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Õpitakse väärtustama keskkonda kui tervikut, mõistma inimtegevuse mõju keskkonna arengule ja keskkonnaprobleemide lahendamisele; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarngu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest. Õpitakse mõistma inimtegevusega kaasnevaid riske ning vajadust kujundada isiklikke seisukohti keskkonnaküsimustes, olema sotsiaalselt aktiivne ja vastutustundlik.

Koolis rakendatakse läbivaid teemasid läbi järgnevate tegevuste: õppekäigud ja projektid, loovtööd.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Õpitakse väärtustama demokraatliku ühiselu korraldamist, koostööoskust, toetama algatusvõimet ning hindama vabatahtlikkusel põhinevat tegutsemist.

Koolis rakendatakse läbivaid teemasid läbi järgnevate tegevuste: õpilasfirmad ja laadad, õpilasesindus ja selle valimised, riiklikud tähtpäevad.

Kultuuriline identiteet. Õpitakse mõistma inimese rolli kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana ning aru saama kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsusest. Teadvustatakse osalemist kultuuridevahelises suhtluses; väärtustatakse sallivust ning oma kultuuri ja teiste kultuuride pärandit, taunitakse diskrimineerimist ning tunnustatakse mineviku ja tänapäeva ühiskondade kultuurilist mitmekesisust.

Koolis rakendatakse läbivaid teemasid läbi järgnevate tegevuste: muusikal, talvekontsert, rahvuslikud tähtpäevad.

Teabekeskond. Õpitakse määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet; arendatakse kriitilise teabeotsingu ja -analüüsi oskusi; teadvustatakse meedia toimimist ja mõju, vajadust tunda avalikus ruumis (sh teabekeskonnas) kehtivaid reegleid ning järgida autoriõiguste kaitset.

Koolis rakendatakse läbivaid teemasid läbi järgnevate tegevuste: varivalimised, uurimis- ja praktilised tööd.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpitakse mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ning kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest; käsitletakse tehnoloogilise arengu positiivsete ja negatiivsete mõjude ning tehnoloogia arengu ja selle kasutamise eetilisi küsimusi; kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks.

Koolis rakendatakse läbivaid teemasid läbi järgnevate tegevuste: koostöö kõrgkoolidega, konkursid, IKT-vahendite kasutamine.

Tervis ja ohutus. Õpitakse analüüsima erinevate valikute ja riskikäitumise (sh uimastite) mõju ning tegema tervisele ja turvalisusele (sh keskkonnale ja ühiskonnale) ohutuid otsuseid. Koolis rakendatakse läbivaid teemasid läbi järgnevate tegevuste: osalemine erinevatel spordiüritustel ning –võistlustel, külalisloengute korraldamine ja projektides osalemine.

Väärtused ja kõlblus. Õpitakse analüüsima väärtusi ja kõlbelisi norme ning tundma erinevate väärtussüsteemide seoseid ajaloolis-kultuurilises kontekstis, religiooni ja maailmavaatega seoses; reflekteeritakse arutletakse isiklike väärtushoiakute ja kõlbeliste tõekspidamiste üle; õpitakse arvestama erinevaid vaateid ja seisukohti oma tegevust plaanides, väärtustama mitmekesisust kui ühiskonna rikkuse ja arengu tingimust.

Koolis rakendatakse läbivaid teemasid läbi järgnevate tegevuste aktused, õppekäigud, konkursid, väärtuskasvatus ainetundides.

Õppetegevuse kavandamise ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut nii ainesiseselt kui ka teiste õppeainetega ja läbivate teemade abil;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas ning jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ning rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks ning loovateks ja kriitiliselt mõtlevateks isiksusteks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid IKT-l põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;

6) laiendatakse õpikeskkonda: muuseum, arhiiv, näitus, raamatukogu, ajaloolis-kultuuriline keskkond, sh muistised, ehitised, omavalitsus- ja riigiasutused, ettevõtted, mittetulundusühingud, kohtud, laborid, erinevate religioonide pühapaigad, lahingupaigad, sõjaväeosad ja teised riigikaitseinstituutsioonid, sh kaitseväge õppeasutused, jne;

7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh:

a) aktiivõpet: paaris- ja rühmatöö, vestlus, diskussioon, väitlus, seminar, ajurünnak; projektõpe, loovülesande lahendamine (kirja ja kõne koostamine, teemantluuletus, ajaleht jne), juhtumianalüüs, rollimängud ja simulatsioonid, projektides osalemine, õppekäigud ja muu taoline;

b) skeemi, plaani, võrdleva tabeli ning õpimapi koostamine, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, arutluse ning temaatilise kava koostamine, arutluse kirjutamine;

c) uurimuslikud tegevused, sh praktiliste ja uurimistööde koostamine, loodusobjektide ja protsesside vaatlemine, infootsing teabeallikatest ning infoanalüüs, referaadi ja ettekande koostamine, retsenseerimine ning esitlemine IKT vahendeid kasutades;

d) allikaanalüüs (dokument, tekst, statistika, pilt, karikatuur jms) ning allika usaldusväärsuse hindamine;

e) tegevuspõhine õpe (nt dramatiseering, esitluse ja temaatilise ekspositsiooni koostamine, õppekäigu ettevalmistamine ning korraldamine), vabatahtlik töö;

f) mõistete seletamine ja kasutamine kontekstis, plankide ning ankeetide täitmine;

g) kohtumised õigusorganite esindajatega ja teiste spetsialistide esindajatega koolis ja nende töö jälgimine töökohal jmt;

8) arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust ning kohalikku eripära ja ühiskonnas toimuvaid muutusi;

9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, sealjuures on põhiorhk hoiakute kujundamisel;

10) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane.

Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus on:

1) võimalused rühmatööks ja ümarlauavestluseks mööblit ümber paigutada või liikuda erinevate õpikeskkonna osade vahel;

2) internetiühendus, arvuti kasutamise võimalus (vähemalt üks arvuti kahe õpilase kohta) ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Kool võimaldab kasutada ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid:

1) ajaloo- ja maailmaatlased, Eesti atlase komplekt (iga õpilase kohta), kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, elulooraamatud ja teabekirjandus, auvised, digitaliseeritud andmebaasid ja arhiivid, demonstatsioonivahendid ja illustratiivsed pildid (fotod, karikatuurid) ning IKT-põhiseid õppematerjale;

2) Eesti, Euroopa ja maailma poliitiline kaart, Eesti Vabariigi põhiseadus (üks eksemplar õpilase kohta) ning põhiseaduse kommenteeritud väljaanne (üks kooli kohta), ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon (vähemalt üks kahe õpilase kohta), Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon (üks kooli kohta), ÜRO lapse õiguste konventsioon (üks kooli kohta), Euroopa Liidu põhiõiguste harta ning parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta (üks kooli kohta);

3) eri liiki meediaväljaanded.

Kool võimaldab õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul. Kool võimaldab sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ning demonstatsioonide tegemiseks vajalike materjalide kogumiseks ja säilitamiseks ning korraldab praktilisteks töödeks vajaduse korral õppe rühmades.

Hindamise alused

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest.

Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnangu, kusjuures tähtis on õpilase enda roll hindamises, andes võimalusi enesehindamiseks. Õpitulemuste kontrollimise ning hindamise vormid peavad olema mitmekesised. Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase ainealasest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Ajaloo õpitulemuste kontroll ja hindamine sisaldab suulist ning kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöö koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada tähtsamate ajaloosündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid.

Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, analüüsi, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi; hoiakute ning väärtushinnangute kujunemise kohta antakse õpilasele tagasisidet. Õpitulemuste hindamise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid. Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ja kirjeldab mõistete sisu ning omavahelisi seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega ja igapäevaeluga;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ja seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioonis;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis,
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu. Õpilase hoiakuid ja väärtusi saab mõõta vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel. Lisaks hinnatakse õpilaste probleemide nägemise ja analüüsi oskust.

Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, teksti mõistmist ja tööd erinevate allikatega (pildid, skeemid, tabelid, tekstid jms). Kontrollitakse ja hinnatakse mõistete seletamist ning kasutamist, probleemidest arusaamist ja nende analüüsi, argumenteerimise oskust, õigusalse info otsimise ning tõlgendamise oskust, osalemist ühistegevuses (matkimine, rollimängud, projektid), plankide, avalduste, reklamatsioonide jne täitmise õigsust, kompleksust ja täpsust, ettekannete, ülevaadete, kokkuvõtete, referaatide, esitluste jt iseseisvate ning rühmatöö ülesannete täitmist ja esitlemist. Kursuse hinne kujuneb kontrollitööde, praktiliste tööde ning uurimuste, iseseisvate tööde ja ettekannete hinnetest. Hindamise aluseks on töö iseseisev sooritus, loovus ning vormistamise korrektsus. Praktilised tööd on mingi konkreetse üksikteema, materjali vms kohta. Iseseisvad tööd on kodused ülesanded, klassitööd ja arvutitunnitööd, mida hinnatakse valikuliselt. Kursuse jooksul võib hinnata ka koduseid töid, suulisi vastuseid, ülesannete lahendamist, osalemist rühmatöös jne.

Sotsiaalinete valdkonda kuuluva, kuid loodusainete valdkonnas kirjeldatud inimgeograafia kohustuslik kursus „Rahvastik ja majandus“ moodustab osa geograafia kooliastmehindest.

5.2. Ainekavad

5.2.1. Ajalugu

Ajaloo kohustuslikke ja valikkursuseid õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 5 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi:

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa5.pdf#

5.2.2. Inimeseõpetus

Inimeseõpetuse kohustuslikku ja valikkursust õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 5 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi:

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa5.pdf#

5.2.3. Ühiskonnaõpetus

Ühiskonnaõpetuse kohustuslikke ja valikkursuseid õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 5 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi:

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa5.pdf#

5.2.4. Majandus- ja ettevõtlusõpe

Valikõppeaine majandus- ja ettevõtlusõpetuse viis kursust kuuluvad majandussuuna õppeplaani. Valikõppeaine ettevõtlusõpe (Õpilasfirma) on võimalik valida reaal- ja humanitaarsuuna õpilastel

Valikkursus „Majandusõpetuse alused“

Valikkursust õpetatakse 10.klassis 1.kursusena mahuga 35 akadeemilist tundi.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

- teab majanduse olulisemaid mõisteid ja põhimõtteid ning rakendab majandusteadmisi üksikisikuna ning perekonna ja tööelus;
- oskab kasutada saadud teadmisi praktiliste ülesannete lahendamisel
- teab oma õigusi ja kohustusi kui kodanik, töötaja, tarbija ning ettevõtja;
- teab üksikisiku, ettevõtte, riigi ja rahvusvahelise majanduse põhimõtteid ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
- arendab loovust ja süsteemset mõtlemist; oskab seada eesmärgi, vastutab ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- kasutab erinevaid teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot, plaanib ning teeb uurimistöid, töötleb kogutud andmeid, tõlgendab ja esitab neid.

Kursuse lühikirjeldus

Kursuse käigus õpitakse tundma majandusaluseid ja majandussüsteemide toimimise põhimõtteid. Kursus on hea sissejuhatus majandusse, andes ülevaade baassõnavarast.

Läbi kursuse kujundatakse õpilaste ettevõtlikkuspädevust, suhtluspädevust, oskust ennast määratleda, kujunevad väärtushinnangud ning arendatakse oskusi matemaatikas ja informaatikas.

Kursus on tihedalt seotud ühiskonnaõpetuse, geograafia ja matemaatikaga.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- seletab ja kasutab majanduse põhimõisteid ning teab tänapäeva turumajanduse

põhimõtteid;

- oskab hinnata tootmistegureid ja teguritulusid ning selgitada, kuidas turg ja hind määravad tootmist ning tarbimist, analüüsib nõudlust ja pakkumist mõjutavaid tegureid;
- hindab pideva õppimise ja oskuste täiendamise tähtsust iga elukutse puhul ning oma karjääri plaanimisel, arendab suhtlemise ja juhtimisoskusi, teeb koostööd ning väärtustab ärieetika põhimõtteid;
- tunneb tööseadusi ning oskab valida või leida tööd, arvutada bruto ja netopalka ning tööandja kulusid tööjõule;
- saab aru, et tarbimise eelduseks on inimeste vajadused, tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana, oskab tarbida säästlikult; plaanib ning koostab isiklikku ja pereelarvet, analüüsib eelarve piiranguid;
- teab, et raha on üldtunnustatud maksevahend, väärtuse mõõdupuu ja kogumisvahend, võrdleb laenudest saadava kasu ning kaasnevate kulutuste ja riskide vahekorda;
- teab üksikisiku ja ettevõtte kohustusi riigi ees, analüüsib ettevõtte rolli turumajanduses ning seletab ettevõtete põhitüüpide erinevusi;
- teab ettevõtlusega kaasnevaid kulusid; omab ettekujutust väärtpaberite toimimisest ja väärtpaberiteturust
- selgitab tootlikkust, mastaabisäästu ja masstootmist, teab kvalifitseeritud tööjõu, nüüdisaegse tehnoloogia ning ressursside efektiivse ja keskkonnasäästliku kasutamise otsest mõju tootlikkusele;
- mõistab konkurentsi toimimist ja tähtsust majanduses, selle liike ja eripärasid.

Õppesisu

Majanduse olemus

Nappus, ja kompromiss, alternatiivkulu. Majanduse põhivalikud: Mida? Kuidas? Kellele?

Tootmistegurid: loodusressursid, inimressursid ja kapital. Mikro-ja makroökoonoomika. Turumajanduse alused: eraomand, hinnasüsteem, turukonkurents, ettevõtlikkus. Motiiv. Kasum. Majandussüsteemid: käsu-, tava, turu-ja segamajandus.

Nõudmine, pakkumine, hind ja turutasakaal

Nõudlus, pakkumine, tasakaaluhind, nõudluselastsus, hinnamõju. Pakkumise ja nõudluse tabelid ja graafikud. Nõudlust ja pakkumist mõjutavad tegurid. Defitsiit ja ülepakkumine.

Inimene kui omanik, tootja, töötaja ja tarbija.

Kodumajapidamised. Isiklik ja pereelarve, eelarve piirangud. Oskused ja võimed. Tarbija, säästlik tarbimine, tarbijakaitse. Tööjõud ja tööhõive. Tööturg. Palgad. Maksud ja maksed. Töötaja, juhi ja alluva rollid. Töölevõtu vestlus, CV koostamine. Töösuhteid reguleerivad õigusaktid. Ettevõtlus. Ettevõtte õiguslikud vormid Eestis.

Raha ja finantsmajandus.

Raha funktsioonid. Finantsvahendus. Pangandussüsteem, keskpank ja kommerts pangad, nende ülesanded ja roll raharingluses, pakutavad teenused. Hoiustamine ja laenamine, riskid. Eesti rahasüsteem, valuutakomitee ja rahanduspoliitika. Euro ja selle kasutamine Euroopas. Kindlustus ja kindlustuse pakutavad teenused. Väärtpaberid: võlakirjade ja aktsiate olemus ning erinevus. Väärtpaberiturg ja selle mõju majandusele. Inflatsioon, deflatsioon. Tarbijahinnaindeks.

Konkurents ettevõtluses

Konkurentsi vormid. Konkurentsi positiivne ja negatiivne mõju tootmisele ja tarbijale. Litsents, patent, kasulik mudel, tööstusdisaini lahend ja autoriõigus.

Tootmine ja turundus

Põhiülesanded. Toode, hind. Hinnakujundus. Müügistrateegiad. Turundussuhtlus ja müügikoht. Reklaam, reklaami koostamine. Ostja ja müüja rollid. Muutuvkulud, püsikulud, tasuvuspunkt, piirkasum.

Hindamine

Õpitulemuste hindamine lähtub gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas ja teistes hindamist reguleerivates dokumentides toodud hindamisalustest.

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Kontrollitakse ja hinnatakse õpilase teoreetilisi teadmisi, majandustekstide ja statistiliste andmetega töötamise oskust, info leidmist ning situatsioonide lahendamist. Hinnatakse praktiliste tööde täitmiseoskusi, ülesannete lahendamise loovust, juhtumianalüüsi, kus hinnangu aluseks on põhjuslike seoste loomine ja argumenteerimine.

Kontrollitakse ja hinnatakse arutluse, argumenteerimise ning seoste loomise oskust, õpilase iseseisvat tööd (uurimused, esseed), osalemist rühmatöodes ja aruteludes.

Kursuse hinne kujuneb kontrolltööde, praktiliste tööde ja uurimuste, iseseisvate tööde ning ettekannete hinnetest. Hindamise aluseks on töö iseseisev sooritus, sisuline õigsus ja vormistamise korrektsus.

Valikkursus „Õpilasfirma“

Kursust õpetatakse 10.klassi majandussuunas mahuga 35 akadeemilist tundi.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

- oskab kasutada saadud teadmisi praktiliste ülesannete lahendamisel
- arendab loovust ja süsteemset mõtlemist; oskab seada eesmäärke, vastutab ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- anda õpilastele võimalus läbi praktilise tegevuse rakendada majandusalaseid teoreetilisi teadmisi, mida saab kasutada ka edasises majanduselus. Õpetusega arendatakse õpilastes ettevõtlikku ja keskkonda väärtustavat eluhoiakut, probleemide lahendamise ja uurimise oskusi.

Kursuse lühikirjeldus

Õpilasfirma (ÕF) luuakse majandusõppe programmi osana selleks, et paremini omandada äritegevuse põhimõtteid, arendada õpilastes algatusvõimet ja soovi ise probleeme lahendada. Programmi jooksul rakendatakse mitmeid teooriast tuttavaid kontseptsioone ja õpitakse praktiliselt tundma majandusmõistete tõelist tähendust.

Osalemine õpilasfirma laatadel, õpilasfirma aastaaruande koostamine.

Lõiming teiste ainetega: inimeseõpetus: enda ja kui ettevõtja isikuomaduste analüüs; eesti keel: ajalehe info analüüs CV koostamine, motivatsioonikiri, aruande koostamine; võõrkeel: sõnavara täiendamine erinevate infoallikatega töötamisel, ajalugu: palgatöötajad, ühiskonnaõpetus – tööturg, tööhõivepoliitika, tarbija, töötasu ja sellega seotud maksud ja maksed, ettevõtlusvormid; geograafia –ettevõtted, tööeline rahvastik; matemaatika: protsentarvutused; psühholoogia: enda kui ettevõtja isikuomaduste analüüs;

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- teab ettevõtja kohustusi, riske ja tasusid;
- analüüsib ettevõtte põhilisi kohustusi oma töötajate, klientide, aktsionäride ja kohaliku ühiskonna ees;
- mõistab ettevõtlust kui elatise teenimise võimalust;
- oskab koostada lihtsamat äriplaani oma äriidee teostamiseks;
- tunneb raamatupidamise aluseid ja oskab pidada lihtsat majandusarvestust õpilasfirma kohta, teeb vahet püsi- ja muutuvkulude vahel;
- oskab koostada õpilasfirma bilanssi ja kasumiaruannet;
- teab juhi peamisi ülesandeid meeskonna liidrina;
- oskab kasutada erinevaid tehnikaid juhtimisprobleemidele lahenduste pakkumisel;
- oskab hinnata enda võimeid ja vastutust töötades ühel ametikohal õpilasfirmas;
- oskab püstitada tootmise ja müügi eesmärgi;
- tunneb turunduse mõistet, rolli ettevõtte tegevuses;
- oskab hinnata ja võrrelda turustruktuure ja strateegiaid, teha reklaami ja müüa tooteid;
- oskab analüüsida reklaame;
- oskab koostada erinevale sihtrühmale turundusplaane;
- oskab tuua eetiliste äriotsuste näiteid, mis mõjutavad ühiskonda;
- hindab seoseid väärtuste ja käitumiste vahel;
- osaleb õpilasfirma laatadel;
- koostab õpilasfirma aruande.

Õppesisu

Ettevõtte alustamine.

Oma ettevõttega alustamine. Äriidee, äriplan. Toode ja teenus. Algkapital, investeerimine. Väärtpaberid. Tootlikkus, kvaliteet. Püsi- ja muutuvkulud. Nüüdisaegse tehnoloogia ning ressursside efektiivse ja keskkonnasäästliku kasutamise mõju tootlikkusele.

Ettevõtte raamatupidamine.

Bilanss. Kasumiaruanne. Aktiva, passiva, kasum, kahjum, amortisatsioon. Põhivara, käibevara, kohustused. Üksikisiku ja ettevõtte tulumaks, sotsiaalmaks, käibemaks, töötuskindlustusmaks.

Juhtimine.

Eesmärkide püstitamine, planeerimine. Meeskonnatöö, tööjaotus, motiveerimine, kontrollimine. Ajakasutus

Tööjõud.

Tööjõud ja tööhõive. Tööturg. Palgad. Töötaja, juhi ja alluva rolled. Töölevõtu vestlus, CV koostamine. Töösuhteid reguleerivad õigusaktid.

Turundus.

Hinnakujundus. Müügistrateegiad. Turundussuhtlus ja müügikoht. Reklaam, reklaami koostamine.

Hindamine

Kursuse hinne kujuneb õpilasfirma dokumentatsiooni õigeaegse ja korrektse vormistamise,

laatadel osalemise (2 kooli poolt korraldatud ja üks väljaspool kooli toimuv) ning ühtse meeskonnatöö ja aastaaruande koostamisele tuginedes. Läbi kursuse hinnatakse õpilase poolt sooritatud vaheetappe, mis on olulised õpilasfirma toimimisele osalemise, vahearuannete, reklaami ja õpilasfirma aastaaruande koostamise ja ESP enesehindamise soorituse alusel.

Valikkursus „Makroökonoomika ja väikeettevõtlus“

Valikkursust õpetatakse 11.klassi majandussuunas mahuga 35 akadeemilist tundi.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

- teab majanduse olulisemaid mõisteid ja põhimõtteid ning rakendab majandusteadmisi üksikisikuna ning perekonna ja tööelus;
- oskab kasutada saadud teadmisi praktiliste ülesannete lahendamisel
- teab oma õigusi ja kohustusi kui kodanik, töötaja, tarbija ning ettevõtja;
- teab üksikisiku, ettevõtte, riigi ja rahvusvahelise majanduse põhimõtteid ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
- arendab loovust ja süsteemset mõtlemist; oskab seada eesmäärke, vastutab ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- kasutab erinevaid teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot, plaanib ning teeb uurimistöid, töötleb kogutud andmeid, tõlgendab ja esitab neid.

Kursuse lühikirjeldus

Kursuse käigus õpitakse tundma majandusaluseid ja majandussüsteemide toimimise põhimõtteid. Kursus keskendub protsessidele maailmamajanduses ja vaatleb riigi mõjusid majandusele. Kursuse käigus tutvutakse oma ettevõtte rajamiseks vajalike etappidega ning protsessidega, mida toob kaasa ettevõtte juhtimine. Läbi kursuse kujundatakse õpilaste ettevõtlikkuspädevust, suhtluspädevust, oskust ennast määratleda, kujunevad väärtushinnangud ning arendatakse oskusi matemaatikas ja informaatikas.

Kursus on tihedalt seotud ühiskonnaõpetuse, geograafia ja matemaatikaga.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- toob näiteid valitsuse poolt pakutavate hüvede kohta;
- tunneb valitsuse reguleerivat ja suunavat rolli majandusringluses ja hüvede ümberjagamisel;
- analüüsib valitsuse majanduspoliitikat majandusliku stabiilsuse, riigikaitse ja sotsiaalse turvalisuse tagamisel;
- arutleb riigieelarve moodustamise, maksupoliitika ja tulude ümberjaotamise üle;
- analüüsib kaubanduse rolli nii riigi kui ka rahvusvahelises majanduses;
- tunneb raha vahetusväärtuse mõju riigi ekspordile ja impordile;
- tunneb maailma regioonide majandusliku arengu iseärasusi ja erinevusi;
- oskab tuua selliste eetiliste äriotsuste näiteid, mis mõjutavad ühiskonda;
- mõistab tehnoloogilise arengu abil saavutatud majanduskasvu ja elatustaseme tõusuga kaasnevaid võimalikke negatiivseid muutusi ühiskonnas: linna ja maa vastandumist, tööpuuduse kasvu, tulude ebavõrdset jaotust ja elanikkonna kihistumist, ressursside ammendumist;
- teab spetsialiseerumise ja globaliseerumise mõisteid, toob nende kohta näiteid maailmamajandusest;

- teab mitmesuguseid kaubanduspiiranguid: tollimaks, kvoodid, tollivälised kaubandustõkked, dumping ja analüüsib kaubanduspiirangute mõju üksiktarbijale ja ettevõtetele nii koduriigis kui ka teistes riikides
- analüüsib loovkeskkonna mõju indiviidi ja ühiskonna arengule ning oma võimeid võimalikes loovprotsessides;
- oskab leida loovuse ja teaduse ühitamisvõimalusi;
- saab aru loovettevõtlusetähtsusest majanduselus.

Õppesisu

Valitsuse osa majanduses

Valitsuse osa majanduses.

Valitsuse roll majanduses. Majandusringlus. Riigieelarve moodustamine, tulud ja kulud. Eesti riigi eelarve. Erinevad maksusüsteemid, nende eelised ja puudused. Otsesed ja kaudsed maksud Eestis. Fiskaal- ja monetaarpoliitika. Eesti maksupoliitika. Majanduse tsüklisus.

Rahvusvaheline majandus.

Riikide võrdlemine ja rühmitamine erinevate majandusnäitajate alusel: SKT, IAI, THI jne. Rahvusvaheline majandus. Suhteline ja absoluutne eelis, spetsialiseerumine. Eksport, import. Globaliseerimine. Õiglane kaubandus. Valuuta, valuutaturg, valuutakurss, ostujõu pariteet. Rahvusvahelised majandusorganisatsioonid. Euroopa Liit ja vabakaubandus. Kaubanduspiirangud: tollimaks, kvoodid, tollivälised kaubandustõkked, dumping. Eesti sise- ja välismajandus, arengusuunad. Nüüdisaegsed suunad maailma majanduses.

Regioonide majandusliku arengu iseärasused ja erinevused. Tööpuuduse kasv, tulude ebavõrdne jaotus ja elanikkonna kihistumine, ressursside ammendumine.

Ettevõtte juhtimine ja alustamine

Rajamise etapid, vajalikud dokumendid, stardikapitali vajadus. Juht ja tema rollid, strateegilise juhtimise olemus ja protsess, visioon, strateegiate elluviimine organisatsioonis. Missioon, konkurentsistrateegiad ja konkurentsi eelised. Raamatupidamine.

Loomemajandus

Loomemajandusekeskkonna toimimine ja tegevusvormid, loovisik, disain, intellektuaalne omand ja selle kaitse, loomeettevõtluse eripärad.

Ärieetika

Ärieetika olemus ja põhimõtted. Vastutus tarbija, ühiskonna ja ettevõtte omanike ees. Sotsiaalne ettevõtlus.

Hindamine

Õpitulemuste hindamine lähtub gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas ja teistes hindamist reguleerivates dokumentides toodud hindamisalustest.

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esitluste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Kontrollitakse ja hinnatakse õpilase teoreetilisi teadmisi, majandustekstide ja statistiliste andmetega töötamise oskust, info leidmist ning situatsioonide lahendamist. Hinnatakse praktiliste tööde täitmiseoskusi, ülesannete lahendamise loovust, juhtumianalüüsi, kus hinnangu aluseks on põhjuslike seoste loomine ja argumenteerimine.

Kontrollitakse ja hinnatakse arutluse, argumenteerimise ning seoste loomise oskust, õpilase iseseisvat tööd (uurimused, esseed), osalemist rühmatöödes ja aruteludes.

Kursuse hinne kujuneb kontrolltööde, praktiliste tööde ja uurimuste, iseseisvate tööde ning ettekannete hinnetest.

Valikkursus „Praktiline majandus – rahaasjade korraldamise alused“

Valikkursust õpetatakse 12.klassi majandussuunas mahuga 35 akadeemilist tundi.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

teab majanduse olulisemaid mõisteid ja põhimõtteid ning rakendab majandusteadmisi üksikisikuna ning perekonna ja tööelus;

oskab kasutada saadud teadmisi praktiliste ülesannete lahendamisel

teab oma õigusi ja kohustusi kui kodanik, töötaja, tarbija ning ettevõtja;

teab üksikisiku, ettevõtte, riigi ja rahvusvahelise majanduse põhimõtteid ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;

arendab loovust ja süsteemset mõtlemist; oskab seada eesmärke, vastutab ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;

kasutab erinevaid teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot, plaanib ning teeb uurimistöid, töötleb kogutud andmeid, tõlgendab ja esitab neid.

Kursuse lühikirjeldus

Kursuse käigus õpitakse tundma majandusaluseid ja majandussüsteemide toimimise põhimõtteid. Kursus on hea sissejuhatus majandusse, andes ülevaade baassõnavarast.

Läbi kursuse kujundatakse õpilaste ettevõtlikkuspädevust, suhtluspädevust, oskust ennast määratleda, kujunevad väärtushinnangud ning arendatakse oskusi matemaatikas ja informaatikas.

Kursus on tihedalt seotud ühiskonnaõpetuse, geograafia ja matemaatikaga.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- teab majanduse olulisemaid mõisteid ja põhimõtteid ning rakendab majandusteadmisi üksikisikuna ning perekonna ja tööelus;
- teab oma õigusi ja kohustusi kui kodanik, töötaja, tarbija ning ettevõtja;
- teab üksikisiku, ettevõtte, riigi ja rahvusvahelise majanduse põhimõtteid ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
- oskab ise korraldada enda rahaasju, ning teab ja tunnetab finantskohustuste võimalusi ja ohte.

Õppesisu

Rahaasjade planeerimine

Puhasväärtus, rikkuse 5 astet, eelarve ja finantsplaan, hädareserv, sotsiaaltoetused, rahanduslik elukaar, pöördelised elusündmused, tark rahaasjade planeerimine.

Igapäeva pangandus

Makseteenused, arvelduskontod, maksekorraldused, deebet-ja krediitkaart. Internetipanga kasutamine ja võimalused, kuidas valida finantsteenuse pakkuja, panga vahetus. Püsimaksed, e-arved ja püsi korraldused. Tuludeklaratsioon

Säästmine ja investeerimine

Hoiused, aktsiad, võlakirjad, tuletisväärtpaberid, kinnisvara, investeerimisfondid, investeerimishoiused, ühisrahastus, elukindlustus, investeerimisstrateegiad, investeerimispettused. Investeerimisvõimekus, riskid, investeerimiskonto.

Pensionid

Riiklik pension, II ja III samm, pensionifondid ja nende valimine, kogumispension, pensionikaitse, alternatiivid, pensionifondi vahetamine ja poolitamine.

Laenamine

Laenuliigid, eluasemelaen, tagatis, käendus, riiklik õppelaen, tarbijakrediit, autoliising, makseraskused, pettused

Kindlustamine

kindlustusteenuse pakkujad, põhiliigid ja vormid, kindlustuslepingu tüüptingimused, kohustuslik liikluskindlustus, kaskokindlustus, kodukindlustus, reisikindlustus, õnnetusjuhtumikindlustus ja elukindlustus

Finantsmatemaatika

Liht ja liitintress, nominaal ja reaaltress, nüüdisväärtus ja tulevikuväärtus. Risk ja kuidas mõõta riski. Põhilised maksud, nende arvutamine (tulu-, sotsiaal-, käibe- ja aktsiisimaksu näitel) Hoiuste tulusus. Reaalpalk. Laenude kulukus. Praktilised ülesanded.

Hindamine

Õpitulemuste hindamine lähtub gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas ja teistes hindamist reguleerivates dokumentides toodud hindamiselustest.

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esitluste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Kontrollitakse ja hinnatakse õpilase teoreetilisi teadmisi, majandustekstide ja statistiliste andmetega töötamise oskust, info leidmist ning situatsioonide lahendamist. Hinnatakse praktiliste tööde täitmiseoskusi, ülesannete lahendamise loovust, juhtumianalüüsi, kus hinnangu aluseks on põhjuslike seoste loomine ja argumenteerimine.

Kontrollitakse ja hinnatakse arutluse, argumenteerimise ning seoste loomise oskust, õpilase iseseisvat tööd (uurimused, esseed), osalemist rühmatöös ja aruteludes.

Kursuse hinne kujuneb kontrolltööde, praktiliste tööde ja uurimuste, iseseisvate tööde ning ettekannete hinnetest. Hindamise aluseks on töö iseseisev sooritus, sisuline õigsus ja vormistamise korrektsus.

Valikkursus „Projektijuhtimise alused“

Valikkursust õpetatakse 12.klassi majandussuunas mahuga 35 akadeemilist tundi

Õppe- ja kasvatusesmärgid

- Eesmärgiks on suunata õpilast seadma enesele eesmärged, planeerida tööd eesmärgipäraselt.
- Tunda projektide liike, ülesehituse loogikat, osata koostada projektiplaane.
- Osata rakendada ülesande lahendamisel projektipõhist lähenemisviisi, arendada rühmatöö oskusi ja arendada avaliku esinemise oskust (näidisprojekti kaitsmine).

Kursuse lühikirjeldus

Kursus on mõeldud õppijale, kes on huvitatud projektijuhtimisest ning soovib teada saada, millised on eduka projektijuhtimise põhimõtted ja tegevused.

Läbi kursuse on võimalik tutvuda projektide ja projektipõhise töö põneva maailmaga. Õpilane saab kursuse jooksul aimu, kuidas toimub projekti põhine töö ja õpe, millised protsessid toimuvad grupis. Leiame vastused küsimustele: Kuidas kirjutada projekti, kuidas rahastada? Milliseid projekte on olemas? Kuidas kirjutada edukat projekti ja kokku panna hästi töötavat meeskonda. Kursus koosneb mitmest erinevast osast, nii teoreetilisest materjalist kui ka praktilisest õppest. Käsitletavat teemat puudutavad peamisi projektijuhtimise osaoskusi: probleem- ja hetkeseisundianalüüs, planeerimine, meeskonnatöö juhtimine jne. Põhirõhk on praktilistel töödel, mille eesmärgiks on erinevate meetodite tutvustamine ja nende rakendamisoskuse tekkimine.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- Tunneb projektijuhtimise põhitõdesid ja oskab neid igapäevaelus rakendada, tunneb terminoloogiat
- Tunneb rahastusvorme ja -võimalusi ning oskab neid võimalusi kasutada
- Oskab analüüsida projekti etappe ja ennetada riske
- Teab projektide liike (teostusprojekt, arendusprojekt, isiklikud projektid, riiklikud projektid, ettevõtte projektid)
- Teab rahvusvahelise projekti eripärasid
- Tunneb äriplaani ülesehitust
- Omab valmisolekut tulevikus projektidega töötamiseks

Õppesisu

Sissejuhatus ja meeskond

Projekti mõiste, olemus, liigid ülevaade temaatikast projektiorganisatsioon meeskondade moodustamine, meeskonnatöö printsiibid, ideaalne projektijuht ja tema rollid.

Projekti arendamine, etapid, eesmärgid, taotlused

Projekti etapid ja elutsüklid. Idee leidmine, probleemi püstitus, probleemi-ja eesmärgipuu, huvigruppide määramine soovitud tulemuse kirjeldus ideede genereerimine ja alternatiivide kaardistamine projekti raamistik strateegilised lahendusvalikud projekti ettepaneku koostamine, projekti ettepaneku kaitsmine.

Projekti planeerimine

Tulemuse liigendamine kvaliteedi planeerimine ajaplaneerimine ressursside planeerimine kulude planeerimine (eelarve) organisatsiooni planeerimine (meeskond ja huvigrupid) infovahetuse planeerimine riskide ennetamine projekti tegevuskava loomine

Partnerlus

Partnerlus ja koostöösuhte loomine, partnerite õigused ja kohustused, partnerotsingu vorm, omavaheline suhtlemine, partnerlusleping.

Multikultuursus projektides

Rahvusvaheliste projektide eripärad, kultuuridevaheline õpe.

Äriplan

Äriplaanietapid, koostamine, omafinantseering, partnerite leidmine, riskide analüüs, SWOT, toetuste küsimine, ettevõtlusprogrammid, riskianalüüs. Ajujaht. Ideest teostuseni.

Projekti praktiline korraldus

Töökeel, osalejate keeleline toetamine, kulutuste planeerimine, eelarve koostamine, hinnapäringute saatmine, sponsorite kaasamise võimalused turundusplaani koostamine, tulemuste levitamine ja rakendamine

Projekti lõpetamine

Projekti esitamine lõpetamisega seotud tegevused, lõpparuanne, kursuse kokkuvõte ja analüüs

Hindamine

Õpitulemuste hindamine lähtub gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas ja teistes hindamist reguleerivates dokumentides toodud hindamisalustest.

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele.

Põhirõhk on praktilistel töödel, mille eesmärgiks on erinevate meetodite tutvustamine ja nende rakendamise oskuse tekkimine. Oskuste ja teadmiste omandamine on eelkõige võimalik praktilise kogemuse kaudu. Loengute vormis toimuv teoreetiline osa on tihedalt seotud praktiliste rühmatööde, rollimängude, presentatsioonide ja aruteludega

5.2.5. Usundiõpetus

Valikõppeainet usundiõpetus õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisa 8 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi:

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa8.pdf#

5.2.6. Karjääriõpetus

Valikõppeainet karjääriõpetus õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisa 12 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi:

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa12.pdf#

5.2.7. Riigikaitse

Valikõppeainet riigikaitse õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisa 12 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi:

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa9.pdf#

5.2.8. Õpioskused gümnaasiumis (valikaine)

Valikaine kursus mahuga 35 akadeemilist tundi on mõeldud gümnaasiumiastme (10. – 12. kl) õpilastele. Õppetöö on korraldatud viisil, et kursuse jooksul toimub 21 75-minutilist tundi, millest 70 minutit on kontakttund ja 5 minutit on ette nähtud õpilaste iseseisvaks tööks.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane omandaks teadmised, oskused ja väärtushoiakud, mis võimaldavad jätkata õpiteed kõrgkoolis või kutseõppeasutuses.

Kursuse lühikirjeldus

Oskus õppida on tihedalt seotud enesetundmise, – tunnetuse, – refleksiooni, õpiprotsessi teadvustamise ja enesehinnanguga. Kursusel toetatakse õpilase eneserefleksiooni oskuseid, õpetatakse iseennast ja oma õppimist juhtima, seadma õpieesmärke, kavandama õppimist, valima sobivaimaid viise õpitulemuste saavutamiseks.

Kursusega kujundatakse enesemääratlus, õpi –, suhtlus –, ettevõtlikkus –, digi –, sotsiaalse ja kodaniku –, kultuuri – ja väärtuspädevust.

Kursusel on lõiming eesti keele ja kirjanduse, võõrkeele, matemaatika, loodus –, sotsiaal – ja kunstiainete, kehalise kasvatuse ja gümnaasiumi valikainetega. Läbivaks teemaks on enesetundmine ja õppima õppimine.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- teab, et õppimise edukus sõltub eelkõige õppijast endast, tema enesetundmisest, enesejuhtimisest ja õpioskustest;
- oskab refleksioonimudeli ja juhendamise toel ennast analüüsida;
- oskab kirjedada isiklikku õppimisprotsessi, õpistiili, –strateegiaid;
- teab tõhusaid ja mittetõhusaid õpistrateegiaid, seostab neid iseendaga;
- teab tänapäevaseid, teaduspõhiseid soovitusi tõhusaks ja targaks õppimiseks, kasutab õppimisel vähemalt kolme võtet;
- teab ajajuhtimise põhimõtteid;
- oskab sõnastada eesmärke, koostada etteantud mudelile toetudes aja – ja tegevusplaani;
- teab vaimse tervise põhialuseid ja seostab neid iseendaga

Õppesisu

Enesetundmine ja selle tähtsus õpioskuste kujundamisel. Johari aken. Refleksiooni mudel.

Isiksuseomadused ja õppimine

Isiklikud väärtused, väärtuste mõju õppimisele

Motivatsioon ja õppimine

Õppimine ja tähelepanu. Tähelepanu juhtimine, tehnikad

Õppimine ja mentaalsus. Mõtted, mõttevead, Kinnine versus kasvule suunatud mõtteviis.

Õppimine ja võimed. Intelligentsus, huvid, oskused

Õppimine ja mälu. Meelde jätmine, mälutehnikad

Õppimine ja emotsioonid. Emotsioonide mõju õppimisele. Toimetulek emotsioonidega

Hoiakud ja harjumused, nende mõju õppimisele. Õppimist toetavate, takistavate harjumuste kaardistamine.

Suhtlemisoskused. Koostöö ja konfliktid

Isikliku õppimisprotsessi tundma õppimine ja kaardistamine

Õpioskused, -stiilid, -strateegiad. Isikliku õpistiili, -strateegiate kaardistamine, korrigeerimine

Tõhus õppimine (üldised soovitusel, võtted ja tehnikad)

Eesmärgistamine, planeerimine, otsustamine. Ajaplaneerimine

Vaimse tervise ja vormi ABC

Õppimapi koostamine

Hindamine

Kursust hinnatakse hindeliselt viie palli süsteemis. Kursuse hinne kujuneb välja õppeperioodi jooksul tehtud tööde ja õpilase poolt koostatud õpimapi alusel. Kursuse hinne pannakse välja vähemalt kolme hinde ja kokkuvõtliku õpimapi esitamisel. Õpimapp koosneb õpilase poolt tunnis ja iseseisva tööna täidetud töölehtedest, testidest, ensehindamise küsimustikest, plaanidest.

6. Ainevaldkond „Kunstiained“

6.1. Üldalused

Kunstipädevus

Kunstiainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes kunstipädevus, st olla kultuuriliselt teadlik, mõista kunstide mitmekesisust ning maailma kultuurilist eripalgelisust; omada põhiteadmisi Eesti, Euroopa maailma kultuuripärandist; väärtustada loomingulisi saavutusi visuaalsetes kunstides ja muusikas; mõelda kriitilis-loovalt; väärtustada mitmekesist eneseväljendusoskust, isikupära ning valmisolekut leida värskeid lahendusi muutuvates oludes; osata kasutada kunsti ja muusika väljendusvahendeid isiklikuks ja kollektiivseks loominguliseks tegevuseks.

Kunstiainete õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) peab kunsti ja muusikat elu loomulikuks osaks ning mõistab nende kunstivaldkondade esteetiliste tegurite olulisust nüüdisaegses ühiskonnas ja igapäevaelus;
- 2) avastab ja väärtustab kunstide mitmekesisust ning muutumist ajas, kohas ja erinevates kultuurides, seostab kunsti, kultuuri, teaduse ja tehnoloogia arengut nii minevikus kui ka tänapäeval;
- 3) mõtleb ning tegutseb kultuurimaastikul informeeritult ja kriitiliselt ning väljendab oma seisukohti ja emotsioone;
- 4) tunnetab oma loomingulisi võimeid, viib loomingulisi ideid ellu enesekindlalt ning asjatundlikult, väärtustab kaaslaste erinevaid ideid ja lahendusi;
- 5) tunneb kultuuritraditsioonide mitmekesisust, võrdleb kultuuriliste ilmingute sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
- 6) väärtustab ja hoiab Eesti ning siin elavate rahvusvähemuste kultuuri, tunnetab end kultuuritraditsioonide kandjana;
- 7) omab ülevaadet muusika ja kunstivaldkonnaga seonduvatest elukutsetest, ametitest ja edasiõppimisvõimalustest.

Õppeained ja maht

Kunstiainete valdkonda kuuluvad kohustuslike õppeainetena muusika ja kunst. Kunstiainete kohustuslikud kursused on järgmised:

- 1) kunst – 2 kursust: „Kunst ja kunstiajalugu“ ja „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“;
- 2) muusika – 3 kursust: „Uusaegse helikeele kujunemine“, „Rahvuslikkus muusikas“, „20. ja 21. sajandi muusika“. Kõigi kursuste juurde kuulub „Muusikaline eneseväljendus: laulmine, pillimäng, omalooming“.

Kunstiainete valdkonda kuulub kunsti valikkursus „Eesti kunst“ ja õpilaste poolt valitavad valikõppeained „Noortekoor“ (2 kursust), „Muusikalikoor“ (1 kursus) ja „Draamaõpetus (1 kursus):

Õpilasele kohustuslike kunstiainete kursuste jaotumine 4.kooliastmes klassiti õppesuundade kaupa:

Õppe- suund Kursuste arv	10.klass			11.klass			12.klass		
	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ
Kunst	1	1	1	1	1	1		1	
Muusika	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Kunstiaineid ühendab kultuurilise mitmekesisuse tundmaõppimine ning väärtustamine, Eesti ja paikkondliku kultuuritraditsiooni edasikandmine ning kultuurilise ja rahvusliku identiteedi kujundamine.

Kunstiainetes õpitakse tundma kultuuride arengulugu ja suundumusi, kunstiliikide ja -stiilide ning ühiskondlike protsesside vastastikuseid mõjutusi, varasemate ajastute kunstiloomingu suhestumist tänapäevaga ning aktuaalsete temade käsitlemist kunstide kaudu.

Kunstiaineid õpetades pööratakse tähelepanu sotsiaalsete, eetiliste ja esteetiliste väärtushoiakute kujundamisele ning toetatakse avatud ja kriitilist suhtumist erinevatesse kultuurinähtustesse. Kunstiainetes eeldatakse ning võimaldatakse õpilase aktiivset osalust kunstitegevustes, mille kaudu arendatakse mõtte- ja tundemaailma, taju, loovust ning analüüsivõimet. Toetudes teadmiste ja oskustele rakendatakse loomevõimeid ning mõtestatakse iseenda ja kunstide rolli ühiskonnas.

Kunstiainete sisus, tegevustes ja taotlustes on ühised järgmised aspektid:

- 1) teadmised kunstidest (teoste analüüs ja võrdlus);
- 2) ainealne (verbaalne) keel;
- 3) loominguline eneseväljendus (loomine, esitamine);
- 4) kunstiloomingu vastuvõtmine (kommunikatsioon, kriitika);
- 5) omakultuuri, kohaliku ja maailmakultuuri väärtustamine (mitmekultuurilisus);
- 6) kultuuriväärtuste kaitsmine (jätkusuutlikkus).

Õppekäigud muuseumidesse, teatritesse, kontsertide kuulamine ning näituste festivalide, avatud ateljeede külastamine toetavad kultuuripärandi ja nüüdisaegse kultuuri väärtustamist ning kujundavad vastutustunnet selle hoidmise ja kaitsmise eest.

Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Ainevaldkond võimaldab kujundada kõiki üldpädevusi igapäevases õppes nii teooria kui ka praktiliste tegevuste kaudu. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist. Üldpädevuste kujunemisel on tähtis koht kooli ja kodu koostööl.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kunstivaldkonna õppeained rõhutavad kultuuriteadmisi ja ühisel kultuuripärandil põhinevat kultuuriruumi õppi ja identiteedi osana. Tegevustes väärtustatakse isikupäraseid loovaid lahendusi ning kultuurilist ja sotsiaalset mitmekesisust. Käsitletavate temade, analüüsitavate kunstiteoste ja -sündmuste kaudu toetatakse eetiliste ning esteetiliste väärtushoiakute kujunemist. Praktiline loominguline tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama kunsti (õpilaste loomingu eksponeerimine kooliruumis ning trükistes; näitused väljaspool kooli; osalemine erinevatel vabariiklikel ja maakondlikel olümpiaadidel ja ainevõistlustel; dekoratsioonide valmistamine erinevateks kooliüritusteks; ainealased õppekäigud; kohtumised külalisesinejatega) ja muusikat (osalemine laulu- ja tantsupidudel ja ülevallalistel üritustel, erinevatel olümpiaadidel ja konkurssidel, traditsioonilistel koolikontsertidel ja -muusikalides; ainealased õppekäigud; külalisesinejate kontserdid ja tihe koostöö Saku Muusikakooliga) eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi ning austama autorsust. Kasvatatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist erinevatesse infokanalitesse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Kunstiainete uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, loovtööd, arutlused ja esitlused, ühismusitseerimine ning valdkondlikes ja valdkondadeülestes õppeprojektides osalemine kujundavad koostöövalmidust ning väärtustavad üksteise toetamist (Saku Gümnaasiumi väärtuste puud; Euroopa Liidu põhiõiguste harta põhisätted kooliruumis). Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet.

Kunstiteoste üle arutledes harjutakse oma seisukohti kaitsma ning teiste arvamustest lugu pidama. Kunstiained teadvustavad inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju (eesti kultuurile tähtsate loovisikute esitlemine praktiliste tööde raames kooliruumis), juhtides teadlikult ning jätkusuutlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste loodud ruumilistes ja virtuaalsetes keskkondades.

Enesemääratluspädevus. Loovülesannete täitmisel saadav pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad õppida tundma oma huve ja võimeid ning kujundada positiivset enesehinnangut. Kultuuri- ja sotsiaalteemade käsitlemine (vaadeldavad kultuurinähtused, kunstiteoste ja muusikapalade ainek ja sõnumid jne) aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti (maailma, Eesti ja Saku võrdlev ajatelg kooliruumis). Sihiks on integreerida noori nüüdisühiskonda ning toetada nende identiteedi väljendamist loominguks.

Õpipädevus. Kunstiaineis kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide rakendamise kaudu, mis võimaldab õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpistiili. Nii individuaalselt kui ka rühmas (12. klassi praktilised tööd) lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uuetes situatsioonides. Kunstiaineis saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õpilase rolli oma õpitegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Kunstiaineis on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest jms kõnelemine, kasutades kirjelduses nii korrektset emakeelt kui ka ainespetsiifilist terminoloogiat. Oma tööde esitlemine (12. klassi praktilised tööd) ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskuse kujunemist ning ainealase oskussõnavara kasutamist. Kunsti- ja muusikateemaliste referatiivsete ja loovtööde koostamine eeldab teabetekstide mõistmist ning mitmesuguste info esitamise viiside kasutamist (tekst, joonis, skeem, tabel, graafik vm). Kunstiaineis tutvutakse kunsti ja muusika kui kommunikatsioonivahenditega, õppides tundma neile eriomast mitteverbaalset keelt ning „tõlkides” sõnumeid ühest keelest teise (maailmakuulsate kunstnike teoste fragmentide eksponeerimine kunstiklassis).

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Kunstiainetes rakendatavate ülesannete lahendamiseks tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahenduste üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi. Õpitakse analüüsima kunstikategooriaid (kompositsioon, struktuur, rütm jne), võrdlema ja liigitama erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboteid (eramuprojektide näitused kooliruumis). Kunstiainetes õpitakse kasutama tehnoloogia vahendeid loovülesannete lahendamisel. Loometegevuses õpitakse kasutama uudeid lahendusi, mõistma teaduse ning tehnoloogia rolli muusika (projektitöödena muusikainstrumentide valmistamine) ja kunsti (keraamika) arengus.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist toetavad kunstiaineis üksi- ja rühmatöö, uurimis- ja probleemülesanded ning õpitava sidumine nüüdisaegse igapäevaelu nähtustega. Kunstiainete valdkonnas on iseloomulik uuenduslike ja loovate lahenduste väärtustamine. Praktiline loovtegevus võimaldab katsetada ideede väljendamise ja esitlemise erinevaid võimalusi, valides leidlikult sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust plaanida, vastutama tööde lõpuni tegemise ja tulemuse eest (esinemine kooli Vaba Lava üritustel; isikunäituste korraldamine kooliruumis). Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega.

Digipädevus. Suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuv ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes (ühisüritused, muusika- ja kunstiprojektid); leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, helifailide, multimeediumide, digitaalse noodikirja ning heliloomingu loomisel ja

kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Valdkondadeüleseks lõiminguks on kunstivaldkonna õppeainetes palju võimalusi, sest teiste eluvaldkondadega suhestumine ja interdistsiplinaarsus on nüüdisaegsele kultuurile iseloomulik. Kunstide aineseks on inimeseks olemine ja sotsiaalsed suhted, olles paljudes erinevates avaldumisvormides tihedalt seotud oma ajastu mõtteviisidega.

Erinevate kultuuridega tutvutakse keele ja kirjanduse (kirjanike portreed ja elulood; kaasaegse rahvalaulu tekstide loomine), võõrkeeled (rahvusvahelised projektid), ajalugu (ajatelg kooliruumis) ja ühiskonnaõpetus (EL-i põhiõiguste harta kooliruumis), geograafia (keskkonnakaitsealaste loovtööde eksponeerimine kooliruumis), käsitöö ja tehnoloogia (maailma ülikoolide viidad kooliruumis; rahvakultuuri pärandi propageerimine kooliruumis), kehaline kasvatus (eesti olümpiavõitjate portreede ja elulugude eksponeerimine kooliruumis), kujundatakse väärtushoiakuid ning teadvustatakse maailma kultuurilist mitmekesisust. Kunstiained keskenduvad teiste õppeainetega võrreldes kontsentreeritumalt kultuuridevahelise dialoogi mõtestamisele ja loovuse kasutamisele nüüdisühiskonna innovatsiooniallikana.

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust ning infokanalite kasutamise oskust; vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ning kujutavas kunstis, teatri- ja filmikunstis. Kasutatakse kunstiainetega kattuvaid mõisteid (nt kompositsioon, struktuur, rütm, plaan, stiil, variatsioon, improvisatsioon, dünaamika jm).

Matemaatika. Arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (matemaatiline keel, struktuur, sümbolid ja meetodid).

Loodusained. Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, õpitakse tundma looduskeskkonda ja selle eluvormide mitmekesisust ning helide, valguse ja värvide omadusi.

Sotsiaaalained. Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega, kunsti ja kultuuri rolli ja muutumist erinevatel inimajaloo etappidel. Õpitakse tundma eri ajastute eetilisi ja esteetilisi tõekspidamisi ning nende seotust sotsiaalsete, majanduslike, ideoloogiliste, tehnoloogiliste jm mõjutajatega. Ühine on maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine ja väärtustamine, isiklike seisukohtade väljendus- ja põhjendusoskuste kujundamine.

Kehaline kasvatus. Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust ja koordinatsiooni. Kasutatakse kunstiainetega ühiseid mõisteid (liikumine, dünaamika, rütm).

Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Kunstiainete õppes rakendatakse kõiki läbivaid teemasid õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel lähtuvalt õppeaine spetsiifikast.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kunst ja muusika võimaldavad õpilasel teadvustada omavõimeid ning huve (klassikontserdid ja omalooming), omandada nii ainespetsiifilisi kui ka üldisemaid mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiaid, sh õpioskusi. Tutvutakse kunstide mitmekülgsede väljunditega igapäevaelus ning kunstidega seotud elukutsetega (kooli moedemonstratsioonid ja Vaba Lava; isikunäitused). Kunstide õppimine arendab ka kõigil teistel elualadel vajalikku loovat mõtlemist.

Keskkond ja jätkusuutlik areng on seotud loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse väärtustamisega. Teadvustatakse inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste loodud ruumilistes keskkondades ning keskkonda säästma (praktilised tööd ja õpilasprojektid). Tähelepanu pööratakse inimtegevuse mõjule keskkonna, sh sotsiaalse keskkonna arengus ning keskkonnaprobleemide lahendamisele. Tähtsal kohal on sotsiaalne aktiivsus – seisukohtade ja hoiakute väljendamine kunstialaste tegevuste kaudu (käsitöö- ja kunstinäitused; iga-aastased rahvakultuurikontserdid).

Teabekeskkond. Läbiva teema käsitlemisel kujundatakse õpilastes mitmekülgseid oskusi, nagu info leidmine muusika ja kunsti kohta, helilise ning visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendite kasutamine, keskkonna visuaalne ja heliline kujundamine (kooliraadio; kooliürituste helitehnilised lahendused). Tutvutakse andmebaasidega, õpitakse teadlikult tegutsema ja arvestama meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitsega.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Kunstiainetes julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist, mis omakorda toetab õpilaste positiivse enesehinnangu kujunemist.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Kunstiainetes kasutatakse praktiliste loovtegevuste kaudu erinevaid oskusi ja vahendeid (keraamikaahi) ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas toimetuleva inimese kujunemist.

Tervis ja ohutus. Kunstiaineis teadvustatakse loovtegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kunstis kasutatakse materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

Väärtused ja kõlblus. Õppes tutvutakse Eesti ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus ning kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka nüüdisaja kultuurinähtustesse. Väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguist väljendamist.

Kultuuriline identiteet. Õpilased võtavad osa ühiseid väärtusi kujundavatest kunstisündmustest nii esineja kui publikuna (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Tähtis on noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusika- ja kunstiüritustel, samuti osavõtt ülekoolilistest, maakondlikest ja riiklikest võistlustest. Kunstiainete kaudu kujundatakse teadlikke näituse-, teatri- ja kontserdikülastajaid, mis omakorda aitab tõsta inimeste elukvaliteeti.

Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) võimaldatakse õppida üksi ja rühmas, kasutades mitmekesisust ja tänapäevast õppemetoodikat ning arvestades õpilaste erinevaid õpistiile;
- 3) kasutatakse mitmekesisust õpikeskkonda: loodus- ja linnakeskkond, arvutiklass, virtuaalkeskkond jne; õppekäigud kontsertidele, teatritesse, muuseumidesse, stuudiosse, näitustele, raamatukogudesse jne;
- 4) teostatakse erinevaid praktilisi loovtöid nii individuaalsete kui ka rühmatöödena;
- 5) teemakohase info leidmiseks ning kunstiteoste loomiseks ja esitlemiseks rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja töövahendeid;
- 6) arendatakse õpilaste analüüsi- ja eneseväljendusoskust: retsensioonide ja uurimistööde koostamine ning esitlemine, kunsti- ja muusikateoste ning ajastute näidete võrdlemine ja analüüsimine;

7) seostatakse õppesisu näidetega paikkonna, Eesti ja maailma kunsti ning muusika, samuti eesti rahvakultuuri kohta;

8) leitakse tunnivälise loometegevuse võimalusi (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, näituste kavandamine, töötoad jm).

Õppetegevuse korraldamiseks on oluline planeerida õpilaste aktiivset loovtegevust. Praktiliste tööde ainek on seotud nii kunstide kui ka õpilase igapäevaelu (keskkonna, aja ja ühiskonnaga) ning aktuaalsete sündmuste ja probleemidega – kasutada saab kõigis õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi.

Õppetegevuse kavandamisel on õpetajal võimalus koostöös õpilastega teha valikuid õppesisu käsitlemises ja võimaluse korral arvestatakse õpilaste ettepanekutega õppetöö kavandamisel selleks, et taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud ning üld- ja valdkondlikud pädevused kujundatud.

Võimalusel rakendatakse kõiki eeltoodud põhimõtteid erinevate kooliürituste ja –projektide teostamise protsessis.

Hindamise alused

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Kunstiainetes on hindamine eelkõige kujundav – õppimist ja arengut toetav. Hindamise eesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet tema individuaalse arengu kohta, arendada eneseanalüüsi oskust, suunata tema enesehinnangu kujunemist ning toetada tema visuaalse/muusikalise väljendusviisi leidmist ja arendamist.

Hindamise objekt on nii tööprotsess kui ka lõpptulemus: kunstis loovtööde arendamise eksperimendid ja valminud teos, visuaalne väljendusoskus ning aruteludes osalemine, kunstiteose analüüs ja uurimistöö jne; muusikas teadmiste ja oskuste rakendamine musitseerides ning omaloomingus, suuline ja kirjalik väljendusoskus kuulatud muusikat analüüsides ning muusikamõisteid kasutades, muusika arenguloo

aruteludes osalemine, uurimusliku/praktilise töö koostamine jm. Õpilane osaleb aktiivselt hindamises nii oma arengu teadliku jälgimise (nt õpimapp, portfoolio) kui ka oma valikute ja arvamuste põhjendamise kaudu. Õpilane peab alati teadma, mida hinnatakse ning mis on hindamise lähtekohad ja kriteeriumid.

Ülesannete laadi valides ja hindamisaspekte kindlaks määrates tuleb väärtustada oskust leida asjakohast infot, seda tõlgendada ja järeldusi teha. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hinnates ei arvestata.

Kokkuvõtval hindamisel võrreldakse õpilase teadmisi ja oskusi tema õppe aluseks olevas õppekavas ja ainekavas toodud oodatavate tulemustega. Õpilase silmapaistvat esinemist kooliüritustel, kooli edukat esindamist kunsti- ja muusikaprojektides, -võistlustel ning konkurssidel võib arvestada õppe osana kokkuvõtval hindamisel.

Kunsti ja muusika kohustuslikke ja valikkursusi hinnatakse kokkuvõtvalt viiepallisüsteemis.

Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab kunstiainete õppe klassis, kus on selleks vajalikud tingimused ja võimalusel vahendid.

Kunsti õpetamiseks on vajalikud:

- 1) pind üksi- ja rühmatöök;
- 2) 500 lx päevavalgusspektriga valgustus tööpinnal ning vesi ja kanalisatsioon;
- 3) erinevate kunstitehnikate töövahendid ja -materjalid;
- 4) tööde kuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalused;
- 5) kunstiraamatud ja -ajakirjad, digitaalsed õppematerjalid vastavalt ainekavale;
- 6) DATA-projektor ja klassi pimendamise võimalus, foto- ja videokaamera, skanner ja printer ning internetiühendusega arvutid.

Muusika õpetamiseks on vajalikud:

- 1) pind muusikalisteks tegevusteks, sh rühmatööks ja liikumiseks;
- 2) fono- ja videoteek (CD, DVD, VHS), DATA-projektor;
- 3) mitmesugused vahendid: naturaalklaver ja klaveritool, süntesaator, muusikakeskus HIFI, noodijoonestikuga tahvel, noodipuldid, rändnoot, astmetabel, klaviatuuritabel, internetiühenduse ja helikaardiga arvuti ning noodistusprogramm ja MIDI salvestusprogramm;
- 4) Orffi instrumentarium (rütmi- ja plaatpillid), plokkflöödid või väikekanded, akustilised kitarrid.

6.2. Ainekavad

6.2.1. Muusika

Muusikat õpetatakse „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 6 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi: https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa6.pdf#

6.2.2. Kunst

Kunsti 1. ja 2. kursust õpetatakse 10. ja 11. klassi kõikides õppesuundades „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ lisas 6 kirjeldatud kursuste ainekavade järgi:

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa6.pdf#

3.kursus valikkursus „Eesti kunst“

Valikkursust „Eesti kunst“ õpetatakse 12.klassi humanitaarsuunas 21 tundi.

Õpitulemused

- 1) õpilane tunnetab kunsti potentsiaali ning näeb selle rakendusvõimalusi nii enese elu ja tegevuse kui ka ümbritseva maailma mõtestamise, mõjutamise ning kujundamise vahendina;
- 2) orienteerub kunsti arenguloo põhilistes küsimustes ja etappides;
- 3) mõistab kunsti ja visuaalkultuuri seoseid ühiskondlike protsesside ning teiste valdkondadega;
- 4) tajub nüüdisaegse kunsti olemust
- 5) oskab uudishimulikult ning loovalt püstitada, tõlgendada ja lahendada erineva iseloomuga probleemilahenduslikke ülesandeid;
- 6) rakendab loovas eneseväljenduses erinevaid kunstilisi väljendusvahendeid ja tehnilisi võtteid;
- 7) väärtustab ning toetab uuenduslikku, inimsõbralikku ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi.

Õppesisu

Eesti rahvusliku kunsti teke.

Esimesed eestlastest kunstnikud. 2. Rahvusliku moodsa kunsti teke. Kunst iseseisvas Eestis. Kunst II Maailmasõja ajal. Väliseesti kunst. Eesti kunst stalinismi ajal.

Eesti kunst 20. sajandi 2. poole kunst kuni tänapäevani.

Uus kunst, avangard 1960ndatel. Kunsti edasiarendamine 1970ndatel. Performance'id 1980ndatel. 1990ndate „Virtuaalne Lääs,“ videokunst, foto, elektrooniline kunst, neopop. 21.sajandi alguse kunst.

Loomingulised ja uurimuslikud projektid, õppekäigud

Käsitletavate teemade endast, oma kogemustest ja nüüdisajast lähtuv tõlgendamine. Visuaalse materjali kogumine, süstematiseerimine ja analüüsimine. Oma ideega sobiva väljendusvahendi valimine ja töö tegemine (joonistus, maal, kollaaž, ruumiline objekt, digitaalpilt, video, performance jne). Töö esitlemine ja oma valikute põhjendamine. Kunstiteose analüüs ja loov interpreteerimine. Uurimistöö koostamine.

Projektid ja õppekäigud on seotud erinevate õpikeskkondadega: ateljee, loodus- ja linnakeskkond, muuseum, näitus, virtuaalkeskkond jne.

Õppetegevus

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) võimaldatakse õppida üksi ja rühmas, kasutades erinevaid õppemeetodeid ning arvestades õpilaste õpistiile;
- 3) kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda: ateljee, loodus- ja linnakeskkond, virtuaalkeskkond, muuseumid, näitused jne;
- 4) rakendatakse praktilises loomingulises tegevuses nii traditsioonilisi kunstitehnikaid ja -vahendeid kui ka nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ning -vahendeid (joonistamine, maal, kollaaž, ruumilised seaded, digitaalpildid, video, performance jne);
- 5) pööratakse suurt tähelepanu õpilaste analüüsi- ja eneseväljendusvõime arendamisele: retsensioonide ja uurimistööde kirjutamine ning esitlemine, kunstiteoste ja ajastute näidete võrdlemine ning analüüsimine;
- 6) illustreeritakse õppesisu näidetega nii maailma kui ka Eesti kunstist ning eesti rahvakultuurist.

6.2.3. Noortekoor (valikaine)

Õppeaine õppe- ja kasvatuseesmärgid

- 1) Üldkultuurilise silmaringi laiendamine;
- 2) Nooditundmise ja muusikalise mälu arendamine;
- 3) Laululise hingamistehnika omandamine.
- 4) Häälehoiu tutvustamine, esmaabi hääle kahjustumisel.
- 5) Harmooniataju ja vokaalse võimekuse arendamine.
- 6) Töö artikulatsiooniaparaadiga, diktsiooni arendamine
- 7) Dünaamikaelementide valdamine vokaaltehnika kaudu
- 8) Erinevate muusikastiilide tajumine ja võimetekohane valdamine;
- 9) Ühistegevuse ja kooskogemise võimaldamine
- 10) Sotsiaalse ladusa suhtluse võimaldamine
- 11) Isetegemise ja organisatsioonis käitumise võimaldamine
- 12) Esinemiskogemuse omandamine, lavalise käitumise õppimine

Õppeaine kirjeldus

Koorilaulu õpetatakse valikainena 10.-12. klasside 2 kursuse ulatuses (kokku 70 tundi). Eesmärkidelt ja sisult toetub koorilaulu ainekava gümnaasiumi muusikaõpetuse ainekavale, minnes sügavamale kui seda võimaldab muusikaõpetuse tund. Süstemaatiliselt õpitakse tundma ja väärtustama maailma ja eesti vokaalset muusikapärandit; kujundatakse arusaam muusikast kui rahvusvahelisest suhtlemiskeelest.

Laulmisel süvendatakse huvi ühislaulmise vastu; lähtutakse eri ajastute, stiilide ja rahvaste ning kaasaegsest laulurepertuaarist.

Kooskõlas gümnaasiumi muusikaõpetuse ainekavaga taotletakse, et õpilane:

- 1) hindab muusikat kui kultuuriväärtust indiviidi ja ühiskonna arengus, kujundab tervikpildi kultuuri arengust ning oskab mõista ja hinnata erinevaid kultuure. oskab muusikat kriitiliselt ja valivalt kuulata ning hinnata;
- 2) omandab teadmisi heliloojate loomingu ühislaulmise kaudu ning rakendab põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja -oskusi muusika analüüsimisel ja musitseerimisel;
- 3) rikastab tundeelu muusikaelamuste kaudu: külastab kontserte ja muusikalavastusi, oskab neid analüüsida, oma seisukohti põhjendada ja argumenteerida. tunneb huvi eesti laulu- ja tantsupeotraditsiooni vastu ning osaleb kooriga laulupeo liikumises.

Gümnaasiumi õpitulemused

Kursuse läbimisel suudab õpilane:

- 1) Kasutada laululist hingamist vastavalt laulu fraseerimise vajadusele;
- 2) Kasutada häält turvaliselt ning kahjustamata;
- 3) Artikuleerida laulusõnu selgelt ning kuuldavalt;
- 4) Esitada õpitud laulude partii iseseisvalt noodist või peast vastavalt oma vokaalsetele võimetele;
- 5) Esitada õpitud laulud seksteti või topeltkvarteti koosseisus;
- 6) Osaleda ansamblilises(kollektiivses) töös;
- 7) Rakendada laulmisel ja laulude õppimisel teadmisi muusikateooriast(rütm, dünaamika, meloodia, harmoonia jne.) ja muusikaloost;
- 8) Laulda ilmekalt ja mõtestatult

Kursuste õpitulemused ja õppesisu

I kursus

Õppesisu:

- 1) Laululine hingamine;
- 2) Kehahoiak;
- 3) Hääle tekitamise alused;
- 4) Artikulatsioon;
- 5) Diktsioon;
- 6) Intonatsioon;
- 7) Jõukohane repertuaar.

Õpitulemused:

- 1) Kasutada laululist hingamist vastavalt laulu fraseerimise vajadusele;
- 2) Kasutada häält turvaliselt ning kahjustamata;
- 3) Artikuleerida laulusõnu selgelt ning kuuldavalt;
- 4) Esitada õpitud laulude partii iseseisvalt noodist või peast vastavalt oma vokaalsetele võimetele;
- 5) Osaleda ansamblilises (kollektiivses) töös;
- 6) Rakendada laulmisel ja laulude õppimisel teadmisi muusikateooriast(rütm, dünaamika, meloodia, harmoonia jne.) ja muusikaloost;
- 7) Laulda ilmekalt ja mõtestatult.

II kursus

Õppesisu:

- 1) Hääleseade;
- 2) Fraaside kujundamine;
- 3) Intonatsioon;
- 4) Dünaamiline kujundus;
- 5) Esinemisjulguse arendamine;
- 6) Ansambli laul;
- 7) Jõukohane repertuaar.

Õpitulemused:

- 1) Pööratakse süvendatud tähelepanu individuaalsete hääleomaduste arendamisele;
- 2) Kasutada laululist hingamist vastavalt laulu fraseerimise vajadusele;
- 3) Kasutada häält teadlikult, turvaliselt ning kahjustamata;
- 4) Artikuleerida laulusõnu selgelt ning kuuldavalt;
- 5) Esitada õpitud laulude partii iseseisvalt noodist või peast vastavalt oma vokaalsetele võimetele;
- 6) Esitada õpitud laulud seksteti või topeltkvarteti koosseisus;
- 7) Osaleda ansambliises (kollektiivses) töös;
- 8) Rakendada laulmisel ja laulude õppimisel teadmisi muusikateooriast (rütm, dünaamika, meloodia, harmoonia jne.) ja muusikaloost;
- 9) Laulda ilmekalt ja mõtestatult.

6.2.4. Muusikalikoor (valikaine)

Muusikalikoori õpetatakse valikainena 10.-12. klasside kõikides õppesuundades 1 kursuse ulatuses 35 akadeemilist tundi (21 tundi 75-minutilist tundi).

Õppeaine õppe- ja kasvatuseesmärgid

- 1) Üldkultuurilise silmaringi laiendamine;
- 2) nooditundmise ja muusikalise mälu arendamine;
- 3) laululise hingamistehnika omandamine;
- 4) häälehoiu tutvustamine, esmaabi hääle kahjustumisel;
- 5) harmooniataju ja vokaalse võimekuse arendamine;
- 6) töö artikulatsiooniaparaadiga, diktsiooni arendamine;
- 7) dünaamikaelementide valdamine vokaal- ja kõnetehnika kaudu;
- 8) erinevate muusikastiilide tajumine ja võimetekohane valdamine;
- 9) näitlejameisterlikkuse, lavalise liikumise, loovuse ja esinemisjulguse arendamine;
- 10) ühistegevuse ja kooskogemise võimaldamine;
- 11) sotsiaalse ladusa suhtluse võimaldamine;
- 12) isetegemise ja organisatsioonis käitumise võimaldamine;
- 13) esinemiskogemuse andmine, lavalise käitumise õppimine.

Õppeaine kirjeldus

Eesmärgidelt ja sisult toetub muusikalikoori ainekava gümnaasiumi muusikaõpetuse ainekavale, minnes sügavamale kui seda võimaldab muusikaõpetuse tund. Süstemaatiliselt õpitakse tundma ja väärtustama maailma ja eesti muusikalisi lavateoseid, kujundatakse

arusaam muusikast kui rahvusvahelisest suhtlemiskeelest ja pööratakse tähelepanu näitlejameisterlikkuse ning lavalise liikumise arendamisele.

Laulmisel süvendatakse huvi ühislaulmise vastu, lähtutakse eri ajastute, stiilide ja rahvaste ning kaasaegsest lavamuusika repertuaarist.

Kooskõlas gümnaasiumi muusikaõpetuse ainekavaga taotletakse, et õpilane:

- 1) Hindab lavamuusikat ja laulmist kui kultuuriväärtust indiviidi ja ühiskonna arengus, kujundab tervikpildi kultuuri arengust, oskab mõista ja hinnata erinevaid kultuure ning oskab muusikat kriitiliselt ja valivalt kuulata ning hinnata;
- 2) omandab teadmisi heliloojate loomingust ühislaulmise kaudu ning rakendab põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja -oskusi muusika analüüsimisel, musitseerimisel ning lavalisel tegevusel;
- 3) rikastab tundeelu muusikaelamuste kaudu: külastab kontserte ja muusikalavastusi, oskab neid analüüsida, oma seisukohti põhjendada ja argumenteerida;
- 4) tunneb huvi eesti ning maailma lavamuusikateoste vastu ning osaleb muusikalikoori koosseisus koolimuusikalide lavaletoomises.

Gümnaasiumi õpitulemused

Kursuse läbimisel suudab õpilane:

- 1) Kasutada laululist hingamist vastavalt laulu fraseerimise vajadusele;
- 2) kasutada häält turvaliselt ning kahjustamata;
- 3) artikuleerida laulusõnu ja kõnetekste selgelt, ilmekalt ning kuuldavalt;
- 4) esitada õpitud laulude partiisid ja kõnetekste iseseisvalt noodist või peast vastavalt oma vokaalsetele võimetele;
- 5) esitada õpitud laule individuaalselt või ansambli ja koori koosseisus;
- 6) oaleda ansamblilises (kollektiivses) rühmatöös;
- 7) rakendada laulmisel ja laulude õppimisel teadmisi muusikateooriast (rütm, dünaamika, meloodia, harmoonia jne) ja muusikaloost;
- 8) laulda, esitada kõnetekste ja osaleda lavalises liikumises ilmekalt ja mõtestatult.

Kursuse õpitulemused ja õppesisu

I kursus

Õppesisu:

- 1) Laululine hingamine;
- 2) kehahoid;
- 3) hääle tekitamise alused;
- 4) artikulatsioon;

- 5) diktsioon;
- 6) intonatsioon;
- 7) lavakõne;
- 8) lavaline ja tantsuline liikumine;
- 9) esinemisjulguse ja näitlejameisterlikkuse arendamine;
- 10) soolo- ja ansambli laul;
- 11) jõukohane repertuaar;
- 12) avalik esinemine.

Hindamine

Hinnatakse viie palli süsteemis. Kursusehinne kujuneb tööprotsessi käigus saadud hinnete ning avalike esinemiste eest. Tööprotsessi käigus hinnatakse aktiivsust, häälepartiide ja tekstiosade omandamist ning õpitud teadmiste rakendamise oskust musitseerimisel. Samuti hinnatakse muusikalikoori tegevusega seotud avalikel üritustel ja kontsertidel osalemist ja esinemist.

6.2.5. Draamaõpetus (valikaine)

Draamaõpetust on valikainena võimalik 10. – 12.klassis õppida üks kursust. Õppetöö toimub praktiliste tundidena.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

Isiklike võimete ja oskuste arendamine konkreetsete teatritegevuste kaudu.

- Anda õpilastele läbi praktilise teatritegevuse võimalus eneseavastamiseks oma isiksuse mõistmiseks ja mitme külgeks arendamiseks.
- Arendada õpilase loovust, empaatiavõimet, probleemilahendamise oskust, esinemise julgust ja oskust.
- Anda õpilastele võimalus arendada oma eneseväljendusoskusi (sõnaline, füüsiline, meeleline).
- Eesti keele hoidmine ja kasutamine loovas eneseväljenduses.
- Emotsionaalse intelligentsuse arendamine.

Sotsiaalses keskkonnas tegutsema õppimine.

- Suhtlemine multikultuurses loovkeskkonnas.
- Arendada enesedistsipliini loovtegevuste kaudu.
- Integratsiooni loomine erinevate kultuuride ja traditsioonide vahel.

Teatrikunsti väljendusvahenditega tutvumine ja kasutamine eneseväljendamiseks.

- Äratada õpilaste huvi teatri kui kunstiliigi vastu.
- Kujundada kultuurset teatritarbijat.
- Anda elementaarne orienteerumisoskus teatris toimivas.
- Kultuuriruumi laiendamine.

Kursuse lühikirjeldus ja õppesisu

Enesetunnetuslik ja –väljenduslik praktika: Inimene kui märk. Kehakeel. Miimika. Žestid. Mitteverbaalsed väljendusvahendid. Hingamine. Lõõgastumine. Artikulatsioon. Retoorika põhivõtted (pauseerimine, rõhutamine, rütm, intonatsioon, hääletugevus, tämber). Partneri tunnetamine. Grupi tunnetamine.

Teatrispetsiifilised teadmised ja oskused:

Improvisatsioon. Monoloog. Dialoog. Dramaatiline pinge. Konflikt. Teatriruum. Atmosfäär. Roll. Näitleja ja lavastaja. Lavastus (lavastajast grimeerijani). Stanislavski ja Grotowski. Dramatiseering. Misanstseen. Teatrimärk. Sõnateater, sealhulgas luuleteater. Teatrikriitika. Mõistete omandamine ei pea mingil juhul olema omaette eesmärgiks, vaid see on vajalik praktiliste tegevuste selgitamiseks ja teoreetilise plaani andmiseks

Õpitulemused

Valikkursuse lõpetajad:

- tunnetavad oma isiksuse tugevaid ja nõrku külgi, oskavad oma tugevusi rakendada ja toime tulla puudustega;
- suudavad valitseda oma keha, häält ja miimikat ning teha publiku ees ennast kuuldavaks/ nähtavaks/ arusaadavaks;
- oskavad kultuurinorme arvestades valida sobivat käitumisviisi;
- suudavad käivitada oma loomingulised ressursid probleemile erinevate lahendusvariantide leidmiseks;
- tunnetavad suhtluspartnerit, oskavad määratleda grupiatmosfääri ja oma positsiooni grupis;
- oskavad tõlgendada teatrimärke ja tunnevad teatriterminoloogiat;
- on huvitatud kaasaegsest teatrist.

Hindamine

Kursuse väljundiks on võimalusel osalemine erinevatel teatrifestivalidel.

Hindamine toimub mitteeristavalt (arvestatud või mittearvestatud).

Arvestuse saamise tingimused on:

- osalemine tundides (vähemalt 80%),
- osalemine lavastustes.

7. Ainevaldkond „Kehaline kasvatus“

7.1. Üldalused

Kehakultuuripädevus

Kehalise kasvatus õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes kehakultuuripädevus, st väärtustada kehalist aktiivsust ja tervislikku eluviisi elustiili osana; hinnata objektiivselt kehalise vormisoleku taset ja kasutada sobivaid vahendeid ning meetodeid kehaliste võimete arendamiseks; harrastada sobivat spordiala või liikumisviisi; väärtustada koostööd sportides/liikudes ning teadmisi Eesti ja maailma spordisündmustest.

Kehalise kasvatus õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) väärtustab elu ning mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust inimese tervisele ja tunneb rõõmu liikumisest/sportimisest;
- 2) valdab teadmisi, oskusi ja kogemust liikumise/tervise spordi iseseisvaks harrastamiseks sise- ja välistingimustes;
- 3) liigub/spordib reeglistikku ning ohutus- ja hügieeninõudeid järgides; teab, kuidas käituda sportimisel tekkida võivates ohuolukordades;
- 4) hindab objektiivselt oma kehaliste võimete taset ning kasutab sobivaid vahendeid ja meetodeid nende arendamiseks;
- 5) liigub/spordib oma kaaslaste austades ja keskkonda säilitades;
- 6) on koostöövalmis, suudab juhendada oma kaaslaste lihtsamate kehaliste harjutuste sooritamisel;
- 7) on kursis Eestis ja maailmas toimuvate spordisündmuste ning tantsuüritustega;
- 8) valdab teadmisi kehakultuuri arenguloost Eestis ja maailmas ning mõistab kehakultuuri osa tänapäeva ühiskonnas;
- 9) on kursis kaitsevägevarustuseks vajaliku füüsilise ettevalmistuse korraga.

Õppeaine maht

Kehalist kasvatust õpetatakse viie kohustusliku ja kolme valikkursusena. Kohustuslikud kursused hõlmavad võimlemist, kergejõustikku, sportmänge (korv-, võrk- ja jalgpalli), millest koolil on kohustus õpetada kahte, tantsulist liikumist, orienteerumist ning talialasid (suusatamist ja uisutamist), millest koolil on kohustus õpetada ühte.

Kehalise kasvatus kohustuslike kursuste maht on 21 75-minutilist tundi. Õppetöö on korraldatud viisil, et nädalas toimub üks tund, kursuse jooksul toimub 17 kontaktundi ning 4 tundi on ette nähtud õpilaste iseseisvaks tööks. Õppetöö kohustuslik osa on ka kursuse jooksul toimuv spordipäev.

Iseseisva töö vorm on võimalus valida alljärgnevate tegevuste seast:

- osalemine spordivõistlustel (õpilane esitab väljavõtte protokollist);
- osalemine rahvaspordiüritusel (õpilane esitab väljavõtte protokollist);
- õpilane esitab oma 2 nädalase perioodi treening- või liikumispäeviku.

Saku Gümnaasiumis on gümnaasistidel võimaldatud valida kehalise kasvatus valikkursusi „Pilates“, „Jõusaali teooria ja praktika“ ja „Sportmängud“.

Kohustuslike ja valikkursuste läbimisega valmistatakse õpilasi ette ainevaldkonna pädevuste kujundamise kõrval ka kaitseväge füüsilise ettevalmistuse katse läbimiseks (eeskätt noormehed nende individuaalset arengut toetades, neid nende soovi korral).

Õpilasele kohustuslike kehalise kasvatus kursuste jaotumine 4.kooliastmes:

Kehaline kasvatus	10.klass	11. klass	12. klass
Kursuste arv	2	2	1

Ainevaldkonna kirjeldus

Kehaline kasvatus toetab gümnaasiumi õpilast oma tervist väärtustava, kehaliselt aktiivse eluviisi kujunemisel. Kehalise kasvatuses tundes omandatud teadmised, oskused ja kogemused võimaldavad õpilasel regulaarset liikumist/sportimist teadlikult kasutada oma tervise tugevdamiseks. Koolis kujunenud arusaam kehakultuurist ühiskonna kultuuri osana soodustab õpilastes spordi- ja kultuurisündmuste jälgimise ning neis osalemise huvi tekkimist. Kehalise kasvatuses õppekorraldus toetab õpilase individuaalset kehalist, kõlbelist, sotsiaalset ja esteetilist arengut.

Gümnaasiumi kehalises kasvatuses süvendatakse ning täiendatakse põhikoolis omandatud teadmisi ja oskusi. Õppesisu konkretiseerimisel ning õppemeetodite ja -vormide valikul lähtutakse vajadusest juhtida õpilast tema elukestva liikumisharrastuse kujunemisel ning luuakse valmidus jälgida oma kehalise vormisoleku taset ja oskus seda arendada. Teadmisi liikumisest/spordist, sh spordiajaloo, liikumiskultuurist, liikumisharrastuse kavandamisest, enesekontrollist jms, edastatakse praktilistes tundides tegevuse käigus ja õpilasi iseseisvale (sh tunnivälisele) õppele suunates.

Kehalise kasvatuses ainekavas kohustuslike kursuste kavandatud õpitulemused ja õppesisu on saavutatavad 70–80% ulatuses õppeks ettenähtud tundide arvuga. Tantsuline liikumine võib olla kehalise kasvatuses tundes lõimitud teiste spordi- ja liikumisviisidega. 20–30% ulatuses võib kool õpetada spordi- ja/või liikumisalaseid (nt ujumine, erinevad sportmängud: käsipall, saalihoki, pesapall, sulgpall, erinevad tantsustiilid jms), mis ei kuulu riiklikku ainekavasse, kinnistada ainekavasse kuuluvate põhialade oskusi ja/või õpetada neid süvendatult. Kehalise kasvatuses tundes üldfüüsilise ettevalmistuse käigus saadud teadmised kaitsevägevarustuseks vajalikust füüsilise ettevalmistuse korra ja NATO testi sisust annavad noormeestele ja neidudele teadmise selle kohta, mil määral peab ta arendama oma kehalist võimekust. Üldfüüsilist ettevalmistust, sh kätekõverdused toenglamangus 2 minuti vältel, selililamangust istesse tõus 2 minuti vältel, 3200 m jooks, tehakse aineõpetuses läbivalt.

Õppesisu käsitlese valib aineõpetaja arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, ainevaldkonna- ja üldpädevused oleksid saavutatud. Kool võib vaba tunniressursi arvel mitmekesistada kehalise kasvatuses õpet, lähtudes õpilaste huvidest, kooli ja/või paikkonna spordi- ja liikumisharrastuse traditsioonidest ning olemasolevatest sportimistingimustest. Lisaks ainekavas esitatule lähtuvad koolid ülalnimetatud võimalustest ka valikkursuste sisu konkretiseerides.

Valikkursustega süvendatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning arendatakse nende kehalisi võimeid. Valikkursus „Jõusaali teooria ja praktika” annab õpilasele teadmised jõutreeningu alustest, korrektsest harjutuste tehnikast ning ohutust treeningvahendite kasutamisest jõusaalis.

Valikkursus „Sportmängud” annab õpilasele võimaluse lisaks kehalise kasvatuses tunnis omandatavale võrkpallile saada lisateadmisi antud sportmängu kohta. Lisaks on õpilane valikkursuse läbimisel võimeline ise reeglitepärast võrkpallimängu algatama.

Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Ainevaldkond võimaldab kujundada kõiki üldpädevusi igapäevases õppes nii teooria kui ka praktiliste tegevuste kaudu. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal,

kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kehalise kasvatuses õpe tähtsustab tervise ja jätkusuutliku eluviisi väärtustamist. Tervis on üks inimese hinnalisemaid eluväärtusi, mille hoidmise nimel tuleb õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse ja teiste loodud materiaalsete väärtuste vastu õpetab säästvat suhtumist keskkonnasse. Sportlikus tegevuses järgib õpilane ise võistlusmäärusi ning nõuab oma kaaslastelt nende täitmist. Ausa mängu põhimõtete tähtsustamine ja järgimine toetavad humaanse, kõlbelise isiksuse kujunemist. Kehalises kasvatuses omandatud teadmised rahvuslikust ning rahvusvahelisest liikumis- ja spordikultuurist avardavad õpilase silmaringi. Korraldame ja osaleme spordiüritustel (võistlused, spordipäevad, Bumerang), mis laiendavad õpilase spordikultuuri alast silmaringi. Ühiste spordivõistlustega nii õpilastele kui ka õpetajatele loome ühtekuuluvustunnet.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Tegelemine kehakultuuriga kujundab õpilases oskust mõista oma tegevuse võimalikke tagajärgi ning jälgida ja kontrollida oma käitumist: vältida ohuolukordi, olla kaaslaste suhtes viisakas, tähelepanelik, abivalmis jne. Võistlussituatsioonides õpitakse oma võidurõõmu või kaotusekibedust sobival viisil väljendama. Koostöös kaaslastega õpitakse aktseptima inimeste erinevusi, neid suheldes arvestama, ent ka ennast kehtestama. Ühistegevuses tuuakse esile õpilase võimekus ja arendatakse oskusi. Arenevad õpilase kohanemisvõime, koostööoskus, empaatia, tahteomadused, eneseväljendusoskus ning distsipliin. Kehalises kasvatuses arendatakse üksteisega suhtlemist ja arvestamist läbi erinevate võistkondlike mängude ning erinevate spordipäevade kaudu.

Enesemääratluspädevus. Sportlik tegevus kujundab õpilasel oskust hinnata oma kehalisi võimeid ning valmisolekut neid arendada, samuti suutlikkust jälgida ja kontrollida oma käitumist, järgida terveid eluviise ning vältida ohuolukordi. Õpilastel on võimalus osaleda Saku valla poolt läbiviidud Südamenädala üritustel.

Õpipädevus. Sihipärane liikumine soodustab õpilase oskust analüüsida ning hinnata oma liigutusoskuste ja kehaliste võimete taset. Kehalise kasvatuses kaudu õpitakse seadma eesmärgid ning valima tundides õpitud alade/harjutuste seast sobivaimad liigutusoskuste ja kehalise töövõime täiustamiseks. Koolis tekkinud spordihuvi toetab valmisolekut õppida uusi liikumisviise ning suunab õpilasi sellekohast infot hankima. Õpilastele on loodud võimalused erinevate spordialade harrastamiseks – on olemas terviserajad kasutamiseks aasta läbi, staadion pallimängude ja kergejõustiku tarbeks, ujumistunnid alates esimesest klassist ja lisaks neile erinevad treeningrühmad

Suhtluspädevus. Kehalises kasvatuses on tähtsal kohal spordi- ja liikumisalase oskussõnavara kasutamine, sõnaline eneseväljendusoskus ning teabe- ja tarbetekstide lugemine ning mõistmine.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Kehalise kasvatuses tundide ja sportimise kaudu puutub õpilane pidevalt kokku matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jms kasutamisega ning loodusteaduste mõistetega. Sporditehniliste oskuste analüüs, kehalise töövõime näitajate ja sporditulemuste dünaamika selgitamine toetavad tehnoloogiapädevuse kujunemist.

Ettevõtlikkuspädevus. Kehalises kasvatuses õpib õpilane analüüsima oma tervislikku seisukorda ja töövõimet, kavandama ning realiseerima tegevusi tervise tugevdamiseks ja töövõime parandamiseks. Koostöö sporti tehes õpetab õpilast arukaid riske võttes toime tulema.

Digipädevus. Kehalise kasvatuses tunnis on teoreetilise baasi loomine sama tähtis kui füüsiline õpikeskkond. Õpilastel on võimalik omandada teoreetilisi teadmisi spordist läbi digikeskkonnas leitavate õppematerjalide (raamatud, videod, teadusuuringud jt.). Kehalise

kasvatuse kontekstis on oluline, et õpilane oskab hinnata materjalide usaldusväärsust kiiresti muutuvmas maailmas (spordialade tehniline sooritus, reeglid/määrused jne).

Erinevad kaasaegsed tervise ja kehalise seisundi monitooringu rakendused ning tarkvarad (aktiivsusmonitorid, mobiilirakendused jt.) aitavad analüüsida õpilasel oma tervislikku seisundit ja kehalist võimekust. Oma kehalise hetkeseisundi analüüsimine võimaldab õpilasel kehalise kasvatuse tunnis saadavat koormust adekvaatsemalt hinnata.

Lõiming teiste ainevaldkondadega

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Kujundatakse sporti ja kehakultuuri käsitlevate eriotstarbeliste ning eriliigiliste tekstide ja terminoloogia mõistmist, suulise ja kirjaliku teksti loomist ning eneseväljendusoskust. Õpilaste võõrkeelepädevuse kujunemisele aitab kaasa erinevatest võõrkeelsetest teabeallikatest vajaliku info leidmine. Eri spordialades ning liikumisviisides kasutatakse võõrsõnu ja mõisteid, mille tähendust on vaja selgitada.

Matemaatika. Matemaatikapädevust kasutatakse sportides, spordisaavutusi jälgides, tehnikat ja tulemusi analüüsides, samuti sportides tehnoloogilisi abivahendeid kasutades. Matemaatikapädevust toetab sporditehniliste oskuste analüüs; kehalise töövõime näitajate ja sporditulemuste dünaamika selgitamine eeldab õpilaselt matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jms kasutamise oskust ning toetab matemaatikapädevuse kujunemist.

Loodusained. Kehalises kasvatuses väärtustatakse keskkonda. Kehalise kasvatuse kaudu kinnistuvad inimeseõpetuses, bioloogias, geograafias ja füüsikas omandatud teadmised ning oskused. Läbi spordi- ja orienteerumispäevade keskkonnaga arvestamine.

Sotsiaallained. Sotsiaalvaldkondlik pädevus on tihedalt seotud inimeseõpetuse, ajaloo, ühiskonnaõpetuse ja riigikaitseõpetusega. Kehaline kasvatus kujundab õpilases tervislikku eluviisi vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakute kaudu. Koolis omandatud teadmised ja oskused võimaldavad õpilasel kavandada ning korraldada enda liikumisharrastust.

Kunstiained. Õpilane seostab muusikat ja liikumist, väljendab end loominguliselt, liikudes muusika saatel. Kunstipädevuse kujunemist toetavad spordialade ning liikumisviiside isikupärane ja loominguline käsitus, valmisolek leida erinevatele ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi, uurimistulemuste vormistamine ning esitlemine, liikumis- ja spordiüritustel käimine jms, samuti oskus märgata ilu liikumises ja enda ümber. Kool osaleb tantsupeol.

Läbivate teemade rakendamine

Õppekava läbivaid teemasid peetakse silmas õppeaine eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel.

Tervis ja ohutus. Toetatakse tervislikuks eluviisiks vajalike teadmiste, arusaamade, oskuste ja kogemuste omandamist ning õpilase väärtushinnangute kujunemist. Kehaline tegevus toimub tervislikus ja turvalises õpikeskkonnas. Läbiv teema võimaldab õpilasel mõista kehalise aktiivsuse (liikumise ja sportimise) tähtsust tervisele ning kujundada oma liikumisharrastust. Õpilastel on võimalus osaleda Saku valla poolt läbiviidud Südamenädala üritustel.

Elukestev õpe ja karjääri plaanimine. Erinevate õppetegevuste kaudu suunatakse õpilased mõistma ja väärtustama elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestama karjääri plaanimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda valdkonnaga seotud töömaailmaga, õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Õppetegevus võimaldab õpilasel süvendada teadmisi hariduse ja töömaailma vahelistest seostest. Arendatakse iseseisvust ja vastutusvõimet ning oskust analüüsida oma võimekust ja huvi spordi ja/või liikumisharrastuse vastu ning leida infot edasiõppimise võimaluste kohta ja koostada karjääriplaan. Erinevad õppetegevused

võimaldavad õpilasel seostada huvisid ja võimeid ainealaste teadmiste ja oskustega ning mõista, et hobid ja harrastused hoiavad elu ja karjääri tasakaalus. Kehalises kasvatuses innustatakse õpilast olema terve, omandama järjepidevalt uusi liikumisteadmisi ja -oskusi, tugevdama oma tervist ja parandama töövõimet ning olema valmis täitma kodanikukohust riiki kaitstes.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Looduses harrastatavate spordialade õppekorraldus väärtustab keskkonda ning soodustab õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks liikumise harrastajaks. Läbi spordi- ja orienteerumispäevade keskkonnaga arvestamine.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Toetatakse õpilaste soovi tunnivälise liikumisharrastuse kaudu organiseerida ning korraldada spordi- ja liikumisüritusi ning osaleda neis; suunatakse õpilaste juhendamisel tegutsevate liikumis- ja treeningrühmade tegevust.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse, et õpilane hoiaks end kursis toimuvate spordivõistluste ja tantsuüritustega, kehakultuuri arengulooga Eestis ja maailmas ning mõistaks Eesti sportlaste eduka esinemise tähtsust tippspordis rahvusliku identiteedi kandjana. Õpilane õpib hindama Eesti tantsu, tunnetab oma kuuluvust eesti kultuuri keskkonda, austab oma rahva kultuuri ning väärtustab noorte ja üldtantsupidude traditsiooni Eesti kultuuripildis ning UNESCO maailmapärandi nimekirjas. Toimub töö erinevate vanuseastmete rahvatantsu rühmades.

Teabekeskkond. Õpilast suunatakse leidma, koguma ja analüüsima oma tervise hoidmiseks ning tugevdamiseks, iseseisva spordi- ja liikumisharrastuse kujundamiseks ning teadlikuks treenimiseks vajalikku infot. Õpilases tekitatakse huvi jälgida erinevaid infokanaleid, mille kaudu saab olla kursis spordi- ja tantsusündmustega.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Tehnoloogiliste rakenduste kasutamine seostub kehaliste võimete näitajaid käsitlevate materjalide kogumise, analüüsimise, võrdlemise ja järelduste tegemisega, et selle kaudu leida õpilase arenguks sobivaid nüüdisaegseid lahendusi ning vahendeid.

Väärtused ja kõlblus. Kehalises kasvatuses ning tunnivälises tegevuses järgitakse ausa mängu põhimõtteid. Sporditegevuses kehtivate reeglite mõistmine ja järgimine igapäevaelus toetab kõlbelise isiksuse kujunemist. Spordipäevade kaudu ausa mängu põhimõtete väärtustamine.

Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ja jätab õpilasele piisavalt aega puhkuseks ning tunni- ja kooliväliseks tegevusteks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega, et toetada õpilaste kujunemist aktiivseiks ning iseseisvaks õppijaiks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: looduskeskkond, kooliõu jne;
- 7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine jm.

Õppe lahutamatuks osaks kehalises kasvatuses on:

- 1) organiseeritud ja iseseisev praktiline harjutamine;
- 2) kontrollharjutuste sooritamise ja oma kehaliste võimete kontrollimine ning tulemustele hinnangu andmine;

- 3) oma ja kaaslaste tegevuse/soorituse kommenteerimine, sõnalised aruanded, vestlused;
  - 4) liikumis-, spordi- ja tervise teemaliste materjalide lugemine ning loetu analüüsimine;
  - 5) spordivõistlustel ja/või liikumisüritustel käimine, neist osavõtt võistleja, osaleja või abilisena; spordi- ja/või liikumisürituste jälgimine erinevate meediakanalite vahendusel;
  - 6) treeningplaanide koostamine, treeningpäeviku pidamine;
  - 7) liikumisest/sportimisest teoreetiliste teadmiste omandamine praktilise harjutamise käigus.
- Õppetegevuse kavandamisel on õpetajal professionaalne õigus koostöös õpilastega teha valikuid õppesisu käsitlemises arvestusega, et taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud ning üld- ja valdkondlikud pädevused kujundatud, ja lähtuvalt õpilaste eelnevatest teadmistest-oskustest ning üldfüüsilisest ettevalmistusest.

Hindamise alused

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest, kehalise kasvatuses eesmärkidest ning saavutatud õpitulemustest. Hindamine annab tagasisidet õpilase aktiivsuse, püüdlikkuse ja arengu kohta.

Kehalises kasvatuses hinnatakse õpilase liigutusoskusi, kehalist võimekust ja teadmisi. Hindamise objekte (tegevusi, oskusi, teadmisi) ning hindamisaspekte (vaatlemist, mõõtmist, võrdlemist) selgitab õpilastele õpetaja õppe algul. Õpitulemustena esitatud liigutusoskuste hindamisel arvestatakse nii saavutatud taset kui ka õpilase tehtud tööd, et omandada tegevus/harjutus. Oskuste taset hinnatakse kontrollharjutuse sooritusel põhjal.

Kehalistele võimetele hinnangut andes arvestatakse õpilase arengut, st muutusi varasemate sooritustega võrreldes ning tema tehtud tööd tulemuste saavutamise nimel. Kehalisele võimekusele, sh kaitseväärtuseks vajalikule üldfüüsilisele ettevalmistusele hinnangu andmisel, kaasatakse õpilane enesehindamise abil.

Õpilase teadmistele hinnangut andes arvestatakse õpilase võimet rakendada omandatud teadmisi praktilises tegevuses. Teadmiste hindamise vormidena kasutatakse suulist või kirjalikku küsitlust, liikumis- ja sporditeemalise ettekande ja/või kehalise kasvatuses õpimapi koostamist/esitamist, treeningpäeviku pidamist ja analüüsi jms. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Tagasiside andmisel kehalise ja sportimisaktiivsuse kohta arvestatakse õpilase aktiivsust (osavõttu, kaasatootmist, nõuete/reeglite järgimist, koostööoskust jms) kehalise kasvatuses tundides, regulaarset treenimist (nii iseseisva kui ka organiseeritud liikumisharrastusena), võistlustest ning spordiüritustest osavõttu ja/või nende korraldamist jms.

Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu kehalise kasvatuses tundidest (raviarsti määratud kehaliste harjutuste tegemine, kehalise kasvatuses õpetaja antud ülesannete täitmine jms). Ainekavva kuuluvatest õpitulemustest saab hinnata õpitavate spordialadega seotud teadmiste omandamist. Praktilisi oskusi hinnates lähtutakse konkreetse õpilase tervise- seisundist: hinnatakse erivajadustega õpilasele lubatud kontrollharjutusi või nende lihtsustatud variante, spordiala tehnikaelementide sooritust vms. Juhul kui õpilase terviseseisund ei võimalda kehalise kasvatuses ainekava täita, koostab õpetaja talle raviarsti ettekirjutuse alusel individuaalse ainekava, milles fikseeritakse õppe- eesmärk, õppesisu, õpitulemused ja nende hindamise vormid.

Füüsiline õpikeskkond

Ainekavakohase õppe elluviimiseks:

- 1) korraldab kool noormeeste ja neidude kehalise kasvatuses tunnid eraldi;
- 2) korraldab kool õppe spordirajatistes (võimla, staadion, ruum aeroobika- ja tantsulise liikumise tundideks), kus on ainekavakohasteks õppetegevusteks vajalik sisseseade;
- 3) saab kasutada suusarada, uisuväljakut, terviserada ja ujulat;

- 4) on olemas rõivistud ja pesemisruumid;
- 5) on valikkursuse korraldamiseks vajalik inventar ja vahendid sõltuvalt kooli alade valikust.

7.2. Ainekavad

7.2.1. Kehaline kasvatus

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Gümnaasiumi kehalise kasvatuses taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb liikumisest rõõmu ja on kehaliselt aktiivne, soovib olla terve ning kehaliselt vormis;
- 2) mõistab regulaarse kehalise aktiivsuse mõju ja rakendab seda oma tervise tugevdamiseks;
- 3) arendab oma liikumisoskusi ning on valmis õppima uusi spordi- ja liikumisalasid;
- 4) järgib liikudes/sportides ohutus- ja hügieeninõudeid ning teab, kuidas käituda õnnetusjuhtumite korral;
- 5) jälgib oma kehalise vormisoleku taset ning oskab oma töövõimet regulaarse treeninguga parandada;
- 6) on vastutustundlik ja koostööaldis ning austab, abistab ja arvestab kaaslasi;
- 7) väärtustab kehakultuuri rahvusliku ja rahvusvahelise kultuuri osana;
- 8) teab ainevaldkonnaga seotud õppimisvõimalusi, elukutseid ja ameteid ning mõistab nende töö väärtust ühiskonnas.

Õppeaine kirjeldus

Õppeaine kirjeldus kattub ainevaldkonna kirjeldusega.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) teab regulaarse kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele ning teeb regulaarselt kehalisi harjutusi;
- 2) teab tervise ja kehalise aktiivsuse seost ning kehalise koormuse mõju organismis toimuvatele muutustele;
- 3) leiab seoseid enda tervises seisundi ja kehalise aktiivsuse vahel;
- 4) oskab kasutada ainekavva kuuluvate liikumisviiside ja spordialade tehnikat, suudab hinnata oma oskuste taset ning teab, kuidas neid täiustada ja uusi oskusi omandada;
- 5) järgib liikudes/sportides ohutus- ja hügieeninõudeid ning teab, kuidas toimida sagedamini tekkida võivate õnnetusjuhtumite ja traumade korral;
- 6) suhtub hoolivalt keskkonnanasse, harjutuspaikadesse ja inventarisse;
- 7) hindab ausa mängu põhimõtteid ja järgib neid, austab oma kaaslasi, teeb koostööd ning kehaliste harjutuste sooritamisel abistab, julgustab ja juhendab oma kaaslasi;
- 8) analüüsib oma kehaliste võimete taset; leiab endale sobiva liikumisharrastuse ning tegutseb kehalise vormisoleku nimel;
- 9) valdab teadmisi õpitud spordi- ja liikumisalade ajaloost, tähtsamatest võistlustest, tunneb rahvuslikku ja rahvusvahelist liikumiskultuuri ning teab tuntumaid sportlasi Eestis ja maailmas;
- 10) on teadlik kaitseväes rakendatavast füüsilise ettevalmistuse hindamise korrast ja NATO testi sisust.

Kursuste õpitulemused ja õppesisu

Teadmised liikumisest ja spordist

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab kehalise aktiivsuse mõju organismile ja kehalisest koormusest tingitud muutusi organismis;
- 2) oskab valida endale iseseisvaks harrastamiseks sobiva liikumis- ja/või spordiala, kasutades seda ohutult oma kehalise vormisoleku ja töövõime parandamiseks;
- 3) oskab kasutada tulemuslikult enesekontrollivõtteid;
- 4) oskab kavandada iseseisvat treeningut;
- 5) valdab ülevaadet õpitud spordi- ja liikumisalade ajaloost ning tähtsamatest võistlustest Eestis ja maailmas, nimetab tuntumaid sportlasi;
- 6) tunneb õpitud spordi- ja liikumisalade olulisemaid võistlusmäärusi ning valdab ülevaadet kohtunikutegevusest.

Õppesisu

Teadmised kehalise aktiivsuse mõjust inimese tervisele ning kehalise koormuse mõjust organismile. Sportimise/liikumise iseseisvaks harrastamiseks vajalikud teadmised: ala valiku põhimõtted, treeningu printsiibid, vahendid, meetodid ja vormid. Enesekontroll iseseisvalt treenides. Oma treenituse hindamine. Hügieeni- ja ohutusnõuded erinevate liikumis- ja spordialade puhul. Traumade vältimine. Esmaabi levinuimate traumade korral. Teadmised õpitud spordialade ajaloost, suurvõistlustest ja parimatest sportlastest. Sporti ja sportimist reglementeerivad dokumendid (spordiseadus, spordieetika koodeks jms). Erinevate spordialade võistlusmäärused. Kohtunikutegevus erinevatel spordialadel. Lihtsa võistlusprotokolli täitmine.

I Kursus

Õpitulemused

- 1) Suudab ühtlases tempos joosta 3000 meetrit; tüdrukud 1000m.
- 2) Sooritab kiirjooksu (100m) stardipakkudelt koos korrektsete käsklustega kaasõpilase poolt.
- 3) On võimeline kuuli tõukama nii paigalt kui ka hoohüppe tehnikat kasutades.
- 4) Oskab demonstreerida venitus- ja lõdvestusharjutusi erinevatele lihasgruppidele.
- 5) Jalgpallis olukordade lahendamine erinevates situatsioonides 4:4, 5:5 jne.
- 6) Oskab jalgpalliga läbida slaalomiraja.
- 7) Oskab korrektselt jalgpalli lüüa.
- 8) Oskab akrobaatikas sooritada järgnevaid elemente: kätelseis, ratas kõrvale, trel ette kätelseisust, hüppetrel.
- 9) Oskab julgestada ja abistada kaasõpilasi akrobaatiliste harjutuste sooritamisel.
- 10) Teab korvpallis sööt ja löige põhimõtteid ja oskab seda kasutada mängus;
- 11) Oskab korvpallis sooritada korrektseid katteid.
- 12) Oskab korvpallis keerulisemaid tehnilisi elemente (seljatagant palli läbiviimine, jalgevahelt põrgatamisel käe vahetus).

Õppesisu

- 1) Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kehtvusjooks.
- 2) Kuulitõuge.
- 3) Jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused erinevatele lihasrühmadele.

- 4) Jalgpalluri individuaalne ettevalmistus ja oma tugevate külgede arendamine. Tehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mängusituatsioonide kaudu, mängides 4 : 4, 5 : 5, 6 : 6.
- 5) Erinevate võimlemisliikidega (põhivõimlemine, iluvõimlemine, aeroobika, sportvõimlemine, sh akrobaatika) tegelemine.
- 6) Kehatunnetuse ja koordineerimise arendamine harjutustega, mis sobivad kehale. Kaasõpilaste julgustamine ja abistamine harjutuste sooritamisel.
- 7) Korvpallitehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mängusituatsioonide kaudu. Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus. Sööt ja löige rünnakul. Katted

II Kursus

Õpitulemused

- 1) Oskab suusatamises erinevaid tõusuviise – kää- ja trepptõus.
- 2) Oskab suusatamiseks olenevalt olukorrast kasutada erinevaid laskumisviise – munaasend, põhiasend, puhkeasend jms.
- 3) Suudab suusatades läbida 4km (T) või 8 km distantsti (P).
- 4) Oskab suusatamises klassikatehnika erinevaid variatsioone ning uisutehnikat.
- 5) Oskab kaugushüppes sammu paika panna.
- 6) Teab kaugushüppes sammutehnika põhimõtteid.
- 7) Oskab valida endale iseseisvaks harrastamiseks sobiva spordiala.
- 8) Oskab võrkpallis suunatud pallingut sooritada ja pallingut vastu võtta.
- 9) Oskab võrkpallis ülalt söötu ette ja taha.
- 10) Omab ülevaadet kehalise aktiivsuse mõjust inimorganismile.
- 11) Omab ülevaadet erinevate kehaliste võimetega ja teab põhimõtteid nende arendamisel.
- 12) Teab tänavakorvpalli määruseid. Kohtuniku tegevuse põhimõtted.
- 13) Sooritab NATO testi.

Õppesisu

- 1) Suusatehnika täiustamine erinevates maastikutingimustes. Suusatamise tehnika põhialused.
- 2) Kasutab erinevaid suusatehnikaid sõltuvalt maastikust.
- 3) Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kaugushüpe.
- 4) Võrkpall. Suunatud palling ja pallingu vastuvõtt. Ülalt sööt hüppelt ette ja taha.
- 5) Tänavakorvpalli tutvustamine.

III Kursus

Õpitulemused

- 1) Oskab oda korrektselt käes hoida, sooritada hoojooksu ja viset.
- 2) Läbib 4000m ühtlases jooksum tempos.
- 3) Teab koolis õpetavate kergejõustikualade määruseid.
- 4) Oskab rööbaspuudel kaasõpilasi julgustada.
- 5) Sooritab rööbaspuudel viiest elemendist koosneva kava.
- 6) Teab korvpallis mees-mehe ja 2-3 maa-ala kaitse põhimõtteid.
- 7) Teab põhimõtteid, kuidas korvpallis rünnakul mängida 2-3 ja 3-2 maa-ala kaitse vastu.
- 8) Oskab võrkpallikohtunikuna mängu läbi viia.
- 9) Võrkpallis teab põhimõtteid sulustamisel.
- 10) Oskab pettelööke sooritada võrkpallis.
- 11) Võrkpalli tehnika täiustumine läbi erinevate kombinatsioonide ja mängusituatsioonide.

Õppesisu

- 1) Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestmusjooks. Odavise.
- 2) Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel.
- 3) Võrkpalli tehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mängusituatsioonide kaudu.
- 4) Võrkpall – sulustamine, pettelöögid.
- 5) Korvpall. Katted. Meesmehekaitse ja maaalakitse. Korvpallitehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mängusituatsioonide kaudu. Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus.
- 6) Erinevate võimlemisliikidega (põhivõimlemine, iluvõimlemine, aeroobika, sportvõimlemine, sh akrobaatika) tegelemine.

IV Kursus

Õpitulemused

- 1) Oskab kasutada erinevaid suusatamise viise olenevalt maastikust.
- 2) Oskab suusatamist seostada teiste vastupidavusaladega.
- 3) Suudab suusatades läbida 5km (T) või 10km distantsti (P).
- 4) Oskab jalgpallis elementaarsemaid tehnilisi elemente.
- 5) Oskab kõrgushüppes hoojooksu paika panna.
- 6) Teab kõrgushüppes hoojooksu, tõuke, lati ületamise ja maandumise põhimõtteid.
- 7) Omab ülevaadet õpitud spordi- ja liikumisalade ajaloost ja tähtsamatest võistlustest Eestis ning maailmas, nimetab tuntumaid sportlasi.
- 8) Teab rannavõrkpalli määruseid.
- 9) Koostab ja sooritab harjutuste kombinatsiooni ühel võimlemisalal omal valikul.

Õppesisu

- 1) Suusahooldus, ettevalmistus ja osalemine võistlustel. Iseseisev harjutamine ning suusatamise seos teiste rahvaspordialadega (jooksmine, ujumine, jalgrattasõit).
- 2) Jalgpalluri individuaalne ettevalmistus ja oma tugevate külgede arendamine. Tehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mängusituatsioonide kaudu, mängides 4 : 4, 5 : 5, 6 : 6.
- 3) Rannajalgpalli tutvustamine.
- 4) Jalgpall kui liikumisharrastus.
- 5) Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kõrgushüpe.

V Kursus

Õpitulemused

- 1) Suudab orienteerumisel kaardi abil läbida võistlusraja.
- 2) Teab orienteerumise tingmärkide tähendusi kaardil ja looduses.
- 3) Oskab orienteerumisel kaardimõõtu teisendada reaalseks kauguseks looduses.
- 4) Sooritab õpitud elementidest akrobaatikakava.
- 5) Mängib võistlusmääruste kohaselt vähemalt kaht sportmängu.
- 6) Tunneb õpitud spordi- ja liikumisalade olulisemaid võistlusmäärusi ja omab ülevaadet kohtunikutegevusest.
- 7) On võimeline määruste järgi mängima kaht pallimänguala kolmest – korvpall, jalgpall või võrkpall. Läbib valitud pallimängualal õpetaja poolt koostatud kompleksharjutuse positiivsele tulemusele.
- 8) Sooritab NATO testi vähemalt 180 punktile.

Õppesisu

- 1) Erineva raskusastmega orienteerumisradade ja maastike läbimine. Läbitud raja analüüs. Orienteerumisradade läbimine: suund-, valik-, ratta orienteerumine, märkesuusatamine, orienteerumismatkamine. Orienteerumine liikumisharrastusena.
- 2) Erinevate võimlemisliikidega (põhivõimlemine, iluvõimlemine, aeroobika, sportvõimlemine, sh akrobaatika) tegelemine. Kehatunnetuse ja koordinatsiooni arendamine harjutustega, mis sobivad kehale. Kaasõpilaste julgustamine ja abistamine harjutuste sooritamisel.
- 3) NATO testi tutvustus ja sooritamine.
- 4) Koolis õpetavate spordialade võistlusmäärused.

7.2.2. Jõusaali teooria ja praktika (valikaine)

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) Mõistab nõ. „jõusaalikultuuri“ (riietus, viisakuspõhimõtted jms).
- 2) Oskab tehniliselt korrektselt kasutada jõusaalis olevaid trenažööre ja vabaraskuseid.
- 3) Peab kinni hügieeni ja sisekorrareeglitest jõusaalis.
- 4) Teab ohutuse põhimõtteid ja oskab kaastreenijaid julgustada.
- 5) Teab elementaarsemaid põhimõtteid treeningu läbiviimisel ja ülesehitamisel.
- 6) Oskab toituda enne ja peale treeningut.
- 7) Väärtustab tervislikke eluviise ja trenni tegemist tervise tugevdamisel.
- 8) Kursuse lõppedes kasutab treeningpäevikut.

Kursuse lühikirjeldus

Valikkursuse „Jõusaali teooria ja praktika“ õppe maht on üks kuras, õppetöö on korraldatud üle nädala toimuvate 90-minutiliste tundidena.

Jõutreening, tehniliselt ja korrektselt teostatuna on ohutum ja riskivabam sport/harrastus, kui paljud teised tänapäeval populaarsed spordialad. Jõutreening suurendab lihasjõudu, tõstab lihase vastupidavust, on parim vahend keha muutmisel, suurendab luude ja sidemete vastupidavust, parandab painduvust jne. Antud ainet on oodatud valima 10-12. klassi noormehed ja tütarlapsed, kes tunnevad huvi jõusaali treeningute vastu. Jõusaali teooria ja praktika eesmärk on õpilastele tutvustada, kuidas korrektselt sooritada harjutusi trenažööridel ja vabaraskustega. Sellega taotletakse, et kursuse läbinutel kujuneksid oskused ja teadmised, mida ta suudab iseseisvalt treenides rakendada.

Õpitulemused

Kursuse läbimisel õpilane:

- 1) Teadvustab endale, kuidas jõusaalis riietuda, käituda ja erinevaid viisakusnorme.
- 2) Teab, kuidas korrektselt kasutada trenažööre ja vabasid raskuseid (hantlid, kangid).
- 3) Mõistab hügieeni olulisust.
- 4) Teab ohutusnõudeid ja oskab kaaslast erinevate harjutuste käigus julgustada.
- 5) Teab ja oskab kasutada elementaarsemaid põhimõtteid treeningu läbiviimisel.
- 6) Oskab toituda ja tarbida vedelikku enne ja pärast ning treeningu ajal.
- 7) Väärtustab ja teab jõusaali treeningu kasulikkust tervisele.

Õppesisu

- 1) Erinevad vabaraskustega harjutused nii üla- kui ka alakehale.
- 2) Hügieen ja sisekorrareeglid jõusaalis.
- 3) Üla- ja alakehaharjutuste tehnika.

- 4) Toitumine enne ja peale treeningut ning treeningu ajal.
- 5) Treening paarilisega
- 6) Treeningpäeviku kasutamine ja selle kasu treeningutele.

7.2.3. Sportmängud - võrkpall (valikaine)

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) Teab Eesti võrkpalli lähiajalugu ning Eesti praegust seisu võrkpallimaailmas;
- 2) Tunneb võrkpalli mängureegleid ning austab neid, teab rannavõrkpalli ja saalivõrkpalli mängulisi erinevusi;
- 3) Suudab algetada ja kohandada võrkpallimängu sõltuvalt mängijate arvust;
- 4) Oskab võrkpalli mänguelemente (palling, vastuvõtt, ründesööt, ründelöök, sulustamine)
- 5) Tunneb võrkpalli erinevate mängijate positsioonide ülesandeid väljakul;
- 6) Saab aru lihtsamatest taktikalistest liikumistes nii ründe- kui ka kaitsemängus;

Kursuse lühikirjeldus

Sportmängude õpe toimub mahuga üks kursus, õppetöö on korraldatud üks kord nädalas toimuvate 70-minutiliste tundidena.

Võrkpall on põnev sportmäng, mis oma tehnilisuse ja vaatamängulisuse poolest pakub mängurõõmu igal tasemel. Võrkpalli saab mängida aastaringselt ja on mõnus sportlik tegevus nii rannas, muruplatsil kui ka saalis, olenemata mängijate arvust.

Võrkpalli valikkursus on mõeldud gümnaasiumiastme õpilastele, kellele kehalises kasvatuses mängitavast võrkpallist jääb väheseks. Valikkursuse eesmärgiks on tutvustada võrkpalli ajalugu, tehnikat ning taktikalist poolt, et tulevikus mängu algetades neid teadmisi rakendada.

Hindamine on mitmeeristav (arvestatud-mittearvestatud) ning kursuse arvestuse saamisel on peamiseks nõudeks aktiivne osalemine.

Õpitulemused

Kursuse läbimisel õpilane:

- 1) Teab võrkpalli mängureegleid, tunneb ära reeglite rikkumise mängus ning austab kohtuniku tegevust mängu juhina;
- 2) Suudab organiseerida võrkpallimängu sõltuvalt mängijate arvust ning oskab kohtunikuna mängu juhtida;
- 3) Oskab erinevaid võrkpalli tehnilisi elemente ja suudab neid vastavalt situatsioonile kasutada;
- 4) Teab võrkpalli mängijate positsioonide nimetusi ja nende ülesandeid väljakul, oskab erineval positsioonil mängus osaleda;
- 5) Saab aru lihtsamatest taktikalistest liikumistest mängus nii ründe- kui ka kaitsemängus erinevatel positsioonidel.

Õppesisu

I kursus

- 1) Võrkpallimängu ajalugu ja tutvustus. Mängureeglid.

- 2) Mänguelementide tutvustus. Stardi- ja lähteasendid. Ülaltsöödu tehnika õppimine ja täiustamine.
- 3) Altsöödu tehnika. Ült- ja altsöödu kasutamine mängus.
- 4) Palling ja pallingu vastuvõtt. Alt- ja ülaltpalling. Planeeriv palling.
- 5) Ründelöögi tehnika õppimine. Koostöö sidemängija ja ründemängija vahel.
- 6) Mäng reeglitega. Erinevate elementide kasutamine mängus. Kolme puutega mängu õppimine ja juurdeviivad harjutused.

II kursus

- 1) Mängutaktika. Positsioonid väljakul. Mängijate funktsioonid.
- 2) Ründe- ja kaitsemängu taktika.
- 3) Ründelöök. Otselöök ja pöördega löök. Temporünnak.
- 4) Sulustamine. Grupisulustamine. Julgestamine. Laskumised.
- 5) Mängijate paiknemine ja liikumine väljakul. Eesliini vahetused.
- 6) Pallingu ja ründelöögi vastuvõtt, mängijate asetus erinevate rünnakuolukordade korral.

7.2.4. Pilates (valikaine)

Pilatese kursus on mõeldud gümnaasiumi 10. -12. klassis õppivatele noortele, kes soovivad arendada oma keha ja meelt pilatese süsteemi harjutusvara abil.

Kursuse maht on 21 tundi, mis on jaotatud 30ks 50-minutiliseks treeninguks, mis toimub 1x nädalas.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- teadvustab kehalise liikumise tähtsust vaimse ja füüsilise heaolu tagamisel;
- mõistab regulaarse kehalise aktiivsuse mõju ja rakendab seda oma tervise tugevdamiseks;
- arendab oma liikumisoskusi ning on avardab oma silmaringi erinevate liikumisalade osas;
- jälgib oma kehalise vormisoleku taset ning oskab oma töövõimet regulaarse treeninguga parandada;
- on vastutustundlik ja koostööaldis ning austab, abistab ja arvestab kaaslast;
- väärtustab kehakultuuri rahvusliku ja rahvusvahelise kultuuri osana;
- teab ainevaldkonnaga seotud õppimisvõimalusi, elukutseid ja ameteid ning mõistab nende töö väärtust ühiskonnas.

Kursuse lühikirjeldus

Kursuse käigus õpilane:

- õpib tundma hea rühi aluseid;
- õpib analüüsima oma rühti ja seda vajadusel korrigeerima;
- tutvub pilatese süsteemi ajaloo ja põhimõtetega;
- omandab teadmisi anatoomia ja füsioloogia valdkonnast, ergonoomikast ja ohutusest kehalise tegevuse kontekstis;
- omandab pilatese baastaseme harjutusvara, arendades seeläbi nii oma keha kui ka vaimu;
- saab igast pilatese treeningust mõnusa koormuse ja hea enesetunde.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- on tuttav pilatse süsteemi ajaloo ja põhimõtetega;
- on omandanud teadmisi heast rühist, rühivigadest ja oskuse rühti korrigeerida;
- on võimeline sooritama pilatse baastaseme harjutusvara; tunneb harjutuste nimesid ja eesmäärke;
- on omandanud uusi teadmisi anatoomia ja füsioloogia valdkonnast, ergonoomikast ja ohutusest kehalise tegevuse kontekstis;
- on õppinud oma keha paremini tundma ja saanud tunda keha ja meele koostoimimist.

Õppesisu

- Pilatse treeningsüsteemi ajalugu ja põhimõtted
- Rüht - kuidas hinnata ja korrigeerida rühti
- Pilatse baastaseme harjutusvara
- Valdkonnaga seotud anatoomia ja füsioloogia, ergonoomika ja ohutus

Hindamine

Pilatse kursus loetakse arvestatuks, kui õpilane on osalenud 27 korda (90%) treeningutes ja koostanud referaadi (iseseisva tööna, maht 75 minutit) pilatse treeningsüsteemiga seotud teemal.

8. Ainevaldkond „Tehnoloogia”

8.1. Üldalused

* Tehnoloogiavaldkonna ained kuuluvad 2018/19 õppeaastal õppetööd alustanud lennu majandussuuna õppeplaani.

Tehnoloogiapädevus

Tehnoloogiapädevus gümnaasiumis tähendab suurenenud suutlikkust tehnoloogiamaailmas toime tulla ning mõista, kasutada ja hinnata tehnoloogiat; rakendada ja arendada tehnoloogiat loovalt ning innovaatiliselt; mõista tehnoloogia nüüdisaegseid arengusuundumusi ning tehnoloogia ja loodusteaduste seoseid; analüüsida tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; järgida intellektuaalomandi kaitse nõudeid; lahendada probleeme, lõimides mõttetööd käelise tegevusega; valida ja ohutult kasutada erinevaid materjale ning töövahendeid; viia eesmärgipäraselt ellu ideid.

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) tuleb toime tehnoloogilises maailmas ning kasutab tehnoloogiavõimalusi arukalt ja loovalt;
- 2) näeb teadussaavutuste ja tehnoloogia arengu seoseid ning arutleb töö muutumise üle ajaloos;
- 3) näeb käelises tegevuses ja mõttetöös võimalust igapäevaelu mitmekesistada ning praktilisi probleeme lahendada;
- 4) analüüsib ja valib tehnilisi lahendusi ning on suuteline oma arvamust esitlema ja põhjendama;
- 5) märkab ning arvestab toodete disaini seost funktsionaalsuse, esteetilisuse ja kultuuritraditsioonidega;
- 6) valib oma ideede teostamiseks sobivaid materjale ja töövahendeid ning tähtsustab materjalide ja töövahendite ohutut kasutust;
- 7) oskab lugeda tööjoonist ja -juhendit;
- 8) rakendab tervisliku toitumise põhitõdesid menüüd kavandades ja analüüsides;
- 9) oskab valmistada mitmekesiseid ja tervislikke toite;
- 10) tuleb toime koduse majapidamisega.
- 11) teadvustab tervisliku toitumise vajalikkust ning oskab teha ka vastavaid valikuid

Ainevaldkonna õppeained ja maht

Tehnoloogia ainevaldkonna õppeained on majandussuunas käsitööõpetus (neidudele), kodundus, tehnoloogiaõpetus (noormeestele) ja keraamika. Alates 2019/20 õppeaastal alustanud 10.klassi majandussuunast ei kuulu tehnoloogiavaldkonna kursused õpilastele kohustuslikku õppeplaani.

Tehnoloogia ainevaldkonda kuuluvad õpilaste poolt valitavad kursused kokandus ja tarbekunst reaal- ja humanitaarsuunale.

Õpilasele kohustuslike kursuste jaotumine 4.kooliastmes klassiti õppesuundade kaupa 2018/19 alustanud lend):

Õppe- suund Kursuste arv	10.klass			11.klass			12.klass		
	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ	RE	HU	MAJ
Käsitööõpetus			1						1
Kodundus			1						
Tehnoloogiaõpetus			1						1
Keraamika									1

Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Valdkonna õppeained võimaldavad omandada traditsioonilisel ja nüüdisaegsel tehnoloogial baseeruvaid teadmisi, oskusi ning väärtusi. Õpikeskkond ning õppe korraldus aitavad mõista ümbritsevat esemelist maailma ning kultuuritraditsioonide ja tehnoloogilise maailma arengut. Õpitakse kasutama erinevaid tehnoloogilisi võtteid ning analüüsima tehnoloogilisi lahendusi. Ainevaldkonna õppeained soodustavad erinevates õppeainetes ja elusfäärides omandatu praktilist rakendamist. Õpe toetab nähtuste ja toodete terviklikkuse tunnetamist ning ülesannete kompleksset lahendamist. Nüüdisühiskonnas on olulisel kohal tehnoloogiline kirjaoskus. Tundides kasutatakse erinevaid teabeallikaid, ühendatakse loov mõttetöö ja käeline tegevus, mis on oluline inimese füsioloogilises ja vaimses arengus. Oskusi, teadmisi ja väärtushoiakuid omandatakse praktilistes tegevustes, teadvustades tööd kui inimesele eriomast tegevust.

Õppes genereeritakse ideid, kavandatakse, modelleeritakse ja valmistatakse esemeid/tooteid ning õpitakse neid esitlema. Ülesannete ja ühiste aruteludega õpitakse märkama esemete disaini funktsionaalsust ning seoseid kunstiloomingu ja kultuuritaustaga. Toetatakse noorte omaalgatust, ettevõtlikkust ja loovust ning õpitakse hindama säästlikku ja tervislikku eluviisi. Kodunduses omandavad õpilased teadmisi tervislikust toitumisest, tasakaalustatud menüü koostamisest, teadlikust tarbijakäitumisest ning kodusest majapidamisest, Õppekõrgis tegutsedes harjutakse väärtustama tervisliku toitumise põhitõdesid. Õpitakse positiivselt meelestatud keskkonnas, kus õpilase püüdlikkust ja arengut igati tunnustatakse.

Õpetus arendab töö- ja koostööoskusi, kriitilist mõtlemist ning analüüsi- ja hindamisoskusi. Erinevate rakenduslikku laadi tegevuste analüüsimine aitab õpilastel teha otsuseid kutsevalikul ning leida endale meeldivaid ja pingeid maandavaid hobisid.

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Tehnoloogia õppeained toovad üldpädevuste kujundamisse ühiste arutelude ja teoreetiliste teadmiste omandamise kõrval igapäevaeluga sarnanevaid olukordi, ühistööd ning erinevaid projekte.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljusust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töördõmu ning vastutust alustatu lõpule viia. Toimub õpilaste loominguga eksponeerimine kooliruumis ning trükistes, osalemine näitustel, erinevatel ainevõistlustel, dekoratsioonide ja kostüümide valmistamine erinevateks kooliüritusteks.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Tehnika ja tehnoloogia arengu tundmine, arengu põhjuste teadvustamine ja edasiste arengusuundade mõistmine aitab kaasa inimühiskonna arengu tunnetamisele. Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse. Saku Gümnaasiumi väärtuste puud; Euroopa Liidu põhiõiguste harta põhisätted kooliruumis.

Enesemääratluspädevus. Praktiline tegevus ning selle analüüs arendavad õpilastes võimet mõista ennast ja oma võimeid ning aitavad neil teha otsuseid enda arengu ja tulevase tööelu kohta. Kodundusõppes omandatud teadmised tervislikust toitumisest õpetavad väärtustama tervislikku eluviisi.

Õpipädevus. Õpitakse nägema ja analüüsima tehnoloogia seost erinevate teadmistega ning kogetakse teisteski õppeainetes õpitu vajalikkust praktikas. Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida. Korraldatakse teemajärgseid näitusi ja analüüsitakse neid ühiselt.

Suhtluspädevus. Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aitama ning kogema koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.

Matemaatika-, loodusteaduste- ning tehnoloogiaalane pädevus. Tehnoloogiaainetes rakendatavad lahendused nõuavad arvutamise- ja mõõtmisoskust, oskust kasutada loogikat ja matemaatilisi sümboleid. Ülesannete lahendamisel kasutatakse erinevaid tehnoloogiaid ja tänapäevaseid tehnoloogilisi abivahendeid. Õpitakse mõistma teaduse oas tehnika arengus ja vastupidi.

Ettevõtlikkuspädevus. Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemeid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni valmis esemeni. Näiteks minifirmade toodang on loominguline edasiarendus juba õpitud oskuste baasil.

Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmodelite kaudu. Mudelitena võib mõista üksikisiku (õpilase) toodete disaini, valmistamist ja müüki (paralleel FIEga), meeskonnatööna näiteks ajutise kohviku rajamist koolis, mingi toote kavandamist ning selle valmistamise organiseerimist klassi projektitööna.

Digipädevus. Tehnoloogiavaldkonna õppeainete loovülesannetes on võimalik kasutada digivahenditel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid; leitakse ja säilitatakse infot ja hinnatakse selle asjakohasust ning usaldusväärsust; samuti kasutatakse digivahendeid uute tehnikate ja töövõtete tutvustamiseks. Tutvutakse infotehnoloogiliste tööalaste võimalustega (joonestusprogrammid, 3D printer jne)

Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Õpilaste arendatakse oskust väljendada end selgelt nii suuliselt kui kirjalikult. Teavet kogudes ja esitlusi koostades areneb õpilase tehnoloogiline sõnavara. Tööülesannete ning projektide jaoks internetist ning muudest võõrkeelsetest tekstidest teabe otsimine toetab võõrkeelte omandamist. Võimalusel osaletakse ka rahvusvahelistes projektides.

Matemaatika. Tehnoloogiaainetes kasutavad õpilased loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Neid teadmisi rakendatakse praktilistes töodes, kus vigu ja nende tagajärgi märgatakse kohe. See viib mõistmiseni, et õigeaegne kavandamine, analüüs ning paremate lahenduste otsimine on vajalik (näituste kujundamine).

Sotsiaalsed. Aitavad tunnetada, et inimühiskonna areng on olnud ka tehnika ning tehnoloogia areng. Ühiselt töötades õpitakse kaaslastega arvestama, käitumisreegleid järgima

ning oma seisukohti kaitsma. Õpitakse märkama ning hindama eri rahvaste kultuuritraditsioone (EL põhiõiguste harta)

Loodusained. Tehnoloogiaainetes kasutatakse erinevaid looduslikke ning keemilisi materjale/aineid. Tutvutakse nende omadustega ning ülevaatlikult mitmete keemiliste ning füüsikaliste protsessidega (kooli moedemonstratsioonid, erinevate kunsti- ja muusikavahendite valmistamine ka taaskasutatavatest materjalidest).

Kunstiained. Erinevate esemete kavandamine, disainimine ning valmistamine annab õpilastele võimaluse end loominguliselt väljendada. Õpitakse väärtustama isikupäraseid lahendusi, mõistma disaini funktsionaalsust ning hindama kultuuritraditsioone (rahvakultuuri pärandi propageerimine kooliruumis).

Kehaline kasvatus. Praktilised ülesanded aitavad kinnistada terviseteadlikku käitumist, õpetavad arvestama ergonoomika põhimõtteid ning väärtustama tervislikku toitumist ja sportlikku eluviisi(tervisliku toitumise propageerimine).

Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Läbivad teemad on üldpädevuste saavutamise teenistuses ning võimaldavad kursuste ning muude õppetegevuste lõimimiseks leida sobilikke teemasid, meetodeid ning õppekorralduse ülesehituse viise. Läbivate teemade rakendamine aitab kaasa tehnoloogiapädevuse järjepidevale kujundamisele.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on aluseks elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on tähtsad edaspidises tööelus (erinevad rühma- ja projektitööd).Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada pideva õppimise vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja üheskoos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma töövõimeid (uute tehnoloogiliste lahenduste rakendamine)

Õppetegevus võimaldab kokku puutuda töömaailmaga, erinevate elukutsetega ning edasiõppimisvõimalustega (uurimistööd, minifirmad).

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tähtis on toodet või toitu valmistades kasutada säästlikult nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sorteerimine ning energia ja ressursside kokkuhoid tundides aitavad kinnistada ökoloogiateadmisi (erinevate materjalide taaskasutus).

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Oma ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete põhilisi eesmärgke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult elluviidud projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovida.

Kultuuriline identiteet. Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja tootumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse märkama ja kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.

Teabekeskkond. Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide tarvis infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab kursis olla tehnoloogia uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite ja käsitöötajate loominguga .

Tehnoloogia ja innovatsioon. Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Arutletakse intellektuaalomandi kaitse ning arvuti kasutamise võimaluste üle oma tööde kavandamisel ja esitlemisel. Õpitakse oma tööd virtuaalkeskkonnas esitlema. Tutvumine

arvuti abil juhitavate täisautomaatsete seadmetega ning võimaluse korral ka nendega töötamine aitavad tunnetada tänapäevaseid tehnoloogilisi võimalusi.

Tervis ja ohutus. Erinevate tööliikide puhul on vaja tutvuda tööohutusega ning arvestada ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitade praktiline valmistamine loovad aluse terviseteadlikule käitumisele. (võimalusel erinevad tervislikku toitumist propageerivad ettevõtmised nii ainetundides kui kooliruumis).

Väärtused ja kõlblus. Tehnoloogiaainetes kujuneb väärtustav suhtumine töösse ning töö tegijasse. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi üksteise arvestamisel, organiseerimisoskuse arendamisel ning võimalike konfliktide lahendamisel. Kodunduse etiketteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi erinevates situatsioonides, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjust ja võimalikke tagajärgi.

Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õppetegevust tööõpetuses, käsitöös ja kodunduses ning tehnoloogiaõpetuses kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, taotletavatest õpitulemustest, õppesisust ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos nii iseseisva, paaris- kui ka rühmatöö kaudu, et õpilastest kujuneksid aktiivsed ning iseseisvad õppijad;
- 3) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 4) arvestatakse kooli ainekava ja õpetaja töökava koostamisel ka teistes ainetes õpitavat ning lõimitakse õppesse võimaluse korral teisi õppeaineid. Tehnoloogiaõpetus on tihedalt lõimitud matemaatika ja loodusainetega. Kodunduse teemade juures leitakse lõimingu võimalusi nii ühiskonnaõpetuse, inimeseõpetuse, bioloogia kui ka keemiaga, kinnistatakse terviseteadliku käitumise oskusi tunnis tehtavate praktiliste ülesannetega ning organiseeritakse õppetegevus õpetajate koostöö kaudu koolis;
- 5) arvestatakse, et valdkonna kõigi ainete õppetegevus on rakendusliku suunitlusega. Tundide arvu tõttu on põhirõhk praktilisel tegevusel. Teoreetiline osa toetab praktilist tööd. Toote disainiprotsessis omandatakse vajalikke teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Arvestatakse õpilaste arengut, edasijõudmist ning suutlikkust;
- 6) innustatakse õpilasi oma arvamust avaldama, arutletakse ühiselt õpetusega seotud teemadel ning pööratakse tähelepanu väärtuskasvatusele;
- 8) luuakse klassis asjalik ja meeldiv tööühik ja toetatakse õpilaste loovust ja omaalgatust.

Tehnoloogiaõpetuse ainetes:

- 1) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 2) laiendatakse õpikeskkonda (raamatukogu, arvuti/ multimeediaklass, näitused jm);
- 3) kasutatakse tänapäevaseid õppemeetodeid, sh aktiivõpet (loov mõtte- ja praktiline tegevus, projektõpe, võimalusel osalemine ürituste ja näituste korraldamisel jm);
- 4) pannakse pearõhk loovale disainiprotsessile (kavandamine, katsetamine, eseme täiendamine jm), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisele (nt rahvuslik ese, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toote kaunistamisel jm) ning nüüdisaegsele tehnoloogiale;
- 5) pööratakse enne uute töötlemisviiside ja seadmete kasutamist tähelepanu ohutusele, sh tööohutusalasemale instrueerimisele ning ohutute töövõtete demonstreerimisele;

- 6) kasutatakse projektipõhiseid õppetöövorme kui need koolis vajalikuks osutuvad (sh õppeainete ja eluvaldkondade vahelised projektid, ühistöö ettevõtlusega ning poiste ja tüdrukute koostöö nii kodunduses, käsitöös kui ka tehnoloogiaõpetuses), mis võimaldavad pöörata rohkem tähelepanu paikkonna traditsioonidele, tutvuda erinevate tehnikatega ja neid katsetada, suunata õpilasi iseseisvalt ning koos teistega loovalt probleeme lahendama ja aineüritusi korraldama;
- 7) lähtutakse eesmärgist, et kodused ülesanded tehnoloogiaõpetuses oleks seotud peamiselt tööks vajaliku teabe hankimise, töö iseseisva kavandamise ja organiseerimisega ning disainiga.
- 8) läbitakse kõik etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest kuni selle tutvustamiseni teistele õpilastele;
- 9) kohandatakse õppesisu ja õpitulemusi vastavalt õpilaste võimekusele.

Hindamise alused

Tehnoloogiavaldkonna õppeainetes on hindamise eesmärk toetada õpilaste arengut, innustada õpilasi sihikindlalt õppima, suunata nende enesehinnangu kujunemist, süvendada ja tekitada elukestvat käsitöö- ja tehnoloogiahuvi, suunata ja toetada õpilasi haridustee valikul.

Hindamisel arvestatakse teoreetiliste teadmiste omandamist (ka uurimistöö tulemusi), praktilist tööd õppekõõgis (hügieeninõuete järgimine, töövahendite kasutamine, toiduainete töötlemisel õigete võtete kasutamine), valminud toidu serveerimise oskust, selle maitseomadusi. Õpitulemuste omandamise hindamisel on oluline nii õpetaja sõnaline hinnang, hinne kui ka õpilase enda hinnang oma tööle.

Õppeülesande lahendamisel hinnatakse:

- 1) kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid);
- 2) valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust);
- 3) töö protsessi, kavandatud etappide täitmist;
- 4) töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust); õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra täitmist

Nõuded füüsilisele õpikeskkonnale

Tehnoloogiaõpetuse, käsitöö ja kodunduse tundide läbiviimiseks jaotuvad õpilased klassis kahte rühma soolisust arvestades.

Kool korraldab tehnoloogiaainete õpet ruumides, kus:

1. õpetamise jaoks vajalik sisustus vastab kooli valitud praktilistele töödele;
2. on ventilatsioon;
3. ruumid ja õppetarbed, sealhulgas tööriistad vastavad tervisekaitse, tööohutuse ja ergonoomika nõuetele.
4. kool võimaldab osaliselt käsitööõpetuse-tarbekunsti (keraamika) jaoks vajalikke töövahendeid ning materjale ning enamikku materjale-töövahendeid tehnoloogia ja kodunduse jaoks.
5. toimub pidev töövahendite täiendamine, ajakohastamine ja keskkonnatingimuste paremaks muutmine.

Kursuse „3D-modelleerimine ja CNC“ õpikeskkond eeldab:

1. 3D modelleerimistarkvara (SolidEdge) ning juhttarkvara NC CAD lihtsama töö tarbeks CNC pingi jaoks;
2. vastavalt õpilaste hulgale arvuteid, mis vastavad kasutatava tarkvara nõuetele;

3. internetiühenduse ja vastava häälestusega arvutit;
4. CNC freespinki koos sinna juurde kuuluva kaitsekabiiniga;
5. kulumaterjalide olemasolu (erinevat tüüpi freesiterad, puit, plastik).

8.2. Ainekavad

8.2.1. Käsitööõpetus

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi käsitööõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb rahulolu praktilisest eneseteostusest; hindab tööd ja töö tegijat;
- 2) mõistab tehnoloogia arengut, näeb sellest tulenevaid muutusi töös ning nende mõju keskkonnale;
- 3) kavandab ja teostab oma ideid ning lahendab loovalt endale võetud ülesandeid;
- 4) võrdleb ja kasutab erinevaid materjale;
- 5) teab ohutu töötamise põhimõtteid ning järgib neid;
- 6) väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri ning teadvustab oma kohta mitmekultuurilises maailmas.

Õppeaine kirjeldus

Käsitöö ja kodundus on õppeaine, mis lõimib teoreetilised teadmised igapäevaelus vajalike praktiliste oskustega. Käsitöö seos tarbekunstiga loob loomingulise eneseteostuse eeldused. Arutletakse kunsti, käsitöö ja moe seoste ning käsitöö ja kergetööstuse tähtsuse üle ajaloo ja tänapäevamaailmas. Tutvutakse erinevate materjalide ja nende omadustega ning proovitakse nende kasutamise mitmesuguseid tehnikaid. Õpitakse nägema ja leidma huvitavaid ning uudseid lahendusi esemete ja toodete disainimisel. Oluline osa on säilitada ja arendada rahvuslikke kultuuritraditsioone nii käsitöös kui ka kodunduses. Õpitakse märkama erinevate maade käsitöötraditsioone ning nende seost ajaloo, kliima, usu ja kultuuritavadega. Loomingulistel ja praktilistel tegevustel on ka lõõgastav funktsioon nii õppetöös kui ka tulevases elus.

10. klassi majandussuuna käsitöö tütarlastele keskendub 1 kursuse ulatuses õmblemise tehnoloogiale, edasi arendades põhikoolis õpitud teadmisi ning praktilisi oskusi. 12. klassi majandussuuna tütarlaste käsitöö eesmärgiks on rikastada teadmisi – oskusi erinevates käsitöötehnikates, mida varem pole õpitud. Maht 21 tundi – 1 kursus. Valikul arvestatakse nii õpilaste soove kui reaalseid võimalusi. Valida saab näiteks batika, siidimaali, decoupage'i, viltimise, lapitehnika, pärlite valmistamise, fimo savist ehete valmistamise...vahel. Erinevatel aastatel võivad valikus olla erinevad tehnikad.

Seega kujundab käsitööõpetus õppeainena õpilases praktilist mõtlemist, loovust, käelise tegevuse arengut ja eneseanalüüsi võimet ning arendab tehnoloogiaalast kirjaoskust. Õppeaine lõimib teadmisi, mis on omandatud teistes õppeainetes ning ka varasemas õppeprotsessis.

I kursus „Käsitööõpetus 1“

Kursust „Käsitööõpetus 1“ õpetatakse gümnaasiumi 10. klassis mahuga 35 tundi (1 kursus)

Õppesisu

Kaasaegsete õmblusmaterjalide ning nende olulisemate omaduste tutvustamine.

Rõivaste õmblemisel kasutatavate tähtsamate tehnoloogiliste võtete õppimine. Praktilise tegevusena erinevate tehnoloogiliste proovide valmistamine.

Lõigete lõikelehelte võtmise kordamine (mõõdud, suurusnumbrid, vajalikud märgid, õige lõike leidmine, lõike suuruse kontrollimine...). Lõigete mõningase kohandamise võtted.

Stiiliõpetus. Rõivaste sobivus figuurile.
Suurmaks tööks on eseme õmblemine.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- oskab vahet teha erinevatel õmblusmaterjalidel ja teab nende tähtsamaid omadusi;
- oskab võtta iseseisvalt lõikelehelts lõikeid ja neid vajadusel veidi kohandada;
- oskab kasutada rõivaste õmblemisel sagedamini kasutatavaid tehnoloogilisi võtteid;
- teab olulisemat stiiliõpetusest ja tegumoe valikust vastavalt figuurile;
- oskab oma teadmisi rakendada ka kodutekstiilide õmblemisel;
- oskab leida vajalikku teavet erinevatest infoallikatest;
- on suuteline iseseisvalt õmblema lihtsamaid rõivaid.

II kursus „Käsitööõpetus 2“

Kursust „Käsitööõpetus 2“ õpetatakse gümnaasiumi 12. klassis. Kursuse maht on 35 akadeemilist tundi.

Õppesisu

Erinevate käsitöös kasutatavate materjalide ning võimaluste tutvustamine. Erinevate käsitöötehnikate tutvustamine ning valikuliselt mõne praktiline tundmaõppimine. Suuremaks praktiliseks tööks on eseme valmistamine soovitatavalt vähemalt kaht erinevat tehnikat kasutades. Käsitöötehnikate õppimisel erinevate võimaluste kasutamine (internet, ajakirjad, raamatud). Eesmärgiks on käelise osavuse ning loovuse arendamine.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- tunneb kaasaegseid käsitöötehnikaid;
- tuleb ka praktiliselt toime mõningatega nendest;
- suudab rikastada ennast ümbritsevat maailma kasutades õpitud teadmisi-oskusi;
- tajub isetehtu väärtust ning oskab seda vääriliselt hinnata;
- teab kust leida infot kaasaegsete käsitöötehnikate kohta ja suudab soovi korral tuginedes õpitule ning infoallikatele, viia ellu omi loomingulisi ideid.

8.2.2. Kodundus

Valikainet „Kodundus“ õpetatakse majandussuuna 10.klassis mahuga 35 tundi (üks kursus).

Õppe ja kasvatuseesmärgid:

- omandada teadmised toiduainete kulinaarsest töötlemisest;
- omandada teadmised toiduaineteinimese toitumisvajadusest;
- omandada ainealased põhiterminid;
- õppida tundma menüüde tüüpe ja toiduportsjoni koostamise põhimõtteid;
- õppida koostama lihtsamaid menüüsid;
- anda ülevaade toiduainete ja jookide sortimendist;
- saada ülevaade toiduainete kvaliteedist, keemilisest koostisest;
- omandada teadmised toiduainete säilitamise nõuetest, realiseerimisegaegadest.

Õppesisu

Toiduainete kulinaarse töötlemise võtted, külmtöötlemise tehnikad, soojusülekanne viisid, kuumtöötlemise põhiviisid (mõisted, meetodid, eelised ja soovitusel, töövahendid, üldreeglid, seonduvad töövõtted ja tehnikad).

Toiduainetega toimuvad muutused toiduvalmistamisprotsessis: valkude, rasvade, süsivesikute, vitamiinide muutumine ja ülesanded.

Toiduainete töötlemine: köögiviljade, puuviljade ja marjade, kalade, liha, munade, tangainete ja pastatoodete eel- ja kuumtöötlemine.

Puljongid ja kastmepõhjad: puljongite liigitus (heledad, pruunid, kala- ja köögiviljapuljongid jt) ja valmistamine; põhikastmete liigitus ja valmistamine; roogade paksendamisevõtted.

Roogade maitsestamine: maitseainete ja maitsetaimede kasutamine, maitsestamise reeglid.

Kuumad lisandid: kartuli- ja köögiviljalisandid jt.

Erinevate roogade kulinaaria: köögiviljaroad; supid - puljongid ja selged leemed, paksendatud supid, köögiviljasupid, rahvuslikud supid jne; kalaroad - keedetud, hautatud, praetud ja küpsetatud kalaroad; liharoad - keedetud, hautatud, praetud ja küpsetatud liharoad; munaroad; road tangainetest, vormiroad, pastaroad, pudrud; võileivad ja salatid - võileibade ja salatite liigitus, valmistamine ja serveerimine; magusroad - magusroogade liigitus, valmistamine ning serveerimine; küpsetamine – taigad, küpsetiste liigitus, valmistamine ning serveerimine.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane teab:

- ohutusnõudeid köögis töötamiseks;
- tunneb erinevaid töövahendeid köögis;
- tervisliku toitumise põhitõdesid;
- mitmekülgse toiduvaliku tähtsust oma tervisele;
- teab toiduainete kulinaarse töötlemise viise;
- teab toidu valmistamisel toimuvaid muutusi ning oskab neid teadmisi rakendada;
- tunneb maitseaineid ja roogade maitsestamise võimalusi;
- erinevate peolaudade toitade valikut ja laua kujundust;
- eestlaste ja teiste rahvaste tuntumaid rahvustoite.

Kursuse lõpul õpilane oskab:

- käituda köögis;
- järgida ohutusnõudeid köögis;
- kasutada erinevaid töövahendeid toiduvalmistamisel;
- valmistada retsepti kasutades erinevaid kuumi ja külmi roogi;
- kalkuleerida toidu maksumuse;
- kujundada ja katta esteetiliselt tähtpäevalauda;
- tegutseda keskkonnasäästlikult;
- kasutab ainealast kirjandust ja tunneb ainealast terminoloogiat;

8.2.3. Tehnoloogiaõpetus

Valikkursus “Puidu töötlemine”

Valikkursust õpetatakse majandussuuna 10.klassis mahuga 35 tundi (üks kursus)

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Gümnaasiumi töö- ja tehnoloogiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) kasutab tööriistu sihipäraselt ning tunneb töötamisel ohutustehnikat;

- 2) omandab oskusi töötada elektriliste käsitööriistade ja -puidutöötlemispinkidega ning omandab ohutud töövõtted;
- 3) oskab kasutada ja vajadusel ise valmistada rakiseid;
- 4) oskab takseerida materjali ning kasutab materjali säästlikult;
- 5) arendab tarbija- ja keskkonnateadlikkust;
- 6) omandab üldtunnustatud etiketinormid.

Õppeaine kirjeldus

Töö- ja tehnoloogiaõpetus Saku Gümnaasiumis toimub majandussuuna 10. klassis ühe kursuse raames 35 ainetunni mahus.

Töö- ja tehnoloogia õpetamisel gümnaasiumis taotletakse, et õpilasel kujuneksid iseseisvaks eluks vajalikud teadmised ja oskused.

Töö- ja tehnoloogiaõppes pööratakse põhitähelepanu tööriistade ja seadmete käsitlemise oskusele ning suunatakse õpilasi kasutama materjale loovalt ja keskkonnasäästlikult.

Õpitulemused

Kursuse lõpetaja:

- 1) mõistab iseenda osaluse olulisust tehnoloogilistes protsessides tulevikus ja vastutust nende eetilise kujundamise eest;
- 2) kasutab info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid, teab nende seadete üldist tööpõhimõtet ning ohutut käsitsemist;
- 3) omab teadmisi tööriistadest ja tunnet ohutustehnikat tööriistadega töötamisel;
- 4) kasutab tööriistu sihipäraselt;
- 5) tunneb elektriliste puidutöötlemispinkide ehitust ja tööpõhimõtet ning omandab ohutud töövõtted;
- 6) oskab konstrueerida ja kasutada abivahendeid (rakised);
- 7) kasutab materjali säästlikult;
- 8) kalkuleerib materjalide maksumuse ja planeerib majanduskulusid;
- 9) tegutseb keskkonnasäästlikult ja tunneb tarbija õigusi ning kohustusi;
- 10) kasutab ainealast kirjandust ja tunneb ainealast terminoloogiat;
- 11) oskab töötada meeskonnas, mõistab ja arvestab kaaslaste võimeid ning tunnustab neid;
- 12) organiseerib paindlikult ühistööd, planeerib ajakava ja oskab jaotada tööülesandeid;
- 13) teeb ülesandeid täites aktiivselt koostööd kaasõpilastega;
- 14) suhtleb töö asjus vajaduse korral kooliväliste institutsioonidega (nt meili teel jne), et saada vajalikku infot, seda analüüsida, kriitiliselt hinnata ja tõlgendada;
- 15) valmistab üksi või koostöös teistega ülesandele või projektile lahenduse;
- 16) väärtustab töö tegemist, sh selle uurimist ja omandatud tagasisidet.

Õppesisu

Tehnoloogia igapäevaelus. Tehnoloogia areng puidutööstuses.

Tutvumine CNC pingi võimalustega. Disain ja joonestamine. Jooniste valmistamine arvuti abil.

Materjalid ja nende töötlemine. Puidu masintöötlemine. Toorikute ettevalmistamine. Rakised. Juhised rakiste valmistamiseks. Freespink. Ohutu kasutamine /töövõtted. Erinevate freeside kasutusala. Liimpuit. Laast- ja kiudplaadid. Treimine telg- ja radiaalsuunas. Tööriistade hooldamine ja korrastamine. Lõikeriistade teritamine.

Projektitöö. Töö kavandamine. Tööjaotus ja ühistegevuse planeerimine. Töö teostamine. Töötulemuste esitlemine

Õppetegevus

Töö- ja tehnoloogiaõpetuse tundides omandavad õpilased teadmisi elektrilistest käsitööriistadest, puidutöötlemispinkidest ning ohututest töövõtetest. Aga samuti ka materjali takseerimist ning säästlikku kasutamist.

Töö- ja tehnoloogiaõpetuse teoreetiline osa seostatakse praktilise tegevusega. Õppetöökojas töötades järgitakse üldkehtivaid töö- ja tuleohutusnõudeid.

Hindamisel arvestatakse teoreetiliste teadmiste omandamist ning praktilist tööd õppetöökojas (ohutustehnika, töövahendite sihipärane ja õigete võtete kasutamine, materjali säästlik kasutamine jne).

Kursus lõpeb praktilise projektitööga.

Valikursus „3D modelleerimine ja CNC“

Valikkursust õpetatakse majandussuuna 12.klassis. Kursuse maht on 35 akadeemilist tundi.**Õppe- ja kasvatusesmärgid**

Käesoleva õppekavaga taotletakse töö ja tehnoloogiaõpetuses:

- 1) loovuse ja ruumilise mõtlemise arendamist;
- 2) arendatakse tegevuse etapiviisilise planeerimise oskust;
- 3) õpetatakse püstitama kindlaid eesmärke;
- 4) õpetatakse tehnoloogilise protsessi terviklikkust alates ideest kuni toote valmimiseni;
- 5) selgitatakse meeskonnatöö vajalikkust ning näidatakse selleks vajalikke võtteid;
- 6) näidatakse kaasaegse tehnoloogia kasutamise vajadust kui majanduslikult olulist lähenemist tootmisele;
- 7) luuakse eeldused elukestvaks õppeks ning pidevaks enesearendamiseks.

Õppeaine kirjeldus

3D-modelleerimise ja CNC tehnoloogia kursus on mõeldud 12.klassi majandussuuna õpilastele. Ainet õpitakse ühe kursuse ulatuses.

Kursus baseerub:

- 1) 3D modelleerimistarkvara kasutamisel;
- 2) CNC freespingi seadistamise algtõdede ning selle juhttarkvara kasutusoskuse omandamisel.

Õpitulemused

Kursuse läbinu:

- 1) omab ettekujutust kaasaegsetest 3D ja CAM vahenditest;
- 2) suudab iseseisvalt, juhendi abil, sooritada kursusel proovitud harjutusi;
- 3) mõistab CNC freespingi näitel arvuti teel juhivate tehnoloogiliste seadmete toimimisloogikat;
- 4) õpilane omab ülevaadet enamkasutatavatest 3D modelleerimise vahenditest;
- 5) oskab luua detaile ning komplekteerida koostu;
- 6) oskab luua mudelitest jooniseid;
- 7) saab aru CNC pingi tööõhimõttest;
- 8) oskab seadistada CNC pinki ning seda ette valmistada toote lõikamiseks;
- 9) oskab kasutada CNC pingi juhttarkvara nii 2d kui 3d detailide lõikamiseks.

Õppesisu

3D modelleerimine

Ülevaade Solid Edge koosseisu kuuluvatest vahenditest. Koordinaatteljed ja tasapinnad, nende lisamine. Keha pinna kasutamine tasandina. Eskiiside joonestamine, täpse töö alused, mõõtmatega opereerimine. Paralleellükkega keha tekitamine. Pöördkeha loomine. Teist tüüpi kehade loomise võimalused. Koostejoonise loomine. Jooniste vormistamine. Lihtsama automudeli loomine

CNC

NC CAD ja 2d geomeetria. CAM tööriistad. NC kood. Tooriku loomine. Joonestuskeskkonna kontroll ja omadused. Materjali lisamine. Tooriku muutmine läbipaistvaks. Kinnituskeha loomine. Kinnituskeha (tooriku) mõõtmete korrigeerimine. Freesimise tehnoloogia määramine. Geomeetria määramine. Tööriista loomine või valimine programmi raamatukogust. Geomeetria seaded. Kinnituskeha (lõiketera liikumiseks keelatud ala) geomeetria määramine. Koordinaatidesüsteemi paigaldamine. Musta töötuse loomine. Puhastöötuse loomine. Töödeldava ala määramine.

Õppetegevus

Õpetamisel kasutatakse loengu ja praktilise töö kombineeritud vormi.

Igal õpilasel on arvuti kus õpetaja ette näitamisel – juhendamisel läbib iga õpilane kõik harjutused õppetöö on jaotatud kahte ossa, millest ühes käsitletakse modelleerimist, ning teises pingi juhtimist. Iga õpilane teeb kursuse lõpetamiseks iseseisva töö.

8.2.4. Keraamika

Valikainet „Keraamika“ õpivad 12 klassi majandussuuna õpilased. Kursuse maht on 35 akadeemilist tundi.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Gümnaasiumi keraamikaga taotletakse, et õpilane:

- 1) kasutab tööriistu sihipäraselt ning tunneb ohutustehnikat;
- 2) tunneb keraamika töövõtteid;
- 3) kasutab materjali säästlikult;
- 4) arendab tarbija- ja keskkonnateadlikkust;
- 5) omandab üldtunnustatud etiketinormid.

Õppeaine kirjeldus

Keraamika Saku Gümnaasiumis toimub 12. klassis majandussuunale.

Keraamika õpetamisega taotletakse, et õpilasel kujuneksid iseseisvaks eluks vajalikud teadmised ja oskused ning loomingulisus.

Keraamikas pööratakse põhitähelepanu tööriistade käsitlemise oskusele ning suunatakse õpilasi kasutama materjale loovalt ja keskkonnasäästlikult.

Õpitulemused

Kursuse lõpetaja:

- tuleb toime tehnoloogilises maailmas ning kasutab tehnoloogiavõimalusi arukalt ja loovalt;
- näeb teadussaavutuste ja tehnoloogia arengu seoseid ning arutleb töö muutumise üle ajaloos;
- näeb käelises tegevuses ja mõttetöös võimalust igapäevaelu mitmekesistada ning praktilisi probleeme lahendada;

- analüüsib ja valib tehnilisi lahendusi ning on suuteline oma arvamust esitlema ja põhjendama;
- märkab ning arvestab toodete disaini seost funktsionaalsuse, esteetilisuse ja kultuuritraditsioonidega;
- valib oma ideede teostamiseks sobivaid materjale ja töövahendeid ning tähtsustab materjalide ja töövahendite ohutut kasutust;
- oskab lugeda tööjoonist ja –juhendit;

Õppesisu

Keraamika õppeaine eesmärgiks on loovuse arendamine läbi praktilise tegevuse.

Keraamika õppimisel tutvutakse materjalidega, töövahenditega, glasuuridega, potikedra – ja põletusahjuga ning sellele vajalike tarvikute ja põletusprogrammidega.

Õppeaasta jooksul tutvutakse paljude erinevate keraamika tehnoloogiatega (rullide, ribade, savilehtede kleepimine, treimine potikedral jms.).

Valmistatakse erinevaid vorme ja esemeid.

Keraamika klassis töötades järgitakse üldkehtivaid töö- ja tuleohutusnõudeid.

Hindamisel arvestatakse teoreetiliste teadmiste omandamist ning praktilist tööd (ohutustehnika, töövahendite sihipärane ja õigete võtete kasutamine, materjali säästlik kasutamine jne.).

Õppetegevus

Õppetegevus sisaldab kavandamist ja planeerimist, originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid.

Savist valmivad esemed nõuavad materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust.

Töö protsess peab olema läbi mõeldud, eeldab kavandatud etappide täitmist.

Töö tulemus eeldab kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust.

Keraamika kursus toetab õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra täitmist.

8.2.5. Tarbekunst (valikaine)

Valikainet „Tarbekunst“ on võimalik õppida 10. – 12. klassi õpilastel (va 12. kl majandussuund). Valikaine kursuse maht on 35 akadeemilist tundi.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Gümnaasiumi tarbekunstiga taotletakse, et õpilane:

- kasutab tööriistu sihipäraselt ning tunneb ohutustehnikat;
- tunneb keraamika töövõtteid;
- kasutab materjali säästlikult;
- arendab tarbija- ja keskkonnateadlikkust;
- omandab üldtunnustatud etiketinormid.

Õppeaine kirjeldus

Tarbekunst Saku Gümnaasiumis toimub 10. – 12. klassis valikainena.

Tarbekunsti õpetamisega taotletakse, et õpilasel kujuneksid iseseisvaks eluks vajalikud teadmised ja oskused ning loomingulisus.

Tarbekunstis pööratakse põhitähelepanu tööriistade käsitlemise oskusele ning suunatakse õpilasi kasutama materjale loovalt ja keskkonnasäästlikult.

Õpitulemused

Kursuse lõpetaja:

- tuleb toime tehnoloogilises maailmas ning kasutab tehnoloogiavõimalusi arukalt ja loovalt;
- näeb teadussaavutuste ja tehnoloogia arengu seoseid ning arutleb töö muutumise üle ajaloos;
- näeb käelises tegevuses ja mõttetöös võimalust igapäevaelu mitmekesistada ning praktilisi probleeme lahendada;
- analüüsib ja valib tehnilisi lahendusi ning on suuteline oma arvamust esitlema ja põhjendada;
- märkab ning arvestab toodete disaini seost funktsionaalsuse, esteetilisuse ja kultuuritraditsioonidega;
- valib oma ideede teostamiseks sobivaid materjale ja töövahendeid ning tähtsustab materjalide ja töövahendite ohutut kasutust;
- oskab lugeda tööjoonist ja –juhendit;

Õppesisu

Tarbekunsti õppeaine eesmärgiks on loovuse arendamine läbi praktilise tegevuse.

Tarbekunsti kursus on suures mahus keraamika kursus (õpilastel on võimalus teha soovi korral ka vitraaži).

Keraamika õppimisel tutvutakse materjalidega, töövahenditega, glasuuridega, potikedra – ja põletusahjuga ning sellele vajalike tarvikute ja põletusprogrammidega.

Õppeaasta jooksul tutvutakse paljude erinevate keraamika tehnoloogiatega (rullide, ribade, savilehtede kleepimine, treimine potikedral jms.).

Valmistatakse erinevaid vorme ja esemeid.

Keraamika klassis töötades järgitakse üldkehtivaid töö- ja tuleohutusnõudeid.

Hindamisel arvestatakse teoreetiliste teadmiste omandamist ning praktilist tööd (ohutustehnika, töövahendite sihipärane ja õigete võtete kasutamine, materjali säästlik kasutamine jne.).

Õppetegevus

Õppetegevus sisaldab kavandamist ja planeerimist, originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid.

Savist valmivad esemed nõuavad materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust.

Töö protsess peab olema läbi mõeldud, eeldab kavandatud etappide täitmist.

Töö tulemus eeldab kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust.

Tarbekunsti kursus toetab õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra täitmist.

9. Uurimistöö alused (valikaine)

Üldalused

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Valikõppeainega „Uurimistöö alused“ taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab seada eesmärgi, sõnastada uurimusküsimuse või hüpoteesi ning vastutada ülesande elluviimise eest;
- 2) oskab planeerida ja korraldada uuringuid;
- 3) oskab planeerida uurimistöö koostamist;
- 4) arendab loovust ja süsteemset mõtlemist;
- 5) kasutab erinevaid teabeallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot;
- 6) saab ülevaate ja kogemuse andmete kogumise, töötlemise ning analüüsimise meetoditest;
- 7) vormistab arvutit teaduslikkuse nõudeid järgivat uurimistööd;
- 8) esitab, hindab ja põhjendab uurimistöö tulemusi.

Valikõppeaine kirjeldus

Valikõppeaine annab algteadmised teadusliku uurimistöö olemusest, meetoditest, etappidest, struktuurist, vormistamisest ning kaitsmisest. Valikõppeaine koosneb auditoorsetest loengutest ja/või e-õppevormidest, mille jooksul käsitletakse eespool nimetatud teemasid. Lisaks kasutatakse individuaalõppevormi, mille vältel õpilane koostab koostöös juhendajaga vabalt valitud ainevaldkonnas uurimistöö, sh uurimistöö annotatsiooni emakeeles ja A-võõrkeeles, ning retsensiooni kaasõpilase uurimistöö kohta.

Uurimistöö on eelkõige protsess ja töömeetod, mille käigus analüüsitakse uuritavat probleemi süstematiseeritud ja asjakohaselt struktureeritud viisil. Tööd koostades tuleb järgida teaduslikkust tagavaid nõudeid. Seega peab uurimistöö teema olema aktuaalne ja töö sisu üheselt arusaadav. Järgida tuleb selektiivsuse, süsteemsuse, täpsuse ja objektiivsuse põhimõtteid. Autor peab kriitiliselt käsitlema nii enda kui ka olemasolevaid seisukohti ning kõik esitatud väited peavad olema argumenteeritud ja toetuma faktidele.

Teaduslikkuse järgimine eeldab kolme sisuliselt eristuva osa olemasolu töös:

- 1) ülevaade sellest, mida teised on teinud;
- 2) ülevaade oma uurimuse tulemustest ja kasutatud meetoditest;
- 3) enda tulemuste võrdlus teiste omadega ning järeldused.

Uurimistöö on uurimisprotsessi konkreetne tulemus ehk kirjalik aruanne, mis kajastab õpilase oskust iseseisvalt mõelda ja sisaldab õpilase oma seisukohti.

Valikõppeaine kursus lõpeb uurimistöö tulemuste avaliku esitamise ehk kaitsmisega, mille käigus antakse järgmine ülevaade:

- 1) teema valiku põhjendus;
- 2) uurimusküsimus / uurimistöö hüpotees ja eesmärk;
- 3) meetodi(te) ja ülesehituse tutvustus, vajaduse korral põhjendamine;
- 4) lühike sisuülevaade;
- 5) töö kokkuvõte: milleni jõuti, kas eesmärk sai täidetud.

Valikõppeaine on tihedalt lõimitud emakeele, A-võõrkeelega, infotehnoloogia ja uurimistöö teemaga otseselt seotud ainekursustega. Kursuse käigus koostatud uurimistöö võib olla gümnaasiumi koolieksamiks praktilise töö või ainealase uurimuse aluseks.

Valikõppeaine „Uurimistöö alused“ eeldus on õppeasutusesisene uurimistööde juhend, kus on fikseeritud uurimistöö struktuuri, viitamise ja vormistamise nõuded ning esile toodud juhendaja ja retsensendi roll ning hindamise põhimõtted.

Valikõppeaine kursuse väljund on uurimistöö esitamine erinevatele konkurssidele, sh õpilaste teadustööde riiklikule konkursile (SA Archimedes), keskkonnauurimuste konkursile (Haridus- ja Teadusministeerium, GLOBE programm Eestis) ning õpilaste ajalooalaste uurimistööde võistlusele „Minu Eesti“ (Eesti Ajalooõpetajate Selts).

Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Valikõppeaine maht on üks kursus. Valikõppeainet õpetatakse 11.klassis kõigis õppesuundades.

Kursuse läbiviimisel lähtutakse juhendist „Uurimistöö koostamine Saku Gümnaasiumis” Juhendis antakse ülevaade uurimistöö olemusest ja struktuurist, fikseeritakse uurimistöö vormistamise, viitamise ja hindamise täpsed nõuded ning juhendaja ja retsensendi roll.

Valikõppeainet õpetades korraldatakse gümnaasiumis õppeasutusesisese juhendi põhjal järgmisi õppetegevusi:

- 1) auditoorsed loengud ja/või iseseisev töö veebipõhises õpikeskkonnas (VIKO, IVA, Moodle, Blackboard vm) teoreetiliste algteadmiste omandamiseks;
- 2) individuaalne juhendamine;
- 3) uurimistöö teema valik ja piiritlemine;
- 4) uurimistöö eesmärgi ja hüpoteesi (võimaluse korral), uurimisküsimuse sõnastamine, uurimisülesannete ja probleemi püstitamine ning meetodite valik;
- 5) uurimistöö tähtajalise tegevuskava koostamine;
- 6) iseseisev töö erinevate materjalide ja allikatega, sh elektrooniline teabeotsing ning tutvumine erialase kirjandusega;
- 7) infoallikate kriitiline analüüs;
- 8) andmekogumis-, andmetöötlus- ja analüüsimeetodite rakendamine;
- 9) tabelite, skeemide ja jooniste koostamine ning analüüs;
- 10) uurimistöö vormistamine arvutil juhendi järgi;
- 11) retsensiooni ja annotatsiooni (emakeeles ja A-võõrkeeles) koostamine;
- 12) ettevalmistus uurimistöö avalikuks tutvustamiseks ning kaitsmiseks;
- 13) avalik esinemine.

Füüsiline õpikeskkond

Soovitavalt toimuvad kursuse auditoorsed tunnid ning avalik esinemine ehk kaitsmine klassiruumis, kus on internetiühendusega arvuti ja projektor. Veebipõhise e-õppe korraldamine eeldab juurdepääsu vastavale õpikeskkonnale.

Õpilane võib kasutada eksperimendi või katsete korraldamiseks koolis olevaid spetsiaalseid vahendeid, järgides nii ohutusnõudeid kui ka eetilisi norme. Kool ei ole kohustatud tagama õpilasele eksperimentide ja katsete sooritamiseks vajalikke vahendeid.

Hindamise alused

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hindamise põhimõtted fikseeritakse uurimistöö juhendis. Hinnatakse järgimisi valdkondi:

- 1) sisu, sh uurimistöö vastavust teemale, seatud eesmärkide saavutamist, meetodite valikut ja rakendatust;
- 2) vormi, sh referatiivse ja uurimusliku osa tasakaalu, töö liigendatust, vormistamisnõuete täitmist, tööd allikatega ning keelelist korrektsust ja eneseväljendusoskust;
- 3) protsessi, sh planeerimist, tähtaegadest kinnipidamist ja kontakti juhendajaga;
- 4) avalikku esinemist ehk kaitsmist.

Kursuse kava

Kursuse õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) tunneb uurimistöö koostamise metoodikat ning teeb uurimistöö iseseisvalt;
- 2) õpib suhtlema juhendajaga ning toime tulema konstruktiivse kriitikaga;
- 3) orienteerub valitud ainevaldkonna lihtsamal kirjanduses, leiab vajaliku info ja analüüsib seda kriitiliselt;
- 4) tunneb peamisi uurimistööks vajalike lähteandmete kogumise meetodeid (vaatlus, eksperiment, küsitlus, kogemuste üldistamine jt);
- 5) töötleb andmeid sobivate meetoditega (keskmiste arvutamine, korrelatsioon jt);
- 6) analüüsib uurimistulemusi sobivate meetoditega (võrdlemine, reastamine, analüüs, süntees, üldistamine jt);
- 7) vormistab uurimistöö teaduslikule uurimistööle esitatud nõuete ning uurimistöö juhendi järgi;
- 8) esitab ja kaitses oma uurimistulemusi nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 9) oskab anda konstruktiivset tagasisidet kaasõpilase uurimistöö kohta.

Õppesisu

Uurimistöö olemus. Kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimus. Uurimistöö eesmärgid ja tunnused. Mõistete defineerimine.

Uurimistöös kasutatavad meetodid. Meetodite liigid ja valik. Valmisandmestikud (ametlik statistika, statistilised andmebaasid, arhiivimaterjalid, uurijate varasemad materjalid, muud dokumendikogud).

Andmekogumismeetodid (vaatlus, eksperiment, mõõtmine, intervjuu, ankeetküsitlus, päevikumeetod, hinnanguskaala jne). Andmetöötlusmeetodid (keskmiste arvutamine, korrelatsioon jne). Analüüsimeetodid (võrdlemine, reastamine, analüüs, süntees, üldistamine). Uurimistöö etapid. Koostöö juhendajaga. Teema valik ja piiritlemine. Töö allikatega (elektrooniline teabeotsing, allikakriitika ja plagieerimise vältimine). Töö esialgse kava koostamine. Hüpoteesi, uurimisküsimuse formuleerimine. Materjali (faktide) kogumine ja analüüs. Uurimistöö teaduslik tõlgendamine ja tulemuste üldistamine. Uurimistöö kirjalik vormistamine.

Uurimistöö struktuur. Tiitelleht. Sisukord. Sissejuhatus. Põhiosa (peatükid ja alapeatükid). Kokkuvõte. Kasutatud materjalid. Lisad. Retsensioon. Annotatsioon (emakeeles ja A-võõrkeeles). Tabelid ja joonised. Kasutamisaala. Vormistamisnõuded.

Stiil ja keel. Akadeemiline kirjastiil. Loetavus ja mõistetavus. Terviklikkus ja sidusus. Lauseehitus ja sõnavalik. Objektiivsus. Ajavormid. Loetelud. Lühendite ja numbrite kasutamine tekstis. Õigekeel.

Viitamine ja vormistamine. Tsitaat ja refereering. Tekstisisene viitamine. Joonealune viitamine. Allikaloend (artikkel, raamat, õigusaktid, arhiivimaterjalid, elektroonilised allikad, dokumendid ilma isikuandmeteta jne).

Kaitsmine. Kaitsmise sisu ja ülesehitus. Avalik esinemine.

10. Liiklusõpetus (valikaine)

Liiklusõpetuse teooriakurust õpetatakse Saku Gümnaasiumis OÜ Autosõit õppekava alusel

Üldalused

Liiklusõpetuse viimine gümnaasiumi õppekavasse B-kategooria mootorsõidukijuhi algõpe teooriakursuse mahus aitab oluliselt vähendada riski sattuda liiklusõnnetusse, kuna koolituse läbinu oskab seda vältida ja koolituse tulemusel paraneb selles osalenu liiklusdistsipliin. Koolituse läbimine tõstab oluliselt ka koolitatute ja kaasinimeste turvalisust ka juhul, kui kasutatakse muid sõidukeid. Koolitusel osalemise läbi on võimalik mõjutada õpilaste käitumist positiivselt ning suurendab õppurite huvi antud õppeasutusse õppima asumiseks.

Liiklusõpetuse kursusel osalejal on võimalik omandada B-kategooria mootorsõidukijuhi kvalifikatsioon, kui koolitatakse sõlmib kursust alustades mootorsõidukijuhi koolitajaga OÜ Autosõit lepingu sõidukursuse, pimedaja koolituse, algastme libedasõidu riskivältimise koolituse ja mootorsõidukijuhi esmaabi koolituse läbimiseks. Nimetatud lisakursuste läbimine on B-kategooria mootorsõidukijuhi kvalifikatsiooni omandamisel ette nähtud Majandus- ja kommunikatsiooniministri poolt 27.06.2011 määrusega nr 60 kehtestatud "Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad."

Liikluskursusel osaleja, kes soovib omandada B-kategooria mootorsõidukijuhi kvalifikatsiooni peab koolitust alustades olema vähemalt 15,5 aastat vana ja omama tervisetõendit (perearstilt), mille kohaselt tohib ta juhtida vähemalt B-kategooria mootorsõidukit. B-kategooria mootorsõidukijuhi koolituse täies mahus läbinule ja eksamid edukalt sooritanule väljastab mootorsõidukijuhi koolitaja mootorsõidukijuhi koolituskursuse tunnistuse, mis annab selle omanikule õiguse tähtajatult B-kategooria mootorsõiduki juhtimisõiguse taotlemiseks Maanteeameti liiklusregistri büroos. Juhtimisõiguse taotlemiseks liiklusregistris peab isik olema vähemalt 16-aastane. 16-17-aastane isik saab Maanteeameti liiklusregistris taotleda piiratud juhtimisõiguse (tohib juhtida B-kategooria mootorsõidukit lapsevanema või tema esindaja juuresolekul ja tohib juhtida mopeedi), 18 aastane saab taotleda esmase juhtimisõiguse.

Füüsiline õpikeskkond

Teooriaõpe korraldatakse valdavalt klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse õppematerjali kasutamise võimalus. Kursuse läbiviimiseks vajalikud õppematerjalid ja –vahendid tagatakse OÜ Autosõit poolt

Hindamine

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangutega (arvestatud / mittearvestatud).

Teooriakursuse raames toimuvad ulatuslikumate teemade läbimisel hindelised tööd ning kursuse lõpul kohustuslik teooriaeksam.

Eesmärgid

1.1. Liikluskoolituse õppe-eesmärgid

1.1.1. Koolituse teooriakursus jaotatakse kolmeks mooduliks ja see koosneb mootorsõidukijuhi õppekava kohasest 26 teooriatunnist; 8 harjutustunnist, mille vältel sooritatakse 2 kontrolltööd (üleminekul 2 ja 3 moodulile) ja 1 tunnist teooriaeksami sooritamiseks. Õpetaja suunab õpinguid ainekaartidel toodud õppeesmärkide kohaselt. Harjutustundides toimub liiklussituatsioonide analüüs grupitööna ja individuaalselt situatsioone analüüsides.

1.1.2. Liikleja oskus vältida riski

Liikleja peab õppima riski ette aimama ja vältima. Risk võib olla põhjustatud juhi hoiakust, seisundist, teiste liiklejate tegevusest, liiklusoludest ja sõiduki tehnoseisundist. Riski ette nägemise ja ennustamise ning selle kaudu liiklusohu vältimise ja tegutsemise oskus on kogu sõiduuskuse keskne teema. Juhil peab välja kujunema võime aimata tekkivat ohtu, mis on väljaspool juhi vaatevälja, kuid võib avalduda igal järgmisel sekundil, igal järgmisel meetril.

1.1.3. Liiklejate vastastikuse mõju tunnetamine

Üks õppe-eesmärke on õpilase suunamine teiste liiklejate tegevuse ettenägemisele ja oma tegevuse mõistetavaks tegemisele. Õpilane peab tajuma, et ohutuks ja häireteta liikluseks on vaja liigelda sujuvalt, aimata ette teiste liiklejate tegevust, vältida nende vigu ja endal hoiduda ootamatute olukordade tekitamisest.

1.1.4. Liikleja toimetuleku oskus mitmesugustes liiklusolukordades

Liikleja peab õppima toime tulema mitmesugustes liiklusolukordades, oskama tajuda kaasliiklejate kaugust, liikumiskiirust ja -suunda.

1.1.5. Oma tegevuse hindamise oskus

Liiklejale on väga tähtis oskus hinnata oma sõiduuskust juhina ja liiklusolukordi. See on eriti tähtis siis, kui juht alustab iseseisvat sõitu, kus tagasiside oma tegevusest ei ole nii kättesaadav, kui koolitaja õpetaja juhendusel sõites. Tuleb osata arvestada ka väsimust ja emotsionaalset seisundit ning enda kui juhi hetkeolukorra hindamise võimet. Oma käitumise ja võimete arvestamise oskuse kujundamine on koolituse üks tähtsamaid ülesandeid.

1.2. Mootorsõiduki juhi koolituse õppe-eesmärgid (lisakoolitustel osalejatele, kes taotleavad B-kategooria mootorsõidukijuhi kvalifikatsiooni).

1.2.1. Sõiduuskuse õppimine (minimaalselt 21 sõidutundi).

Sõiduuskuse õpingute sisu tuleneb mootorsõidukijuhi õppekavast ja sõiduki juhtimise tegevusest liikluse tavaolukordades, milleks on:

- 1) sõidukijuhtimisliigutused ja juhi otstarbekohane tegevusjärjekord;
- 2) liikluse jälgimise oskus, juhile vajaliku tähelepanuvõime kujundamine;
- 3) teeolude hindamise ja sõiduteekonna valiku oskus.

1.2.2. Juhi esmaõppe algastme pimedaja koolitus (2 tundi).

Luuakse eeldused tulede õigeks kasutamiseks vajalike teadmiste kujunemiseks ja mõistmaks pimedaja ajal sõitmisega seonduvaid ohte ning kuidas juht saab neid ohte oma käitumisega vältida.

1.2.3. Juhi esmaõppe algastme libedasõidu riskivältimise koolitus (3 tundi).

Näitlikustatakse juhi võimalusi sõiduk peatada erinevatelt sõidukiirustelt. Luuakse eeldused mõistmaks, et sõidukit ei saa hetkega seisma ja seepärast tuleb sõites enda ümber hoida piisavalt ruumi, kui ruumi on vähe, tuleb vähendada sõidukiirust.

1.2.4. Mootorsõidukijuhi esmaabikoolitus (16 tundi).

Anda õpilasele teadmised esmaabivõtetest ning harjutada neid praktilises õppes.

Kursuse kava

2.1. Õppetöö maht.

Liiklusõpetuse aine maht on 1 kursus ja see koosneb mootorsõidukijuhi õppekava kohasest 3 moodulist. Õppetöö koosneb 12 loengust ja igas loengus on kokku kolm loengu- ja/või harjutustundi.

2.1.1. Õppetundide arv moodulites on järgnev:

- Esimene moodul 11 tundi teooriat ja üks harjutustund.
- Teine moodul 10 tundi teooriat ja kaks harjutustundi.
- Kolmas moodul 5 tundi teooriat, viis harjutustundi ja teooriaeksam 1 tund

2.1.2. Kõik liiklusõppe kursusel osalejad saavad OÜ Autosõit e-õppe keskkonna kasutamise võimaluse. Õpilastel on e-õppe keskkonnas võimalik kuulata täiendavalt klassis läbitud loenguid, lahendada teste ja kasutada OÜ autosõit koolitusmaterjale.

2.2. Õppepäevad teemade järgi:

Õppepäev	Teema nr.	Põhiteema	Tundide arv
1	T11	Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest	0,5
	T12	Iseseisvaks õppimiseks juhendamine	1,5
	T13/1	Liiklus kui süsteem	1
2	T13/2	Liiklus kui süsteem	1
	T13/3	Liiklus kui süsteem	1
	T13/4	Liiklus kui süsteem	1
3	T14/1	Ohutu liiklemise põhimõtted	1
	T14/2	Ohutu liiklemise põhimõtted	1
	T15	Teiste liiklejatega arvestamine	1
4	T16	Sõiduki turvalisus	1
	T17	Inimene sõidukijuhina	1
	T01	Harjutustund / kontrolltöö	1
5	T21/1	Sõidu alustamine ja sõiduki asukoht sõites	1
	T21/2	Sõidu alustamine ja sõiduki asukoht sõites	1
	T21/3	Sõidu alustamine ja sõiduki asukoht sõites	1
6	T22/1	Sõidujärjekord sõites	1
	T22/2	Sõidujärjekord sõites	1
	T22/3	Sõidujärjekord sõites	1
7	T23	Sõidu eripära, asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis	1
	T24	Sõiduki peatamine ja sõidu lõpetamine	1
	T02	Harjutustund	1
8	T25/1	Käitumine liiklusõnnetuse korral	1
	T25/2	Käitumine liiklusõnnetuse korral	1

	T03	Harjutustund / kontrolltöö	1
9	T31	Möödasõit, möödumine ja überpõige	1
	T32	Sõidu planeerimine riski vältimise eesmärgil	1
	T04	Harjutustund	1
10	T33	Keskkonda säästev auto kasutamine	1
	T34	Sõiduki juhtimine rasketes tee- ja ilmastikuoludes	1
	T05	Harjutustund	1
11	T34	Sõiduki juhtimine rasketes tee- ja ilmastikuoludes	1
	T06	Harjutustund	1
	T07	Harjutustund	1
12	T08	Harjutustund	1
	T35	Läbitud teemade kokkuvõte ja tagasiside kursuse kohta (eksam)	1
Õppetunde kokku			35

2.3. Juhi esmaõppe algastme koolituse teooriaõppe ainekaardid

T11 (loeng 1)	Ülevaade õppetöö korraldusest ja eesmärkidest
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Pole.
Aine lühikirjeldus	Antakse ülevaade juhiloa saamise tingimustest ja korrast, juhikoolituse eesmärkidest ja koolitajaõppekavast, õppetöö korraldusest ja õppetööd reguleerivatest dokumentidest. Seatakse koolitusele ühised eesmärgid.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused ülevaate saamiseks juhiloa saamise tingimustest ja korrast, õppetöö korraldusest, sisust ja mahust. Luua eeldused olukorrale, kus juhi ettevalmistamise määrukses seatud juhi koolituse eesmärgid ja õpilase juhilubade saamisega ning juhi koolitusega seotud eesmärgid langeksid võimalikult palju kokku.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab juhiloa saamise tingimusi ja korda; • teab õppetöö korraldust; • teab õppetööd reguleerivaid õigusakte ja dokumente; • on omaks võtnud juhi ettevalmistamise määrukses seatud juhi koolituse eesmärgid.

T12 (loeng 1)	Iseseisvaks õppimiseks juhendamine
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitakse pärast teemat T11.
Aine lühikirjeldus	Lisaks kohustuslikele teooriatundidele ja sõidutundidele on kursuse raames palju iseseisvat tööd. Aine raames täpsustatakse iseseisva töö sisu ja mahtu. Aidatakse õpilasel koostada individuaalne õppeplaan – õppetöö ajaline jaotus, iseseisev töö, õppimine juhendajaga jms. Rõhutatakse õpilase aktiivset rolli õppetöös ja vajadust võtta vastutus oma õppimise eest.

Aine üldeesmärgid	Luu eeldused vastutuse võtmiseks oma õppimise eest ja aidata õpilasel koostada individuaalne õppeplaan.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • on valmis vastutama oma õppimise eest; • on koostanud individuaalse õppeplaani; • teab kuidas autokool iseseisvat õppimist toetab ja kellelt vajadusel abi saab.
Iseseisva töö sisu	Koostada individuaalne õppeplaan

T13/1 (loeng 1) T13/2, T13/3, T13/4 (loeng 2)	Liiklus kui süsteem
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe moodul 1 teemad T11 ja T12
Aine lühikirjeldus	Liiklus koosneb mitmest osast – tee, liikleja, sõiduk, seadusandlus – moodustades süsteemi. Süsteemi erinevad osad on vastasmõjus – muutused ühes kutsuvad esile ka muutused teistes. Antakse ülevaade olulisemast süsteemi erinevate osade kohta – terminind, liiklusalane seadusandlus, sõiduk, liikluskorraldusvahendid jms.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused mõistmaks liiklust kui süsteemi.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab liiklussüsteemi erinevate osadega seotud terminoloogiat; • teab liikluskorraldusega seotud põhimõtteid; • mõistab liiklust kui süsteemi ja enda rolli selle süsteemi osana; teab liikluse positiivset ja negatiivset mõju inimese elule ja tervisele.
Iseseisva töö sisu	Liiklusmärkide, teekattemärgiste ning fooride selgituste läbitöötamine
Kohustuslik kirjandus	Liiklusseadus, Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus „Liiklusmärkide ja teemärgiste tähendused ning nõuded fooridele“

T14/1, T14/2 (loeng 3)	Ohutu liiklemise põhimõtted
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe moodul 1 teemad T11 ja T12
Aine lühikirjeldus	Võimalikke ettetulevaid liiklusolukordi on väga palju ja neid üksikshaaval selgeks õppida ei ole võimalik. Aine raames analüüsitakse tüüpilisemaid liiklusolukordi ja arutletakse, millised on juhi võimalused tagada ohutus nendes olukordades. Sõnastatakse ühiselt ohutu liiklemise põhimõtted. Omandatakse piki- ja külgahe ning sõidukiiruse valikuga ja märguannete kasutamisega seotud reeglid.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused isiklike ohutu liiklemise põhimõtete väljatöötamiseks.

Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: - mõistab, et peamised ohutu liiklemise põhimõtted on õigete tähelepanekute tegemine, oludele vastava sõidukiiruse valik, õigeaegsed ja piisavad märguanded, ohutu piki- ja külgsuhte hoidmine, liiklusreeglitest kinnipidamine ja teiste liiklejatega arvestamine; - teab piki- ja külgsuhte ning sõidukiiruse valikuga seotud reegleid; - teab märguandeid ja nende kasutamisega seotud reegleid; - on välja töötanud isiklikud ohutu liiklemise põhimõtted.
Iseseisva töö sisu	Liiklusseaduse vastavate paragrahvide läbitöötamine
Kohustuslik kirjandus	Liiklusseadus

T15 (loeng 3)	Teiste liiklejatega arvestamine
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe moodul 1 teemad T11 ja T12
Aine lühikirjeldus	Liiklejate käitumises on vanusest, kogemusest, kasutatavast sõidukist jms tulenevaid erisusi. Neid erisusi teades oskab juht teiste liiklejatega paremini arvestada. Ühe liikleja poolt tehtud viga ei vii vältimatult õnnetuseni kui teine pool teab mida ette võtta õnnetuse ärahoidmiseks. Arutletakse selle üle, milliseid liiklejate rühmi on, millised on nende käitumise eripärad ja kuidas iga liikleja saab neid eripärasid teades ohutuse tagada.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused teiste liiklejatega arevestava käitumise kujunemiseks.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: - teab, et liikluses osaleb erinevaid liiklejate rühmi; - teab erinevate liiklejate rühmade käitumise eripärasid; - teab erinevate liiklejarühmade ja sõidukiliikidega (nt vähem kaitstud liiklejate, suurte sõidukite, eritalituse sõidukite jt) seotud ohtu suurendavaid tegureid; - omab valmidust liikluses ohutuse tagamiseks arvestama eripäradega, mis on seotud erinevate liiklejarühmade ja sõidukiliikidega; - mõistab teiste liiklejatega ja sõitjatega arvestamise tähtsust; - on motiveeritud arvestama teiste liiklejate ja sõitjatega, eelkõige vähem kaitstud liiklejatega ja tagama oma käitumisega nende ohutuse.
Iseseisva töö sisu	E-õppe keskkonnas ohutusfilmide vaatamine

T16 (loeng 4)	Sõiduki turvalisus
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe moodul 1 teemad T11 ja T12

Aine lühikirjeldus	Autotööstus areneb väga kiiresti. Sõidukite tootjad pööravad järjest suuremat rõhku sõidukite turvalisusele. Tehnikasaavutusi saavad juht ja sõitjad enda ohutuse suurendamiseks kasutada teades sõidukis oleva turvavarustuse tööpõhimõtet ning kuidas turvavarustust õigesti kasutada. Kõige parem on turvavarustuse õige kasutamise vajadust selgitada külastades turvahalli.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused turvavarustuse õigeks kasutamiseks vajalike teadmiste ja oskuste kujunemiseks ja motivatsiooni suurenemiseks kasutada turvavarustust.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • mõistab auto kasutaja juhendiga tutvumise olulisust; • teab peamisi tänapäeva sõidukites kasutuses olevaid aktiivse ja passiivse turvalisuse elemente ja nende tööpõhimõtet (turvavöö kinnitamine ja istumisasendi reguleerimine, kaassõitja turvavarustuse kinnitamine, pagasi õige paigutus ja kinnitamine); teab turvavarustuse vale kasutamisega või mittekasutamisega seotud ohte ja on enam motiveeritud turvavarustust kasutama; • teab nõudeid sõitjate ja veoste veole ja turvavarustuse kasutamisele; • teab sõidukist väljumisel ja sellesse sisenemisel vajalikke ettevaatusabinõusid; • teab nõudeid kasutatava mootorsõiduki tehno seisundile; teab keskkonnaga seonduvaid nõudeid sõiduki kasutamisel; teab kasutatava sõiduki lisa- ja mugavusseadmete mõju liiklusohutusele ja sõiduki juhitavusele.
Iseseisva töö sisu	Liiklusseaduse vastavate paragrahvide läbitöötamine
Kohustuslik kirjandus	Liiklusseadus

T17, T01 (loeng 4) T 1.7.	Inimene sõidukijuhina / Harjutustund
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 1. moodulisse.
Moodul 1 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe moodul 1 teemad T11 ja T12
Aine lühikirjeldus	Inimestena oleme erinevad. Erinevused võivad olla tingitud kaasasündinud teguritest (sugu, isiksuse omadused, impulsiivsus, kognitiivsed funktsioonid), elu jooksul välja kujunevatest teguritest (vanus, kogemused, hoiakud, väärtused, motiivid, iseloom jms) ning kiiresti muutuvatest asjaoludest (väsimus, tervislik seisund, emotsioonid, joove jms). Arutletakse selle üle, kuidas nendest teguritest tulenevat negatiivsed mõju juhi käitumisele saab vältida. Harjutatakse testide lahendamist.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused mõistmaks erineva liikluskäitumise põhjuseid, saada teadlikuks enda isikuga seotud liikluskäitumist mõjutavatest tugevatest ja nõrkadest külgedest. Luua eeldused strateegiate väljatöötamiseks neid kahjulikke mõjusid vähendada. Kinnistada teadmised testide lahendamiseks.

Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab inimeste erineva liikluskäitumise põhjuseid; • teab kuidas sõidu motiivid, sõiduteekonna ja aja planeerimine, sotsiaalne surve, juhi seisund ja teadlikus enda juhtimisvõimest (sealhulgas liigne enesekindlus, oma võimekuse tõestamise soov) mõjutavad juhi käitumist; • teab enda isiksuseomadustest, hoiakutest ja elustiilist tulenevaid • võimalikke riske liikluskäitumisele; • on enda jaoks välja töötanud strateegiad isiksusega ja tervisliku seisundiga seotud liikluskäitumist mõjutavatest asjaoludest tulenevate kahjulike mõjude vältimiseks; • on rohkem motiveeritud väärtustama ohutust ja keskkonna säästlikkust, elu üldistes eesmärkides ja käitumises.

T21/1, T21/2, T21/3 (loeng 5)	Sõidu alustamine ja sõiduki asukoht sõites
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 2. moodulisse.
Moodul 2 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.
Aine lühikirjeldus	Üheks ohutu liiklemise eelduseks on valida teel otse sõites ja manöövri sooritamisel õige asukoht. Omandatakse sõidu alustamise ja sõiduki asukoha valikuga seonduvad reeglid. Arutletakse, kuidas tagada sõidu alustamisel ohutus, milliseid ettevalmistusi tuleb sõiduks teha, millised on tee erinevad osad ja nende otstarbed; mille järgi ära tunda eraldi rada ühissõidukile, kergliiklejatele jms; kui sõiduradasid on mitu, siis milline rada valida; kuidas saab juht õige paiknemisega teel riske vältida. Analüüsitakse sõiduki asukohaga sõites seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas neid oleks saanud ära hoida.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused sõitmisel õige asukoha valikuks vajalike teadmiste kujunemiseks ja motivatsiooni suurenemiseks sõidu planeerimisega riske vältida ning keskkonda säästa.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab kuidas sõitu ohutult alustada; • teab tee erinevaid osi ja nende otstarvet; • teab sõiduki asukoha valikuga seotud reegleid; • teab kuidas valida asukohta teel riski vältimise ja keskkonna säästmise eesmärgil; • on rohkem motiveeritud oma sõitu riski vältimise ja keskkonna säästmise eesmärgil planeerima.
Iseseisva töö sisu	Liiklusseaduse vastavate paragrahvide läbitöötamine
Kohustuslik kirjandus	Liiklusseadus

T22/1, T22/2, T22/3 (loeng 6)	Sõidujärjekord sõites
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 2. moodulisse.
Moodul 2 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.

Aine lühikirjeldus	Üheks ohutu liiklemise eelduseks on õige sõidujärjekorra määramine teede lõikumisalade ja teega külgnevate alade ületamisel. Omandatakse teede ristumis- ja lõikumisaladel ning raudteeülesõidukohtadel ja õuelade, parklate, jalgrattateede, teega külgnevate alade, raudtee, trammitee jms ületamisel sõidujärjekorra määramisega seotud reeglid. Analüüsitakse teede ristumis- ja lõikumisaladel ja teega külgnevate aladel ning raudteeülesõidukohtadel sõiduga seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas neid oleks saanud ära hoida.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused ristmike ja teega külgnevate alade ületamisel õige sõidujärjekorra määramiseks vajalike teadmiste kujunemiseks ja motivatsiooni suurenemiseks ristmikel sõites võimalikke ohte vältida.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • oskab rakendada probleemülesannete lahendamisel teede ristumis- ja lõikumisaladel ja teega külgnevate aladel ning raudteeülesõidukohtadel sõidujärjekorra määramisega seotud liiklusreegleid; • omab ülevaadet teede lõikumisalade ning raudteeülesõidukoha ületamisega seotud riskidest ja nende vältimise võimalustest; • on rohkem motiveeritud teede lõikumisalade ja teega külgnevate alade ning raudteeülesõidukoha ületamisega seotud võimalikke ohte vältima.
Iseseisva töö sisu	Liiklusseaduse vastavate paragrahvide läbitöötamine
Kohustuslik kirjandus	Liiklusseadus

T23 (loeng 7)	Sõidu eripära asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 2. moodulisse.
Moodul 2 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.
Aine lühikirjeldus	Omandatakse asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimisega seonduvad reeglid. Asulavälisel teel ja kiirteel sõiduki juhtimine erineb asulas sõidust peamiselt sõidukiiruse poolest. Suurema sõidukiirusega kaasneb oht õnnetuse korral rohkem viga saada; midagi olulist võib tähele panemata jääda; kui ohtu märgatakse, siis on vähem aega õige otsuse vastuvõtmiseks ja tegutsemiseks. Lubatud sõidukiirust ületatakse siin ka rohkem - sõit tundub ohutum, sõidukiiruse hüpnos jms. Kuid ka väljaspool asulat ja kiirteel saab ohutult sõita – valides oludele vastava sõidukiiruse ja hoides enda ümber tegutsemiseks piisavalt ruumi. Analüüsitakse asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimisega seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas oleks saanud neid ära hoida.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimiseks ja ohtude vältimiseks vajalike teadmiste kujunemiseks. Luua eeldused motivatsiooni suurenemiseks järgida ka asulavälisel teel ja kiirteel sõites sõidukiirusele kehtestatud piiranguid ning hoida ohutut piki- ja külgvahet.

Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimisega seotud reegleid; • teab sõiduki juhtimise eripära asulavälisel teel ja kiirteel võrreldes sõiduki juhtimisega asulas; • omab ülevaadet asulavälisel teel, kiirteel ja tunnelis sõiduki juhtimisega seotud riskidest ja nende vältimise võimalustest; on rohkem motiveeritud järgima asulavälisel teel ja kiirteel sõidukit juhtides sõidukiirusele kehtestatud piiranguid ning hoidma ohutut piki- ja külgvahet.
Iseseisva töö sisu	Liiklusseaduse vastavate paragrahvide läbitöötamine
Kohustuslik kirjandus	Liiklusseadus

T24, T02 (loeng 7)	Sõiduki peatamine ja sõidu lõpetamine / Harjutustund
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 2. moodulisse.
Moodul 2 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.
Aine lühikirjeldus	Peatamine ja parkimine ning hädapeatamine peavad toimuma selliselt, et muud liiklust ei takistata. Omandatakse peatamise ja parkimise ning hädapeatamisega seotud reeglid. Lahendatakse peatamise ja parkimisega ning hädapeatamisega seotud probleemülesandeid. Analüüsitakse peatamise ja parkimise ning hädapeatamisega seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas neid ära hoida. Lahendatakse teste.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused peatamiseks ja parkimiseks ning hädapeatamiseks vajalike teadmiste kujunemiseks ning motivatsiooni suurendamiseks peatamise ja parkimisega ning hädapeatamisega seotud reeglite järgimiseks. Kinnistada õpitud testide lahendamiseks.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab ja oskab probleemülesandeid lahendades kasutada parkimise ja peatamisega ning hädapeatamisega seotud liiklusreegleid; • teab kuidas parklas ja parkimismajas ohutult ja teisi liiklejaid arvestavalt käituda; • on rohkem motiveeritud peatamise ja parkimisega ning hädapeatamisega seotud reegleid järgima. • teab kuidas väljaspool asulat peatuda ja parkida.
Iseseisva töö sisu	Liiklusseaduse vastavate paragrahvide läbitöötamine
Kohustuslik kirjandus	Liiklusseadus

T25/1, T25/2, T03 (loeng 8)	Käitumine liiklusõnnetuse korral / Harjutustund
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 2. moodulisse.
Moodul 2 maht	Vähemalt 12 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. moodul.

Aine lühikirjeldus	Liiklusõnnetus on riskiolukord, kuhu ükski juht ei taha sattuda. Kui aga liiklusõnnetus siiski juhtub, eeldab see juhilt kindlate reeglite järgi käitumist. Omandatakse liiklusõnnetuse korral käitumisega seotud reeglid. Lahendatakse liiklusõnnetuse korral käitumisega seotud probleemülesandeid. Analüüsitakse liiklusõnnetuse korral vale käitumise tagajärgi ohutuse ja liikluskindlustusseaduse seisukohast. Harjutatakse liiklusõnnetuse vormistamist.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused liiklusõnnetuse korral õige ja ohutu käitumise jaoks vajalike teadmiste kujunemiseks.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab kuidas liiklusõnnetuse korral õigesti käituda; • teab liiklusõnnetuse korral vale käitumise tagajärgi.
Iseseisva töö sisu	Liiklusseaduse vastavate paragrahvide läbitöötamine
Kohustuslik kirjandus	Liiklusseadus, Teade liiklusõnnetusest

T31 (Loeng 9)	Möödasõit, möödumine ja ümberpõige
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 3. moodulisse.
Moodul 3 maht	Vähemalt 11 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul.
Aine lühikirjeldus	Omandatakse möödasõidu, möödumisega ning ümberpõikega seotud reeglid. Arutletakse selle üle, milliseid ohte võib möödasõidul ette tulla ja kuidas neid ohte vältida. Analüüsitakse möödasõidu, möödumise ja ümberpõikega seotud liiklusõnnetuste tekke põhjuseid ja kuidas neid oleks saanud ära hoida.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused ohutuks möödasõiduks, möödumiseks ja ümberpõikeks vajalike teadmiste kujunemiseks ning motivatsiooni suurendamiseks kaaluda hoolega möödasõiduvajadust.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab ohutuks möödasõiduks vajalikke eeldusi; • teab kuidas ohutult mööda sõita, mööduda ja ümber põigata; • teab kuidas käituda möödasõidetava rollis; • on rohkem motiveeritud kaaluma möödasõidu vajadust ohutuse tagamise eesmärgil.
Iseseisva töö sisu	Liiklusseaduse vastavate paragrahvide läbitöötamine
Kohustuslik kirjandus	Liiklusseadus

T32, T04 (Loeng 9)	Sõidu planeerimine riski vältimise eesmärgil / Harjutustund
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 3. moodulisse.
Moodul 3 maht	Vähemalt 11 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul.
Aine lühikirjeldus	Sõitu planeerides on võimalik teekonnaga seotud ohte vältida – marsruudi ja aja valik, sõiduki ettevalmistus sõiduks, vajaminev varustus, vajalikud puhkepausid, juhi seisund jms.

Aine üldeesmärgid	Luua eeldused arusaama kujunemiseks, et sõitudega seonduvat aegsasti planeerides saab mõjutada sõidu ohutust. Luua eeldused motivatsiooni suurendamiseks sõiduga seonduvat riski vältimise ja keskkonna säästmise eesmärgil planeerida.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab, milliseid ettevalmistusi tuleks enne pikemat või lühemat sõitu teha; • mõistab, et sõitu planeerides on võimalik mõjutada sõidu ohutust ja säästlikkust; • on rohkem motiveeritud sõiduga seonduvat planeerima; • teab, et sõitu kavandades tuleb hinnata ja arvesse võtta tegureid, mis võivad avaldada mõju tema käitumisele juhina (nt elustiil, sõidu motiivid, sotsiaalne pinge, joove, uimastid, väsimus, halb nägemine jms).

T33 (Loeng 10)	Keskkonda säästev auto kasutamine
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 3. moodulisse.
Moodul 3 maht	Vähemalt 11 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul.
Aine lühikirjeldus	Auto kasutamisega kaasneb kahju keskkonnale. Kuidas saab seda kahjulikku mõju vähendada? Sõiduviiisi valikuga, sõidu planeerimisega, auto korralise hooldamisega, eelsoojendi kasutamisega, auto valikuga ostes jms. Arutletakse vajadustest lähtuvalt võimaluste üle säästa ja milliseid meetmeid keegi on nõus keskkonna säästmiseks tarvitusele võtma.
Aine üldeesmärgid	Luua eeldused auto säästlikuks kasutamiseks vajalike teadmiste kujunemiseks. Luua eeldused motivatsiooni suurendamiseks autot kasutades keskkonda säästa. Luua eeldused enesehinnanguks – kui motiveeritud keegi on autot keskkonda säästvalt kasutama.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab kuidas auto kasutamine keskkonnale mõjub ja kuidas seda kahjulikku mõju saab vähendada; • oskab leida auto kasutaja juhendist teavet keskkonna säästmise kohta; • teab kuidas jälgida kütuse kulu; • on rohkem motiveeritud autot kasutades keskkonda säästma; • mõistab, et säästlik sõiduviiis on ka ohutu sõiduviiis.

T34/1, T05 (Loeng 10), T34/2, T06, T07 (Loeng 11)	Sõitmine rasketes tee- ja ilmastikuoludes / Harjutustunnid
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 3. moodulisse.
Moodul 3 maht	Vähemalt 11 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul.

Aine lühikirjeldus	Rasked tee- ja ilmastikuolud põhjustavad tee ja rattavahelise haardumise või nähtavuse halvenemise. Kuidas sellistes rasketes oludes ohutult sõidukit juhtida? Selleks, et juht saaks sõita ohutult (suudaks säilitada tee ja ratta vahelise haardumise, oskaks valida oludele vastava sõidukiiruse ja õige pikivahe), peab ta arvestama asjaoluga, et sõidukile mõjuvad jõud, mis võivad töötada vastupidiselt juhi soovile. Mõistes sõidukile mõjuvaid jõude ja kuidas juht oma käitumisega saab neid jõudusid muuta, saab sõites neid arvestada. Arutletakse järgmistel teemadel: peatamisteed = reageerimisteed + pidurdusteed; reageerimisaeg, pidurdusteedonna sõltuvus sõidukiirusest, haardumisest ja massist, tsentrifugaaljõud, inerts, kineetiline energia, jääkkiirus, kokkupõrkel vallanduvad jõud jms. Kinnistatakse eelnevalt õpitu liiklustestide lahendamiseks.
Aine üldeesmärgid	Luu eeldused rasketes tee- ja ilmastikuoludes sõitmiseks vajalike teadmiste kujunemiseks. Luu eeldused rasketes tee- ja ilmastikuoludes sõitmiseks seotud ohtude mõistmiseks ja teadmiste kujunemiseks kuidas neid ohte vältida.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: • teab sõidukile mõjuvate jõudude olemust ja oskab neid oma sõidus arvestada; • teab rasketes tee- ja ilmastikuoludes sõiduki juhtimisega seotud ohte ja kuidas neid ohte on oma käitumisega võimalik vältida.

T08, T35 (Loeng 12)	Harjutustund / Läbitud teemade kokkuvõte ja tagasiside kursuse kohta
Koht õppekavas	Aine kuulub õppekava esmaõppe algastme teooriaõppe 3. moodulisse.
Moodul 3 maht	Vähemalt 11 kohustuslikku tundi.
Aine läbimise eeltingimused	Läbitud teooriaõppe 1. ja 2. moodul ning 3. mooduli teemad T31, T32, T33, T34/1, T34/2.
Aine lühikirjeldus	Enne kursusehinde väljastamist peab tulevane juht olema omandanud mootorsõidukijuhi kvalifikatsiooni taseme teoreetilised teadmised.
Aine üldeesmärgid	Võtta kokku kogu õppe teoreetiliste teadmiste teemad ning anda tagasiside tulevase juhi teoreetiliste teadmiste hetkeseisust.
Õpiväljundid	Pärast koolitust õpilane: * tunneb ennast kindlalt mootorsõidukijuhi kvalifikatsiooni teoreetilistes teadmistes

3. Kirjandus

- 3.1. Liiklusseadus trükisena või <https://www.riigiteataja.ee/akt/122062018010?leiaKehtiv>
- 3.2. Liiklustestid
- 3.3. E-õppe loengumaterjalid /OÜ Autosõit/. <http://www.e-autokool.eu/>
- 3.4. E-õppe täiendavad õppematerjalid /OÜ Autosõit/. <http://www.e-autokool.eu/>

11. Antropoloogia (valikaine)

Valikaine kursus mahuga 35 akadeemilist tundi on mõeldud gümnaasiumiastme (10. – 12. kl) õpilastele. Õppetöö on korraldatud viisil, et kursuse jooksul toimub 21 75-minutilist tundi, millest 70 minutit on kontakt tund ja 5 minutit on ette nähtud õpilaste iseseisvaks tööks.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- mõistab antropoloogilise mõtlemise abil paremini inimest ja ühiskonda;
- oskab antropoloogilist mõtlemist igapäevaelus ja -töös rakendada.

Kursuse lühikirjeldus

Mida / miks õpetatakse?

Antropoloogia on teadus, mis uurib kultuuri ja ühiskonda ning selle organisatsioone ja sotsiaalsel käitumist. Antropoloogiline mõtlemine seisneb suuresti küsimuste püstitamises ja püüdluses inimest mõista. Inimese mõistmiseks on vaja analüütilist ning – veel enam – kriitilist mõtlemist mitte ainult "teise", vaid ka enese suhtes. Kursusel õpitakse antropoloogiliselt mõtlema ja püütakse antropoloogilisi tööriistu ning meetodeid kasutades inimest ja tema tegemisi mõista.

Milliseid üldpädevusi kujundatakse?

Kursusega kujundatakse rohkemal või vähemal määral kõiki üldpädevusi: kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus, ettevõtlikkuspädevus, digipädevus. Eelkõige kujundab kursus õpilase oskust maailma kriitiliselt vaadelda ja esitada küsimusi nähtuste kohta, mida tavaelus peetakse iseenesestmõistetavateks; näha laiemaid protsesse, mis inimese tegevust ja maailmataju mõjutavad; ning enesekindlalt sõnastada ja kaitsta oma argumente.

Milliste õppekava läbivate teemadega haakub?

„Keskond ja jätkusuutlik areng” - õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui tervikustsüsteemist, inimese ja teda ümbritseva keskkonna vastastikustest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; väärtustama bioloogilist ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust; arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklikke keskkonnavalaseid seisukohti.

„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” – õpilast suunatakse: olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas.

„Kultuuriline identiteet” – õpilast suunatakse: mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana; mõistma kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomungusse, taunima diskrimineerimist; tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ning seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule; teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja

ühiskondade kultuurilist mitmekesisust; omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.

„Teabekeskond” – õpilast suunatakse: mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet; kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi; arendama kriitilise teabeanalüüsi oskust.

„Tehnoloogia ja innovatsioon” – õpilast suunatakse: omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades; mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest; mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks; arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.

„Tervis ja ohutus” – õpilast suunatakse: kasutama oma teadmisi, enesega toimetuleku oskusi ning üldiseid sotsiaalseid oskusi enda ja teiste turvalisuse, sealhulgas turvalise koolikeskkonna kujundamiseks.

„Väärtused ja kõlblus” – analüüsima süstemaatiliselt kõlbelisi norme ja väärtusi; arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma; juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel; osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima; reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.

Mis ainetega on kursus lõimitud?

Otsesemalt: ajalugu, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus, bioloogia, psühholoogia, kirjandus, majandus. Kaudsemalt on antropoloogiliselt võimalik käsitleda või sellega siduda kõiki aineid – ka reaalseid ja matemaatikat.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- omab baasteadmisi antropoloogiast;
- oskab maailma kriitiliselt vaadelda ja esitada küsimusi nähtuste kohta, mida tavaelus peetakse iseenesestmõistetavateks;
- oskab näha laiemaid protsesse, mis inimese tegevust ja maailmataju mõjutavad;
- oskab enesekindlalt sõnastada ja kaitsta oma argumente.

Õppesisu

Kursusel vaadeldakse inimühiskonna ja kultuuri eri nähtuseid nagu perekond, sugu, religioon, poliitika, keha, globaliseerumine, keskkond, sotsiaalmeedia jne, ja küsitakse nende kohta antropoloogia tähtsaimat küsimust „miks?” - miks inimesed teevad asju, mida nad teevad? Miks teatud protsessid ühiskonnas toimuvad? Miks teevad ühed ühtemoodi ja teised teistmoodi? Küsimustele otsitakse vastuseid antropoloogilisi tööriistu kasutades.

Hindamine

30% õppepäeviku pidamine, 30% osalemine tundides, 40% lõpuprojekt

Hinne “5” = 100%

12. Turvaliselt digimaailmas (valikaine)

Valikaine kursus mahuga 35 akadeemilist tundi on mõeldud gümnaasiumiastme (10. – 12. kl) õpilastele. Õppetöö on korraldatud viisil, et kursuse jooksul toimub 21 75-minutilist tundi, millest 70 minutit on kontakttund ja 5 minutit on ette nähtud õpilaste iseseisvaks tööks.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- suudaks internetis tegutseda vastutustundlikult ja läbimõeldult;
- suudaks ära tunda erinevaid ohuolukordi internetis ning teaks, kuidas ohte minimeerida või vältida;
- oskaks kaitsta oma digiseadmeid ja nende sisu;
- oleks teadlik digitehnoloogia kasutamisega seonduvatest riskidest oma vaimsele ja füüsilisele tervisele ning oskab neid riske ennetada
- teaks digitehnoloogia mõju looduskeskkonnale;
- rakendaks turvameetmeid oma isikuandmete ja privaatsuse kaitseks digikeskkonnas.

Kursuse lühikirjeldus

Kursuse sisuks on eelkõige õpilaste digipädevuste suurendamine digiturvalisuse valdkonnas. Kursuse käigus õpivad kursusel osalejad paremini tundma interneti toimimise põhimõtteid ning õpivad ära tunda erinevaid ohte. Kursuse käigus analüüsitakse erinevaid riske, mis internetis võivad esineda ning õpilased omandavad teadmised, kuidas neid riske vältida või maandada.

Aine sobib kõigile õpilastele ning ei vaja sügavamaid tehnilisi teadmisi.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- Mõistab kuidas internet toimib;
- Oskab kaitsta enda nutiseadmeid;
- Oskab kaitsta oma isikuandmeid ja privaatsust digikeskkonnas;
- Teab millised riskid võivad kaasneda digitehnoloogia kasutamisega;
- Tunneb ära internetis olevaid riskiolukordi ning oskab neid ennetada;
- Mõistab kuidas digitehnoloogia mõjutab keskkonda.

Õppesisu

Teemad mida kursusel käsitletakse:

- Interneti toimimine
- Sotsiaalmeedia
- Digitaalne jalajälg
- Virtuaalne isikubränd
- Anonüümsus
- Suhtlemine internetis
- Petuskeemid ehk skämmid
- Küberkiusamine ja küberahistamine
- Fotod ja pildid
- Valeuudised ja manipulatsioon
- Paroolid

- Seadmete turvalisus
- Arvutiviirused ja pahavara
- E-kaubandusega seotud riskid
- Digitehnoloogia mõju keskkonnale
- Netikett ja eetika digimaailmas

Hindamine

Kursus on arvestuslik. Arvestuse saamiseks tuleb osaleda 80% loengutes ning esitada kõik õpiülesanded. Osalejad, kes neid tingimusi pole täitnud peavad viimasel loengul tegema testi arvestuse saamiseks.